

ȘTEFAN C. CIUDIN

monografia comunei **Tăcuta**

ȘTEFAN C. CIUDIN

Monografia comunei Tăcuta

Immun
20. XI. 80 - Iasi

Dr. Ing. Gk. Lupasaru Iasi
Un omagiu de stimă și
prețuire din partea autorului
25. VII. 1986 St. Ciudin

ȘTEFAN C. CIUDIN

MONOGRAFIA COMUNEI TĂCUTA

București — 1980

Coperta de Eugen Stoian

*Soției mele Marioara și fiului
meu Corneliu, precum și tuturor
elevilor mei.*

PREFAȚĂ

Ștefan Ciudin, cadru didactic pensionar, prezintă publicului cititor o modestă monografie a comunei Tăcuta, din județul Vaslui, cu cele șapte sate ale ei. Acestor sate și oamenilor lor, autorul le consacră importante cercetări de istorie locală, sub toate aspectele vieții sociale. E o lucrare de peste 200 pagini, bogată în informații și bine sistematizată. Ea se citește cu interes, iar din loc în loc e completată cu fotografii care odihnesc ochii și atrag atenția.

Autorul mi-a acordat privilegiul de prim cititor al lucrării sale, fapt care îmi incumbă și oarecare răspundere. Străbătînd aceste pagini pot să afirm că orizontul cunoștințelor mele, despre aceste locuri, a fost substanțial lărgit. Viața în aceste sate și istoria lor dăinuiește aici dinainte de întemeierea Statului moldovean. Căci, ce altceva poate să însemne precizarea făcută în documentul din 1490, octombrie 18, care ne arată că limitele satului Mircești „să fie, din toate părțile, după vechile hotare, pe unde au folosit din veac?” La fel, documentul din 26 noiembrie 1499, ne spune că hotarul satului Dumești, „să fie după cel vechi, cum a fost din veac”. Și tot la fel ne spune și documentul din 16 septembrie 1427, despre hotarele satului „Trei judecii” (unde a fost Bratul și Micul și siliștea lui Micul), numit mai târziu Protopopești. Această precizare largă, „de veac”, poate să însemne chiar o sută de ani! Deci un secol înainte de anul 1427, de exemplu, poate să fie cel puțin anul 1327. Dar și mai mult! Aici, în codrii de nepătruns ai Dobrovățului, satele puteau fi milenare. Ele au dăinuit în liniștea patriarhală și naturală a pămîntului primitiv și poate de aceea unul din sate are chiar numele Tăcuta. Adică locul liniștit, netulburat de nimeni și de nimic — Tăcuta. Deși, nu ar fi fost exclus să fi fost aici și un stăpîn „Tăcută”, de la care și-ar fi luat numele și așezarea.

Cîteva descoperiri arheologice din aceste locuri aduc dovezi importante și variate în timp, că această zonă a constituit o vatră umană permanentă.

De asemenea, numirile de locuri atît de variate și de interesante și care sînt socotite drept un limbaj al pămîntului — adică o documentare istorico-lingvistică — sînt și ele foarte vechi, poate, poate la fel de vechi ca și oamenii care au viețuit aici.

Dar nu numai pentru noi, cititorii ocazionali, ci mai ales pentru oamenii de azi ai acestor sate — oamenii pămîntului — datele aduse de autorul volumului vor fi de o valoare excepțională. Prin ele, contem-

poranii și cei de miine, află ce a fost în trecutul îndepărtat și mai apropiat, și, își vor prețui mai mult locurile pe care au trăit înaintașii lor. Ei vor duce mai departe paginile cronicii satelor în care au trăit sau trăiesc.

Sistematizarea volumului s-a făcut după câteva probleme de bază, obișnuite unor astfel de lucrări. La enumerăm schematic: o prezentare succintă a teritoriului ocupat azi de satele comunei Tăcuta (structura pământului, apele, clima, flora, fauna); preistoria și istoria acestor locuri, numele lor, prezența lor în cele mai vechi documente; privire retrospectivă în vechea orânduială agrară, reformele din 1864, 1878, 1907, 1921 și 1945; organizarea mai veche, administrativă, social-fiscală și judecătorească, dezvoltarea acestei organizări după 1944; populația după 1944; populația după catagrafiile din 1774, 1820, 1831, 1845, 1959, 1966; organizarea sanitară; starea economică înainte și după cooperativizare; nivelul de trai al oamenilor în trecut și în prezent; instituțiile de cultură, datini și obiceiuri înfățișând astfel cititorilor cele mai semnificative trășături ale existenței comunei.

Monografia aceasta demonstrează în plus că Ștefan Ciudin a avut o mare pasiune, că mulți ani din viața sa a fost preocupat de alcătuirea lucrării, vădind o muncă migăloasă de documentare. Ea atestă în același timp, interesul depus de autor în cercetarea arhivelor și bibliotecilor, ca și în ilustrarea transformărilor mari, innoitoare, care au loc în Tăcuta de astăzi.

CONSTANTIN TURCU,
cercetător istoric

CUVÎNT CĂTRE CITITORI

Fiind martorul tuturor transformărilor prin care a trecut și continuă să treacă satul românesc în decursul anilor, de la 23 August 1944 încoace, receptiv la cuprinzătoarele înnoiri sociale din anii construcției socialiste, mi-a încolțit în suflet dragostea de a oferi locuitorilor tăcuțeni și urmașilor, monografia comunei lor.

Ideea de a înjgheba prezenta lucrare, considerată în primul rînd ca o datorie împlinită, ne-a fost sugerată și de interesul manifestat de sătenii dornici de a-și cunoaște istoria așezărilor în care au trăit înaintașii lor; o dorință legitimă, credem, a setei de cultură și un imperativ al timpului nostru de înalt patriotism, cînd slăvim frumusețea, bogăția și gloria patriei noastre prin manifestările programului din cadrul Festivalului național „Cîntarea României“.

Necesitatea cunoașterii istoriei satelor din țara noastră, a evoluției lor a fost evidențiată la vremea lor, de mari oameni de cultură ca B. P. Hasdeu, N. Iorga, I. Bianu și ulterior de școala sociologică de la București, condusă de profesorul Dimitrie Gusti.

Lucrarea de față încearcă să umple un gol demult resimțit, în ceea ce privește cunoașterea trecutului îndepărtat al comunei, dar și a prezentului ei dinamic sub toate aspectele sale.

Aceste pagini sînt o mărturie scrisă, cum că pe meleagurile Tăcuței tăcerea nu se va așeza peste numele ei.

Pentru întocmirea lucrării, în afara unei cercetări minuțioase pe teren, au fost consultate publicații și documente (parte din ele inedite) aflate în Arhivele Statului din Vaslui, Iași și București sau în bibliotecile municipale ale acestor orașe.

Cu acest prilej ne exprimăm deplina recunoștință față de prof. dr. Constantin Turcu, pentru sprijinul direct și permanent în înfăptuirea lucrării. Mulțumim profesorilor univ. Constantin Botez și Alexandru Obreja, conf. dr. Neculai Maștei, prof. Neculai Zaharia, pentru bunăvoința cu care au citit lucrarea de față și pentru prețioasele sugestii oferite. De asemenea, aducem mulțumiri celor care direct, sau indirect ne-au ajutat la realizarea monografiei prin furnizarea unor date, fotografii și hărți: profesorului Corneliu Ciudin, cercetătorului istoric Gheorghe Balica, profesorului Vasile Rogojină, îndrumătorului cultural Ionel Maștei, învățătorului Dumitru Aniței și pensionarilor Constantin Vieru și Gheorghe Petrea.

AUTORUL

1. Cadrul natural

a. AȘEZAREA GEOGRAFICĂ

La extrema de nord a județului Vaslui, la 40 km depărtare de orașul-reședință și la 8 km de târgul Codăești, se află situată comuna Tăcuta. Ea se compune din satele: Tăcuta, Mircești, Dumasca, Protopopești, Ficșasca, Cujba și Sofieni, totalizînd o suprafață de 8 105 ha, pe care trăiesc 4 800 locuitori.

La nord, comuna Tăcuta se învecinează cu satul Poiana cu Cetate din comuna Grajduri, județul Iași, la sud cu satul Rediu din comuna Codăești, la vest cu Tufeștii de Sus, comuna Scinteia și cu satul Emil Racoviță (Șurănești) din comuna Dănești, iar la est cu comuna Dobrovăț.

Așezarea de la Tăcuta este străjuită la nord de coama dealului Bordea, acoperită de pădurea Birnova, din care se desfac două coline importante: culmea dealului Tufești, cu pădurea Ionașcu ce se prelungește cu dealurile Șurănești, Ciomag și Goian, formîndu-i hotarul dinspre nord-vest și sud-vest pe o lungime de 12 km și culmea dealului Protopopești-Cujba, ce se proiectează dincolo de pădurea Călina și Siliștea, în continuare cu Negărușul, ce trece pe la sud-vest de Movila Scitului¹, unindu-se cu dealul Budei. Culmea Dumbrăviței ce se pierde în valea Cuțignei din șesul Rediului-Codăești, formează hotarul spre nord-est.

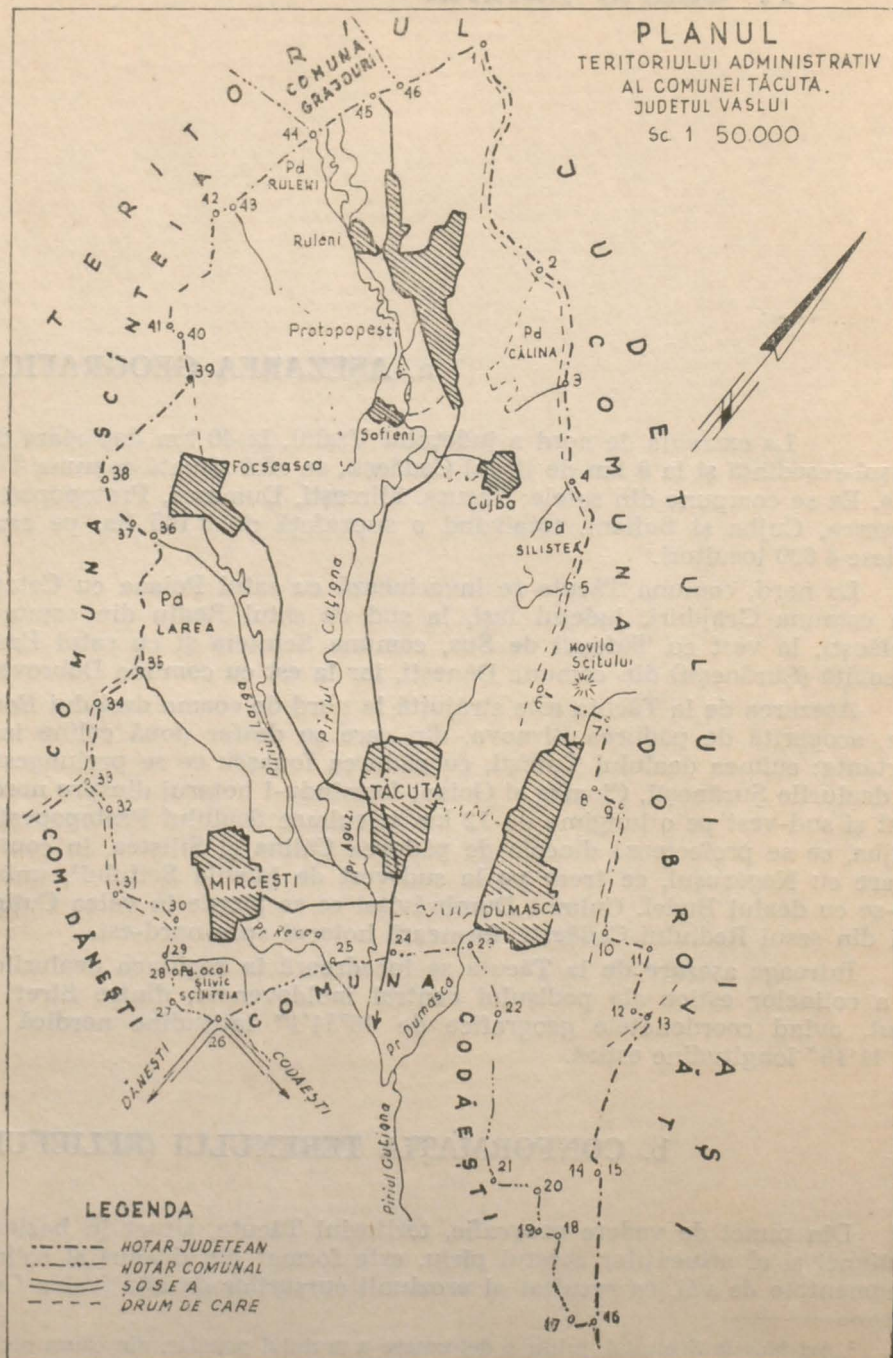
Întreaga așezare de la Tăcuta se încadrează în regiunea dealurilor și a colinelor estice ale podișului central moldovenesc, dintre Siret și Prut, avînd coordonatele geografice de 46°54'1" latitudine nordică și 27°41'16" longitudine estică.

b. CONFORMAȚIA TERENULUI (RELIEFUL)

Din punct de vedere geografic, teritoriul Tăcuta, situat în bazinul Cuțignei și al afluenților acestui pîrîu, este format din dealuri și coline fragmentate de văi, ca rezultat al eroziunii cursurilor de ape (valea Cu-

¹ Azi Movila Sucitului, printr-o deformare a graiului popular, din cauza necu-
noașterii trecutului istoric.

PLANUL
TERITORIULUI ADMINISTRATIV
AL COMUNEI TĂCUTA,
JUDEȚUL VASLUI
Sc 1 50 000

țișnei, valea Largei, valea Duzilor, valea Mirceștilor). Pretutindeni se pot observa platouri slab înclinate, versanți abrupti, văi înguste și lungi cu aspect de lunci mici și culmi paralele, cu o orientare a straturilor dinspre nord-vest spre sud-est.

Apele au ferăstruit în drumul lor relieful, săpînd văi adînci de la nord-vest către sud-est. Toate aceste dealuri care străbat teritoriul comunei Tăcuta se leagă de dealul Bordea, din masivul păduros al Bir-novei.

În partea de nord-est întîlnim dealul Negăruș, prelungit cu Movila Scitului, de 338 m altitudine, care descrește pînă la 176 m. Între valea Dumbrăvița și valea Dumasca se află dealul Dumbrăvița cu altitudinea de 244 m, orientat nord-sud în descreștere către sud, pînă la 156 m. În partea de nord a acestor dealuri se află dealul Budei, avînd cota 340 m și aceeași orientare.

Între valea Cuțignei și valea Dumasca se desfășoară culmea de dealuri Tăcuta și Dumasca, orientate nord-sud cu altitudinea maximă de 358 m, dar care descrește spre sud pînă la 187 m. Între valea Cuțignei și valea Duzilor, pînă la pădurea Siliștea, găsim dealul Chiclău, a cărui înălțime nu trece de 274 m, avînd orientarea nord-sud și cu versanți abrupti supuși eroziunii. În formă de semicerc se desfășoară relieful — cu versanți foarte abrupti către valea Cuțignei prin dealurile: Siliștea (261 m), Cujba (353 m), Călina și Protopopești (310 m), cu orientare nord-sud. În partea cea mai nordică a comunei Tăcuta se află între valea Nastei și valea Cuțignei, dealul Pripoare cu orientare nord-sud, care coboară în trepte spre sud, cu versanți abrupti către vest și est.

În partea de vest a teritoriului găsim dealul Ruleni (375 m), acoperit în întregime cu pădure. Între valea Larga și Cuțigna, întîlnim dealurile Prisaca și Borta Popii, care au o orientare de la nord-vest la sud-est, coborînd în trepte către sud pînă la confluența Largii cu Cuțigna, desfășurînd către vest un platou slab înclinat².

În partea de vest a comunei, la hotar cu județul Iași, se întinde dealul Tufestilor acoperit parțial de pădurea Ionașcu (cota 328 m), dealul Bitca, ce se prelungește cu Anălogul Codrului de Sus și dealul Mirceștilor, avînd altitudinea cea mai mare 383 m (Dealul Mare — punct geodezic). Această culme, unită cu dealul Șurăneștilor se îndreaptă spre sud, face legătura cu dealul și pădurea Ciomag, apoi cu Goianul și Holmul, ale căror înălțimi nu trec de 324 m.

Între valea Larga și valea Mirceștilor găsim dealul Larga acoperit cu pădure, ce se prelungește cu dealul Miclea (altitudine 259 m) și se termină cu Șesul Mare.

Din punct de vedere geologic, localitatea este așezată într-o regiune cu structură de platformă, cu straturi înclinate dinspre nord-vest spre sud-est, de roci sedimentare de argile și marne³. Stratigrafic, această platformă cuprinde o succesiune de formațiuni geologice începînd cu Sar-

² Ilie Dumbravă și Grigore Popovici, *Memoriu agropedologic Tăcuta*, arhiva C.A.P. din 1959, p. 4—11.

³ Idem, p. 11.

mațianul, Levantinul și Cuaternarul⁴. Sistemele miocenice (roci argiloase) și pliocenice, ale căror straturi cuprind fosile de apă dulce, pietrișuri și nisipuri peste care s-a depus un strat de praf (löss), care îmbracă pământul cu o manta, contribuie foarte mult la formarea solului arabil. Ca formațiune geologică, acest complex löessic aparține diluvianului.

c. SOLURILE TERITORIULUI TĂCUTA

Structura fizică. Teritoriul comunei Tăcuta fiind situat într-o zonă în care se interferează silvostepa cu pădurea, tipurile de sol ce predomină sînt cernoziomurile levigate (degradate), reprezentate prin: cernoziom mediu levigat, cernoziom puternic levigat, cernoziom ciocolat luto-nisipos și cernoziom ciocolat coluvionat cu profil normal — orizontul A — de 39—40 cm. Roca de bază pe care s-au format aceste tipuri de sol este löessul.

Cernoziomul levigat (spălat) cu alcătuire lutoasă, mai apropiată de argilooasă și cu fertilitate ridicată, îl întîlnim pe platouri slab înclinate și pe creste înguste ca: Prisaca, Hîrtop, Grui, Siliștea etc. Cernoziomul mijlociu degradat este identificat pe o suprafață de 202,9 ha, iar cernoziomul puternic erodat, pe o suprafață de 185,4 ha. Suprafața cernoziomului ciocolat luto-nisipos și coluvionat însumează aproximativ 377 ha.

Către partea de nord-est întîlnim soluri brune de pădure podzolice și chiar sol podzolic, cu profil normal, textură medie, al cărui proces de formare s-a identificat pe dealul Cujba, Prisaca, Călina și Pripoare. Tipurile acestea de sol, răspîndite pe dealurile înalte și pe terasele superioare, au culoarea roșietică sau brună cenușie și sînt sărace în humus și substanțe hrănitoare, deci nefavorabile pentru dezvoltarea plantelor.

Suprafața ocupată de aceste soluri este aproximativ de 87 ha. Se mai întîlnesc asemenea soluri, însă humificate, cu slabe nuanțe de podzolire, în partea de nord a satelor Focșasca, Mîrcești și Protopopești, pe o suprafață de 119,6 ha. Pe văile cu aspect de luncă, găsim ca substrat aluviuni cu textură luto-nisipoasă și sol nisipos moderat, format pe nisipuri la vest de Protopopești, sud de Mîrcești și Dumasca (pe o suprafață de 179,4 ha). Pe pante cu înclinații mai mari de 20°, cum sînt Toloaca, Bîtca, Siliștea găsim soluri degradate datorită procesului de eroziune⁵.

Solurile descrise sînt indicate pentru cultura cerealelor cu excepția solului brun de pădure și aluviunilor folosite pentru cultura pomilor, iar cele nisipoase sînt favorabile dezvoltării viței de vie.

Structura chimică a solului. În anul 1960, s-a studiat structura chimică a solului după probele luate din stratul arabil de către specialiști.

⁴ Gh. M. Murgoci, Harta geologică a Carpaților de Sud și Est și a regiunilor vecine;

P. Jeanrenaud, *Contribuții la geologia Podișului central moldovenesc*, în *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași* (serie nouă), tom. VII, an. 1961, fasc. 2, pp. 417—432.

⁵ Memoriu agropedologic, pp. 56—57.

În ceea ce privește conținutul în fosfor asimilabil, se observă că predomină, în mod aproape egal, solurile sărace în fosfor (28%) și cele bogate (38%), iar cele mijlocii, 34%.

Referitor la potasiul asimilabil — situația se prezintă cu mult mai bine, în sensul că majoritatea solurilor (83%) sînt bogate sau foarte bogate în potasiu și numai 17% sînt mijlocii. Bogăția în potasiu se datorește substratului bogat în marne și luturi löessoide pe care s-au format solurile⁶.

Ca urmare a utilizării unor cantități din ce în ce mai mari de îngrășăminte chimice și naturale în sectorul agricol, indicii agrotehnici sînt și ei mai ridicați, sporind calitatea și cantitatea produselor vegetale.

d. REȚEAUA HIDROGRAFICĂ

Teritoriul comunei Tăcuta este străbătut de următoarele piraie și pîrîiașe:

Cuțigna⁷ izvorăște din pădurea Poiana cu Cetate, de sub dealul Bordea din județul Iași⁸. Trece pe lingă pădurea Ruleni, pădurea Prisaca și satul Sofieni; străbate șesul Tăcuta și pe locul unde a fost iazul Sturzei, primește din dreapta pîriul Larga, iar din stînga pîriul Aguzi. Tot în Cuțigna se varsă și pîriul Gîrla Morii ce izvorăște din pădurea Leharcea (Dobrovăț) precum și pîriul Călina ce izvorăște din pădurea Humăriei. Pîriul Gîrla Morii, în vechime se numea Pîriul Leși (indicat în planul general al moșiei Protopopeștii-Ducăi, din 1896, inginer Neculce). Aceste două pîrîiașe străbat teritoriul satului Protopopești de-a curmezișul, din direcția nord-vest.

Larga, se formează din fundul pădurii Buzdugani⁹, de la locul numit Pietrăria. Are trei izvoare: unul la Pietrăria Nouă, altul la Pietrăria Veche și al treilea în pădurea Buzdugani. Larga s-a numit la început Buzdugani. Străbate satul Focșasca prin mijloc, din direcția nord-sud, șesul Largei, cotește spre est, taie șesul Miclea, vărsîndu-se în Cuțigna. Pe vremuri alimenta iazul Sturzei.

Recea, apare de sub curătura Mirceștilor de lingă dealul Tufești. Este alimentat de patru izvoare, din care unul al lui Baciș și altul al lui Bercu, formînd firul de apă ce vine din Curături; iar celelalte două, unul de la „Ghiziuni” și altul de la Moara de Vint, mai la deal de Biserița veche de lemn, formînd al doilea fir de apă; ele se întîlnesc în Ripa lui Bostan, dînd naștere pîriului de mai sus. La intrarea în sat, pîriul Recea are maluri înalte, albia adîncindu-se pe tot parcursul ei, de-a lungul satului Mircești. Iese apoi prin partea de sud a satului și, cotînd spre est, străbate Șesul Mic, Șesul Goian, vărsîndu-se în Cuțigna¹⁰.

⁶ Din „Lucrarea de cartare agro-chimică” întocmită în Laboratorul stațiunii experimentale Podu-Iloaiei — Iași, pentru C.A.P. Tăcuta.

⁷ În vechime numit Cuțitna.

⁸ Gh. I. Lahovari, C. I. Brăteanu, G. G. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, vol. II, Buc., 1898—1902, p. 45.

⁹ *Ibidem*, p. 408.

¹⁰ Gh. I. Lahovari și colab., op. cit., vol. IV, p. 349.

Piriul Aguzi (Fundul Tăcuței) izvorăște de sub Rediul Mare, dealul Negăruș. Și-a luat numele de la fosta livadă de duzi a Sturzeștilor. Înainte de 1890 piriului din Aguzi i se spunea Fundul Tăcuței¹¹. Această apă udă partea de nord-est a satului Tăcuta, intră în sat printr-o albie adîncă, curge spre sud, iar în dreptul morii sistematice se varsă în Cuțigna.

Piriul Dumasca se formează de sub dealul Negăruș, la sud de Movila Scitului, din două locuri, numite Răzlog și Toma. Trece prin mijlocul satului avînd o albie adîncă, străbate șesul Dumasca prin valea Grădinilor, intră în șesul Rediului, vîrsîndu-se în Cuțigna la punctul Saivane. Piraiele mai sus amintite adunate de Cuțigna se întîlnesc cu piriul Codăești, Dobrovăț și piriul Vidroaia, vîrsîndu-se în piriul Vaslueț în dreptul dealului Burghеле, de lîngă șoseaua națională¹². Toate aceste ape au debite torențiale. Debitul constant este alimentat permanent de straturile subterane.

În anii de secetă debitul acestor ape devine inconstant. Apele ce udă teritoriul comunei au cursul leneș și meandrat. În afară de acestea, mai apar pînze de apă dispersate pe coaste, din complexul de marne și argile; ele apar sub formă de izvoare, răspîndite pe teritoriul Tăcuței, purtînd denumirile: Plumbuita, Coasta Lacului, La Gîrla lui Agache, Hîrtop, Coasta Dumei.

În afară de aceste ape curgătoare, menționăm că subsolul teritoriului Tăcuta conține o bogată rețea de pînze de ape freatice. Adîncimea acestora variază între 4—12 m (adîncimea fîntinilor). Întîlnim, de asemenea, pînze cu apă la 1—4 m, ce variază în lungul și-n latul șesului, precum și la altitudini superioare, ca în cazul fîntinilor din pădurea Ruleni, din dealul Cujbei și din pădurea Prisaca, fîntini care se găsesc la altitudinea de 300 m. Apele sînt în general sălcii, conțin carbonați și bicarbonați de calciu și chiar sulfați, iar cloruri foarte puține¹³.

În acțiunea de gospodărire a resurselor de apă din bazinul hidrografic de pe teritoriul Tăcuta s-a construit în perioada 1972—1973, o acumulare zonală la punctul nord, Drumul Băncii¹⁴, cu o capacitate de înmagazinare de circa trei milioane mc de apă.

Lucrările ce privesc capacitatea de retenție a barajului, valoarea investițiilor, darea în folosință și suprafața ce s-a irigat cifric, sînt redată în tabelul de mai jos:

Denumirea acumulării	Înăl- țimea, în m	Capaci- tatea de retenție în mil. m.c. apă	Lungi- mea co- rona- mentu- lui, m	Supraf. nivelu- lui ex- ploată- rii pis- cicole, în ha	Valoa- rea in- vesti- țiilor în sute mii lei	Supra- fața ce s-a irigat în ha	Anul dării în folo- sintă
TACUTA	10,50	3	505	18,2	3,5	500	1974

¹¹ *Ibidem*, vol. II, p. 446.

¹² *Ibidem*, p. 266.

¹³ Memoriu agropedologic, pp. 4—11.

¹⁴ Ziarul „Vremea nouă” Vaslui, nr. 683 din 6 mai 1970 și nr. 1501 din 23 decembrie 1972.

S-au asigurat astfel condiții de irigare de care beneficiază Coopera-tiva agricolă de producție Tăcuta și secția I.A.S. De asemenea s-au creat condiții pentru dezvoltarea pisciculturii, precum și înlăturarea efec-telor distrugătoare ale revărsărilor cursurilor de apă.

Barajul astfel construit a fost populat cu pești specifici apelor dulci. Așezat în bazinul Cuțignei, în apropierea pădurii Siliște și Prisaca, pentru populația comunei Tăcuta constituie și un loc de agrement.

Tot în această perioadă, pe teritoriul comunei Tăcuta s-au efectuat o serie de acțiuni de îmbunătățiri funciare pe piraiele și versanții prin-cipali care făceau improprii pentru agricultură sute de hectare de teren. Dintre aceste lucrări, amintim: trei canale colectoare ce străbat o por-țiune de teren arabil și vatra satului Tăcuta; prin intermediul acestora, apele de șiroire dinspre dealul Dumasca au fost orientate spre albia prin-cipală.

Lucrări mai complexe de combatere a eroziunii de adâncime s-au executat la Tăcuta, Mircești, Protopopești și Dumasca, ameliorative, con-stind din valuri și canale, iar desecări la locul numit Iazul Sturzei.

S-au făcut de asemenea gârdulețe, plantații silvice cu specii de salcâm și plop, însămînțări cu ierburi perene, perdele de protecție, dru-muri de acces și altele, în scopul redării în circuitul agricol a noi supra-fețe de teren.

e. FACTORI CLIMATICI (METEOROLOGICI)

Comuna Tăcuta și satele ei se includ în sectorul de climă continen-tală, de dealuri și de păduri, la întrepătrunderea climei de stepă. Din datele extrase de la Stațiunea meteorologică Vaslui (Direcția teritorială de gospodărire a apelor, Sectorul hidrometeorologic), de la Stațiunea pluviometrică din localitate și cea de la Dobrovăț—Iasi, precum și din datele culese din Atlasul climatologic al R.S.R. asupra precipitațiilor, temperaturilor și vinturilor, s-a constatat că precipitațiile anuale pe pe-rioda 1961—1970 se prezintă astfel:

Anii	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	Media
Canti-tate, mm	499,9	589,5	599,5	513,6	569,7	612,8	424,3	639,2	812,2	745	600,5

Valoarea precipitațiilor medii anuale este 600,5 mm, ceea ce arată o localitate cu un regim de precipitații satisfăcător.

Regimul precipitațiilor a fost mai scăzut în anii 1961 și 1967. Pe-rioda de precipitații maxime coincide cu perioada de vegetație. Ploile torențiale care cad de obicei în lunile mai-iunie, au valori mari, fapt care indică ploi scurte, cu un volum mare de apă.

Temperatura medie anuală este de +9,3°C. Cea mai ridicată tem-peratură medie lunară, de 22,2°C, s-a înregistrat în luna iunie 1964, iar

cea mai scăzută de $-3,9^{\circ}\text{C}$ în luna ianuarie. Temperatura maximă absolută, de $+35,5^{\circ}\text{C}$ a fost înregistrată în luna iulie 1967, iar minima absolută, avînd valoare de -24°C , în luna ianuarie 1963.

Brumele de toamnă încep obișnuit în octombrie, iar brumele de primăvară continuă pînă la sfîrșitul lunii aprilie. Perioada primului îngheț are loc între 15 noiembrie — 1 decembrie, iar perioada ultimului îngheț între 15—20 martie.

Vînturile sînt determinate de caracterul, succesiunea și frecvența sistemelor barice și a proceselor circulației atmosferice. O mare influență o au formele de relief în modificarea direcției și vitezei vîntului.

Înălțimile unor dealuri — Pripoare, Negăruș, Anălogul Codrului de Sus, Miclea, a căror direcție este opusă vînturilor, determină scăderea intensității acestora; iar etajarea reliefului și expunerea versanților în direcția sud, le favorizează o însoțire permanentă.

În timpul iernii, crivățul atinge uneori o viteză foarte mare, dînd naștere la viscole puternice (ianuarie 1966), spulberînd zăpada. Vînturile ale căror influență se face mai simțită, sînt cele dinspre vest și sud-vest care aduc deseori ploaie. În unii ani, în timpul verii, sînt frecvente și furtunile care, alături de ploile torențiale, produc pagube în păduri și livezi. Așa, de exemplu, în 1965, viteza vîntului a depășit 140 km/oră .

În general, climatul acestei comune se caracterizează uneori prin ierni aspre, cu zăpadă abundentă, alteori cu ierni mai puțin geroase, cu primăveri secetoase, veri călduroase și toamne ploioase. Începînd cu luna octombrie ploile devin generale, cu durată îndelungată și caracter de burniță.

În concluzie, acest climat oferă condiții optime pentru dezvoltarea culturii plantelor de cîmp, a viticulturii și a pomiculturii.

Pentru măsurarea cantității de apă de ploaie căzută în localitate, a grosimii stratului de zăpadă și pentru înregistrarea fenomenelor meteorologice (brumă, îngheț, vînt, furtună, descărcări electrice), s-a înființat la Tăcuta, în 1891, o stațiune pluviometrică. Dotarea ei cu aparatura necesară s-a făcut inițial de către Institutul Meteorologic Central București și ulterior de către Direcția teritorială de gospodărire a apelor, Sectorul hidrometeorologic Iași. În perioada 1891—1970, stația a fost condusă de învățători, ingineri și alte persoane¹⁵. În urma reorganizării rețelei pluviometrice, o serie de stațiuni, între care și Tăcuta și-au încetat activitatea pe data de 30 iunie 1955. Reînființată la 1 decembrie 1964, își reia activitatea avînd ca observator pe inginerul Ioan Pavel, care o conduce pînă în 1967, iar cu un an mai tîrziu, continuă munca de observare la această stație Constantin Gh. Crișmariu, pînă la 1 mai 1970, cînd iarăși activitatea ei încetează.

Perioada 1891—1915 a fost deficitară din punct de vedere pluviometric, cantitatea medie anuală a precipitațiilor la Tăcuta înregistrînd doar $432,2\text{ mm}$ ¹⁶. De asemenea perioada de secetă 1945—1946, a produs pagube însemnate culturii plantelor de cîmp, populația avînd mult de suferit.

¹⁵ Arhiva Stațiunii pluviometrice Tăcuta, dosar nepaginat.

¹⁶ Natalia N. Șenchea, *Cercetări geografice în bazinul superior al Birladului*, Luc. soc. geogr., „D. Cantemir”, Iași, 1943, p. 210.

Tăcuta fiind într-o regiune deluroasă, vegetația dominantă este cea de silvostepă. Ea se caracaterizează prin pășuni și finețe naturale pe văi și pante neîmpădurite.

În cadrul vegetației ierboase spontane, pe pajiști predomină gramineele de genul *Festuca pratensis* și *Festuca sulcata*: păiușul, obsiga (*Bromus erectus*), iarba cimpului (*Agrostis*), Ovâsciorul (*Arrhenatherum*), coada vulpii (*Alopecurus pratensis*), pirul gros (*Cynodon dactylon*), golo-mățul (*Dactylis glomerata*)¹⁷.

În ultimul timp (6. VIII. 1964), s-a descoperit de către profesorul universitar Constantin Dobrescu în albia minoră a râului Larga, la nord-est de Mircești, în solul aluvial lăcoviștit o nouă specie a genului *Agrostis*. Menționăm faptul că, după examinarea unui mare număr de exemplare, provenite din stațiunea de mai sus, unde crește constant această plantă, a comparărilor cu material ierbaristic din străinătate și consultarea unei ample literaturi de specialitate, s-a ajuns la concluzia că planta analizată ar fi unică pentru știință, nemaicunoscându-se deocamdată în altă localitate de pe terra. Plantei i s-a dat denumirea de *Moldavica* (*Agrostis Moldavica*)¹⁸ și este expusă în Laboratorul de botanică sistematică, Catedra de botanică a Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

Din genul leguminoaselor întâlnim specii de trifoi (*Trifolium*), lucernă (*Medicago*), ghizdei (*Lotus corniculatus*), sulfină (*Melilotus officinalis*), mazărice de cîmp (*Vicia*)¹⁹.

Se mai întâlnesc în asociație vegetală, variații infinite de plante ca: Traista ciobanului (*Capsella Med.*), meișor (*Digitaria sanguinalis*), firuță (*Poa pratensis*), sinziene (*Galium*), peliniță (*Artemisia pontica*), barba caprei (*Tragopogon dubius*), rușinea fetei (*Caucalis*), clopoței (*Campanula abietina*) ș.a.²⁰

Dintre plantele medicinale amintim: pătlagina, mușetelul, mutătoarea, pojarnița, luminărica, urzica moartă, nalba, săpunarița, isma, coada șoricelului, busuiocul stupilor, cicoarea, odoleanul, podbalul, pelinul ș.a., pe care străbunii noștri le foloseau la tămăduirea multor boli.

Vegetația lemnoasă e constituită din arbori de pădure ce cresc și pe pantele abrupte. Sint cunoscute pădurile Siliștea, Călina, Ruleni, Prisaca, Buzdugani, Larga, Ciomag. Esențele pe care le întâlnim pe acest teritoriu sint: stejarul, fagul și teiul care creează și un microclimat specific. Urmează apoi carpenul, frasinul, jugastrul, paltinul și ulmul.

Pe liziera pădurilor întâlnim specii roditoare sălbatice de măr și păr pădureț, cireș sălbatic, coacăz, corn și alun. Nelipsiți sint și arbuștii — socul, porumbrelul, măceșul sau carcadirul, salba moale, sîngerul și

¹⁷ I. Todor, *Mic atlas de plante din flora R.S.R.*, Edit. did. și pedag., Buc., 1968, pp. 18—19; 43—44.

¹⁸ C. Dobrescu, *O nouă specie de genul Agrostis pentru flora R.S.R.*, *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza”, Iași*, tom XI, 1965, fasc. 1, pp. 169—171.

¹⁹ I. Todor, *op. cit.*, pp. 53, 140, 147, 151, 229.

²⁰ I. Todor, *op. cit.*, pp. 18, 44, 64, 143, 174, 175, 221, 222, I. Prodan, Al. Buia, *Flora mică ilustrată a R.S.R.*, Edit. agrosilvică, Buc., 1961, pp. 130, 448, 636.

clocoticiul, iar în apropierea cursurilor de apă (în lunci) plopul, salcia și arinul²¹.

Aceste specii se dezvoltă destul de bine și contribuie la crearea unui climat mai răcoros cu aer curat și mai bogat în precipitații atmosferice. Ele îndulcesc climatul uscat al silvostepii și creează condițiuni optime pentru dezvoltarea celorlalte specii lemnoase și ierboase din împrejurimi.

Tradiția locală, toponimicele și chiar solurile dovedesc că în trecut aria pădurilor din jurul satelor noastre a fost cu mult mai întinsă. Aceasta se poate deduce după denumirile ce se păstrează și astăzi, ca: Dumbrava, Dumbrăvița, Anălogul Codrului de Sus, Anălogul Codrului de Jos, Dealul ulmului, La stejar, La tei etc.

Ocrotirea florei caracteristică zonei de deal, constituie o măsură menită să ducă la o mai bună conservare a solului și vegetației.

g. FAUNA

Fondul faunistic al localității îl formează animalele, păsările și insectele care trăiesc în păduri, prin huceaguri, locuri deschise, stufărișuri, bălți și în preajma satelor. În trecut, defrișarea nejudicioasă a numeroaselor suprafețe de pădure și a vânătoarei neorganizate au făcut să dispară de pe aceste locuri bourul (înscris pe stema vechii Moldove), tarpanul (strămoșul calului moldovean), antilopa de stepă, brebul (castorul), ierunca (pasăre ce seamănă cu găina sălbatică, dar mai mică) și altele a căror prezență în acea vreme a fost pomenită de marele nostru cărturar și domnitor al Moldovei, Dimitrie Cantemir²².

Dintre speciile de animale sălbatice, pe care le întâlnim azi, caracteristice acestor ținuturi, primul loc îl ocupă rozătoarele de câmp, a căror arie coincide cu regiunile agricole, aducându-le adesea însemnate pagube. Acestea sînt: șoarecele de câmp, popîndăul, țistarul, cîrțița, cățelul pămîntului, care trăiesc în galerii subterane. Tot dintre rozătoare, specific este iepurele de câmp care aduce pagube în livezile tinere și grădini.

În afara rozătoarelor de câmp, întâlnim și rozătoarele de casă, șoarecele și șobolanul — ultimul considerat ca „una din cele mai periculoase specii de animale pentru cele mai variate sectoare economice, cît și pentru sănătatea oamenilor și animalelor“.

Răpitoare care atacă animale și păsări din gospodării, vulpea, lupul și dihorul al căror număr descrește anual. Prin păduri și liziere de păduri trăiește mistrețul, viezurele, veverița, pisica sălbatică, jderul ș.a.

După cel de-al doilea război mondial s-au adus în pădurile din apropierea localității cerbi și câprioare, care constituie o podoabă a pădurilor noastre, fiind ocrotite de stat prin lege.

²¹ I. Simionescu, *Flora României*, 1934, pp. 124—126.

²² Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Edit. Cartea Românească, București, 1942, pp. 64—68.

Păsările mai des întâlnite în păduri și livezi sînt: graurii și grăgurul, mierla și sturzul, priveghetoarea, dumbrăveanca, gaița, cucul, pupăza, porumbelul, cioara, stăncuța, coțofana, turturica ș.a. De asemenea, mai întâlnim o mulțime de păsări folositoare ca: presuri, ciocirlii, pițigoi, sticleți, ciocănitari, care aduc prețioase servicii omului curățind livezile de omizi, păsări răpitoare de noapte, cucavaia și huhurezul care se hrănesc cu rozătoare, iar răpitoare de zi, vindirelul roșu și uliul porumbar.

Prin lanurile de păioase, prin ierburi sau lăstărișuri, trăiesc prepelițe și potîrnichi. În preajma locuințelor omenești întâlnim gugustiucul, vrabia și rîndunica, iar pe lingă malurile râpilor de deal și malurile apelor, planează prigoriile cu ciocul lung lăstunul, codobatura ș.a.

Pe locul unde a fost Iazul Sturzei, în șesul Miclea se găsește o suprafață de teren inundabilă acoperită cu stufăriș (trestie, papură, pipirig) unde cuibăresc păsările de baltă.

Dintre reptile menționăm șarpele de apă, broasca țestoasă, șopirla, gușterul, șarpele de pădure, iar dintre batracieni broasca de lac, broasca rîioasă, brotăcelul.

Fauna piscicolă este reprezentată prin pești din specii semimigratori și stagnofili care populează bazinele de apă noi create, pîraiele și iazurile de pe teritoriul comunei.

Lumea insectelor este numeroasă și variată, multe din ele sînt dăunătoare, hrănindu-se cu frunzele, lăstarii, fructele și semințele plantelor.

2. Pagini din istoria Tăcutei

a. CELE MAI VECHI URME DE EXISTENȚĂ OMENEASCĂ PE TERITORIUL COMUNEI TĂCUTA

Varietatea formelor de relief cât și bogăția acestor locuri au creat condițiile necesare omului de a se așeza aici încă din cele mai îndepărtate vremuri.

Urme străvechi descoperite pe teritoriul comunei Tăcuta atestă prezența omului încă din epoca paleolitică. Cele mai vechi dovezi de existență și de activitate omenească sînt resturile de materiale ale unei civilizații primitive care, prin varietatea și conținutul ei, ne ajută să deducem azi modul de viață al îndepărtaților strămoși. Astfel, „pe panta estică a Dealului Mare (D. Crucea lui Ilie) în ravenele produse de apele de șiroire din jurul locului denumit Șanțul Mirceștilor (la Monument), după punctul geodezic instalat pe acest deal, în solul arenaceu de culoare gălbuie, s-au descoperit numeroase așchii, lame, gratoare și burine din silex patinat. După lamele microlitice, ca și după lamele mari, mai puțin patinate și lipsite de retușe, întregul material litic se poate atribui aurignacianului mijlociu, precum și gravettianului”²³.

La circa 500 m sud-est de Șanțul Mirceștilor, în locul denumit La Nisipărie s-au descoperit lame și așchii de silex patinat aparținînd paleoliticului superior²⁴ (epocă caracterizată prin apariția omului fosil²⁵).

Regiunile de răsărit ale Moldovei au fost locuite de grupe omenești, purtătoare ale aurignacianului și gravettianului (două culturi ale susmenționatei epoci) în care oamenii făureau unelte mărunte (microlite) și unelte de os, din corn de cerb sau colți de mistreț²⁶.

La poala dealului Miclea, situat la circa 500 m vest de satul Tăcuta, la confluența și în dreapta piraieiilor Cuțigna, Larga și Aguzi, se află un mic platou de o înălțime ce nu trece de 40 m și care înaintează spre est

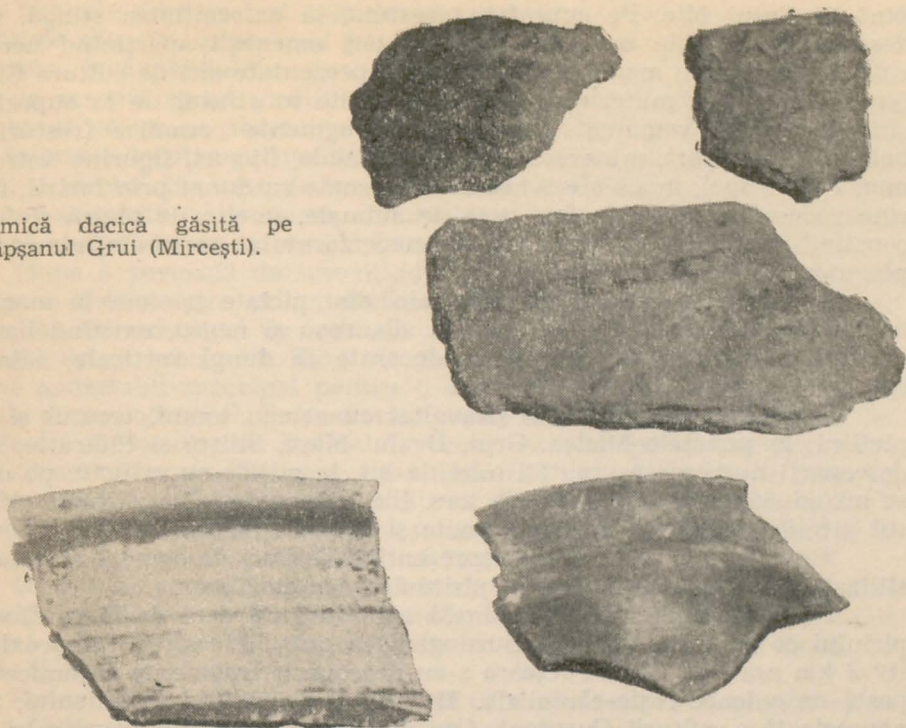
²³ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Așezări în Moldova de la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea*, Edit. Acad. R.S.R., București, 1970, p. 325.

²⁴ *Ibidem*.

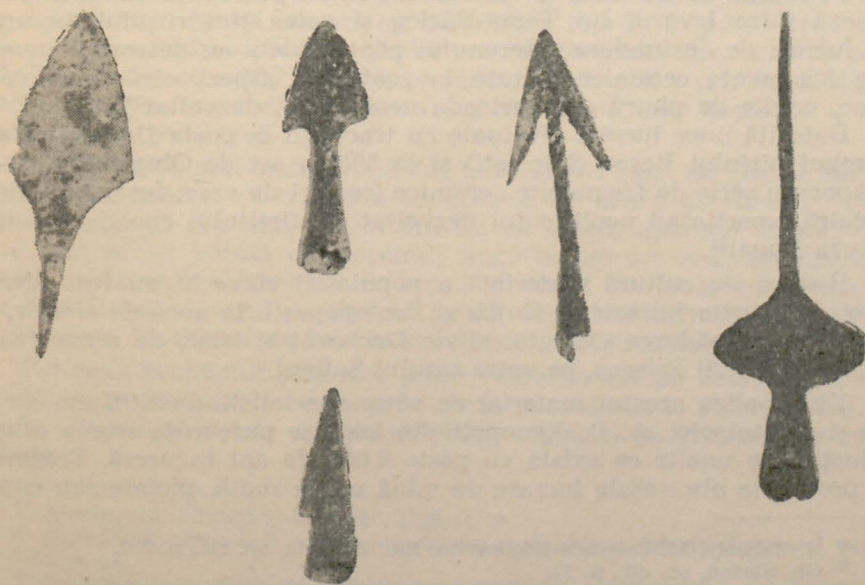
²⁵ *Almanahul civilizației*, Edit. științifică, București, 1970, p. 12.

²⁶ D. Berciu, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, Edit. științifică, București, 1965, pp. 23—24.

Ceramică dacică găsită pe
tăpșanul Grui (Mircești).

Ceramică găsită la punctul Saivane (Tăcuta).

Fragmente ceramice, virfuri de săgeată și suliță, descoperite pe teritoriul
comunei Tăcuta.

pină în Șesul Mic. Pe suprafața acestuia, la extremitatea stângă, s-au descoperit resturile unei străvechi așezări omenеști aparținînd neoliticului dezvoltat, cu manifestări de viață reprezentate aici de cultura Cucuteni A²⁷. Printre materialele neolitice găsite în stratul de la suprafață, sînt demne de remarcat numeroasele fragmente ceramice (resturi de boluri, vase suport, mînere de capace, fusaiole, linguri, figurine antropomorfe feminine), modelate schematic și ornate cu dungi prin incizii, figurine zoomorfe, vetre de foc, oase de animale, unelte de piatră șlefuită, constind din lame de silex, topoare neperforate și perforate, răzuitoare, percutoare, ciocane de luptă și o rișniță.

Resturile de vase descoperite aici sînt pictate tricrom în maniera benzii înguste, utilizîndu-se culorile alb, roșu și negru, existînd însă și exemplare bicrome sau nepictate, decorate cu dungi verticale, adîncite spre partea de la bază.

Locuitorii din neoliticul dezvoltat cunoșteau torsul, țesutul și împletitul. În punctele Miclea, Gruî, Dealul Mare, Siliște și Pietrărie, s-au descoperit numeroase greutatea mici de lut, la mijloc cu orificiu, pe unde se introducea capătul firului de tors. Ele puteau servi la războiul de țesut primitiv (războiul vertical), poate și la plasa de pescuit²⁸.

Figurinele de lut (idolii) reprezentînd chipuri de oameni și animale stilizate sînt o mărturie a vieții spirituale a locuitorilor.

Pe panta sudică ușor înclinată a botului de deal de la confluența pîrîului ce vine din pădurea Buzdugani cu pîrîul Pietrărie, la aproximativ 2 km nord de satul Focșasca s-au descoperit fragmente ceramice din pastă de culoare roșie-cărămizie. Materialul aparținînd neoliticului, fază neprecizată a culturii Cucuteni. Cea mai mare parte din fragmente sînt corodate și nu mai păstrează urmele picturii²⁹.

În marginea de nord a satului Dumasca pe suprafața unei pante cuprinsă între Izvorul lui Toma-Râzlog și valea Negărușului, în urma unei lucrări de desfundare a terenului pentru vie s-au descoperit numeroase fragmente ceramice lucrate la roată, cu aspect cărămiziu, vetre de foc, unelte de piatră din perioada neoliticului dezvoltat³⁰.

Datorită unor lucrări efectuate cu tractorul la poala Dealului Mare, în lungul pîrîului Recea (Mîrcești) și la 500 m est de Observator, s-au descoperit o serie de fragmente ceramice (resturi de vase, fusaiole), unelte de piatră, aparținînd neoliticului dezvoltat și sfîrșitului epocii bronzului (Cultura Nouă)³¹.

Resturi de cultură materială a populației stăvechi au fost identificate și pe teritoriul satelor Cujba și Protopopești, la nord de cimitir, pe platoul dintre pădurea Ocolului silvic Dobrovăț și islaz, de asemenea și la poalele pădurii Prisaca, pe vatra satului Sofieni.

Din analiza acestui material de către specialiștii Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași, ne putem da seama asupra producției de unelte ce exista cu peste 6 000 de ani în urmă. Fragmentele provenite din vasele lucrate de mînă ori la roată, pictate sau nepic-

²⁷ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *op. cit.*, p. 325.

²⁸ Gh. Ștefan, *op. cit.*, p. 13.

²⁹ După relațiile cercetătorului științific M. Brudiu.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Op. cit.*, p. 325.

tate, uneltele de piatră și cele de os nu puteau fi altceva decît resturi materiale din civilizația unei populații preistorice foarte vechi, care nu cunoșteau încă metalele.

În această epocă (neolitic), noile condiții de viață social-economică îl împinge pe om pe drumul unor noi căutări. Uneltele de piatră cioplită sînt înlocuite treptat cu uneltele de piatră șlefuită. Se dezvoltă olăritul, torsul și țesutul. Se trece de la economia de vîntoare și pescuit la o economie întemeiată pe creșterea animalelor și cultivarea primitivă a plantelor — activitate ce determină bazele unei vieți agricole stabile³².

După o perioadă de tranziție de aproape patru secole, la sfîrșitul căreia se desăvîrșește prima diviziune socială a muncii — despărțirea triburilor de crescători de animale de celelalte comunități omenești — urmează epoca bronzului. Timp de un mileniu (1700—700 î.e.n.) bronzul a fost materialul principal pentru o serie de unelte, de obiecte de uz practic și de podoabă³³. Pe teritoriul comunei Tăcuta s-au descoperit în-tîmplător cîteva obiecte izolate de bronz ce s-ar putea încadra, către sfîrșitul acestei epoci. Dintre acestea amintim: un celt de bronz (toporaș) de dimensiuni mici, avînd gura concavă și tăișul lat cu dungi verticale în relief. A fost descoperit în vatra satului Mîrcești, la distanța de 120 m, aproape de poala Anălogului Codrului de Jos.

Demne de pomenit sînt obiectele de podoabă găsite în 1965 în așezarea de pe Miclea — Tăcuta, constînd dintr-un ac cu gămălie de bronz și două mărgelile, iar în apropierea lor, o seceră de bronz cu lama îngustă, de tipul „cu buton“.

Epoca bronzului este documentată prin prezența unor așezări aparținînd Culturii Noua³⁴ ce se caracterizează prin practicarea agriculturii, îndeosebi creșterea animalelor.

În marginea vestică a satului Tăcuta, pe locul numit Lutăria Vieru s-au descoperit o căniță lucrată cu mina, fără toartă, avînd ca ornamentație un decor incizat precum și alte resturi ceramice din această perioadă. De aici, la circa 600 m nord, pe terasa inferioară a pîrului Cuțigna, la locul numit Saivane a fost identificată cu ocazia unor săpături, o așezare din epoca bronzului.

Se cuvine să mai amintim că, tot în 1965 s-a găsit pe dealul Miclea, în urma unei arături cu tractorul un căzanel de bronz prevăzut cu două torți verticale pe margine, lucrat din foi de bronz, ajustate meandric și fixate prin nituri bătute cu ciocanul; lîngă acesta s-a mai descoperit și un vîrf de lance³⁵. Căzanelul de bronz și vîrfurile de lance corespund la Tène-ului II (sec. II e.n.) de factură locală, reprezentînd arta dacică³⁶ (se află depus la Institutul de Istorie și Arheologie, București).

Perioada bronzului este mai puțin reprezentată pe teritoriul comunei Tăcuta, probabil din cauza producerii anevoioase a acestui aliaj. În schimb, abundă obiectele de piatră (dălți, topoare) și fragmentele ceramice etc.

³² Almanahul „Știință și tehnică“, 1959, p. 23.

³³ Miron Constantinescu, Const. Daicoviciu și St. Pascu, *Istoria României*, București, 1970, p. 22.

³⁴ Perioadă de tranziție de la epoca bronzului la epoca fierului.

³⁵ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Op. cit.*, pp. 73, 325.

³⁶ După constatările prof. N. Zaharia.

Odată cu prelucrarea bronzului se identifică și epoca metalelor în care ritmul de dezvoltare a forțelor de producție devine mai accelerat. Se făuresc unelte mai perfecționate și se dezvoltă diverse meșteșuguri.

Ultima fază din epoca metalelor este aceea a fierului, care, treptat, a înlocuit bronzul. Epoca fierului cuprinde două perioade: una mai veche, Hallstatt (800—450 î.e.n.) și alta mai nouă La Tène (450—300 î.e.n. — sec. I e.n.). Datorită uneltelor făurite din fier care a devenit cel mai important metal utilizat în cadrul orînduirii primitive, posibilitatea de trai începe să crească. Acum așezările devin din ce în ce mai dese. Agricultura se face cu plugul, la început de lemn, apoi cu circa 100 de ani î.e.n. cu brăzdar de fier; pentru lărgirea terenului necesar agriculturii se trece la defrișarea pădurilor³⁷. Are loc cea de-a doua diviziune socială a muncii; separarea meșteșugurilor de agricultură și schimbul de produse între obștii și triburi. Apar diferențieri de avere, unele triburi își sporesc averiile acumulînd produse. Se naște astfel proprietatea privată. Inegalitatea de avere duce la inegalitatea socială. Din virfurile aristocrației gentilice s-au format conducătorii de triburi. Însemnătatea șefilor militari crește, iar războiul de pradă devine un mijloc de îmbogățire. Prizonierii de război deveniți robi sînt folosiți ca forță de muncă. Comuna primitivă este înlocuită cu orînduirea sclavagistă, iar societatea se împarte în sclavi și proprietari de sclavi³⁸.

În decursul istoriei sale, populația daco-getică (ramură a marelui neam al tracilor) din Podișul Central Moldovenesc, ca și cea din restul teritoriului țării noastre a fost înrîurită economic și cultural, în urma contactelor comerciale cu grupurile scitice din stepile nord-pontice și coloniile grecești de pe litoral.

Începînd cu secolul al VI-lea î.e.n. în cursul primei epoci a fierului, datorită trecerii sciților prin aceste locuri și a contactului cu băștinașii, ei au lăsat puține urme printre triburile geto-dacice locale. Astfel, printre primele obiecte de factură scitară, întîmplător găsite pe teritoriul comunei Tăcuta, amintim un pumnal de fier tip „akinakes” întîlnit de obicei la sciți, dar utilizat și de tracii autohtoni³⁹ și o aplică. Ambele obiecte au fost descoperite la Mircești (comuna Tăcuta), pe locul numit „Grui” în primăvara anului 1968, în urma unei arături.

Un alt indiciu ce pare să arate trecerea unor grupuri de sciți prin părțile noastre a fost scheletul omenesc, găsit într-un loc săpat în movila de pe culmea Negărușului, la nord de satul Dumasca în hotarul comunei Dobrovăț, cu ocazia exploatării pietrei din această movilă, în anul 1955. Din timpuri mai vechi ea a fost cunoscută sub numele de Movila Scitului, dovadă că cel îngropat acolo a fost un scit, probabil o căpetenie. Lingă schelet se afla și un virf de săgeată de arc. Azi, oamenii din sat (cei bătrîni) îi spun eronat Movila Sucitului.

Grupurile de păstori scitici, cu toate că au pătruns vremelnic în spațiul triburilor locale, nu au putut constitui o pătură dominantă în zona subcarpatică.

³⁷ Gh. Ștefan, *Op. cit.*, pp. 15—18.

³⁸ *Ibidem*, p. 18.

³⁹ Dumitru Berciu, *Op. cit.*, p. 260.

Populația dacică din Moldova, cunoscută din antichitate sub numele de carpi⁴⁰ întreținea o strînsă legătură cu civilizația romană. Drept mărturie pentru aceste legături stau monedele și alte obiecte de factură romană, întîmplător găsite în punctele: Miclea, Cujba, Mircești, Focșasca de pe teritoriul comunei Tăcuta. Pe dealul Miclea, în partea de sud-est s-au găsit trei monede imperiale romane, de argint⁴¹.

Pe platoul de la nord de satul Cujba, la aproximativ 450 m depărtare de sat s-au găsit două monede romane de bronz și una de argint, neidentificate. De asemenea, la locul numit Pietrăria (sat Focșasca) în stratul de piatră de la suprafață, au fost depistate de locuitori două monede romane de argint și o statueta de metal de culoare cenușie, reprezentînd în miniatură un chip de bărbat.

Pe panta estică a Pietrăriei s-au mai descoperit o dăltiță mică de culoare neagră și un pisălog din rocă cenușie închisă, ce s-ar putea încadra în epoca a II-a a fierului (cultura geto-dacică La Tène)⁴².

Urme de pe vremea carpilor au fost semnalate în 1975 și la Dobrovăț (jud. Iași), localitate vecină cu Tăcuta, unde arheologii au scos la iveală vatra unei așezări carpice, vase de origine dacică, amfore romane și alte obiecte datînd din secolele II și III e.n. Obiectele descoperite demonstrează locuirea populației carpice atît pe teritoriul acestei așezări, cît și în aria celor vecine.

În perioada de trecere spre feudalism (prefeudală) populațiile daco-romane au intrat în contact cu diferite popoare migratoare ce au pătruns în spațiul carpato-dunărean pe văile accesibile riurilor, începînd cu sarmații și goții (secolul al III-lea), hunii (secolul al IV-lea), gepizii (secolele V—VI), avarii (secolul al VI-lea), slavii (secolele VII—IX). Această epocă a migrației a avut loc între anii 271—1000 e.n.⁴³ lăsînd urme evidente și pe teritoriul Tăcutei, atît în faza de început cît și în cea finală.

Materialele descoperite constau din resturi de oale, străchini și alte vase lucrate la roată, unele din pastă fină cenușie, cu decor lustruit, iar altele dintr-un material zgrunțuros amestecat cu pietricele și nisip, vase aflate în punctele Siliște și Grui pe teritoriul satului Mircești și Saivane — Tăcuta și care vin să ateste prezența triburilor gotice în secolele III—IV. Venind în contact cu populația autohtonă și stabilind relații relativ pașnice s-au influențat reciproc, împrumutînd unele îndeletniciri.

Printre mărturiile scoase la iveală din această perioadă menționăm castronul (strachina) de factură gotică, găsit în 1970 în peretele unei gropi de siloz, împreună cu alte fragmente ceramice, la punctul Saivane, în apropierea satului Tăcuta. Obiectul a fost studiat la Institutul de Istorie și Arheologie al Filialei Iași, a Academiei R.S.R. și caracterizat astfel: „Castron din pastă fină, de culoare cenușie deschisă lucrat la roată de formă bitronconică, cu o bogată și splendidă ornamentație de factură germanică”⁴⁴. Prin forma și tehnica sa de lucru, castronul de la Tăcuta

⁴⁰ Miron Constantinescu, Const. Daicoviciu și St. Pascu, *Op. cit.*, p. 61.

⁴¹ N. Zaharia, M. Petrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Op. cit.*, p. 325.

⁴² După relatarea prof. N. Zaharia.

⁴³ Miron Constantinescu, Const. Daicoviciu și St. Pascu, *Op. cit.*, pp. 93—97.

⁴⁴ Relatare de I. Ioniță, cercetător științific la Institutul de Istorie și Arheologie Iași.

ar putea fi legat cultural de complexul Sintana de Mureș-Cerneahov⁴⁵, iar cronologic, încadrat în secolul al IV-lea e.n. Tot în acest loc s-au mai descoperit la un metru în pământ două pietre de rîșniță și o psalie.

În preajma satului Mircești, pe teritoriul comunei Tăcuta, în locul denumit Siliște, săpîndu-se în 1960 o groapă pentru amenajarea unui siloz, la adîncimea de 2 m s-a descoperit un mormînt de înhumatie. Din acest mormînt s-a păstrat un vas aparținînd începutului epocii migrațiilor (Cultura Sintana de Mureș-Cerneahov)⁴⁶. Alte obiecte găsite tot aici și datate de la începutul acestei epoci sînt: două fusaiole sarmate și un vîrf de săgeată. Cele mai multe resturi de locuire din perioada migrațiilor sînt grupate pe terasa inferioară a piriului Cuțigna în locuri în care se întindeau terenuri de pășunare a turmelor.

Cu toate invaziile popoarelor migratoare procesul de cristalizare a civilizației și culturii din Moldova a continuat. Această perioadă a determinat apariția elementelor noii orînduiri sociale — cea feudală — avînd condiții mai prielnice de propășire. Se constată o dezvoltare mai mare a forțelor de producție și o creștere a schimbului de produse. Unele lucruri specifice agriculturii, creșterii animalelor, prelucrării lînei, a cîmepii și țesutului vin să întregască evoluția așezărilor omenești în această perioadă. Are loc diferențierea, în cuprinsul colectivității după avere și stare socială, situație care a dus la formarea unei aristocrații, prestatale, de cnezii și jupanii pe de o parte și a unei țărănimii dependente, obligată la dijme și prestații, pe de altă parte.

Ceramica feudalismului timpuriu (fragmente din vase de uz casnic) găsite pe teritoriul comunei este executată la roată din pastă groasă avînd în compoziție și scoică pisată.

Tot din această epocă, printre obiectele întîmplător descoperite se numără și monedele rîzlețe, indicînd o dezvoltare a schimburilor comerciale. Pe locul numit Moara de vînt (satul Mircești) s-au descoperit două monede bizantine de bronz, ce par să aparțină secolului al X-lea și al XI-lea⁴⁷ și o monedă de argint din vremea lui Alexandru cel Bun⁴⁸ descoperită pe locul numit Via lui Vaipan, la sud de pădurea Prisaca (sat Tăcuta).

Un loc important în cadrul pieselor găsite îl dețin și săgețile de arc, vîrfurile de lance și sulite din care două exemplare au fost descoperite pe teritoriul satului Dumasca (una la Răzlog și alta în grădina lui Rojniță). A treia lance a fost găsită în via locuitorului Th. Ursu din Cujba. De asemenea, printre materialele menționate se mai numără două perechi scări de șa, din bronz și fier, două baltage și o halebardă ce par să aparțină feudalismului mijlociu și dezvoltat. Aceste obiecte au mai ales valoare de document, ilustrînd evoluția meșteșugului, a armelor cu care vînau sau se apărau de acei ce le încălcau pămînturile.

Descoperirea acestor urme străvechi pe teritoriul comunei Tăcuta, începînd din paleolitic și pînă în evul mediu tîrziu, dovedesc îndelun-

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, *Op. cit.*, p. 325.

⁴⁷ Informație dată de Dan Gh. Teodor, cercetător științific.

⁴⁸ Moneda pe avers are capul de bour cu stea între coarne, iar pe revers un scut fasciat reprezentînd stema familiei Mușatinilor cu inscripție latinească.

gata și intensă locuire a unei populații autohtone, păstrătoare a vieții materiale și spirituale în condițiile social-economice și istorice prin care a trecut.

b. PRIMELE MENȚIUNI DOCUMENTARE DESPRE TĂCUTA ȘI SATELE ÎNECINATE

Tăcuta

Tăcuta, sat de reședință a comunei, apare în documentele de la începutul secolului al XVI-lea. Sub raportul vechimii, originea satului se pierde în negura veacurilor, necunoscându-se data înființării lui. Materialele arheologice descoperite în partea de vest a satului, la aproximativ 500 m, în punctul Miclea, dovedesc existența în zona Tăcutei a unei populații din perioada neolitică.

Numele vechi al acestei așezări era Tăcutești, din hotarul Dobrovăț și este pomenit întâia oară în documentul din 6 octombrie 1503, redactat la Suceava, când Ștefan cel Mare cumpăra vechea mănăstire Dobrovăț. Ulterior, domnitorul construiește aici o altă biserică (mănăstire) și, concomitent cu ridicarea ei cumpără pentru a o înzestra, o mare moșie cu cinci sate de la nepoatele lui Ivan Damianovici, la data de mai sus, stabilind și hotarele unor sate ce se învecinau cu Dobrovățul⁴⁹.

Vom insista asupra acestui vechi document, în care Tăcuteștii apare la hotarul teritoriului mănăstirii Dobrovăț. Acest teritoriu a fost cumpărat la 6 octombrie 1503 de către Ștefan cel Mare, cu 1500 zloți tătarești, de la Cărstina, fata Voislavei, Nastasia și vara lor Vasutca, fiica lui Mihul, nepoatele lui Ivan Damianovici.

Domnul dăruiește toate aceste sate mănăstirii Dobrovăț pentru sufletul înaintașilor săi și pentru sănătatea și mintuirea sa, a doamnei sale Maria și a copiilor săi⁵⁰.

Hotare: Călugăreni, Tăcutești, Dobrovățul Mic, Pîrîul Călinei, Ru-
leni, Poiana Nastei, Poiana Mestecenilor, Poiana lui Ihaciu (azi Lehaciu),
Cetățelei, Cuțitna, Poiana lui Mogoș, Dealul Mare, Movila Mare a Ciur-
beștilor, Pietroasa, Obîrșia Vasluiului, Buciumi, Poiana lui Andriaș, Va-
lea Pribeștilor, Dumbrava lui Pribici, Movila Evii, Movila Tătarului⁵¹.

Redăm mai jos pentru marea lui însemnătate descriptivă, o parte din conținutul actului din 6 octombrie 1503, referitor la hotărnicie:

„...Iar hotarul acestei de mai sus scrise mănăstiri ce iaste deasupra Dobrovățului și a satelor ce sînt sub ascultarea mănăstirii, de către Călugărești și Tăcutești, se începe din dumbravă, din marginea pădurii, de la un teiu însămnat și movila săpată, apoi în sus, prin cadru, tot pe virful dealului, la alt teiu însămnat, de acolo în fundătură, la un stejar

⁴⁹ *Documente privind istoria României*, veacul XVI, A. Moldova, vol. I (1501—1550), p. 40—42.

⁵⁰ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, Edit. Socec, București, 1913, pp. 238—244.

⁵¹ N. Iorga, *Studii și documente*, vol. VI, București, 1904, pp. 55—56.

mare, însămnat, peste bahnă, pină la capul piscului, la un fag însămnat, aproape de drum, pină la fundătura Dobrovățului mic și pîriul Călinii, la un fag însămnat, aproape de drumul ce iese din Ruleni; de aici, drumul pină la Poiana Nastei, și a mestecenilor, de acolo drept peste Poiana lui Ihaciu și peste păduri și peste acea poiană, la trei tei, însămnați, de aici, pe marginea Poienii cu Cetățelei la un stejar mare însămnat, ce-i aproape de drumul ce vine de la Cuțitna⁵².

Din acest document reiese că satul Tăcuta exista la 1503 cu denumirea de Tăcutești și forma hotarul dinspre Dobrovăț, iar numele Tăcuta, ce apare ceva mai târziu s-a substituit vechii denumiri Tăcutești. S-a crezut mereu că numele acesta se trage de la un „Tăcutu” întemeietorul satului⁵³. Dar acest Tăcutu nu apare în documentele timpului.

După părerea noastră⁵⁴, toponimicul Tăcuta, de lingă vestiții codri ai Dobrovățului, din județul Vaslui, își trage numele de la caracteristica locurilor. Locuri de mare liniște, tănuite de păduri, calme, tăcute. E foarte interesant faptul că diacul Toader, care a scris actul slavon din 6 octombrie 1503, n-a tradus — ori n-a putut traduce — numele satului în limba documentului și l-a lăsat în românește, „Tăcutești”. Tăcuta e un cuvînt străvechi, milenar, un cuvînt latin. Între multiplele semnificații pe care ni le oferă unele dicționare latine, aflăm și o expresie foarte grăitoare, „tacenția loca”, adică locuri calme, liniștite, tăcute, tănuite. Expresia aparține literaturii clasice latine. Deci, numele Tăcuta ar proveni de la caracteristica locului. „Locuri tăcute”, cum spune și expresia latină citată mai sus.

Celelalte denumiri hotarnice ca: Pîriul Călinii, Cuțitna și Ruleni (sat izolat, despărțit de apa Cuțignei, așezat sub poalele pădurii), făcînd un singur trup cu satul Protopeni, se găsesc pe teritoriul comunei Tăcuta. Odinioară ele formau hotarul spre vest al mănăstirii Dobrovăț. Menționăm că mai târziu Ruleni, ca și alte sate, devine și el sat mănăstiresc, legat de viața sus-numitei mănăstiri⁵⁵.

Documentul din 6 octombrie 1503 este important, căci ne arată pentru întia oară numele satului Tăcuta.

Încă din prima jumătate a secolului al XVI-lea, Tăcuta apare în documente cu denumirea de Bumbătești. Evident că acest nume l-a primit de la Duma Bumbotă, stăpînul ulterior al acestei așezări, din hotarele căreia se pare că făcea parte și teritoriul satului Dumasca.

Acest Duma Bumbotă este menționat prima dată într-un document dat în Vaslui, la anul 1528, martie 12, prin care Petru Rareș VV, întărește împărțeala pe care și-o fac Mihailo Postelnic și rudele sale, pe ocinele lor, anume satul Bumbătești și jumătate din satul Zlătărești, azi dispărut⁵⁶. Aflăm de aici că, la data arătată, au venit înaintea domnitorului „sluga noastră credincioasă Mihailo Postelnic și fratele său Pilat și surorile lor Parasca și Anușca și Magdalina, copiii Uritei; și verii lor,

⁵² I. Bogdan, *op. cit.*, p. 242.

⁵³ M. Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933, pp. 259—269.

⁵⁴ Rîndurile care urmează, cu o nouă precizare a toponimicului Tăcuta, le datorăm profesorului Constantin Turcu din Iași.

⁵⁵ Th. Codrescu, *Uricariul*, tomul VI, Iași, 1875, p. 104.

⁵⁶ Neamul Bumbotă e însă străvechi. Un Petre Bumbotă, stăpîn al unui sat de lingă Mănăstirea din Poiană (Pobrata), apare într-un act din 5 octombrie 1437.

Actul dat de Alexandru Voievod din 1427, septembrie 16, prin care se dăruiește satul „Trei Judecii (Protopopeștii) pe Cuțigna, fiilor protopopului Simion.

sluga noastră Ilea și sora lui Dragalina și copiii lui Eremie; și iarăși vărul lor Trifan fiul lui Duma Bumbotă; de buna voia lor și-au împărțit dreptele lor ocine și dedine, și din privilegiul pe care l-au avut părinții lor, de împărțire, de la părintele domniei mele Ștefan voevod, satele anume Bumbotești și jumătate din satul Zlătărești⁵⁷.

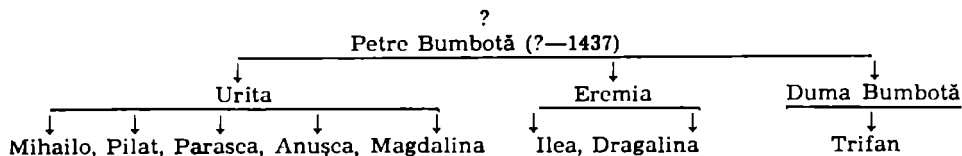
Mihailo Postelnic, fratele său Pilat cu surorile Parasca, Anușca și Magdalina copiii Uritei, au primit jumătate din satul Bumbotești partea de jos; iară Ilea și sora lui Dragalina, au primit jumătate din satul Bumbotești, partea de sus. Și în partea lui Trifan, fiul lui Duma Bumbotă, a căzut jumătate din satul Zlătărești, partea de jos.

„Iar hotarul celor mai înainte zise sate, anume Bumbotești și jumătate din satul Zlătărești să le fie lor din tot hotarul pe jumătate, iar dinspre celelalte părți pe hotarul vechi, pe unde din veac au folosit⁵⁸.

⁵⁷ Actul este inedit. El se află în posesia autorului.

⁵⁸ *Documente privind istoria României*, veacul XVI, A. Moldova, vol. I, (1501—1550), pp. 260—261 (nr. 230).

Iată care ar fi spița de neam a lui Petre Bumbotă:

Deci, în această vreme, rezultă că satele erau împărțite pe jumătăți, iar țăranii față de proprietatea feudală a stăpînului se aflau în stare de dependență. Dacă satele se împărțeau în jumătăți sau sferturi etc. înseamnă că ele își duceau viața în obște.

În perioada următoare, începînd cu anul 1610, satul s-a aflat în stăpînirea marelui Postelnic Dumitrache Chiriță care stăpînește ocine în Bumbătești cumpărate de la Teodosia, fata Dolcâi, de la Andronic Hănsărel, de la Ambrohia, Mihalce și Crăciun, feciorii lui Onigaș (ce aveau uric de la Petru VV) și de la frații Isac și Vasile feciorii Anghelinii cu uric de la Constantin Movilă VV, leat 7119 (1611).

Toate ocinele au fost cumpărate cu suma de 170 taleri de argint⁵⁹. Satul, la 1622 mai 12, apare cu denumirea de Tăcuta — Bumbotești, cînd Ștefan Tomșa VV întărește uric lui Dumitru Buhuș și jupînesei sale Ileana, fata lui Ilie Băcioc paharnic, pentru siliștea Tăcuta⁶⁰. Dacă satul e numit Siliște înseamnă că dispăruse la acea dată și luase ființă Bumboteștii.

La 1632, noiembrie 21, Alexandru Vodă Iliăș întărește lui Dumitru Buhuș, la treilea logofăt, satul Bumbotești pe apa Cuțitnei⁶¹, iar la 1824 iulie 6, Ioniță Palade mare vornic alcătuiește foaia de zestre a fiicei sale Smaranda, dăruindu-i și moșia Bumbotești⁶². Denumirea de Tăcuta-Bumbotești se păstrează și în timpul stăpînirii familiilor Palade, Sturza și urmașii acestora pînă la organizarea comunelor rurale și aplicarea legii comunale din 1846, cînd satul apare în toate actele oficiale sub numele de Tăcuta.

Cu privire la Tăcuta mai amintim că, potrivit tradiției locale, satul și-ar fi luat numele de la o hangîță. Iată un crîmpei:

„...Și a fost pe vremuri, nu se știe în ce an, o hangîță care a intrat în legendă, al cărei nume iar nu se cunoaște; primea călătorii oboșiți de drum cu ulcele de vin brumate și mîncare din belșug. Era scumpă la vorbă și nu ridica ochii din pămînt decît atunci cînd trebuia. Fiind o femeie tăcută, călătorii în trecere prin aceste locuri, întrebați unde poposesc răspundeau *la han la Tăcuta*. În semn de respect și dragoste față de această femeie sau poate fără voia lor, oamenii de aici au numit și numesc satul lor — Tăcuta⁶³.

⁵⁹ Documente moldovenești, Arh. centrală a Statului, vol. I, 1387—1620, p. 339 și Arh. Stat. București, Mănăstirea Precista Răducanu, X/12-3. *Documente privind istoria României*, veacul XVII, A. Moldova, vol. III, (1611—1615).

⁶⁰ Arh. Stat. Iași, *Documente moldovenești*, vol. II, 1621—1652, București, 1959, p. 33.

⁶¹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. II, pp. 116—118.

⁶² Arh. Stat. Iași, colecția „Documente”, pachet 608/77.

⁶³ V. Nanea, *Tăcuta*, articol în „Vremea nouă” nr. 911 din 30 ianuarie 1971.

Elemente concrete despre hanğiă nu avem. În schimb este arhicunoscut vechiul han. În jurul lui s-au construit case, oamenii veniți de prin alte părți s-au stabilit aici. El a devenit un adevărat nucleu. Bătrînii satelor au mai apucat beciul în bună stare și resturi din hanul distrus de foc, construit în secolul trecut. Când a fost durat și de cine, rămîne ca legenda să ducă mai departe firul unor vechi realități...

Mircești

Mircești — așezare veche⁶⁴ care, după orația transmisă de bătrîni trece pragul dinaintea descălecatului. Pentru întîia oară, satul Mircești din ținutul Vasluiului este pomenit într-un uric redactat la Suceava, la 18 ianuarie 1490, prin care „voevodul Ștefan cel Mare confirmă Mărinăi și Fedcăi, fetelor lui Mircea Ciucescul, satul Mircești; lui Romașco, Neagăi și Ulcăi, copiilor lui Danciul Ciucescul, satul Dăncești; lui Toader, Pașco, Liei și Ilcăi, copiilor lui Pașco, satul Pașcani; lui Drăguș, Baniței și Armeancăi, copiilor Marei, un alt sat (șters mai tîrziu din privilegiu)“. Aceste sate se aflau pe Cuțigna și erau stăpînite de dinșii pe temeiul unui privilegiu de la Alexandru cel Bun, dat lui Mircea, Danciul și Pașco, act care arseese și pe care Ștefan W. îl reinnoiește, hotărînd ca nimeni să nu aibă dreptul a infirma noul privilegiu, cu vreunul mai vechi de la un alt domn⁶⁵.

Din acest document se desprind știri interesante care întregesc cunoașterea satului din acea vreme, cum se întemeiau cîte odată satele în vechime și cum își luau numele de la întemeietori. Danciul și Mircea, Pașco și Mara, părinții proprietarilor de la 1490, sînt evident, copiii a doi frați: Danciul și Mircea ai lui Ciuciu, de la care amîndoi se numesc Ciucescul — Pașco și Mara probabil ai unui Pașco.

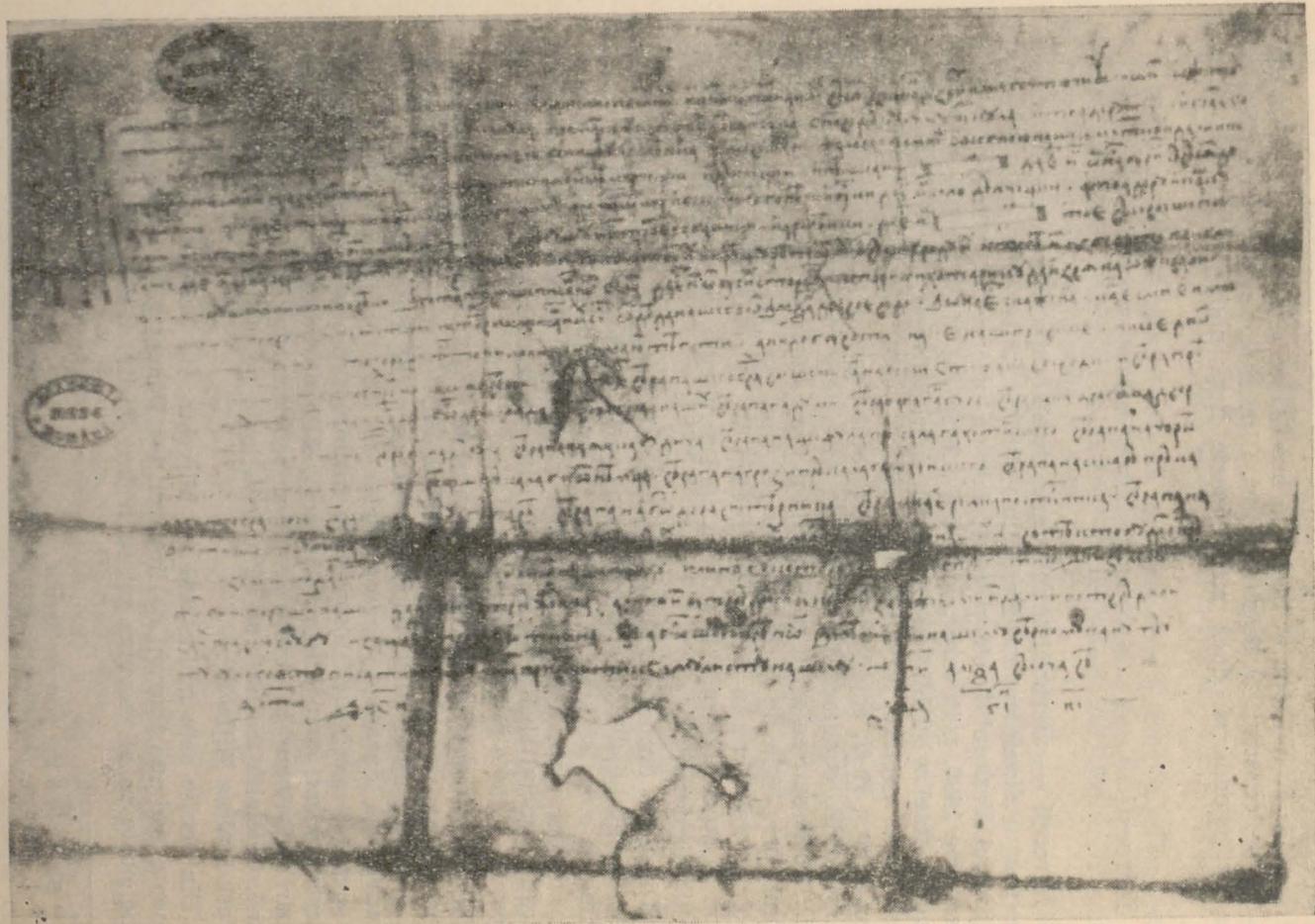
De la Mircea și-a luat numele satul Mircești — de la Danciul satul Dăncești (dispărut), de la Pașco — Pașcanii. Ce sat vor fi stăpînit nepoții acestui Pașco, adică copiii Marei, sora lui Pașco cel de la 1490, nu putem ști, deoarece, din original s-au tăiat cele două locuri unde era însemnat acest sat. Aceasta s-a întîmplat probabil după epoca lui Ștefan cel Mare, cu ocazia unui proces. Alte documente care să ne dea lămuriri privitoare la aceste neamuri sau proprietăți nu avem la îndemină. Celelalte trei sate se aflau însă toate pe pîriul Cuțigna în județul Vaslui, plasa Mijlocu⁶⁶.

Din aceste sate mai există azi Mirceștii; de Pașcani amintește actualmente pădurea Pașcani de lîngă ei, iar Dănceștii au dispărut cu totul. Se poate ca al patrulea sat să fi fost Rădiul Galian, azi Rediu-Co-

⁶⁴ Situat la 5 km vest de Tăcuta.

⁶⁵ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. I, Edit. Socec, București, 1913, pp. 391—392.

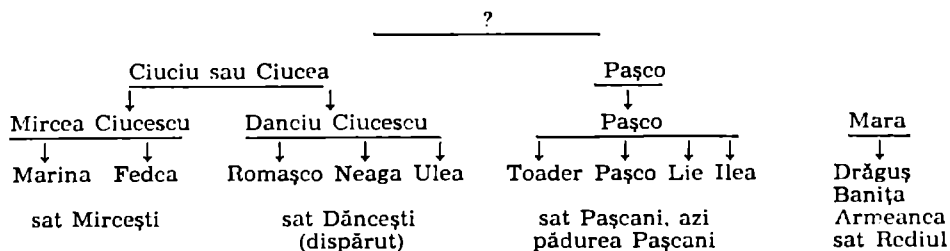
⁶⁶ *Ibidem*, pp. 392—393.

Actul din 1490, ianuarie 18, dat de Ștefan Voievod al Moldovei, prin care confirmă satele Mircești, Dăncești, Pășcani, toate pe Cutig <https://biblioteca-digitala.ro> forța Ciucescul.

dăești, ceva mai jos de pădurea Pașcani, fost cătun al comunei Mircești, pe la 1872, iar azi sat component al comunei Codăești⁶⁷.

Iată cum stabilește istoricul Ioan Bogdan transmisiunea proprietății în câteva generații ale neamului Ciuceștilor, descendenți dintr-un strămoș „Ciucia“ de pe vremea lui Alexandru cel Bun:

Despre obirșia aceluia strămoș „Ciuciu“ se crede că ar fi venit din părțile Ardealului și ar fi găsit satul întemeiat (vezi satele cu numele de Ciucea)⁶⁸.

După mărturiile bătrînilor și după urmele găsite în pămînt, prima așezare a satului Mircești a fost pe locul numit Gruî, o colină netedă pe lîngă care trece pîrîul Cuțigna — lucru atestat și în document cu mențiunea „toate cele trei sate se aflau pe Cuțigna“ și în apropierea drumului mare ce leagă Codăeștii de Tăcuta.

Din cauza deselor incursiuni tătărești (Gruîul fiind în calea năvălitorilor), satul s-a mutat pe locul ce-i zice Siliște⁶⁹, dincolo de pădurea de sălcii a Goianului. Năvălirile continuînd, iar satul fiind la loc deschis, locuitorii s-au mutat în fundătura de apus și răsărit, care din vechime se numea Anălogul Codrului de Sus, denumire ce se păstrează și astăzi, amintind de topicele acestor locuri.

Vedem deci că satul a fost mutat a treia oară, de data aceasta în mijlocul codrului secular ce se întindea de la nord spre sud, iar pîrîul Recea curgea prin mijlocul satului ca și astăzi șerpuind pe sub trunchiurile bătrînilor copaci și îndreptîndu-se spre sud pe sub poalele Anălogului codrului de jos⁷⁰.

Odată cu strămutarea satului în locurile amintite, a fost mutată și biserica construită în 1532 din lemn pe pe temelia de piatră, de cițiva călugări pentru schit. Astăzi servește de capelă cimitir, mai dăinuind ca o mărturie a străvechiului sat⁷¹.

⁶⁷ Gh. Lahovari și colab., *Marele dicționar geografic al României*, vol. III, p. 45 și vol. IV, p. 349.

⁶⁸ Gh. Lahovari și colab., *op. cit.*, vol. II, pp. 444—445.

⁶⁹ Vechea așezare de acum risipită devenind o fostă vatră de sat, a primit denumirea de Siliște.

⁷⁰ Informație de la Dumitru Aniței, învățător pensionar și N. Baci, în vîrstă de 80 ani.

⁷¹ Anuarul Eparhiei Hușilor, Huși, 1938, p. 187.

Satul Mircești s-a dezvoltat din vechi timpuri datorită faptului că oamenii — după tradiție — foști arcași în oastea lui Ștefan cel Mare, pentru faptele de arme săvârșite au primit în hotarul satului locuri de casă, grădină, pământuri de arătură, curătură și chiar vie.

Domnitorul avea grija, cînd făcea o danie, să specifice că acel loc este dat sau întărit spre a se întemeia pe el un sat. Astfel de danii au primit și frații Mircea (Ciucescul), după cum s-a văzut mai sus. De la frații Mircești, a rămas și numele satului⁷².

În curgerea timpului, pămîntul acestor doi răzeși, fracționîndu-se din generație în generație s-a format satul numit din vechime, Mircești-Răzeși⁷³. În general, sufixul „ești” arată pe urmașii stăpînului care a fost întemeietorul satului (Mircea Ciucescu). Astfel, copiii acestui Mircea (urmașii) îi aflăm la Mircești.

Dumasca

Dumasca e o așezare situată în partea de nord-est a satului Tăcuta, la 2 km depărtare, pe două coaste de deal, prin mijlocul cărora curge pîriul Dumasca. Pînă în anul 1957 satul a aparținut comunei Dobrovăț, din județul Iași. De la această dată, în urma schimbărilor teritorial-administrative, satul a intrat în componența comunei Tăcuta.

Satul Dumasca este cunoscut din vechime sub numele de Dumești. În legătură cu originea denumirii s-a afirmat că ea se trage de la un Duma⁷⁴ ai cărui urmași s-au numit Dumești și au trăit aici, și au avut satul în stăpînire după vechiul hotar. Acest Duma se crede că stăpînea aceste locuri în veacul al XIV-lea, dinaintea domniei lui Alexandru cel Bun.

Transmisiunea proprietății în aceste locuri — după acel Duma, necunoscut altfel — e consemnată într-un act datat 26 noiembrie 1499, emis de Ștefan cel Mare la Hirlău. Se arată aici ca stăpîn, la o dată necunoscută, pe un străvechi Dadul, la Dumești. Contemporan cu el era, Giurgiu, călugărul la Călugăreni și Stan Popovici care avea curte în satul Ruși (Dobrovăț-Ruși). De la toți aceștia, satele au trecut, sub Alexandru cel Bun, în stăpînirea lui Ioan Damianovici⁷⁵. În 1499, toate proprietățile se aflau în stăpînirea nepoatelor lui Ioan Damianovici și anume: Cristina, fiica Voislavei, și nepoata ei de soră, Nastasia — fiica Anușcăi —. Ele au vîndut satele de pe Dobrovăț — Rușii, Călugărenii și Dumeștii — lui Ștefan cel Mare, care le-a dăruit mănăstirii de la Dobrovăț unde era egumen Ioanichie⁷⁶.

⁷² Simion T. Kirileanu, *Ștefan cel Mare*, cap. VI, „Danii de la Ștefan cel Mare”, p. 294.

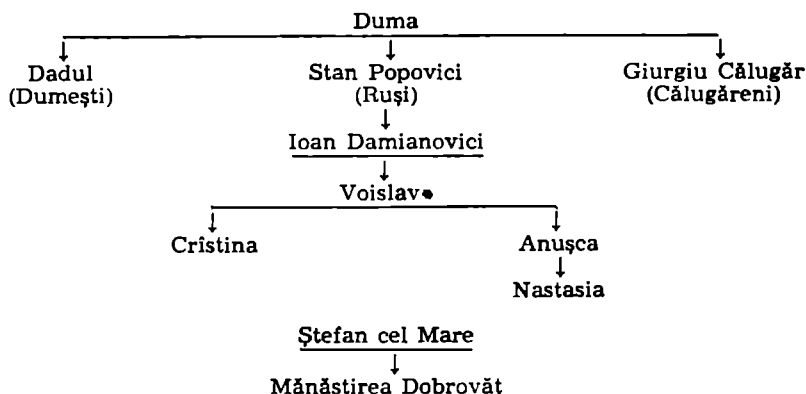
⁷³ C. Chiriță, *Dicționarul geografic al județului Vaslui*, pp. 118—119.

⁷⁴ M. Costăchescu, *Documente moldovenești*, cit. 2, p. 905.

⁷⁵ *Documente privind istoria României*, A. Moldova, vol. III, sec. XIV—XV, pp. 300—302.

⁷⁶ Biserica ortodoxă română, 1957, nr. 5, *500 ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare*, pp. 453—454.

Iată în scurt, schițată această transmisiune a proprietății în cele trei sate:

Hotarul celor trei sate dăruite mănăstirii Dobrovățului este descris în continuare, în uric, astfel: „... Iar hotarul acestor mai sus scrise trei sate este pe apa Dobrovățului în jos pînă la gura Cuțitnei, apoi în sus pe apa Cuțitnei pînă la hotarul lui Romașco și jumătate din hlabnic⁷⁷, iar de către Romașco și de către alte părți după hotarul cel vechiu, pe unde din veac au umblat...“

El cuprindea tot teritoriul dintre piraiile Dobrovăț și Cuțigna, începînd de la mănăstire și pînă la satul Codăești. Rusii sînt Dobrovății-Ruși, Dumeștii satul Dumasca⁷⁸ și Călugărenii probabil Dobrovății-Moldoveni de azi.

De la această dată (1499) Dumasca devine sat mănăstiresc legat de viața mănăstirii Dobrovăț.

La început, satul a fost așezat pe dealul ce desparte Dumasca de Tăcuta, odinioară acoperit de codri de stejar. Este de presupus că principala direcție de extindere a vetrei satului, în secolul al XVII—XVIII-lea, a fost spre sud-vest pînă la capătul șanțului viei Sturzei, iar la nord-vest pînă aproape de locul numit „Cier“⁷⁹ (ceair).

Datorită unor alunecări de teren în urma defrișărilor faimoșilor codri, satul s-a mutat pe vale, de o parte și de alta a pîriului Dumasca, iar ca o mărturie a trecutului acestei așezări a rămas cimitirul, în mijlocul căruia a fost bisericuța de lemn. Această biserică din cimitirul Dumasca trebuie să fi fost la începuturi o capelă care, după închinarea Dobrovățului către mănăstirea „Zograful din Sf. Munte“, de către domnitorul Vasile Lupu, a devenit biserică în care s-a slujit în românește, fiindcă localnicii nu cunoșteau limba greacă sau slavă în care se oficia în biserica lui Ștefan cel Mare din incinta mănăstirii Dobrovăț. Același lucru se va fi întîmplat și cu biserica de lemn din Dobrovății-Moldoveni. Scopul urmărit de Ștefan cel Mare prin privilegiile acordate mănăstirilor, făcîndu-le donațiuni de sate, era acela de a slăbi puterea feodalilor la-

⁷⁷ hlabnic = curătură, loc defrișat.

⁷⁸ I. Bogdan, *op. cit.*, vol. II, p. 165.

⁷⁹ Cier = loc îngrădit pentru caii de poștă.

ici, întărind astfel puterea economică a mănăstirilor, unde domnia avea asigurat în vistieriile lor, ajutorul în bani cînd țara avea nevoie, iar pe de altă parte să se poată impune fiecărei mănăstiri în parte obligația de a trece la marele pomelnic pe domnitor, părinții săi, doamna și copiii⁸⁰.

Situația creată de Ștefan cel Mare a durat o jumătate de secol după moartea sa. Prin măsurile luate de Ilie Razeș, zis Turcitul, biserica este zdruncinată, urmînd apoi pentru scurtă vreme, confiscarea tuturor averilor mănăstirești sub Ioan Vodă cel Viteaz, iar ulterior măsura legală luată de Alexandru Ioan Cuza (secularizarea averilor mănăstirești din 13/25 decembrie 1863)⁸¹, votată de Adunarea legiuitoare a României.

Fosta moșie a mănăstirii Dobrovăț trece în 1884 din mîinile călugărilor greci în proprietatea Domeniilor Coroanei, care zidește școli și organizează o puternică fermă.

Faptul că Dumasca are un local de școală construit de Domeniul Coroanei, duce din nou la concluzia că Dobrovăț-Dumasca erau o unitate administrativă cu centrul Dobrovăț.

Focșasca

Focșasca se află la o depărtare de 6 km nord-vest de centrul comunei. Cea mai controversată problemă din istoria acestui sat a rămas pînă astăzi, din lipsă de documente, originea numelui și implicit, a întemeierii acestei așezări.

După informații vrednice de crezare, luate de la bătrînii octogenari Gheorghe Leonte, Ioan Mancu și Anica Agape, toți aproape de pragul celor o sută de ani, se afirmă din auzite că vatra veche a satului nu este cea de azi și că ea se afla la aproximativ un kilometru jumătate sud-est de actuala vatră, în colțul de sud al pădurii, numit Prisaca. Iată ce declară bătrînul Leonte: „Eram copil cînd tata spunea că pe vremuri, aici, lîngă pădure, a fost o bisericuță veche unde sluja din vechime un călugăr și în apropiere erau casele răzeșilor“.

Al doilea interlocutor, Ioan Mancu, în vîrstă de 80 de ani, ne mărturisește că de cîte ori, toamna sau primăvara, se arau aceste locuri este vorba de un teren aflat în unghiul format de drumul ce duce în Focșasca cu un alt drum ce taie marginea de vest a pădurii Prisaca-Ruleni fierul plugului scotea la iveală bucăți de cărămizi, cioburi de oale și resturi ale unor obiecte de cult.

Puținele urme rămase ale acestei vechi vetre de sat îndreptățesc presupunerea că în vechime satul a fost așezat spre sud-est lîngă pădurea Prisaca, ocupînd și o porțiune din locul numit în zilele noastre La via lui Vaipan, poate și mai în vale, orientat spre apa Cuțignei.

Cea mai veche știre despre satul Focșăști (azi Focșasca) apare într-un document din 10 ianuarie 1495, prin care Ștefan cel Mare întărește uric slugilor sale Vasco, Mihul Bontea, Mihăilă și Toderică Lungul, o jumătate din satul Fofișești (Focșăști) pe Cuțitna, cumpărată de

⁸⁰ Biserica ortodoxă română, nr. 5/1957, p. 454.

⁸¹ C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza-Vodă*, București, 1966, p. 194.

la Pătru Gîrbovăț, fiul lui Pantea și nepotul lui Petru, cu 80 zloți tătarești⁸².

Despre cealaltă jumătate de sat n-avem știri. Desigur că înainte de Pătru Gîrbovăț a fost Pantea și un altul, mai vechi, care stăpînea părți din aceste locuri. Reiese din acest act că satul era la început pe Cuțigna sau în apropierea acestui pîriu. Sub acest nume satul mai este pomenit și într-un uric din anul 1555, luna mai (fără data zilei), din care aflăm că Alexandru Lăpușneanu voievod întărește lui Fetion ocină în Fofișești⁸³. Reproducem o parte din conținutul acestui act spre a ne da seama de procedura ce se îndeplinea la vînzarea unei proprietăți: „Facem cunoscut cu această carte a noastră tuturor celor ce o vor vedea sau o vor auzi cetîndu-se că, au venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni Dragan, fiul lui Iachim, nepotul lui Toderică Lungul, de a lui bună voie, nesilit de nimeni, nici asupra și a vîndut ocina și dedina sa dreaptă și din privilegiul de cumpărătură, pe care le-a avut bunicul lor Toderică Lungul de la bunicul domniei mele Ștefan voievod cel Bătrîn, a patra parte din sat de la Fofișești și a vîndut slugii noastre Fetion, pentru o sută de zloți tătarești.

Și a plătit Fetion deplin toți acești mai sus ziși bani, 100 zloți tătarești, în mina slugii noastre Drăgan, fiul lui Iachim, nepotul lui Toderică Lungul, înaintea noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni⁸⁴.

Din aceste două urice ne putem da seama de stăpînia satului Fofișești din care unii stăpîneau o jumătate din sat și alții a patra parte.

Oare acest Fetion de care vorbește uricul n-o fi venit din Featești, sat cumpărat odată cu mănăstirea Dobrovăț de Ștefan cel Mare în 1503? Satul păstrează denumirea de Fofișești pînă după 1600, cînd în documente apare numele de Focșăști, (grafiât Fcșăști) dacă admitem că numele așezării de azi s-ar trage din Fofișești.

Într-un document din 1682 aprilie 29, se vorbește de un oarecare Ion, al doilea spătar și Iftode de Focșăști ce mergea la Șurinești, sat vecin cu Tăcuta, după direse (acte de proprietate), însoțit de alți oameni buni printre care și Stratulat de Mircești, să aleagă⁸⁵ partea de pămînt ce se cuvinea Mariei, fata lui Andronic. Iar la 1692 mai 28, Iftode Purcel, călugărul de Focșăști se afla în judecată cu Maria Samsoniasă și Goftana, fetele lui Andronic pentru o parte de ocină din Șurinești⁸⁶. Deși conținutul acestor două documente se referă la împărțirea unei ocine din alt sat, ele reprezintă interes, pentru că în cuprinsul lor apare numele satului Focșăști și al unor oameni de acolo.

Este greu de precizat cine a fost adevăratul întemeietor al satului Focșasca. Așezarea este desigur veche ca și celelalte din împrejurimi. De asemenea, se cunoaște că pe Cuțigna a fost așezat satul Dănceștii, dispărut, și alte sate.

⁸² I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, București, 1913, pp. 4041. *Documente privind Istoria României — Moldova*, vol. II (1476—1500), p. 214—215 (nr. 197).

⁸³ *Ibidem*, p. 88.

⁸⁴ I. Bogdan, *op. cit.*, p. 89.

⁸⁵ *Arh. Stat. Iași, colecția „Documente”, pachet 174.*

⁸⁶ *Ibidem*, pachet 174

Cum se explică deci că vatra satului Focșasca nu mai este azi în apropierea Cuțignei, ci spre nord-vest, la un kilometru jumătate pe un alt pîrîu, Larga-Buzdugani? S-ar putea să se fi întîmplat cu Focșasca același lucru ca și cu Mircești, care la început a fost așezat pe Cuțigna, în locul numit Gru, apoi pe Siliște și în cele din urmă în mijlocul codrului la loc adăpostit și ferit din calea invadatorilor?

În trecutul îndepărtat, și mai ales în perioada evului mediu, a cărei istorie a fost atît de agitată, satele noastre se găseau într-o neconținută vreaște omenească. Datorită deselor incursiuni tătărești și turcești, nu era chip de durat gospodării, temeinice. Unele din ele n-au rezistat distrugerilor sau pustiirilor și oamenii au fost siliți de împrejurări să-și găsească refugiul în mijlocul codrilor. Iar cînd ele au fost refăcute, unele și-au păstrat vechiul nume, iar altele au primit altul (Tăcutești — Bumbătești, Trei judecii-Protopopești, Fofișești-Focșasca etc.)⁸⁷.

La 1774 satul Focșasca aparținea logofătesei Pălădoia, probabil soția unuia din proprietarii Tăcutei-Bumbătești, cu numele de Palade.

Așezarea apare atît ca sat cît și ca moșie, stăpînită ulterior de Ioan Corbu, care la 1800 construiește o biserică pentru locuitori⁸⁸, semn vădit că, ori s-a sporit numărul sătenilor, ori a sporit viața economică a satului prin proprietarul ei⁸⁹ și munca sătenilor.

La 1819 jumătate din moșie o stăpînea vornicul de poartă Neculai Corbu. El mai era încă în judecată cu răzeșii din Focșasca și în 1820, septembrie 21⁹⁰. O altă parte din moșie era a lui Leon Corbu logofăt⁹¹. Iar în 1824 satul aparținea lui Ioniță Palade vornic⁹². Acesta mai avea în stăpînire și Tăcuta-Bumbătești, iar Focșasca-veche o cumpărase de la Ecaterina Cantacuzino încă de la 1810, iunie⁹³.

De acum înainte viața satului se află în mîinile familiei Corbu, Palade și a urmașilor și rudelor lor (Ioniță Andrieș, Petriman, Zamfira Marcu ș.a.), care stăpînesc acest sat cu moșia lui timp îndelungat, lucru ce reiese din „Testamentul lui Constantin N. Corbu“, care consimte ca soția sa, Aglae Corbu născută Botez, să dea din venitul moșiilor ce le posedă suma de 42.000 lei urbei Vaslui pentru cumpărarea unui loc în centrul orașului în vederea clădirii unui local de școală, ce va purta numele: *Constantin N. Corbu comandor al Coroanei României și soția sa Aglae Corbu născută Botez*“. În testamentul pe care l-a redactat la Birlad în 1893 mai 12, nu uită să menționeze că acest act de filantropie îl face în amintirea faptului, că în acest județ (Vaslui) familia Corbu datează de secole cu proprietatea Focșasca și Bumbotești, care și odinioară au aparținut tot ei⁹⁴.

Dacă la 1800 Ioan Corbu construiește biserica din Focșasca nu este exclus ca el să fi apărut ca proprietar pe aceste locuri înainte de data

⁸⁷ Arh. Stat. Iași, *Catagrafia Moldovei din 1774* — în microfilm (ținutul Vaslui — Ocolul de Mijloc).

⁸⁸ Anuarul Eparhiei Hușilor, Huși, 1938, p. 192.

⁸⁹ Gh. Ghibănescu, *Sunete și izvoade*, vol. X, p. 52 (LII).

⁹⁰ *Carte de hotărnicie a moșiei Borosești-Iași*, din 5 septembrie 1882 (ing. Neculce).

⁹¹ Arh. Stat. Iași, colecția „Documente“, pachet 149.

⁹² *Ibidem*, pachet 329.

⁹³ *Ibidem*, pachet 608/77, original.

⁹⁴ Iocav Antonovici, *Documente bîrlădene*, vol. V, Huși, 1926, pp. 126—127.

construcției acestui lăcaș, cam în jurul anilor 1790—1795, stăpînind părți din moșia satului dimpreună cu familia Palade. Pentru răzeșii din Focșasca venirea lui Ioan Corbu a însemnat știrbirea proprietății lor. Ioan Corbu și Palade par a fi printre primii boieri care au acaparat bucată cu bucată din pămîntul focșeștenilor, destrămind proprietatea răzăsească. Astfel, posibilitățile de dezvoltare a satului au fost îngrădite, ca și alte așezări rurale.

Tradiția populară referitor la numele acestei așezări păstrează în memoria celor bătrîni următoarea legendă: Se spune că, de mult, acum cîteva sute de ani, voievodul Ștefan cel Mare, venind cu cîțiva oșteni dinspre Scînteia, în trecere fiind spre Dobrovăț, unde hotărîse zidirea mănăstirii de lingă pădure, s-ar fi oprit pe culmea unui deal ce-i zice Bîtca nu departe de locul unde azi se află satul Focșasca.

Făcînd un mic popas la poalele lui, urcă apoi cu ai săi pe culmea Bîtcei să scruteze zarea. Ajunși pe înălțimea ei, zise căpitanului Focșa: „Pe această culme să-ți durezi un post de pîndă, iar pe cealaltă movilă ce se zărește deasupra Dobrovățului, dinspre hotarul Credinciosului Duma (este vorba de movila Scitului), vom așeza un alt pîndar să stea de veghe”⁹⁵. Și, spune legenda, că de atunci s-a statornicit aici căpitanul Focșa cu pîndarii lui ce aprindeau focuri pe Bîtca, iar pentru dreaptă și credincioasă slujbă, le-a făcut danie locuri de casă, fînațuri și pădure.

Și așa, an de an și secol după secol așezarea s-a mărit, iar în amintirea focurilor ce le aprindeau pe Bîtca pîndarii căpitanului Focșa, a rămas denumirea satului Focșasca, pînă în zilele noastre⁹⁶.

Protopopești

Protopopești, așezare datînd din cele mai vechi timpuri, se află la o depărtare de șapte kilometri nord de centrul comunei. Mărturiile arheologice atestă o locuire neîntrepută a acestor locuri.

Denumirea și vechimea acestei așezări sînt menționate într-un uric de la Alexandru cel Bun, redactat la Suceava, purtînd data de 16 septembrie 1427. Pentru valoarea documentară excepțională a acestui document, reproducem aici partea care interesează în mod special istoria satului⁹⁷.

„Cu mila lui Dumnezeu, Noi Alexandru Voivod, Domn al țării Moldovii, facem cunoscut și cu această carte a noastră, cine va căuta la dinsa sau o va auzi citindu-se, că aceste adevărate slugi ale noastre, popa Andrei și Filip și Mihul, fiii protopopei Simion, au slujit nouă cu dreaptă și credincioasă slujbă. De aceea, noi vîzîndu-i cu dreaptă și credincioasă slujbă către noi, i-am miluit cu osebita noastră milă și le-am dat în țara noastră «Trei judecii» la Cușitna, unde a fost Bratul și Micul și seliștea Micului.

⁹⁵ În evul mediu, de la movilă la movilă, din sat în sat, se făceau diverse semnalizări convenționale; în caz de pericol, pe aceste înălțimi se aprindeau focuri care se vedeau de departe. Era un sistem de telegrafie optică.

⁹⁶ Auzită de la Anica Agape, în vîrstă de 100 ani.

⁹⁷ Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, vol. I, Iași, 1931, pp. 193—196.

Aceste să le fie uric cu tot venitul, lor și copiilor lor și nepoților lor și strănepoților lor și întregului neam al lor, cine se va alege mai departe, nestrăcut niciodată în veac.

Iar hotarul acestor sate să fie cu toate vechile lor hotare, pe unde au umblat din veac... (urmează numele tuturor membrilor Divanului Domnesc și apoi încheierea)..."

Uricul acesta este foarte interesant, prin faptul că în el se face cea mai veche mențiune despre existența satului Protopopești. În edițiile de documente publicate până acum, credem că s-a menținut o greșeală. S-a luat termenul sau expresia slavă „Trămedecii” drept nume al satului. Dar cuvântul *sat* nici nu există în textul slavon!

Se spune, „le-am dat în țara noastră Trămedecii pe Cuțitna”. Termenul trebuie însă tradus în românește. După sens, și în document urmează cele trei judecii: „Unde a fost Bratul și Micul și siliștea lui Micul”. Poate chiar citirea acestei expresii s-a făcut greșit, din cauza unor roșături ale actului și probabil, s-a citit „Tră(m)edecii” în loc de „Tri(j)udecii”⁹⁸. Litera „j” fiind ilizibilă a fost citită drept „m” și pusă în paranteze unghiulare < >, spre a indica o completare a editorului. Iar după 1427, septembrie 16, când „judeciile” au fost dăruite de către Alexandru cel Bun popei Andrei și celorlalți fii ai protopopului Simion, ele au fost unite și s-au numit Protopopești — după protopopul Simion.)

La precizarea hotarului acestei așezări, expresia din Uricul de mai sus, „... să le fie din toate părțile după hotarul vechi pe unde au umblat din veac” întâlnită și în alte documente din secolul al XIII -lea, constituie o dovadă că satul era locuit din adîncă vechime⁹⁹.

Amplasat aproape triumfiar între piraiile Cuțitna, Călina și pîrîul Leși, cu casele răsfrînte între aceste albi, pînă sub dealul Humăriei, iar de aici pînă în coastele Cujbei, străjuit de masivele păduroase ale Ruleniilor și Călinei — Protopopeștii — în trecut a fost ca o punte de legătură în această parte „între ținutul Iași și Vaslui, un fel de avanpost al Cetăților” (de lingă Poiana cu Cetate) cu nume de cneji, de vornici ori protopopi ce-și dădeau întîlnire cu vechii cujbești stăpîni peste aceste meleaguri.

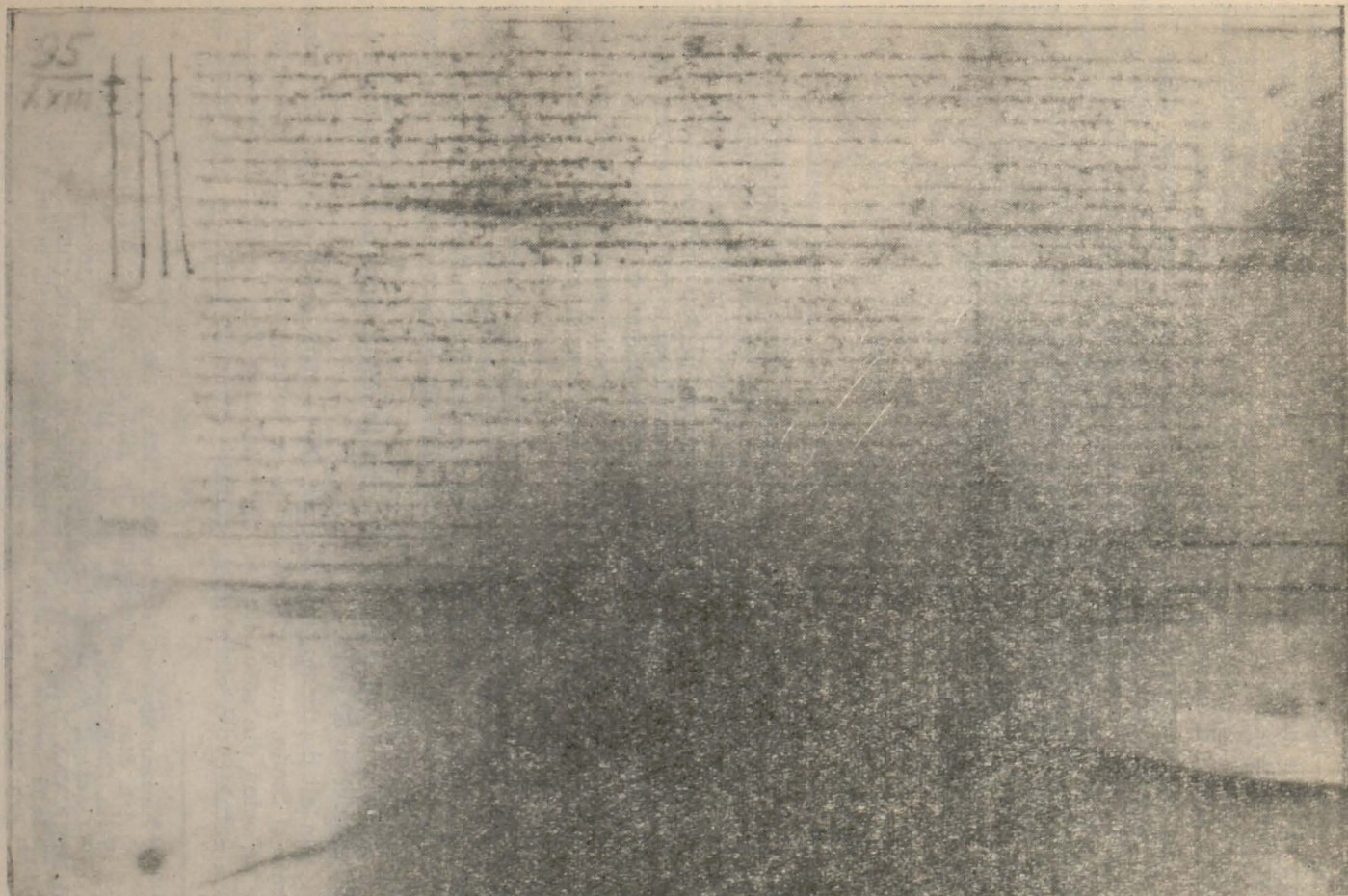
Poate că nu este lipsit de semnificație, dacă amintim faptul, că în partea de nord-vest a acestei așezări, în apropierea cîmîtirului vechi, în dreapta și stînga drumului ce urcă Pripoarele, se observă urmele a două bîrîe de cărămidă măcinate de vreme. Cei bătrîni afirmă că niște călugări, la o dată necunoscută au ridicat aici un schit de o construcție primitivă cu cîteva chilii pe temelia mică de piatră și cărămidă.

Unii susțin că în acest loc ar fi fost o întăritură în care apărătorii sprijiniți de codrii și văile din jur încercau să facă față deselor incursiuni de leși, turci ori tătari, de unde și denumirea de „pîrîul Leși”, ce trece prin acest loc. Alții cred că a fost curte boierească și grajduri pentru cai.

Pare că adevărul să încline către existența unei foste cetăți, întrucît codrii de nepătruns cu pante abrupte, potecile ascunse, ar fi constituit un loc prielnic pentru apărare.

⁹⁸ Lectura (credem noi justă și fericit inspirată), se datorează cercetătoarei Dalila L. Aramă, Institutul de Istorie, filiala Iași.

⁹⁹ M. Costăchescu, op. cit., vol. I, p. 196.

Actul din 1503, octombrie 6, referitor la Tăcutești (azi Tăcuta).

Din cele aflate tot de la bătrîni, o parte din piatra de temelie a fost scoasă de localnici pentru trebuințe gospodărești, iar alta folosită în jurul anilor 1801—1802 la construirea bisericii din acest sat de către Ioan Șlicariu și soția sa Zoîța¹⁰⁰, părinții lui Ioan I. Șlicariu, căpătîier cunoscut de visterie la la 1845¹⁰¹.

Veacuri de-a rîndul pămîntul și satul au trecut pe mina multor stăpîni încălcînd drepturile țăranilor, moștenite de la înaintașii lor.

La 21 noiembrie 1632, logofătul Dumitru Buhuș devine stăpîn în moșia și satul Protopopești¹⁰², iar la 24 ianuarie 1660, Bucioc pîrcălabul și fratele său Neculai mare medelnicer feciorii lui Dumitru Buhuș, fost mare vistier, i-au urmat la stăpînire¹⁰³. După aceștia au venit alții (consemnați în catalogul următor), încît locuitorii acestei așezări, răzeși la început, apoi clăcași au îndeplinit poruncile stăpînilor ca pâlma, muncitori cu ziua sau dijmași, îndurînd exploatarea, nedreptatea și împilarea pînă în 1945, cînd pămîntul din hotarul comunei, cotropit de boieri, a trecut iarăși în stăpînirea țăranilor.

Ruleni

La nord-vest, în imediata apropiere a satului Protopopești, se află o altă așezare, numită Ruleni. Aceste sate sînt despărțite prin apa Cuțignei. În urmă cu trei decenii, cele două sate s-au contopit, formînd un singur trup, rămînd denumirea de Protopopești pentru amîndouă. Înainte de anul 1938, Ruleni figurau pe harta comunei și a județului ca sat aparte. Așezarea este limitată, dinspre nord-vest de păduri seculare.

Potrivit mărturiilor unor bătrîni, numele așezării s-ar trage de la un răsstrăbunic de-al lui Gavril Ruleanu, care stăpînea părți din această moșie¹⁰⁴.

Documentar, Ruleni apar la începutul secolului al XVII-lea, cînd Ionașco Cujbă cumpără jumătate din acest sat de la Urita, fata Ioanei, sora lui Simion și a Antimii, și partea lui Toader Vascan, cu ispisoc de la Vasile Vodă din anul 1653. La rîndul său Ionașco Cujbă face danie satul călugărilor de la Trei Sfetitele.

Aceștia vînd logofătului Neculai Racoviță toată partea de sus a satului Ruleni cu 80 lei¹⁰⁵.

Un alt document, din 27 iulie 1854—1659, arată că Toma fost mare vornic și Savin, mare vistier, cer să se hotărînicească dinspre răzeși, părțile de ocină din satul Ruleni, ale mănăstirii Trei Ierarhi: la obîrșie, din vatra satului, din cîmp finaț, pădure, curături, pomet și apă, după za-

¹⁰⁰ Anuăru Eparhiei Hușilor, Huși, 1938, p. 192.

¹⁰¹ Arh. Stat. Iași, „Catalogii”, Tr. 1423, op. 1619, nr. 973, fila 46—49.

¹⁰² Gh. Ghibănescu, op. cit., vol. II, pp. 116—118.

¹⁰³ *Catalogul documentelor moldovenești*, vol. III, (1653—1675), p. 120, Rez. ibid. MMDCXXX/26 (nr. 3) și MMCMV/31 (nr. 4), data 1660 (7168).

¹⁰⁴ Informare de la Vasile Moșneagu din Protopopești, în vîrstă de 80 ani.

¹⁰⁵ Arh. Stat. Iași, „Documente”, pachet 259/2.

pilese de danie de la Cujbă vornicul și după ispisocul de întăritură de la Vasile Voievod¹⁰⁶.

Probabil că nici logofătul Neculai Racoviță nu rămâne mult timp stăpîn aici, deoarece partea sa de moșie intră în stăpînirea Ecaterinei Cantacuzino care și ea, la 22 iunie 1810 o vinde lui Ioniță Palade¹⁰⁷. Acesta, la 6 iulie 1824 o dă ca zestre fiicei sale Smaranda, căsătorită cu Gheorghe Sturza, însumînd două părți din jumătatea satului Ruleni.

Între 1786—1816, o parte din moșia Ruleni, ce i se mai spunea și Potropești, aparținea lui Tiron Cujbă. Acesta se judeca pentru moșie cu Vasilie, ginerele lui Bodros și postelnicul Tanase Dima¹⁰⁸.

De asemenea, la 1815, întîlnim pe diacul Anastasie Keșcu stăpînind părți din moșia Ruleni¹⁰⁹. Împotriva lui, răzeșii Cujbești deschid acțiune de judecată. Și tot pentru această moșie, se judecau, între anii 1825—1836, frații Costache și Gavril Cujbă, fiii lui Miron Cujbă, proprietarul unei părți din moșia Ruleni aparținînd de ținutul Iași, cu cumnatul lor, stolnicul Constantin Glodeanu¹¹⁰ (cu acesta mai avusese un proces la 1793). În sfîrșit, cu doi ani mai tîrziu, la 1838, Constantin, fiul lui Miron Cujbă se judecă cu serdarul Gheorghe Stamate pentru părți din moșia Ruleni¹¹¹.

Din procesele purtate între răzeșii Cujbești și postelnicul Tănase Dima, Anastasie Keșcu, stolnicul Constantin Glodeanu, Stamate ș.a. în perioada dintre 1786—1838, rezultă că răzeșii Cujbești se considerau stăpînii de drept ai moșiei, ca mai tîrziu totuși să fie deposezați odată cu venirea călugărilor greci la Dobrovăț, care pun mîna pe averile mănăstirii, inclusiv pe satul cu moșia Ruleni din trupul Protopopești — de unde și denumirea satului de Ruleni Mănăstirii. Moșia Ruleni, care se mai numea și Cheșculeștii (de la Anastasie Keșcu) a fost vîndută mănăstirii Dobrovăț de către Pavel Stoianovici la 2 iulie 1860¹¹². Ruleni apar în actele oficiale, pe lista moșiilor ce au aparținut mănăstirii Dobrovăț, aducîndu-i un venit anual de 65 galbeni¹¹³. Față de venitul anual pe care-l putea aduce moșia Ruleni, suma anuală de 65 galbeni era prea mică pentru egumenii mănăstirii Dobrovăț. De aceea ei căutau să-și extindă stăpînirea și asupra altor părți din moșia Protopopeștilor.

Documentele, puține la număr, datînd din prima jumătate a secolului al XVII-lea, sînt importante pentru că ni-i prezintă retrospectiv pe stăpînii Ruleni (răzeșii Cujbești și ceilalți), ale căror ocini se întindeau pînă în hotarul satului Borosești, cuprinzînd și pădurea care și azi se

¹⁰⁶ Catalogul documentelor moldovenești, din Arhiva istorică centrală a statului, vol. III, 1653—1675, p. 41.

¹⁰⁷ Arh. Stat. Iași, „Documente”, pachet 608/77.

¹⁰⁸ Th. Codrescu, *Uricariul*, tom. VI, p. 295, și urm. (cf. Cărțile Divanului din 27 martie 1786 și din 31 octombrie 1814).

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 213 și urm. (cf. Hrisovului din 5 aprilie 1815).

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 335 și urm. (cf. Cărții domnești din 23 decembrie 1825).

¹¹¹ Arh. Stat. Iași, Fond Postelnicia (Secretariatul de Stat) 1745/ p. 298.

¹¹² Arh. Stat. București, Bunuri publice, Inv. pachet 1, Mănăstirea Dobrovăț, p. 199.

¹¹³ Th. Codrescu, *Uricariul*, tom. VI, pp. 103—104.

numește pădurea Ionașcu (după Ionașcu Cujbă), iar spre nord hotarul era pînă la Poiana cu Cetate inclusiv, pentru care fapt, în acel timp, i s-a mai spus acestei Poieni și „Cujba din deal”¹¹⁴.

De aci mai tragem concluzia că satul Ruleni care apare documentar la anul 1635, cînd au avut loc vînzări ale unor părți din această așezare, exista și în secolul al XV-lea.

Sub următorii proprietari, Cujbeștii răzeși pierd dreptul de stăpînire, hlyzele lor fiind acaparate una cîte una. Ultimul proprietar din această familie, Gavril Cujbă stăpînea pe la anul 1830 partea de sud-est a Protopopeștilor. Urmașii acestor răzeși au devenit astfel clăcași pe moșia mănăstirii Dobrovăț, pînă la anul 1863—1864, cînd au fost în parte împroprietăriți. Descendenți din vechile familii se mai întîlnesc în satele Protopopești și Sofieni.

Cujba

Cujba e o așezare ce poartă numele proprietarului ei. Despre originea acestui sat avem puține dovezi. Așezarea a fost răzășească. Ea a durat cîteva secole și se crede că a fost întemeiată de către vornicul Cujbă, care stăpînea, pe lîngă alte pămînturi și acest trup de moșie.

Cu mai bine de un secol în urmă, satul Cujba și cu moșia au fost incorporate în trupul Protopopeștilor, dovadă că într-o vreme i s-a spus Protopopești-Cujbești (1872)¹¹⁵. Amplasamentul vechi al satului se afla pe platoul dealului Cujba, din marginea de nord a așezării de azi, inclusiv cimitirul, avînd la est pădurea Dobrovăț, iar la vest islazul comunal și vatra Protopopeștilor. Tradiția păstrată în memoria locuitorilor de azi ne informează că acest sat a fost cîndva distrus. Dar acest fapt nu i-a împiedicat pe locuitori să-și construiască o nouă așezare, alături de cea veche orientată spre sud-est.

Spre deosebire de celelalte sate, care sînt menționate în vechile documente istorice, Cujba nu apare în actele medievale din secolele XVI—XVIII. Se vor fi pierdut actele vechi sau i se va fi schimbat numele? Nu putem ști. „Dicționarul geografic al județului Vaslui” tipărit în anul 1899 ne dă următoarele date: „Cujba, sat situat la nord de satul Tăcuta pe dealul Cujbei pe o suprafață de 413 hectare, din care 34 hectare ale locuitorilor. Populația 37 familii sau 157 suflete. Are o biserică fără deservenți, construită din piatră și cărămidă la 1830, potrivit obiceiului timpului, de Gavril Cujbă fostul proprietar al acestui sat”¹¹⁶. Azi se află în stare de ruină — moară de apă, iaz” etc.

¹¹⁴ Carte de hotărnicie a moșiei Borosești (jud. Iași, din 1882, îng. hotarnic Neculce).

¹¹⁵ D. Frunzescu, *Dicționarul topografic și statistic al României*, București, 1872, p. 377.

¹¹⁶ C. Chiriță, *Dicționarul geografic al județului Vaslui*, 1899, p. 60.

Satul, spun bătrînii că    vechime ar fi fost mult mai mare. La 1835 apare ca   zare      inutul Ia  ¹¹⁷. Cu timpul s-a mic  orat datorită faptului că p  minturile r    ilor Cujbești au fost acaparate de o serie de boieri    arenda  i, care i-au strimtorat pe   arani cu lucrul boierescului.

Pe la 1864—1873, o parte din moșia satului a purtat denumirea de L  z  reni¹¹⁸ după căminarul Lazarini¹¹⁹, fost vechil al lui Mihai Curt  ez¹²⁰, proprietarul moșiei Cujba încă de la anul 1853. Înainte de anul 1882, moșia satului a fost dată    st  pinirea Spitalului Stamate din Fălticeni al cărui reprezentant era   tefan Lărgeanu, fost proprietar la Cujbe  ti¹²¹.

Odată cu venirea L  rgeanului    Cujba    cu cei patru feciori ai lui: Gheorghe   t. Lărgeanu, Nicu   t. Lărgeanu, Vasile   t. Lărgeanu    Constantin Lărgeanu, se stringe nemilos chinga,   voielilor agricole: foamea    mizeria   i fac loc    casele   aranilor clăcași,   ndur  nd exploatarea, nedreptatea    împilarea vremelnicilor st  p  nitori. Nemaiput  nd suporta aceste greut   i, o parte din locuitori au părăsit satul pribegind prin alte locuri. Unii s-au tras către Poiana cu Cetate, alții la Dobrovăț, iar unii    Dumasca.

Viața cl  ca  ilor r  ma  i    sat s-a desfășurat sub semnul unui întreg cortegiu de priva  iuni, generate de exploatarea acestor boieri. Dar nu numai de boieri, de cele mai multe ori    de arenda  i. De la familiile Lărgeanu moșia a fost luată    arendă de evreii Iacob U  er    Nathan U  er¹²². După acești arenda  i, moșia satului   tr      st  pinirea lui Nicolae Moga    ginerele său Constantin   tef  nescu care, înainte de a ajunge mo  ier a fost băiat de ogradă, chelar    apoi administrator la cur  ile boierului Gheorghe Racovi  a din Șurănești (azi satul Emil Racovi  a). A avut curte    acareturi    valea Cujbei la nord-vest de pădurea Siliște.

Ultimul proprietar care a cumpărat mo  ia de la Constantin   tef  nescu a fost Dimitrie Dobrescu, ai căror succesori o exploatează pină la aplicarea reformei agrare din 1945.

Sofieni

Sofieni este o   zare nouă, apărută după 1864. Satul se află situat pe malul drept al Cuțignei    la poalele pădurii Prisaca.

Cea dintii familie care   i-a tocmit casă după 1864 pe locul unde a fost impropriet  rit, întemeind vatră de   zare, a fost a unui Gheorghe Sofianu, urmat de fra  i, rude    copiii acestora care, cu frătească   telegere   i-au ridicat    ei case pun  nd temelia unui sat nou. După locul zidirii    numele familiilor i s-a atribuit mai t  rziu denumirea de Sofieni. Deci, satul lui Sofianu a devenit satul urmașilor lui, satul Sofienilor.

¹¹⁷ C. C. Giurescu, *Principatele române la începutul secolului al XIX-lea*, Edit.   tiin  ific  , București, 1957, p. 240.

¹¹⁸ *Carte de hotărnicie a moșiei Borose  ti*, județul Ia  , din 1882, (tipăritură).

¹¹⁹ Arh. Stat. Ia  , Fond Secretariatul de stat, dosar 1817.

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ *Carte de hotărnicie a moșiei Borose  ti*.

¹²² Date culese de la Vasile Moșneagu, 82 ani, din Protopopești.

Acest lucru este confirmat și de o însemnare simplă găsită într-un calendar vechi, aparținând lui Tănase Sofianu de 75 ani: „Casa ridicată la 1868 luna iulie ajutat de frații și verii mei Ion, Vasile și Toader Sofianu mai jos de Prisacă“. În noua așezare s-au stabilit pe rînd alte și alte familii care primiseră pămînt.

Satul și-a legat începutul de valea pîriului Cuțigna, de codrii Prisăcii și ai Rulenilor, la adăpostul cărora s-a dezvoltat destul de lent, azi numărînd abia vreo 32 familii.

Casele mici și sărăcăcioase adăposteau în trecut oameni lipsiți care-și duceau viața muncind la pădure, pe moșii și pe pămîntul lor sărac, smulgînd doar atît cit le ajungea pentru vite și familie.

Apare în nomenclatorul localităților din țară după 1948, ca sat component al comunei Tăcuta.

Prin întinderea cu noile construcții de case și rețeaua electrică, satul își schimbă înfățișarea, iar condițiile de viață devin din ce în ce mai bune.

3. Satele comunei în vechea orînduială agrară

(privire retrospectivă)

a. OBȘTEA ȚĂRĂNEASCĂ ȘI DESTRĂMAREA EI

Obștea locuitorilor satelor s-a format din vechii băștinași a căror origine trebuie căutată, poate, printre oamenii pietrei șlefuite sau printre cei din epoca bronzului¹²³. Conducătorii ei au fost acei „oameni buni și bătrîni”. În vechime pămîntul obștei sătenești a fost împărțit în hotare care delimitau totodată și satele așezate de obicei de-a lungul văilor. Aceste hotare ni s-au transmis prin expresia „pe unde din veac au folosit”. Culmile dealurilor, văile apelor, erau hotare naturale. Acolo unde acestea lipseau se creau altele, artificiale, marcate prin pietre de hotar, movile, șanțuri, valuri¹²⁴, copaci cu semne.

În secolele XV—XVII, pămîntul obștei (hotarul) era împărțit în două: a) vatra satului în care erau grupate casele sătenilor avînd în jurul lor teren limitat și b) hotarul satului format din terenul agricol împărțit în fâșii egale, pe bătrîni, numite în Moldova *delnițe*. Aceste fâșii de teren, înguste, dar lungi (hlize) mergeau din deal în vale, peste pîrîu și iar în deal. Tot în hotarul obștei se mai găseau și alte bunuri: finețe, păduri, pășuni, ape, acestea toate constituind proprietatea comună a întregului sat¹²⁵. Menționăm că „delnițele” corespundeau fiecare la cîte o casă de țaran¹²⁶.

Proprietatea s-a dezvoltat întîi cu așezarea locuințelor, cu desfundarea locului pentru agricultură, pentru imaș, prisacă și astfel, pe măsură ce populația creștea, continua și defrișarea pădurii, muncă destul de grea efectuată de întreaga comunitate.

Pămîntul arabil, pășunea, pămîntul nedeșelenit, apele curgătoare, iazurile, vadurile de moară, pădurea, reprezentau proprietatea colectivă,

¹²³ Dr. V. Bologa, *Emil Racoviță* (Discursul lui Emil Racoviță la inaugurarea Muzeului etnografic din Cluj), 1928, p. 67.

¹²⁴ St. Pascu, C. Cihodaru, *Istoria medie a României*, București, 1966, p. 11.

¹²⁵ C. Cihodaru, *Contribuții la cunoașterea obștii țărănești în Moldova*, în rev. „Studii și cercetări științifice” seria istorie, VII/1956, fasc. 1, Acad. R.S.R. filiala Iași, pp. 19—20.

¹²⁶ Radu Rosetti, *Pămîntul, sătenii și stăpînia în Moldova*, tom I, București, 1907, p. 449.

fiind folosită de toți membrii obștei. Casa de locuit, lotul din jurul casei, cu întreaga gospodărie, alcătuia proprietatea privată. Stăpînirea pămîntului în colectiv și individual, imbinarea acestor două forme, reprezenta trăsătura caracteristică a obștei¹²⁷.

Primii proprietari (intemeietori) au fost bătrînii satului după care se așeza cursul proprietății în continuare. De la acel îndepărtat întemeietor de sat, pleacă spița unui neam legat de un anumit pămînt, de orînduiala juridică și agrară, încheiate cu vremea sub numele de „obi-ceiul pămîntului“. Potrivit înțelegerii din acele vremuri străvechi, pămîntul din hotarul unui sat constituia pentru toți un bun comun, la folosința căruia aveau parte numai cei ce alcătuiau obștea satului, după legătura de sînge cu strămoșul ce întemeiasă satul¹²⁸. Toți locuitorii îndeplineau toate îndeletnicirile străvechi: păstorit, pescuit, vînătoare, agricultură, industrie casnică etc.

Odată cu crearea satelor feudale românești, satele aveau față de Domnie obligații speciale. Ele erau datoare a da, în timp de război oameni înarmați, cai, alimente și în fiecare an plata birului fixat de vistierie, care se repartiza pe grupe de oameni după starea lor materială de către sfatul bătrînilor. Trebuie să mai subliniem că interesele ce-i legau pe membrii satelor erau mai puțin de natură familială și mai mult de natură economică: de a stăpîni și lucra pămîntul, de a-i spori fertilitatea prin noi defrișări, de a-și îndeplini obligațiile financiare față de stat.

Membrii obștei satești își ziceau „megieși“. Termenul denumea categoria țăranilor cu pămînt, liberi, legați de obștea satească. Caracterul stăpînirii în devălmășie a pămîntului rezultă și din faptul că țăranii din obște dețineau un document de stăpînire în comun „uricul satului“¹²⁹.

Pe măsură ce populația sporea se producea un dezechilibru în sinul membrilor obștei satești. Se formau astfel, grupuri de familii coborîtoare dintr-un moș. Ele alcătuiau „neamurile“ sau „cetele“ ce aveau drepturi asupra unei părți din pămîntul agricol al obștii, denumit „bătrîn“. Din acest moment devălmășiile devin împărțite. Satul astfel organizat este un sat de tipul „umblător pe bătrîni“, adică un sat unde pînă la cel din urmă drept la folosul moșiei este socotit pe baza unei spițe de neam¹³⁰.

Primul descălecător al unui sat, al cărui nume apare în uricele vechi, se găsește adesea și în denumirea satului. El stăpînea la început toată moșia și își făcea așezare și casă pentru copiii lui¹³¹. Urmașii acestuia, înmulțindu-se, ajung să formeze satul. La început stăpînirea lor e devălmășie, aparținînd aceleiași familii. Obștea satească nu-și păstrează multă vreme formele sale de organizare, datorită unor factori care duc la destrămarea ei. În sinul obștei apar o categorie de oameni săraci, prin faptul că sistemul de devălmășie este încălcat. În urma crizei financiare din veacul al XVI-lea țăranii au început a-și vinde proprietățile la prețuri de nevoi, unor străini de obște. Obștea țărănească s-a menți-

¹²⁷ H. H. Stahl, *Satul devălmaș românesc*, București, 1959, vol. II, p. 57; 112; 175; 177.

¹²⁸ D. G. Chițoiu, *Cercetări și cronici agricole*, București, 1930, p. 38.

¹²⁹ *Documente privind Istoria României*, vol. I, p. 79.

¹³⁰ *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 566.

¹³¹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade. Cuzeștii*, vol. II, Iași, 1912, p. CXVIII.

nut totuși în decursul secolelor sub forma satelor de răzeși. Pământul răzășesc, vreme îndelungată a stat în indiviziune. Pe răzeși îi interesa însă transmiterea moștenirii. Cel ce avea proprietatea stabilită într-un anumit loc, lăsa moșia sa copiilor, care la rindul lor o lăsau feciorilor și așa din neam în neam. Vedem deci că familiile aveau drepturi ereditare asupra pământului, de unde se deduce că țăranul român, la origini, a fost constituit în obște liberă, considerată ca străvechea formă de organizare socială a lui¹³².

În condițiile de atunci răzeșii erau țărani liberi cu stăpîniri proprii trăgîndu-și dreptul asupra pămînturilor lor, de la un moș comun care a stăpînit odată întreg hotarul pe care a trăit obștea răzășească¹³³. Ei nu aveau stăpîni, de hotărîrea cărora aveau a se teme. Principala grijă, pe lingă plata dărilor, era apărarea hotarului strămoșesc de atingerea vreunui străin hrăpăreț¹³⁴. Au fost considerați apărătorii teritoriului țării și naționalității noastre în toate timpurile. Răzeșii au reprezentat clasa cea mai întinsă a proprietarilor mici, care formau simburile puternic al oștilor lui Ștefan cel Mare și Ioan Vodă. Ca să țină piept încălcărilor puneau mîna pe coasă, pe secure, pe flintă, pe ghioagă. Teritoriul răzășesc era îngrădit cu legea tare a dreptului de „protimis”, lege potrivit căreia nici un străin, chiar român să fi fost, nu putea să intre într-un sat răzășesc, să cumpere pămînt, dacă el însuși n-avea neamuri în acel sat¹³⁵.

După cum s-a văzut, obștea teritorială deși vicinală, stăpînind pămîntul în devălmășie, totuși apare împărțită pe bătrîni (hotarele răzășești). Fiecărui bătrîn i se cuvenea o parte egală în vatra satului, în siliște, în țarină, cîmp, ape și în pădure. Această enumerare apare în actele de danie sau de vînzare.

Spre exemplificare dăm mai jos, în rezumat, două documente în care se atestă împărțirea pe bătrîni a satelor din comuna noastră:

— „1644 august 12. Vasile Lupu Vodă întărește lui Toderășco, mare logofăt, jumătate dintr-un bătrîn din satul Bumbătești, ținutul Iași¹³⁶ din partea lui Dragotă, cumpărată de la Ionașco, feciorul lui Niccoară, cu 20 galbeni“¹³⁷.

Cel de-al doilea act — un zapis — cuprinde înstrăinarea unei „ocini” prin dăruire, către persoane din afara satului Mircești. Din cuprinsul lui reiese iarăși împărțirea satului pe bătrîni:

— „Iași, 7179 (1671) mai 1. Onoghia fata Pântii lui Răspop, ne-poata lui Ifrim, feciorul popei Fătului din Mircești, și cu feciorul ei, Donosie, și cu fetele Ileana și Sofronia, pentru mare nevoie și năpaste ce au căzut ei într-acea vreme, că era numai să-și pună capetele. Toți au căzut cu rugăminte la părintele Zota călugărul, ce au fost slugiur la mănăstirea Cetățuiei, și a cheltuit el 15 lei bătuți. Deci noi n-am avut cu ce ne plăti și atunci am dat părintelui a noastră dreaptă ocină și

¹³² N. Iorga, *Evolution de la question rurale en Roumanie jusqu'à la reforme agraire*, București, 1929, p. 2.

¹³³ Radu Rosetti, *op. cit.*, pp. 168—169.

¹³⁴ *Ibidem*, p. 374.

¹³⁵ St. Meteș, *Din scrierile lui Gheorghe Sion*, vol. II, Sibiu, 1943, p. 22.

¹³⁶ Bumbătești, azi Tăcuta, a aparținut odinioară și de ținutul Iași.

¹³⁷ Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva istorică centrală a statului, vol. II (1621—1652), p. 33 și 347.

moșie, dintr-un bătrîn, giumătate — din bătrînul lui Ifrim — care moșie iaste în sat în Mircești și în Doroșcani pre Cuțitna, din vatra satului și din cîmpu și din țarină și din fînaț și din vad de moară și din hăleștee și din pădure și din loc de prisacă și din tot locul cu tot vinitul¹³⁸. Această înstrăinare de pămînturi și cele ce au urmat au dus în chip firesc la destrămarea obștei satești și încercarea obștimii de a ieși din indiviziune.

b. ACAPARAREA PĂMÎNTURILOR DE CĂTRE MOȘIERI

În cursul secolului al XVI-lea, în viața obștei se produc schimbări însemnate. O parte din țărani — constrînși de diferite nevoi de ordin economic — nemaiputînd plăti birurile la timp, precum și din cauza foametei, a invaziilor, a cotropitorilor, încep să-și înstrăineze pămînturile de care dispun. În orice hotar răsădesc se găseau locuitori care dispuneau de pămînt mai mult, de bani. Ei abuzau de nevoile săracilor și-i sileau să le vîndă petecul lor de pămînt¹³⁹.

Distrugerea multor obștii răsăsești, de pildă Focșasca și Protopopești, se datorește atît goanei după pămînt cît și multor certuri între razeși, în care, la urmă se amesteca boierul.

Un alt fenomen a fost că tocmai din sinul obștei unele neamuri au devenit bogate, iar altele au rămas sărace. Dintre cei bogați unii au fost înșiși razeșii, care, mai tirziu, au devenit slujitori: fustași, armași, postelnici, panțiri, călărași, seimani etc. Alții, mai ales feciorii de preoți, care știau și ceva carte, îi aflăm, de asemenea în diferite dregătorii¹⁴⁰.

De aici pornește inegalitatea în categoria proprietății, atrăgînd după sine și o diferențiere socială, creînd condiții pentru formarea claselor: a stăpînilor de pămînt și țăranilor dependenți. Diferite forme de vînzări și cotropiri reprezintă procesul de descompunere a obștii.

Puterea și lăcomia boierilor crescînd, ei au reușit să-și însușească ocinele răsăsești, folosind tot felul de mijloace: cumpărare-obișnuind să dea mai mult decît face pămîntul, numai să poată deveni stăpîni în moșiile altora, înșelăciune, intimidare ș.a.¹⁴¹.

În perioada feudală moșiile boierești se măresc atît prin cumpărături, cît și prin daniile domnești, în detrimentul țăranimii care, în chip forțat este adusă în stare de iobăgie, cum a fost cazul satelor Protopopești, Tăcuta și Focșasca, la început sate de țărani liberi.

În decursul secolelor XVI—XVII și cele următoare, aceste sate ajung în stăpînirea mai multor boieri. Documentele ce s-au păstrat ne informează că la 12 mai 1622, Ștefan Tomșa Vodă întărește uric lui Dumitru Buhuș și jupînesei sale Ileana, fata lui Ilie Băcioc paharnic, pentru părți din satul Protopopești, cu mori pe Cuțigna și cu siliștea Tăcuta,

¹³⁸ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 619/2, original.

¹³⁹ Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 304.

¹⁴⁰ Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 375.

¹⁴¹ T. Codrescu, *Uricariul*, tom. II, Iași, 1875, p. 75.

ținutul Vaslui, și ocini de la moașa lor Solomia, jupîneasa lui Iosif Veveriță cu ispisoaice de la Petru Vodă¹⁴².

Iosif Veveriță, pîrcălab, fost copil de casă al lui Ștefan diacul, fuge din Moldova în Transilvania, unde este prins și ucis în timpul lui Ioan Vodă cel Viteaz¹⁴³. Este menționat într-un act din 1584, care întărește jupînesei Solomia toate proprietățile răposatului pîrcălab Veveriță, precizînd că actele respective au pierit în zilele lui Ioan V(oe)vod, cînd și însuși Iosif Veveriță au pierit atunci¹⁴⁴.

Peste 10 ani, Alexandru Vodă Iliș, printre mulțimea de sate întărite lui Dumitru Buhuș la 21 noiembrie 1632 apar și satele Protopopești și Bumbătești (Tăcuta) pe apă Cuțignei, din care Protopopești, satul în-ureg cu tot cu moșie, mori și o poiană cu fînețele Lihacii (azi Liharcea), iar din Bumbătești cîteva părți cu ocină¹⁴⁵.

Boierii care au stăpînit sate cu moșii în apropierea pădurilor, în scopul măririi domeniului feudal, au defrișat părți din pădure, formînd „curături” sau „poieni” legate de numele unei persoane¹⁴⁶. În aceste poieni se aflau prisăci, dar ele puteau fi folosite și pentru arătură sau fînețe¹⁴⁷.

După moartea boierului Dumitru Buhuș, proprietățile avute prin aceste locuri au fost transmise urmașilor care le-au extins și întărit.

Astfel, la 24 ianuarie 1660, Ștefan Voievod întărește uric lui Bucioc pîrcălab și fratelui său Neculai, mare medelnicer, feciorii lui Dumitru Buhuș, fost mare vistier, stăpînire pe satul Protopopești, ținutul Vaslui, cu siliști¹⁴⁸. În această perioadă vinzările devin din ce în ce mai frecvente, cînd și răzeșii din Mircești, Focșasca și Ruleni, forțați de împrejurări încep să-și înstrăineze părți din moșie.

Primul caz de vinzare este înregistrat la 29 noiembrie 1698, cînd Postolachi, feciorul popii Vasile din Mircești și ai săi, vînd 26 pămînturi lui Iordache Ruset, mare vistiernic din Șurănești¹⁴⁹ (azi satul Emil Racoviță).

În secolul următor, la 7 august 1709, Mihai Racoviță Vodă dă și întărește vornicului Iordache Ruset, ginerele lui Neculai Racoviță, 170 pămînturi de pe siliștea Dăncești¹⁵⁰ cumpărate de la răzeși și alte două

¹⁴² *Catalogul documentelor moldovenești* din arhiva istorică centrală a statului, vol. II (1621—1622), București, 1959, p. 33.

¹⁴³ Dinu C. Giurescu, *Ioan Vodă cel Viteaz*, București, 1966, p. 70.

¹⁴⁴ *Documente privind istoria României*, veacul XVI, vol. I, București, 1953, pp. 588—590.

¹⁴⁵ Gh. Ghibănescu, *Surte și izvoade*, vol. II, Iași, 1907, pp. 116—118 și Radu Rosetti, *op. cit.*, p. 246—248.

¹⁴⁶ M. Costăchescu, *Documente înainte de Ștefan cel Mare*, vol. II, p. 570. La nord-est de satul Protopopești, pe proprietatea Ocolului silvic Dobrovăț se află poiana „Liharcea” și poiana lui „Mogoș”, denumiri păstrate și azi după familiile înfîl-nite în Protopopești și Mircești.

¹⁴⁷ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova* (sec. XIV—XVII), București, 1957, p. 260.

¹⁴⁸ *Catalogul documentelor moldovenești*, vol. III (1653—1675), p. 120.

¹⁴⁹ Arh. St. Iași, colecția *Documente*, pachet 174/97.

¹⁵⁰ Gh. Ghibănescu, *Surte și izvoade*, vol. VIII, Iași, 1914, pp. 189—190. Dăncești — numele satului dispărut vine de la Danciul Ciucescu, frate cu Mircea Ciucescu, stăpînul Mirceștilor. Siliștea Glodenii, probabil, de la înaintașii stolnicului Constantin Glodeanu, care a stăpînit satul Ruleni, iar siliștea Pașcanii, de la Pașco, rudă apropiată a Ciuceștilor. Dănceștii și Glodenii se aflau pe teritoriul Tăcutei.

siliști, Glodeni cu 94 pământuri, toate trei așezate pe apa Cuțignei, precizînd și hotarele acestor locuri „unde au fost sate... din sus dinspre Mircești, din gios de moara Zahariei vătavul (stilpind hotarul ce înconjură siliștea)... în deal la curmătură și se coboară la vale, hortiș, pe costișă, tot pe un hat pînă în Dumasca — de acolo valea Dumascăi în gios dîndu-și coaste cu hotarul Dobrovățului pînă unde dă Dumasca în Cuțitna... De acolo peste șăs și pe apa Cuțitnei... pînă... să împreună cu hotarul Codăeștilor, iar aici în sus, zarea dealului și prin pădure pe lingă hotarul Șurineștilor... și prin fundătura Dolhăi și pe deasupra poenii Clepoaia, pără la hotarul Mirceștilor; de acolo se coboară la vale prin fundătura văii Mirceștilor, pe din sus pe poiana Clepoaia, pe costișă Holmului; și să coboară la vale prin pornituri, pe costișă despre răsărit, pără într-apa Cuțitnei¹⁵¹. Din acest document rezultă că vetrele satelor erau împresurate de creșterea proprietății boierești.

În lista satelor lui Iordache Ruset (după Catastihul din 25 februarie 1732), atît a acelor ce le avea de la socrul său Neculai Racoviță logofătul, cît și cele cumpărate de dînsul de la răzăși, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, apare 1/2 sat Focșăștii (azi Focșasca), cumpărat de Iordache Ruset și o parte din Ruleni dat ca zestre de Neculai Racoviță¹⁵².

Pe lingă boierii care și-au întins proprietățile sporind perimetrul moșiilor în dauna țăranilor actele vechi consemnează cazuri cînd și unii din preoți, depășindu-și atribuțiile de cult, au acaparat pământuri, contribuind la destrămarea moșiei răzășești.

— La 24 februarie 1717, Goian, căpitanul de Mircești vinde preotului Apostol din Pribești, 10 pământuri din Mircești pe apa Cuțignei cu 10 lei vechi¹⁵³.

— În 28 aprilie 1719 Irina Zaharioaia vinde tot preotului Apostol, 8 pământuri din satul Mircești cu vad de moară, finaț și pădure¹⁵⁴.

— O nouă vînzare se produce la 23 decembrie 1722 cînd Neculai, fiul lui Parfenie din Mircești vinde aceluiași preot 20 pământuri din Mircești, ținutul Vaslui, cu vad de moară¹⁵⁵.

Iar la 22 octombrie 1725 Andrei Orbul din Mircești și fiii lui vînd tot preotului Apostol, 9 pământuri din satul Mircești, ținutul Vaslui, cu un zlot pămîntul¹⁵⁶.

Rezultă că noul proprietar (preotul Apostol) în decurs de opt ani a cumpărat de la răzeșii mirceșteni 47 pămînturi.

Destrămarea obștei îmbracă și alte aspecte: la 1 martie 1732 Goian, căpitanul de Mircești, feciorul lui Iftenie aprodul, nepotul popei Matei, neavînd moștenitori, lasă în stăpînire preotului Neculai de la Scînteia toate pârțile de moșie din Mircești și Bumbătești, cu vad de moară, cu casă, cu loc de prisăci, cu livezi și finețe ca după moartea lui, să-l grijească ca pe un creștin¹⁵⁷.

Pămîntul răzășesc, cu timpul s-a fărîmițat, delimitîndu-se de către boierii hotarnici sau de inginerii hotarnici, care se orientau după actele

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 191.

¹⁵² Radu Rosetti, *op. cit.*, pp. 249—251.

¹⁵³ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 173/9.

¹⁵⁴ *Ibidem*, pachet 119/80.

¹⁵⁵ *Ibidem*, pachet 419/84.

¹⁵⁶ *Ibidem*, pachet 419/86.

¹⁵⁷ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 622/20.

NUMELE RAZEȘILOR	Numărul raclelor moșiei. Mircești numărarea 10 racle										Total
	1 Răduli Bursuci	2 Cu- jinea	3 Gruiu	4 Hol- mul	5 Vii- șoara	6 Miclea	7 Rău- nicului	8 Seia- te vechi	9 Rău- dăru	10 Ți- ganca	
Lopul Bantăș post.	7 6 3	7 6 1 6 10	5 —	2 15	3 —	2 —	1 —	1 —	1 —	36 17	
Miron Carare (	2 8 5	2 8 3 2 —	1 —	10	—	—	—	—	—	8 8 —	
Cost. Cocuz	4 17 4	4 17 2 6 10	4 —	2 15	14 —	6 15	4 —	—	—	57 —	
Mardari Mărza post.	14 13	14 12	15 comp.	10	6 —	—	—	—	—	—	
răzeși											
Mardari Mărza	—	—	5	6 10	3 5	—	—	—	1 10	—	16 5 —
Miron Popescu	—	—	2	6	5 8 2	8 —	4 10	4 —	1 10	—	32 8 2
Ionuț Baciul	—	—	5	(numar cu Mărza)	(numar cu Mărza)	—	—	—	—	—	—
D. Frâncu	—	—	3	—	—	—	—	—	2	3 10	10 10 —
(Gheorghe) Călate	—	—	—	—	—	2 —	3 —	2 —	1 10	1 10	6 —
Ioan	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—
pr. Alex. Răduli	—	—	4	3	1 1 4	5 —	5 —	2 10	1 10	1 10	13 —
Andrei Pădure (carnot)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pentru Stamite	—	—	2	2	1 1 4	2 —	2 —	1 —	1 —	—	1 11 4
Iacob și Răzvan	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	12 1 4
Mihail Buzatuț	—	—	—	—	1 1 4	1 —	1 —	—	—	—	2 10 —
David Măguleț	—	—	—	—	—	1 —	—	—	—	—	3 1 4
Samion Mogu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ioanța Zbora	—	—	—	1	1 1 4	—	1 —	—	—	—	1 1 4
Ioan Ștefăneanu	—	—	—	—	—	—	—	10 —	—	—	10 —
Lopul Bantăș post.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vinile Chioroagă	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total											
17 1 5 p 14 12 23 10 21 13 — 30 5 — 16 — 12 — 12 — 220 p.											

Glos. Pământul are 20 pași, iar pașii are 6 palme. Mircești erau stăpâni de 19 racle. Și alții s-au măsurat și cu 100 și alții cu 120 și cu 200 pământuri care s-au măsurat la 720 pământuri.

Țidularul Mirceștilor — mărturiile hotarnice.

vechi și după spusele bătrînilor și ale megieșilor. Măsurătoarea s-a făcut cu funia, cu pasul, cu palma domnească și chiar cu latul de mină¹⁵⁸.

Pentru istoria satelor sînt foarte interesante „mărturiile hotarnice” din al căror cuprins ne putem da seama de evoluția proprietății răzășești, ca urmare a numeroaselor vînzări și împărțiri ale pămînturilor.

Pentru a ilustra cele afirmate aici, vom da în anexă un act din 30 august 1813 intitulat „Țidularul¹⁵⁹ Mirceștilor din Vaslui”..., pe care îl socotim echivalent cu un veritabil recensămînt funciar din acel timp.

În satul sus-menționat erau stăpîni 19 răzeși, arătați nominal și cu cîtimea pămînturilor ce le aveau în diferite părți (racle) ale moșiei. Dar, în afară de acești proprietari, mai erau în sat și alți locuitori, muncitori agricoli fără pămînt propriu, meșteșugari, păstori etc., unii din aceștia fiind foști răzeși, care și-au vîndut pămînturile, alții oameni veniți de pe alte moșii. În total, pe moșia Mircești erau la 1813 un număr de 220 pămînturi, grupate în 10 „racle”, care purtau câte un nume fiecare. Raclea era deci un fragment de moșie și pămînturile din fiecare erau „nestrămutate în lungimea lor”¹⁶⁰. În curgerea timpului însă, lătimea s-a tot micșorat în fișii tot mai înguste, fiind atribuite moștenitorilor.

¹⁵⁸ Gh. Ghibănescu, *Din traista cu vorbe*, Iași, 1925, pp. 102—103. Pămîntul socotit 20 pași (funia era de 20 pași și 33,40 m). Pasul de 6 palme domnești. O palmă domnească avea 0,27 m. Pasul luat ca măsură agronomică era de 1,678 m. Latul de mină: 0,137 m.

¹⁵⁹ Gh. Ghibănescu, *T. Codrescu*, revistă istorică, anul III, Iași, 1934, p. 57. După acest Țidular se eliberau răzeșilor „țidulele” doveditoare ale drepturilor de proprietate.

¹⁶⁰ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 460/97.

Din „Țidular“ observăm că primele două racle, cea cu numele Rădiul Bursuci și, a doua, Cuțitna, cuprinzând 28 pământuri, erau stăpinite în întregime de primii patru răzeși, din care doi erau postelnici. Dar ei mai stăpâneau pământuri și din celelalte opt racle. Următorii 15 răzeși stăpâneau pământuri în restul raclelor (de la 3 la 10), în una sau mai multe racle, un singur pământ sau mai multe. Din cele arătate aici și din tabelul Țidular din anexa lucrării de față, se observă clar că încă de la începutul secolului al XIX-lea, străvechea proprietate răzășească intrase în destrămare. În cursul secolului al XVIII-lea, procesul acesta de destrămare continua, iar ieșirea din devălmășie a dus la întărirea proprietății individuale. Țăranii, stăpîni pe porțiunea lor de pământ le-au putut mări, vinde, schimba sau dărui.

Cele mai multe înstrăinări de pământ au loc în epoca fanariotă.

Domnii străini, de obicei de neam grec, își aduceau și o parte din aparatul de stat sau și-l alegeau dintre grecii încuscriți cu diferite familii românești, cărora le acordau ranguri boierești, moșii cu sate și vecini, devenind mari proprietari și cu funcții înalte. Astfel de stăpîni, mai mari sau mai mici, care au devenit proprietari pe întinse pământuri agricole în perioada fanariotă, îi aflăm și în satele comunei Tăcuta. Boierii, fie ei băștinași sau venetici, simțind nevoia de cît mai mulți bani necesari comerțului, au intensificat exploatarea. Averile funciare deținute de ei au trecut de la o familie la alta, prin vânzări și cumpărări.

La 1774, satul Focșasca se afla în stăpînirea logofetesei Pălădoia¹⁶¹. Moșia Tăcuta (Bumbăteștii), din mina postelnicului I. Canta¹⁶² (1790—1803) a fost trecută în patrimoniul marelui vornic Ioniță Palade¹⁶³ căsătorit cu Nastasia, fiica lui Ion Racoviță, vornic. Cam în același timp, paharnicul C. Palade a luat în stăpînire Mirceștii. Vornicul Ioniță Palade cumpărase odată cu venirea lui la Tăcuta (1810), moșiile Protopopești (274 funii), Focșasca Veche și părți din Ruleni, de la Ecaterina Cantacuzino¹⁶⁴. Iar a treia parte din jumătatea satului Focșasca o avea cumpărată prin mezinat de la Ion Bostan¹⁶⁵.

Pălădeștii, de origine greci, s-au ridicat economic în ținutul Birlad, între 1727—1800, apoi au trecut ca proprietari la Vaslui¹⁶⁶. Avearea lor consta în moșii, vii, vecini, robi țigani. Înrușiți cu Racovițeștii și cu Sturzeștii, ei se bucurau de o mare trecere în Divanele țării¹⁶⁷.

Știrile despre moșia Bumbătești (Tăcuta) au fost surprinzător de sporadice pînă la data de mai sus¹⁶⁸.

Veniturile a patru moșii (Tăcuta, Protopopești, jumătate din satul Focșasca, plus încă a treia parte din același sat și două părți din jumăta-

¹⁶¹ Arh. Stat. Iași, *Catagrafia Moldovei din 1774* (microfilm), ținutul Vaslui, Ocolul de mijloc.

¹⁶² Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XV, Vasluiul, Iași, 1926, p. 218, CCXII, 1803 (Condica liuzilor).

¹⁶³ *Ibidem*, p. 246.

¹⁶⁴ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 608/77.

¹⁶⁵ *Ibidem*, pachet 608/77.

¹⁶⁶ Radu Rosetti, *op. cit.*, pp. 239—240.

¹⁶⁷ *Ibidem*.

¹⁶⁸ Cele care urmează (după 1824), pînă la 1891, sînt adunate din Arhivele de stat București, fondul de arhivă al „Creditei funciar rural“, dosar nr. 1347/1891, vol. II, sau nr. 1654 al A.S.

tea satului Ruleni), constituiau averea dată de Ioniță Palade la 6 iulie 1824 fiicei sale Smaranda, la prima căsătorie cu Scarlat Sturza, spătar¹⁶⁹, probabil fiul lui Ion Sturza care avea același rang. Noua proprietară, Smaranda Sturza, își manifestă atribuțiile încă de pe la anul 1830, în lungul proces pe care l-a avut cu răzășul Ioniță Andrieș și care s-a încheiat cu hotărîrea dată prin hrisovul domnesc nr. 157 din 5 noiembrie 1836. A urmat apoi o nouă judecată pentru alegerea părții sale din moșia Focșasca, obținind hrisovul domnesc nr. 169 din 14 iunie 1838. De aici înainte, timp de două decenii, se pare că stăpînirea Smarandei Sturza a decurs în liniște. La 9 august 1858, ea a făcut însă un act legalizat, prin care a dat moșia Bumbătești (Tăcuta), cu toate siliștele ei, în deplină stăpînire a fiilor ei, Costache și Iancu Sturza. Hotărîrea aceasta a fost repetată și în testamentul ei, din 15 martie 1861, care mai prevede și achitarea unor însemnate sume de galbeni, de către fiii ei unor rude apropiate, între care:

- 7 000 galbeni fratelui lor, Miltiade Sturza, în curs de doi ani de la moartea ei;

- 5 000 galbeni surorii lor, Elena general Gh. Adrian, la mărițișul copilei sale Maria Vîrnav, din prima căsătorie;

- 25 galbeni pe an verelor Zoița și Smărăndița Arghiropol etc.

În timpul stăpînirii în comun a celor doi frați, Costache și Iancu Sturza a avut loc împrăștierea țăranilor din 1864.

Între 1861—1882, moșia Bumbătești-Tăcuta a fost stăpînită de alți urmași ai vornicesei Smaranda: după Iancu și Costache au urmat Ioan Scarlat Sturza și cu fratele său Costin Scarlat Sturza; apoi a rămas acesta din urmă singur (1872). După el, fiii săi George și Scarlat Sturza, vînd moșia pentru 33 000 galbeni cumpărătorilor Samuel și Mayer Veissengrün la 8 februarie 1882. Acești ultimi proprietari au vîndut, la rîndul lor, moșia în 1886, cu preț de 450 000 lei aur; cumpărători au fost soții Hortensia și general D. Racoviță, în calitate de tutori ai minorilor Nicolae, Constantin, Eugenia și Alisa Drossu. Suma de mai sus, achitată, provenind din vînzarea lotului cuvenit sublocotenentului N. N. Drossu, la împărțirea averii părintești; acesta a devenit proprietarul moșiei Bumbătești-Tăcuta. El a vîndut însă curînd — în 1891 — cu preț de 500 000 lei această moșie, lui Dimitrie Dobrescu.

Moșia însă a fost arendată de către tutorii Racoviță lui Valerie Zaharia, pe timp de 8 ani (începînd de la 23 aprilie 1886) cu o arendă de 29 500 lei anual. Velnița și moara cu aburi a rămas la dispoziția proprietarilor.

Cu ocazia intrării lui D. Dobrescu în calitate de proprietar, s-au precizat limitele moșiei Bumbătești (Tăcuta):

- la nord cu moșiile Borosești, Ruleni și Cujba sau Protopopești;

- la sud cu Mircești;

- la est cu moșia Dobrovăț a Domeniilor Coroanei și cu terenul dat locuitorilor potrivit Legii rurale din 1864;

- la vest cu Tufești și Focșasca.

De asemenea s-a fixat denumirea moșiei Tăcuta-Bumbătești cu partea din Focșasca, cu toate siliștile, hlizele și trupurile ei, sub orice denu-

¹⁶⁹ Arh. Stat Iași, pachet 608/77.

miri vechi sau noi, din care se compune și cu acareturile și îmbunătățirile aflate pe această moșie situată în comuna Tăcuta, Plasa de Mijloc, județul Vaslui.

Revenind la așezările Protopopești și Focșasca, foste sate de răzeși, acestea decad intrînd în rîndul satelor clăcășești, datorită acțiunii de acapare a pămînturilor de către boierii amintiți.

Din „Conдика proprietăților din Moldova”¹⁷⁰ găsim trecuți boierii care au izbutit să cumpere părți ale răzeșilor, încălcînd dreptul de „pro-timis” și regulile pentru danii, cuprinse în hrisovul lui C. Mavrocordat. În altă lucrare, „Conдика liuzilor”¹⁷¹ și în cataografiile anilor 1820 și 1831 găsim sate care de la 1803 pînă la 1833 erau trecute ca fiind stăpînite de răzeși; însă, în care, la 1864 rămăseseră puține familii răzășești. Sătenii proprietari ai satelor deveniseră clăcași și, în această calitate, fuseseră improprietăți prin Legea agrară dată în 1864¹⁷². Este evident că aceste sate, împreună cu moșiile dimprejurul lor, trecuseră în stăpînirea marilor proprietari, iar sătenii, foști răzeși, consimțiseră să muncească boierescul în schimbul bucății de pămînt din care se puteau hrăni.

Dintre așezările răzășești de pe teritoriul comunei Tăcuta, pierdute în întregime, este satul Focșasca a lui Ioniță Andrieș (1803—1845) și al răzeșilor cu un număr de 65 familii și satul Protopopești cu 5 liuzi în 1803 și 106 familii¹⁷³, stăpînit de Ionache Cheșcu al doilea armaș¹⁷⁴.

Pierzînd dreptul de răzășie, țăranii din Focșasca, Protopopești, inclusiv cei din Cujba și Tăcuta la început țărani liberi, trec în stare de clăcășie. Ajunși ponțași pe moșia boierească, sint obligați să dea dijmă, să execute transporturi și alte havalele.

Datorită bogăției pădurilor și rodniciei pămîntului, unele părți din moșia Protopopești au intrat în această perioadă pe mîna mai multor stăpîni care au fragmentat pămîntul în mai multe trupuri de moșie, purtînd numele celor ce le stăpîneau: a) Protopopeștii Ducăi, proprietatea maiorului Costache Duca, denumire ce se păstrează între anii 1840—1896; b) Protopopești-Cujbești — proprietatea părtaşilor Cujbești Ionică Cujbă și vornicul de poartă Gavril Cujbă (1845); c) Protopești proprietatea lui Costache Neculau (1845), stăpînită anterior de Smaranda Glodeanu (1834), de unde și denumirea de Siliștea Glodeni; d) Protopopești, proprietatea lui Gheorghe Vasiliu și Nastasia Curtez (1845); e) Protopești Davidelu după Dimitrie Davidelu (1864—1896); f) Protopeștii Mănăstirii sau Ruleni; g) Protopești-Sion, după numele moșierului Sion (ce stăpînea moșia Pripoarele la 1864).

Prin căsătoria fiicei sale, Elena Sion cu profesorul Gheorghe Apostolescu, acesta devine proprietarul moșiei Pripoarele în jurul anului 1911. Părți din această moșie mai stăpînea și Eugenia Apostolescu (medic), sora profesorului Gheorghe Apostolescu, care mai tîrziu se căsătorește

¹⁷⁰ Aflată în Biblioteca Academiei R.S.R.

¹⁷¹ Această conδικă, zisă a „liuzilor”, adică a „oamenilor” este o lucrare statistică făcută de Vistierie, pentru stabilirea birului. Uneori termenul „liude” reprezintă o unitate birnică colectivă. Alteori, „liude” înseamnă om străin, adus de peste hotare (Th. Codrescu, *Uricariul*, VI și VII).

¹⁷² P. Poni, *Statistica răzeșilor*, București, 1921, pp. 84—100.

¹⁷³ *Ibidem*.

¹⁷⁴ Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, Iași, 1886, p. 569.

cu maiorul A. Docman, devenind proprietari prin înzestrare cu încă o porțiune de pământ din moșia „Pripoarele“ vecină cu proprietatea „Poiiana cu Cetate“¹⁷⁵.

Cu vremea, viața satelor se transforma mereu. Oamenii se înmulțeau și condițiile de viață deveneau tot mai grele. Pământul de pe care se hrăneau nu mai era al lor fiind mereu împărțit prin succesiune și vindere.

Locuitorii din Dumasca la 1820 se aflau în stăpânirea lui Iordache Ruset, vistiernic ce ținea o parte din moșia acestui sat, iar de alte părți mai mici dispuneau vornicul Alecu Canta, paharnicul Vasile Russet și căminarul Gheorghe Dascal¹⁷⁶. Sat mănăstiresc fiind încă din 1499, călugării din mănăstirea Dobrovăț nu au exploatat întotdeauna în mod direct moșia satului Dumasca, ci prin intermediul arendașilor. Astfel, la 1850, moșia se afla în posesia lui Pavel Stoianovici și a soției sale Elisabete Stoianovici, care la 1854 au construit biserica din Dumasca¹⁷⁷. Familia acestui arendaș se înrudea cu egumenul mănăstirii Dobrovăț, Acachie fiul preotului Stoianovici al Rusciucului¹⁷⁸. Pavel Stoianovici a stăpânit nu numai moșia Dumasca, ci și o parte din trupul moșiei satului Ruleni (Cheșculeștii)¹⁷⁹, pe care o exploatează până la 2 iulie 1860, cind, potrivit actului de veșnică vînzare, Ruleni au intrat pe lîngă alte părți din această moșie, în stăpînirea mănăstirii Dobrovăț¹⁸⁰.

Nici Mirceștii n-au scăpat de stăpînirea boierească — de acei boieri mici, ridicați chiar din mijlocul răzeșilor și de cei veniți din alte părți, care și-au mărit proprietățile prin cumpărături și prin alte mijloace.

În 1813, la Mircești stăpînea părți din moșie postelnicul și mai tîrziu vornicul de poartă Lupu Bantăș¹⁸¹; iar mai tîrziu, pe la 1845, satul cu moșia le aflăm împărțite în două: a) proprietatea răzășească și b) — proprietatea paharnicului Dimitrie Burduja, care, la 9 februarie 1842 mai adăugase la moșie încă 45 pași vînduți de serdarul Iani Gheorghiu¹⁸². În acest timp, tot din moșia Mircești (parte boierească) aveau proprietăți frații Neculai Bantăș, Gheorghe Bantăș și Costache Bantăș, urmașii lui Lupu Bantăș (curgători din neam boieresc după Cartea Domnească din 1805 iulie 10). De asemenea, Ilinca Teliman și Iordache Teliman, mici proprietari la Mircești¹⁸³ au mai stăpînit cîteva pămînturi și pe Dumasca.

Vechea moșie răzășească se întindea la început din pădurea Gîsca, pe Șanț (săpătură care delimita moșia Mirceștilor de cea a Șurăneștilor pînă la pădurea Ciomag). Cobora pe lîngă liziera pădurii la vale, pe la cișmeaua care există și azi, traversa drumul, se ridica pe Holm, dădea

¹⁷⁵ Arh. Stat. Vaslui, Fond. Tribunalul jud. Vaslui, dosar 12/1911, pp. 12—14.

¹⁷⁶ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, vol. XV, p. 245.

¹⁷⁷ *Anuarul Eparhiei Hușilor*, Huși, 1938, p. 198.

¹⁷⁸ *Ibidem*.

¹⁷⁹ După Anastasie Keșcu, stăpînul Rulenilor la 1815 (Th. Codrescu, *Uricariul*) Iași, 1875, tom. VI, p. 213.

¹⁸⁰ Arh. Stat. București, *Bunuri publice*, inv. pachet 1, M-reă Dobrovăț, documente relativ la moșia Protopopeștii Ducăi, p. 199.

¹⁸¹ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, vol. XV, p. 246.

¹⁸² Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet 2305/191.

¹⁸³ Arh. Stat. Iași, *Catagrafii* (1845), Tr. 1423, op. 1619, nr. 973, fila 62.

în Șesul Mic, apoi pe lângă Grui, în Șesul Mare, traversa pîriul, apoi drumul ce intră în Tăcuta, urca spre dealul dinspre răsărit, megieșindu-se cu satul Dumasca, Via Sturzei, cobora pe lângă marginea de sud a satului Tăcuta, peste pîriul Cuțigna, din dreptul morii — dealul Miclea, pe lângă marginea de vest a pădurii Larga, pînă în hotarul satului Tufeștii de Sus, ajungînd la punctul Gîsca de unde a plecat¹⁸⁴.

Înainte de 1850, a venit de la Pănțești, ținutul Iași, o femeie cu doi copii. Era bătrîna Pănțeasca. Cei doi copii erau frații Costache și Gheorghe Păncescu, viitorii proprietari ai moșiei Mircești, care aveau să întreprună moștenirea regulată a răzeșilor. Costache Păncescu luase ca zestre prin căsătorie 30 stînji pămînt din Mircești, prin fata lui Bantăș¹⁸⁵. Apoi alte locuri cumpărate de la răzești împărțite în racle ce purtau denumirile: Toloaca, Goian (Șesul Mic), Grui, Șesul Mare, Lunca cu grădinăria cu o bucată din Rimnic, Dumbrava (Rățoiaia); Dealul Mare, Vălcica Puțului (cumpărte de la Bantăș), Compatei ș.a., precum și pămîntul din partea de nord a satului, unde se afla Curtea veche și livada Burdujei, de lângă Vilcica Puțului.

Alte cumpărături de pămînt au fost făcute în vatra satului, unde a construit curte și case pentru servitori. Stabilit la Mircești, Păncescu cumpără de la Vasile Petriman moșia Focșasca, moștenită de la tatăl său, Tănase Petriman, apoi moșia Tufești în hotar cu Focșasca.

Între anii 1912—1913, C. Păncescu vinde moșia Tufești lui Raul Sculy cu 500 lei hectarul, cumpărînd în schimb de la boierul Gheorghe Racoviță din Șurănești, pădurile Baraș și Gîsca, precum și moșiile satelor Draxeni, Pîrlita, Capul Rediului, Sasova, pînă la Tatomirești. Cu averea aflată în aceste sate, noul proprietar își triplează veniturile. Din declarațiile bătrînilor și din puținele date găsite în arhive, majoritatea pămînturilor acaparate au fost cumpărate la prețuri cu mult sub nivelul real din perioada respectivă. Ulterior, construiește case în fiecare sat, aduce muncitori din alte părți, cărora le dă aceste imobile pentru a-i putea folosi tot timpul la muncă pe moșie și la curte. Cumpără mașini agricole (pluguri, semănători, secerători și batoze). Imobilele împreună cu terenurile aferente însumau, după cum afirmă și Gh. Ghibănescu, în 1914, mii de fâlci din județul Vaslui, unind an de an, hlize de hlize, moșie de moșie¹⁸⁶. Frații Păncescu, după cumpărăturile de pămînt de la răzeșii mirceșteni (aproximativ 280 fâlci), au comasat toate bucățile avute printre răzești, partea cea mai fertilă a moșiei luînd-o cu sila de la cei ce n-au voit s-o vîndă sau cumpărînd de la cei ce erau înglodați în datorii. A adus apoi pe inginerul Vincler și a alcătuit planul moșiei.

Răzeșii deposezați de o parte din moșie îl dau în judecată pe vechiul proprietar și urmașii lui. Însă sfîrșitul acestor procese aduc cîștig de cauză tot proprietarului. Locuitorii, vîzîndu-se pîgubiți pentru pămîntul cotropit și pentru alte pricini, au scos „Carte de blestem“ de la Mitropolie, care, după cum spun bătrîinii¹⁸⁷, se citea de sărbătoare în fața sătenilor.

¹⁸⁴ După Cartea de hotărnicie și Planul moșiei întocmite de ing. Vincler, la anul 1878.

¹⁸⁵ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. III, Iași, 1907, p. 1

¹⁸⁶ *Ibidem*.

¹⁸⁷ Informații de la Alexandru T. Lărgeanu din Mircești.

Gheorghe Păncescu, fratele lui C. Păncescu, a stăpînit moșia Rediu Galian (azi Rediu Codăești). N-a fost căsătorit, deci n-a avut urmași.

Relațiile statornicite între săteni și boieri în trecut nu au fost din cele mai bune. Acest boier — Păncescu — în calitate de senator în acea vreme, a pus în discuție problema că țăranii nu vor să muncească pe moșiile lor și a strigat în senat că trebuie pus biciul pe ei¹⁸⁸.

Într-adevăr, răzeșii din Mircești au refuzat tot timpul să muncească pe moșia Pănceștilor, aceștia trebuind să-și lucreze pămîntul cu oameni străini de sat. Costache Păncescu împreună cu copiii lui, Dumitru și Amalia Păncescu, în dorința de a ajunge la o înțelegere cu sătenii, care erau prea agitați, au construit între anii 1894—1898 biserică din piatră și cărămidă¹⁸⁹ pe locul dat de zestre de Ion Spiridon fiicei sale Catinca, soția lui Alexandru M. Lărgeanu, convinși de boier să-l doneze în acest scop. La construirea ei au contribuit însă și locuitorii satului.

Folosind condițiile favorabile ce i se ofereau, Dimitrie Dobrescu, proprietarul Tăcutei, cumpără în 1907 de la Costache Păncescu moșia Focșasca pe care ulterior o arendează lui Berman Walpohn. Acesta, ne-respectînd contractul — noul proprietar cheamă în judecată pe arendaș, cerînd rezilierea lui¹⁹⁰. În februarie 1934, după decesul lui Dimitrie Dobrescu, moșia Tăcuta, fosta proprietate a defunctului, rămîne în stăpînirea succesorilor: Maria D. Dobrescu soție, Radu D. Dobrescu, Mircea D. Dobrescu și Cornel D. Dobrescu fii, precum și un bogat inventar agricol constînd din mașini, unelte agricole și animale de tracțiune¹⁹¹.

Tendința vădită a acestor boieri a fost aceea de a-și aduna proprietățile, pe cît era posibil la un loc, formînd marea proprietate. În mod obișnuit ei își arendau proprietățile unor oameni al căror interes evident era să se îmbogățească, pentru a putea deveni și ei proprietari.

Arendășia nu putea fi altceva decît o formă de asuprire a locuitorilor printr-o apăsătoare exploatare, situație în care se aflau pe la 1893 țăranii clăcași din Tăcuta, care lucrau la arendașul Valeriu Zaharia și Alter Pauker; cei din Dumasca pe moșia Administrației domeniului statului (arendăș Pavel Stoianovici); mirceștenii pe moșia arendată de Ion Mihalcea în 1907, iar cei din Cujba și Protopopești la Iacob și Nathan Ușer.

Sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea marchează faza finală a mării proprietăți formată prin acapararea pămînturilor țăranesti de către moșieri, de-a lungul secolelor.

¹⁸⁸ *Ibidem*.

¹⁸⁹ Anuarul Eparhiei Hușilor, 1938, p. 187.

¹⁹⁰ Arh. Stat. București, Fond Tribunalul Ilfov, secția a IV-a, nr. 636/1909.

¹⁹¹ Dosarul succesorilor Dobrescu, Tribunalul Ilfov, secția a IV-a, C.L., Dosar nr. 5630/1935.

4. Aplicarea reformei agrare în perioada 1864—1945

Cu excepția satelor de răzeși, celelalte sate erau locuite de clăcași. Vreme îndelungată, acești locuitori au fost lipsiți de pământ și obligați să muncească pe moșiile boierești, zilele de „clacă” (sau „boieresc”), în schimbul micii porțiuni de teren pe care proprietarul le-o dădea țăranilor în folosință, dar luându-și și zeciuiala din produsele realizate. Pentru țărani, pământul reprezenta însăși posibilitatea existenței lor¹⁹². Nevoia de pământ a țăranimii a constituit unul din punctele programului de revendicări revoluționare de la 1848. Emanciparea clăcașilor și împămintenirea lor, prin despăgubirea proprietarilor însemna abolirea rînduielilor feudale de secole.

Dezideratele țăranimii n-au putut fi îndeplinite în timpul revoluției de la 1848, ci abia după marele act al Unirii Principatelor Române. Sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza, ajutat de marele om de stat Mihail Kogălniceanu, s-a elaborat și legea mult așteptată de țărani, legea rurală decretată în București la 14 august 1864 și votată la 14 august același an, prin care s-a desființat claca și au fost împroprietăriți țăranii.

a. ÎMPROPRIETĂRIREA CLĂCAȘILOR DIN 1864

Trei categorii de clăcași au fost îndreptățiți pentru a căpăta pământ, după numărul vitelor ce le posedau și cu care prestaseră claca pe moșie¹⁹³. Astfel, un satean clăcaș cu 4 boi și o vacă, putea să primească 5 fâlcii și 40 prăjini; cel cu 2 boi și o vacă, 4 fâlcii; cei lipsiți de vite de muncă, dar care prestaseră clacă cu brațele (pălmașii) primeau cîte 2 fâlcii și 40 prăjini.

La sfîrșit, nevolnicii și țăranii care nu prestaseră muncă de clacă, precum și văduvele fără copii, au primit numai cîte 12,5 prăjini pentru locuri de casă și pentru grădini¹⁹⁴.

¹⁹² E. Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*, București, 1925, vol. II, p. 35.

¹⁹³ D. Gh. Chițoiu, *op. cit.*, p. 29.

¹⁹⁴ Locuri de casă și grădini, la împroprietărirea din 1864, au primit toate categoriile de țărani clăcași din satele comunei Tăcuta.

La aplicarea reformei agrare, au beneficiat un număr de 307 familii din satele componente ale comunei. Din acestea, 172 familii cu drept de împrăprietărire, au primit pământ de cultură, locuri de casă și grădini, iar 135 familii fără drept de împrăprietărire au primit numai grădini și locuri de casă.

Răzeșii din satul Mircești, posedind pământ din vechime au fost excluși de la împrăprietărire.

Iată cum a decurs împrăprietăirea pe sate:

La Tăcuta, pe moșia Sturzeștilor, în 1864 se aflau 114 țărani clăcași. Conform tablei lotului „a” de împrăprietărire, acestora li s-au dat:

— 108 fălci locuitorilor cu 2 boi;

— 80 fălci locuitorilor pâlmași;

— 1 425 prăjini pentru locuri de case și îngrădituri (grădini).

Pentru acest pământ, împrăprietăriții au fost impuși la o răscumpărare în valoare de 50 593 lei și 20 parale, drept despăgubire cuvenită proprietarilor acestei moșii, Costache și Iancu Sturza¹⁹⁵.

Prin legea rurală s-a mai fixat ca plata răscumpărării boierescului să se facă în curs de 15 ani, dînd statul a 3-a parte, iar celelalte două părți dîndu-le țărani¹⁹⁶.

Pentru precizarea și delimitarea loturilor de împrăprietărire a fost trimis inginerul hotarnic Emanuel Vincler, executorul planului moșiei expropriate în punctele: întreg dealul Dumasca și Coasta Lacului, pînă la pădurea Siliștea.

La Protopești se găseau 29 familii cu drept de împrăprietărire și 59 familii fără acest drept. Tabelele de împrăprietărire au fost făcute pe grupe de familii ce munceau la proprietarii celor cinci moșii: Protopeștii-Ducăi, Protopești-Sion, Protopești-Davidelu, Protopești-Lazarenii (Cujba) și Rulenii Mănăstirii¹⁹⁷. Locuitorilor clăcași de pe moșia Protopeștii-Ducăi li s-au repartizat: 8 fălci țăranilor cu 2 boi; 32 1/2 fălci țăranilor pâlmași; 400 prăjini pentru locuri de case și grădini. Despăgubiri bănești, 15 353 lei.

Locuitorii de pe moșia Protopești-Sion au primit: 17 1/2 fălci țărani pâlmași; 175 prăjini locuri de case și grădini. Despăgubiri bănești 5 712 lei.

Din moșia Protopești-Davidelu: 125 prăjini locuri de case și grădini la 10 locuitori.

Din moșia Protopești-Lazarenii (Cujba): 312 prăjini pentru locuri de casă și grădini la 25 locuitori.

Din moșia Rulenii-Mănăstirii: 4 fălci locuitorilor cu 2 boi; 15 fălci locuitorilor pâlmași; 87 1/2 prăjini locuri de case și grădini. Despăgubiri bănești 5 228 lei.

Țărani clăcași de pe moșiile amintite au primit loturi pe locul numit „Humăria” (azi livada C.A.P.) și pe toloaca Ruleni. Punerea în posesie s-a făcut cu 3 ani mai tîrziu.

¹⁹⁵ Arhivele Statului Vaslui, Fondul Prefecturii, dosar nr. 2, împrăprietărire 1864, nepaginat.

¹⁹⁶ Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Bradu*, Roman, 1866, p. 27.

¹⁹⁷ Arhivele Statului Vaslui, Fondul Prefecturii, dosar nr. 2/1864, pp. 453—482.

Pe moșia satului Focșasca, la 1864 se aflau 18 familii de țărani, clăcași din care 14 familii cu drept de împrăprietărire și 4 familii din categoria celor care nu prestaseră muncă de clacă. La împrăprietărire li s-au convenit: 16 fălci locuitorilor cu 2 boi; 25 fălci locuitorilor palmași; 225 prăjini locuri de case și grădini.

Familiile de razeși au fost excluse de la împrăprietărire. Suma convenită proprietarului drept despăgubire, 30 752 lei¹⁹⁸. La 28 martie 1865, focșănenii au intrat în posesia pământului.

Secularizarea averilor mănăstirești din decembrie 1863 a făcut ca locuitorii satului Dumasca să nu mai fie clăcași ai mănăstirii Dobrovăț; ei au rămas clăcași statului pînă în 1864, cînd, pe baza amintitei legi rurale, un număr de 87 țărani au fost împrăprietăriți¹⁹⁹, din care:

— 24 locuitori au primit cîte 5 pogoane și 40 prăjini teren de cultură și 240 stînjini locuri de case și grădini;

— 32 locuitori, cîte 4 pogoane și 450 stînjini;

— 22 locuitori, cîte 2 pogoane și 40 prăjini pămînt arabil și 450 stînjini pentru locuințe și grădini;

— 9 locuitori cîte 450 stînjini pentru locuințe și grădini.

Din această împrăprietărire au beneficiat și 15 familii de lipoveni²⁰⁰.

Locuitorilor dumășteni li s-au repartizat loturile pe Valea Seacă, la Dumbrava și în Valea Grădinilor, în partea de vest și sud a satului.

Prețul răscumpărării pământului la care au fost impuși clăcașii de pe moșiile satelor comunei a fost de 1 148 lei și 20 parale pentru clăcașii din categoria cu 2 boi și 816 lei pentru cei din categoria fără vite de muncă. Restul sumelor a fost plătit de către stat.

Prin această împrăprietărire țăranul a fost declarat slobod și înzestrat cu pămînt.

Nefiind pe placul moșierimii, la împărțirea loturilor, țăranii au primit terenurile cele mai neproductive. Lucrările de împrăprietărire au durat mai mulți ani. Unii țărani au fost excluși de pe tabelele de împrăprietărire.

Reforma agrară din 1864 n-a desființat marea proprietate și nici nu a înlăturat definitiv unele privilegii ale relațiilor feudale (dijma, claca, plocoanele etc.)²⁰¹.

b. ÎMPROPRIETĂRIREA ÎNSURĂTEILOR 1878

În anul 1878 a fost promulgată legea împrăprietării însurăteilor, adăos la Legea rurală din 1864. Între anii 1879 și 1881, guvernul (conform art. 5 și 6 din Legea rurală) a împrăprietărit pe țară încă 48 342 însurăței pe 615 moșii, dîndu-li-se o suprafață de 227 992 ha²⁰² făcînd

¹⁹⁸ *Ibidem*, dosar nr. 2/1864, nepaginat.

¹⁹⁹ Arhivele Statului Vaslui, Fondul Prefecturii, dosar nr. 1/1864, pp. 570—571.

²⁰⁰ *Ibidem*.

²⁰¹ M. Constantinescu, C. Daicoviciu, St. Pascu, *op. cit.*, p. 347.

²⁰² Colecția „Monitorul oficial” din anii 1896—1897, pp. 485—586.

să crească noua proprietate țărănească întemeiată prin legiuirea din 1864²⁰³.

Înscrierea celor cu drept de improprietărire, adică a acelor care rămăseseră neimproprietăriți la 1864 s-a făcut iarna.

Pe tabelul întocmit pentru satele comunei Tăcuta figurează un număr de 27 însurăței, capi de familie din Protopopești, cărora li s-au rezervat câte un loc de 2 fâlcii pământ de hrană în țarină, având loc de casă și grădină (20 prăjini) în vatra satului. În primăvara anului 1879, însurăței menționați mai sus au fost „puși în posesie” pe o suprafață de 60 fâlcii, din care 6 fâlcii pentru școală pe moșia satului Protopeștii-Ducăi²⁰⁴.

Locul determinat pentru improprietărire a fost pe partea numită „dinspre pîrîul Ruleni” cu limitele: la răsărit moșia vecină Dobrovăț, la miazănoapte proprietatea Dimitrie Davidelu și pămînturile sătenilor improprietăriți în 1865, la apus pîrîul Ruleni sau Cuțigna și la miazăzi proprietatea Lazarini. Întinderea totală a moșiei din care s-a făcut improprietărire era de 303 fâlcii²⁰⁵.

Interesant de reținut este faptul, că la această improprietărire primarul comunei din acea vreme și proprietar pe moșia Cujba (Ștefan Lărgeanu) deși cunoștea situația grea în care se găseau țărani din Protopopești, în mod abuziv a căutat să tragă foloase, trecîndu-se și el pe tabelul însurăților pentru a mai răpi 2 fâlcii de pământ din dreptul ce se cuvenea unui țăran nevoiaș.

Urmările n-au întîrziat să se arate: numeroase plîngeri din partea locuitorilor săraci fără pământ sau cu pământ puțin au fost adresate prefectului de Vaslui, prin care cereau pe inginerul hotarnic la fața locului pentru a face constatare și a lua măsuri de îndreptare, solicitînd totodată schimbarea primarului pentru încălcarea legalității.

Locuitorii agitați peste măsură de samavolnicia săvîrșită nu s-au mulțumit numai cu atît, ci au scos plugurile primarului din lotul respectiv, trecînd apoi și la defrișarea unui pământ de pe locul morii ce-l avea acesta în stăpînire.

E revelator faptul că sătenii din Protopopești au acționat la timp pentru obținerea revendicărilor lor — gestul acesta înscriindu-se în ansamblul acțiunilor de protest împotriva abuzurilor făcute de proprietari și organele administrative.

Nemulțumirile au continuat și de aici înainte: la 8 iunie 1882, o altă plîngere („petițiune”) adresată prefectului județului Vaslui (pe care o dăm în anexa lucrării) reprezintă nemulțumirea a 23 de țărani din Protopopești, unii din ei rămași neimproprietăriți, iar alții cu pământ de cea mai proastă calitate. Ei cer să li se vîndă lor moșia statului denumită „Protopeștii-Ducăi” (atunci arendată) sau să li se dea locuri pentru hrană²⁰⁶.

²⁰³ D. Gh. Chițoiu, *op. cit.*, p. 31.

²⁰⁴ Arh. Stat. București, Fond Ministerul Agriculturii, „Improprietărire în surăților”, jud. Vaslui, dosar nr. 4 (256), 1878—1879, nepaginat.

²⁰⁵ *Ibidem*, (4/256), 1878—1879.

²⁰⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4(256), 1878—1879.

Improprietărirea insurăteilor din 1879, realizată în condițiile luptei maselor țărănești pentru pământ a constituit un pas înainte pe calea dezvoltării capitalismului la sate și eliberarea de obligațiile feudale.

Trebuie însă să menționăm creșterea numerică a țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin în această perioadă, ceea ce a dus la sporirea obligațiilor pentru arendă și dijmă, față de proprietari. Această stare de lucruri care amenința interesele țăranimii a constituit factorul hotărâtor de ridicare a maselor împotriva exploatații și asupririi.

c. TĂCUTA, 1907

În cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, relațiile dintre țărani și proprietari se înăspresc, datorită faptului că un număr mic de moșieri stăpîneau întinse suprafețe de teren agricol, pășuni și păduri, în timp ce țăranii, în majoritate, erau lipsiți de pământ sau cu pământ puțin.

Revenind la improprietărirea din 1864, ea a fost făcută în așa fel încît țăranii au primit loturile cele mai neroditoare, fapt pentru care unii din ei au renunțat la pământ, acceptînd numai locurile de case și grădinile.

Seceta din anii 1865—1866 care a bîntuit satele din țara noastră a pus pe țărani în situația de a apela tot la moșieri și arendași pentru bani și alimente²⁰⁷. Împinși de foame și de lipsuri, o parte din țărani, neavînd cu ce-și achita datoriile, sînt nevoiți să-și vîndă bucățica de pământ ce o aveau. În asemenea împrejurări, marea proprietate boierească a căutat să-și pună în valoare suprafețe cît mai mari de pământ, prin muncă de clacă și dijme, mărind arenda pămîntului și plata pășunatului vitelor, profitînd de faptul că țăranii nu au avut izlazul comunal asigurat la prima improprietărire. Pe lîngă dijmă ei erau obligați să lucreze fără plată un număr de zile pe moșie, să plătească impozite, precum și dobînzii la băncile unde făcuseră împrumuturi.

De asemenea, noi poveri au adus asupra locuitorilor satelor noastre secetele din 1899 și 1904, cînd nenumărate familii au ajuns iarăși în ghearele foametei. În această situație, mînați de lipsuri și nevoi, se angajează ca muncitori la boieri. Exploatarea țăranilor de către moșieri, creșterea impozitelor și dărilor către stat, anii de secetă și foametea, n-au dus numai la înrăutățirea condițiilor de viață ale sătenilor, dar au stîrnit și indignarea și ura în sufletul lor. Frămîntările continuau să crească zi de zi. Acestei stări de lucruri care se împletea cu sărăcia și ignoranța, era necesar să-i pună capăt tot țăranii.

Problema agrară devenise din ce în ce mai ascuțită. Mișcările țărănești cerînd rezolvarea ei²⁰⁸ au culminat cu marea răscoală din 1907, cuprinzînd și satele județului Vaslui.

²⁰⁷ C. Corbu, *Țărănimea din România, 1864—1888*, București, 1970, pp. 36—40.

²⁰⁸ Miron Constantinescu, O. Bădina, Erno Gall, *Gîndirea sociologică din România*, București, 1973, p. 24.

Publicațiile vremii n-au consemnat decît foarte puțin despre caracterul revoluționar al mișcării țărănești din comuna Tăcuta. Se știe că în 1904, concomitent cu mișcările țăranilor din unele comune ale județului Iași și Roman au avut loc asemenea mișcări și în județul Vaslui în comunele: Muntenii de Jos, Negrești, Găureni, Dumesti, Suhuleț, Tansa și altele, relatate de ziarul „Adevărul”. În luna septembrie același an, se ridică la luptă și țăranii din Codăești, Tăcuta și Protopopești²⁰⁹, care organizează adunări la primărie, trimit petiții la prefectură, cerînd împărțirea moșiilor fără a provoca ciocniri²¹⁰.

Tot atît de puțin cunoscută a fost atitudinea celor cinci țărani săraci din comuna Tăcuta care, la 9 martie 1907 au participat la răscoala din Codăești. Aceștia sînt: Ioan Lungu Clapan, Gheorghe Chiscan, Spiridon Șerban, toți din Tăcuta, Gheorghe Cătană din Dumasca și C. David din Protopopești²¹¹. Ei au încercat să pătrundă mai întîi în conacul boieresc din Tăcuta, dar autoritățile și oamenii de încredere ai boierului au întărit paza²¹². Neputînd pătrunde la conac, ei participă la răscoala din comuna vecină, Codăești.

Mișcările țăranilor au continuat și în primăvara anului 1908, cînd au refuzat să primească izlazarile oferite de arendași, cerînd pămînt de arătură. În comunele Codăești, Dobrovăț și Tăcuta, țăranii țineau dese consfătuiri asupra modului în care urma să se procedeze față de proprietari și arendași, în legătură cu învoielile agricole²¹³. Se crease o nouă stare de spirit ce se manifesta prin împotriviri fățișe față de proprietari, refuzînd îndeplinirea obligațiilor ce le reveneau.

În acea perioadă de tensiune s-au produs spargeri în timpul nopții la magazinele de cereale, iar la Protopopești frații Panainte au dat foc la aria Dobreștilor.

d. CONSTITUIREA PĂȘUNILOR (IZLAZURILOR) ȘI FÎNEȚELOR PE TERITORIUL COMUNEI TĂCUTA, DUPĂ 1907

Prin aplicarea reformei agrare din 1864, micii proprietari țărănești nu i s-au asigurat aparte izlazuri necesare pentru pășunatul vitelor, iar învoielile pentru pășunat și ierbărit erau destul de împovărătoare pentru țăranime. Sătenii posesori de vite erau lipsiți de pășuni, iar moșierii căutau să reducă locurile de pășune pentru a le transforma în terenuri de cultură.

Abia după 1907, prin „Legea învoielilor agricole” și prin intermeditul „Casei rurale” s-au vîndut fiecărei comune izlazul ce-i lipsise în

²⁰⁹ Ziarul „Adevărul” nr. 242 din 8 septembrie 1904.

²¹⁰ N. N. Maftel, C. Rađu, *Dănești*, Vaslui, 1970, p. 77.

²¹¹ Informare de la bătrîinii satului, I. D. Lupu, Vasile Moraru și N. Baci.

²¹² *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, Edit. Academiei, București, 1967, pp. 836—837; ziarul „Adevărul” din 28 februarie 1907, „Evenimentul” nr. 245 din 2 martie 1908.

²¹³ *Ibidem*, pp. 836—837.

trecut, rezolvindu-se astfel una din cerințele așa-numitei dreptăți sociale²¹⁴. Comuna Tăcuta a fost și ea înzestrată, după această dată, cu însemnate întinderi de pășune și finețe, administrate fiind de către autoritatea comunală, iar veniturile și cheltuielile fiind operate în bugetul primăriei.

„Casa rurală“ a cumpărat moșiile care erau scoase în vânzare de către diferiți proprietari și după ce le transformau în parcele, le vindeau țăranilor, acordându-le și credite pentru cumpărarea pământului. Pînă la parcelarea și vânzarea lor țăranilor, aceste moșii au fost arendate țăranilor individuali sau organizați în obștii satești, conform prevederilor legii învoielilor agricole²¹⁵.

Din actele de proprietate găsite în arhivele primăriei comunei Tăcuta²¹⁶ și ale județului, aflăm că din o serie de terenuri expropriate de la foștii moșieri s-a constituit pășunea comunală și finețele, defalcate pe sate astfel: la 4 iunie 1913, ca urmare a Legii învoielilor agricole, Adela Em. Keminger²¹⁷, proprietara moșiei Poiana cu Cetate (sau Pripoarele), situată în comuna Ciurea județul Iași, vinde de veci comunei Tăcuta, pentru izlazul satului Protopopești, o întindere de 47,95 ha la punctul zis Pripoare. Socotit la 420 lei hectarul, întreaga suprafață a fost evaluată la 20 138,60 lei²¹⁸.

Ca urmare a Legii reformei agrare din 1921, pentru completarea pășunii, satului Protopopești i s-au mai repartizat și alte terenuri: 15 ha din moșia Cujba — Lărgeanu și Ștefănescu, ulterior proprietatea D. Dobrescu; 52 ha rezervate de Comitetul de ocol pentru improprietărire; 21 ha provenite din tăierea pădurii Călina; 6 ha din lanul Cujba-Ștefănescu, porțiunea dintre drum și apa Cuțignei, din „planul de exploatare“.

Exproprierea de pășune comunală pentru satul Protopopești s-a făcut din moșia proprietar Dimitrie Dobrescu, totalizînd suprafața de 141,95 ha²¹⁹.

Satului Tăcuta i s-a fixat pentru imașul comunal 182,64 ha din care: 5,64 ha, aflat la locul numit Gîtul Siliștei pe lîngă cele 177 ha, imaș rezervat de Comitetul de ocol pentru improprietărire, servind ca puncte de trecere între suhatul Siliștei și șesul Cuțignei²²⁰.

Izlazul satului Mircești fixat la 150 ha din care: 50 ha pășune în devălmășie, din vechime; 50 ha cumpărătură de la Casa rurală, din moșia Rediu-Galian (18 iulie 1915); 50 ha cuprinzînd întreg trupul Toaloaca, Șesul Mare, Șesul din jos de moară, în continuare cu lanul Dumasca, expropriere din moșia Dumitru Păncescu, în 1918²²¹.

Constituirea pășunii comunale pentru satul Focșasca a avut loc la 26 septembrie 1922, în urma expropriării din moșiile Focșasca, Tăcuta și Cujba — Ștefănescu — foste proprietăți ale moșierului D. Dobrescu —

²¹⁴ D. Gh. Chițoiu, *op. cit.*, p. 34.

²¹⁵ *Cercetări agronomice în Moldova*, aprilie-iunie 1973, Iași, p. 117.

²¹⁶ Arh. Primăriei com. Tăcuta, dosar inv. 60/27, 1913, Acte de proprietate a izlazului comunal, nepaginat.

²¹⁷ Soția cpt. Emanuel Keminger.

²¹⁸ Arh. Stat. Vaslui, Fond Tribunalul jud. Vaslui, nr. 239/1913, p. 4.

²¹⁹ *Ibidem*, dosar nr. 50/1922, nepaginat.

²²⁰ *Ibidem*.

²²¹ Arhivele judecătoriei rurale Codăești, jud. Vaslui, dosar nr. 60/27, 1918, Izlaz proprietate comuna Tăcuta, pp. 24—26.

cu următoarele suprafețe de teren: 20 ha din moșia Focșasca (dealul Bitca); 55 ha imasă rezervat de Comisiunea de ocol pentru improprietărire. Aria pășunii totalizând 75 ha²²².

Satul Dumasca a obținut pentru pășune și finaț întinderea de 140 ha teren²²³ din care: 50 ha după Legea învoielilor agricole din 1907 la punctul zis „Coasta Dumbrăviței“ din moșia Dobrovăț, fostă proprietatea Administrației domeniilor statului și 90 ha din terenul expropriat tot din moșia Dobrovăț la punctul „Coasta Perdelii“ și „Șesul Dumbrăviței“ (pentru finaț), conform I.D.L. nr. 3697/1918²²⁴.

Înregistrind suprafețele totale de pășuni și finețe pe sate: Tăcuta 182,64 ha, Protopopești și Cujba 141,95 ha, Mircești 150 ha, Focșasca 75 ha și Dumasca 140 ha, comuna Tăcuta dispunea de 689,59 ha izlaz și finețe necesare creșterii vitelor.

Extinderea și îmbunătățirea pășunilor a fost justificată prin necesitatea sporirii capetelor de vite la țăranii din satele comunei.

e. IMPROPRIETĂRIREA ȚĂRANILOR DIN ANUL 1921

Problema exproprierii unei părți din pământul moșieresc pentru a fi distribuit țăranilor, care lipsiți de mijloace de trai duceau o viață grea, s-a pus în dezbatere încă din 1913, ca urmare a influenței răscoalelor țărănești din primăvara anului 1907 și ulterior a avântului revoluționar în continuă creștere²²⁵. Guvernul s-a văzut silit să promită pământ ostașilor care luptau pe front în primul război mondial, tocmai pentru a evita noi răscoale țărănești. Decretul-lege pentru reforma agrară nr. 3791, semnat la 14 decembrie 1918, a fost votat de Sfatul țării în iulie 1921, cînd au fost expropriate peste 6 milioane hectare din pământul deținut de moșierime.

În această comună, ca urmare a legii susmenționate, s-a expropriat din moșia Tăcuta a fostului proprietar Dimitrie Dobrescu²²⁶ suprafața de 1 429 ha și din moșia Mircești, proprietatea lui Dumitru Păncescu, 175 ha. Terenul expropriat din ambele moșii a fost repartizat celor patru sate:

— Tăcuta	supraf. de 799 hectare;
— Focșasca	supraf. de 206 hectare;
— Protopopești	supraf. de 424 hectare;
— Mircești	supraf. de 175 hectare;

Total: 1.604 hectare

²²² Arhivele Statului Vaslui, Fond Tribunalul jud. Vaslui, dosar nr. 50/1922, nepaginat.

²²³ Arhivele Statului Vaslui, Fond Consilieratul agricol Vaslui, dosar nr. 99/1928, nepaginat.

²²⁴ *Ibidem*.

²²⁵ M. Constantinescu, C. Daicoviciu, St. Pascu, *op. cit.*, p. 445.

²²⁶ Posedind fermă de vite și o crescătorie de cai, i s-au lăsat proprietarului 500 ha teren cultivabil și 200 ha pășune.

Din suprafețele de teren destinate satelor s-au creat următoarele rezerve pentru diferite instituții în scopuri social-culturale și economice:

— Satul Tăcuta,	pentru local de școală	0,36 hectare
	„ imaș	176,64 „
	„ drumuri	18,00 „
	„ lot demonstrativ	22,00 „
	Total:	217,00 hectare
— Satul Focșasca,	pentru local de școală	0,36 „
	„ lotul școlii	4,64 „
	„ imaș	54,00 „
	Total:	59,00 hectare
— Satul Protopopești,	pentru local de școală	0,36 hectare
	„ pentru biserică	52,00 „
	„ imaș	4,00 „
	„ drumuri	3,64 „
	Total:	60,00 hectare
— Satul Mircești,	pentru local de școală	4,00 „
	„ drumuri	4,00 „
	„ imaș	8,00 „
	„ vatră de sat	3,00 „
	Total:	19,00 hectare

Total pentru cele patru sate, 355 hectare.

Din totalul suprafeței de teren expropriat de 1 604 hectare s-au scăzut cele 355 hectare, ele reprezentând rezervele sus arătate, rămânând pentru împrăștierea locuitorilor din satele comunei Tăcuta suprafața de 1 249 ha din care:

- 582 ha la 151 locuitori din Tăcuta;
- 147 ha la 44 locuitori din Focșasca;
- 364 ha la 141 locuitori din Protopopești;
- 156 ha la 66 locuitori din Mircești.

Total: 1 249 ha la 402 locuitori împrăștiți, plafonul fiind de 5 ha pentru satul Tăcuta și 4 ha pentru locuitorii satelor Focșasca, Protopopești și Mircești (loturi tip), conform aprobării Casei Centrale cu nr. 15046 din 5 noiembrie 1920²²⁷.

Satul Dumasca era al Dobrovățului și i s-a atribuit la această împrăștiere din moșia Administrației domeniilor statului, suprafața de 227,25 ha în punctele: Lanul Dumbrăvița de 132,40 ha și Dealul Perdelii de 94,85 ha.

²²⁷ Arhivele Statului Vaslui, Consilieratul agricol Vaslui, dosar nr. 30/1921, pp. 1—13.

Reforma agrară din 1921 a contribuit la dezvoltarea relațiilor capitaliste din agricultură și a dus la sporirea producției agricole și la redresarea situației țărănimii.

Sumele plătite de țărani pentru răscumpărarea pământului și lipsa de inventar agricol a făcut ca o mare parte din cei împroprietăriți să rămână datori la bănci și cămătari²²⁸.

f. IMPROPRIETĂRIREA ȚĂRANILOR DIN ANUL 1945

La 23 martie 1945, guvernul democrat a adoptat Legea de reformă agrară. În baza acestei legi au fost expropriate peste 1 468 000 ha (a noua parte din suprafața arabilă a țării) din care au fost împroprietărite circa 900 000 familii țărănești²²⁹.

Aceasta este a treia împroprietărire rurală. Au fost expropriate în primul rând pământurile moșierilor fugiți din țară, ale celor vinovați de împingerea României în război precum și toate moșiile ce treceau de 50 ha.

Comitetul local pentru reformă agrară, ales de către adunarea obștească a comunei Tăcuta, la 1 aprilie 1945²³⁰, la prima sa ședință a hotărât exproprierea pământului din proprietatea fraților Dobrescu (Radu Dobrescu, Mircea și Cornel Dobrescu), succesorii defunctului Dimitrie Dobrescu, decedat în februarie 1934 și proprietatea Luciei Păncescu (moșia Mircești), din hotarul comunei Tăcuta²³¹.

Potrivit acestei hotărâri s-a expropriat o suprafață de 704 ha și 4 682 m.p. cu care au fost împroprietăriți 521²³² țărani dintre acei mobilizați și concentrați în războiul antihitlerist, orfanii, văduvele, invalizii de război, țărani fără pământ sau cei cu pământ puțin.

Dăm mai jos situația moșiilor și proprietarii expropriați la aplicarea reformei agrare.

1. Radu Dobrescu (moșia Pripoarele):	
— suprafața totală înainte de expropriere	354 ha
„ expropriată	294 ha
„ rămasă proprietarului	60 ha
2. Frații Dobrescu (Mircea și Cornel), moșia Tăcuta:	
— suprafața totală înainte de expropriere	419 ha
„ expropriată	369 ha
„ rămasă proprietarului	50 ha
3. Lucia Păncescu (moșia Mircești):	
— suprafața totală înainte de expropriere	73 ha
„ expropriată	41 ha
„ rămasă proprietarului	32 ha

²²⁸ Savel Davidu. *Dinamica satului românesc*, Edit. Junimea Iași, 1972, p. 45.

²²⁹ *Istoria României în date*, București, 1972, p. 338.

²³⁰ Președintele comitetului comunal de reformă agrară a comunei Tăcuta, locuitorul Th. Chele.

²³¹ Arhivele Statului Vaslui, Camera de agricultură, dosar nr. 12/1946, pp. 1—19.

²³² *Ibidem*, pp. 1—19.

Rezerve de stat:

— cariere de piatră în imaşul satului Focşasca	9 ha. 5612 mp.
— lotul şcolii Focşasca	2 ha. 4072 mp.
Total	11 ha. 9684 mp.
— Izlazuri: sat Tăcuta	46 ha.
„ Protopopeşti	72 ha. 7399 mp.
„ Mirceşti	7 ha. 1800 mp.
Total:	125 ha. 9199 mp.
— Vetre de sat: Tăcuta	46 ha.
„ Protopopeşti	4 ha.
„ Focşasca	5 ha.
„ Mirceşti	3 ha.
„ Cujba	3 ha. 6971 mp.
Total:	61 ha. 6791 mp.
— Drumuri de exploatare	5 ha. 7399 mp.
— Parcelabil	538 ha.

Au fost excluse de la expropriere ca fiind exceptate potrivit art. 23 din lege, suprafeţele împădurite (pe teritoriul comunei pădurile: Larga, Focşasca, Prisaca şi Siliştea), care au fost supuse regimului silvic, conform Decretului nr. 296/II.1940.M.O., dimpreună cu toate poienele şi terenurile cuprinse în perimetrul pădurii, inclusiv zona ei de protecţie²³³.

Împroprietărirea din 1945 a însemnat înlăturarea rămăşiţelor feudale din agricultură prin lichidarea definitivă a proprietăţii moşiereşti şi desfiinţarea acestei clase. S-a deosebit de reformele agricole anterioare prin faptul că ţăranii au primit pământ şi unelte agricole, fără obligaţii de răscumpărare, acordându-le totodată credite de la stat şi posibilitatea de a folosi pe lângă uneltele lor, maşinile şi uneltele S.M.A. Această împroprietărire a dus la creşterea numărului gospodăriilor mici şi mijlocii şi la regruparea structurii proprietăţii²³⁴, dispărind gospodăriile lipsite de pământ.

Prin proporţiile şi consecinţele ei, reforma agrară din 1945 a avut o deosebită însemnătate politică, economică şi socială pentru modernizarea ulterioară a agriculturii şi dezvoltarea satelor noastre²³⁵.

²³³ Arh. Stat. Vaslui, Camera de agricultură, dosar nr. 178/1945, nepag.

²³⁴ Savel Davicu, *op. cit.*, p. 47.

²³⁵ *Ibidem*, pp. 46—47.

5. Organizarea administrativă a comunei

a. CONDUCEREA ADMINISTRATIVĂ ÎN TRECUT

În trecutul îndepărtat satul a fost o așezare naturală. Cu excepția satelor răzășești, el era proprietatea domnilor, boierilor, mănăstirilor, iar locuitorii erau supuși acestor stăpîni.

Actele vechi ne spun că satele au fost conduse la început de „bătrînii satelor“, aleși de obște. Ei reglementau raporturile cu stăpînii și angajau răspunderea solidară a locuitorilor față de stăpîn și stăpînire. După cum vedem, bătrînii satelor aveau un rol precumpănitor în soluționarea problemelor de interes obștesc, ceea ce ne face să credem că ei se bucurau de o mare autoritate, datorită experienței lor de viață și înțelepciunii lor recunoscute. Timp de sute de ani, sfatul bătrînilor a condus așezările satești, alături de vornici și de vătămani, din care primul era din partea stăpînului moșiei și al doilea din partea satului.

Regulamentul Organic a păstrat unele principii juridice ale vechiului drept românesc. Printre acestea a menținut și instituția vornicilor, în vechea ei calitate. Dispozițiile articolului 29 din Regulament dă dreptul birnicilor, lucrători de pămînt, de a-și alege dintre ei pe vornici și pe ajutoarele lor la conducerea satului (pacinici).

Satul putea să aleagă pe același vornic pe doi sau trei ani, dacă orînduielele satului mergeau bine. Alegerea vornicului din rîndul birnicilor și de către ei înșiși a fost un pas important atît în istoria raporturilor dintre săteni și stat, cît și cu obștea satului și cu marii proprietari. Dintre vornicii care în decursul timpurilor au condus treburile satelor de pe cuprinsul teritoriului comunei Tăcuta, amintim:

- la Tăcuta, este pomenit, în 1856, vornicul Ion Ilie;
- la Mircești, în 1671, vornic de gloată era Ursul²³⁶, iar la 1831 Costache Razu²³⁷;
- la Dumasca, în 1820, Vasile Gavriță²³⁸;

²³⁶ Arhivele Statului Iași, *Documente*, pachet 619/2.

²³⁷ *Ibidem*, pachet 329/9.

²³⁸ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XV, p. 246.

— la Protopopești, în 1832 se afla la conducerea satului vornicul Cujbă;

— la Focșasca, în 1774 Constandin²³⁹, iar înainte de 1864, Petru Creangă.

Vornicul, ca organ în subordinea ispravnicului de ținut (prefect de județ) și al priveghetorului de ocol (administrator de plasă), ale căror porunci trebuia să le execute, era un fel de primar, având multiple atribuții fiscale, judecătorești, polițienești și administrative, pe care le menționăm mai jos.

b. ATRIBUȚII FISCALE

Se îngrija de perceperea birului hotărit prin cislă și vărsarea banilor adunați la Sămeșie stringerea îndatoririlor fiscale la care erau supuși locuitorii de pe moșiile boierești, domnești sau mănăstirești, în natură și muncă prin așa-numitele „zile de boieresc“, iar mai târziu „zile de clacă“.

Impozitele se percepeau prin sistemul cislei²⁴⁰. Cisla reprezenta suma impusă unui sat de către Vistierie. Perceperea acestei sume se realiza prin sfatul sâtesc, care o repartiza pe locuitorii frunțași, codași și mijlocași. Cel mai important act pe care-l ținea vornicelul era „Cisla satului“ înscrisă într-o condică în care se trecea capul familiei, numărul vitelor (boi, vaci, cai, oi, firtre de vie). În raport cu această avere se fixa suma birului fiecăruia pe un „cfert“ — adică sfert de an, trimestru. Acest document trebuia să fie iscălit de pacinicii satelor, de vornic și întărit cu pecetea satului. Tot cisla hotăra și „scăderile“ sau scutirile de bir ale văduvelor, ale bătrînilor neputincioși (nevolnici) și ale unor slujitori (preoți, dascăli).

În momentul în care Moldova a fost obligată la plata „haraciului“ către Imperiul Otoman (veacul al XV-lea) locuitorii au fost impuși la o dare personală, numită bir sau capitație iar în timpul domniei fanariote „samele“²⁴¹, care se strîngeau cu mare îngrijire, dar și cu multă asuprire pentru populație. Banii strînși se vărsau la isprăvnicie.

La sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, locuitorii impuși la dări au fost repartizați pe categorii fiscale astfel:

— Birnicii constituiau o categorie fiscală lipsită de avantaje care plăteau toate dăjdiile cuvenite statului fixate prin cislă și prin alte dispoziții. Pe lingă aceasta dădeau om la oaste, participau la podvezi și beilicuri, efectuînd lunar pînă la 20 de zile muncă la arat, prășit, cules, cărat cereale, fin, lemne ș.a. Suma pe care un birnic trebuia s-o plătească varia în funcție de averea sa personală și de numărul birnicilor.

²³⁹ Arhivele Statului Iași, *Catagrafia Moldovei din 1774*, microfilm, ținutul Vaslui, Ocolul de Mijloc.

²⁴⁰ *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, Organizarea financiară a satului, p. 639.

²⁴¹ *Mic dicționar enciclopedic*, București, 1972, p. 829.

— Mazilii, altă categorie fiscală însă privilegiată în materie de impozite, beneficiau de anumite avantaje în schimbul unor servicii aduse Domniei, isprăvniciei, sămeșiei.

Lor li se stabilea o dare fixă ceva mai mică decît a celorlalți dajnici, nefiind supuși cislei. Erau folosiți la diverse treburi gospodărești (supravegheau modul de lucru al pămîntului, repararea drumurilor). Unii erau însărcinați de isprăvnicie cu măsurarea pămînturilor, cu cercetarea neînțelegerilor, iar uneori chiar cu strîngerea dărilor. Cînd aveau de executat asemenea ordine ale autorităților purtau numele de „Zapcii”²⁴².

Iată numărul birnicilor și al mazililor din satele teritoriului Tăcuta, începînd cu Catagrafia din 1774: la Mircești aflăm 2 mazili în 1774, iar în 1880 satul apare cu 4 mazili; la Protopopești 3 mazili în 1774; la Focșasca 13 birnici în 1774, iar la Dumasca în 1820 2 mazili; la Tăcuta 61 birnici (în 1820). După acest an, treptat scade numărul mazililor, astfel că în anul 1845 nu mai apare nici unul, în schimb se mărește numărul birnicilor astfel: la Tăcuta 82, la Mircești 57, Dumasca 41, Focșasca 35, Protopopești 67²⁴³.

— Scutelnicii constituiau o categorie de țărani „scutiți de impozite față de stăpînire”, în schimbul unor servicii făcute boierilor.

— Ruptășii (sau ruptele vistieriei) plăteau o dare fixă prin înțelegere cu vistieria. Aceștia erau mai ales oameni veniți din alte părți — negustori, meseriași, slujitori etc²⁴⁴.

Cum am arătat mai sus, birul îl plăteau țăranii; era însă o deosebire, țăranii din satele libere — răzeșii — împreună cu preoții și mazilii plăteau birul personal, pe cînd țăranii din satele boierești, lipsiți de pămînt, îl plăteau în comun prin cislă²⁴⁵. Cu timpul, dările se înmulțesc după nevoile interne: birul oastei, birul lefurilor și altele.

În timpul Regulamentului Organic, situația economică a țăranimii n-a fost mai fericită. Ba, dimpotrivă, după cum observă Karl Marx această primă constituție a Principatelor Române a fost o expresie pozitivă a goanei după supramuncă²⁴⁶. Fixarea unui bir statornic (capitația), plata lui prin intermediul cislei (în avantajul celor săraci), crearea unor magazii de rezervă au fost, ni se pare, singurele în favoarea țăranimii.

O altă formă de venituri în bani erau „gloabele” un fel de amenzi pentru procese de daune, încălcări de proprietate etc. și „deșugubinele” adică amenzile pentru ucideri. Acestea se plăteau cu pierderea întregii averi²⁴⁷.

În viața satului, cel mai vechi izvor financiar ce alimenta statul a fost, fără îndoială, dijma care însemna „a zecea parte”, cunoscută la începuturile sale ca un impozit fix, în natură, pe produsele pămîntului.

²⁴² *Ibidem*, p. 1009.

²⁴³ *Catagrafia Moldovei* din 1774 și din 1845; Arhivele statului Iași, Tr. 1423, op. 1819, nr. 973, filele 46—64.

²⁴⁴ Vezi capitolul *Populația*, alte categorii fiscale.

²⁴⁵ *Enciclopedia României*, vol. I, p. 624.

²⁴⁶ C. Turcu, *Activitatea tehnico-economică desfășurată de Carol Mihalic de Hodocin în Moldova*, în *Studii și articole de istorie*, vol. III, București, 1961, pp. 185—201.

²⁴⁷ Gh. Ghibănescu, *Din traista cu vorbe*, Iași, 1925, pp. 81—82.

Mai tirziu au fost introduse dări variate pentru fiecare produs. Pentru cereale dijma în Moldova se chema „deseatină” și dijma pe vin „vinăriciu”. Tot atât de veche ca și dijma pe vin a fost și dijma pe miere de albine („deseatina pe albine”, iar pe ceară „camăna”). De asemenea, vădrăritul a fost o zeciuială ce se cunoaște în timpuri mai noi, impusă pe stupii de albine. În Moldova, tot atât de veche a fost dijma pe oi și porci, dare ce se numea „goștină”²⁴⁸.

Locuitorii satelor mai datorau Domniei în trecut, o serie de munci sau slujbe numite „prestații”. Una din muncile prestatoare cu grele urmări pentru săteni era „căratul” (podvoade) și „olacul” sau caii de schimb pentru curierii domnești precum și găzduirea călătorilor străini. Între cele mai importante și tot așa de vechi prestații se număra și obligația tăierii lemnului din pădure pentru curte, facerea cărbunilor, apoi păscutul cailor, cositul finului ș.a.

Un pas important în ceea ce privește repartitia sarcinilor fiscale a avut loc odată cu Unirea Principatelor când se votează, la 1859, desființarea privilegiilor de clasă și distribuirea impozitelor după puterea de plată a contribuabililor. Încasarea impozitelor se făcea înainte de 1867 de vornici și subcasieri, iar după aceea dată, în fiecare comună a fost numit cite un casier comunal (agent fiscal), iar la un grup de 3—4 comune un perceptor. Impozitul financiar introdus în Moldova a suferit modificări începând din 1858 pînă la 1901, când cotele sînt diferențiate în favoarea țăranilor, iar în 1907 sînt reduse pentru a încuraja constituirea obștii țărănești.

Concomitent cu dezvoltarea economică a țării, se pun bazele sistemului modern de impozite, pe salarii, pe clădiri, pe proprietăți agricole; impozit personal, taxă de consumație, monopol; „Patente” pentru exercitarea comerțului și altele²⁴⁹.

c. ATRIBUȚII JUDECĂTOREȘTI ȘI POLIȚIENEȘTI

Judecătoria și poliția puneau în urmărire pe cei fugiți din sat și-i obligau la plata dărilor; organizau urmărirea răufăcătorilor din sat sau pe cei ce veneau fără răvaș de drum, raportînd priveghetorului de ocol; organizau puterile împotriva tilharilor; vegheau să nu apară în sat vite sau lucruri de furat; vegheau la executarea îndatoririlor „legiuite”²⁵⁰.

În vechime, judecățile nu se făceau după legi scrise. Existau însă unele norme juridice bine stabilite în marele cod nescris, numit „Obiceiul pămîntului”, care dacă s-ar fi respectat întotdeauna și în toate cazurile, ar fi fost totuși mai multă dreptate. Dar țăranimea își cîștiga cu greu dreptatea, chiar dacă ajungea cu judecata pînă la Domnie. În

²⁴⁸ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *op. cit.*, p. 364.

²⁴⁹ *Enciclopedia României*, vol. I, pp. 624—627.

²⁵⁰ C. Gonciariu, *Județele satești din Moldova și arhivele lor pînă la aplicarea legii comunale (1842—1864)* în „Revista arhivelor” nr. 1/1956, București, p. 7.

mod obișnuit ea era judecată de stăpînii pe care-i avea. În timpurile mai noi s-au alcătuit și tipărit legi, dar lucrurile prea puțin s-au schimbat.

Numai începînd cu anul 1832 s-a simțit un aer de primenire a vechilor stări de lucruri, prin înființarea „județelor satești“. Circulara Logofetei Dreptății din 31 decembrie 1831 arăta că în fiecare sat s-au așezat „săteni împăciuitori“ pentru micile pricini, ca stricăciunile făcute de vitele de pripas în grădini, ogoare și finețe, neînțelegeri între săteni, între soți sau între părinți și copii, ispașe, împrumuturi ș.a.

Județul satesc se alcătua din preotul satului (cu știință de carte) și trei bătrîni, oameni mai cu vază în sat, numiți „pacinici“ (împăciuitori), aleși de obștea satului. Alegerile pacinicilor se făceau odată pe an, într-o zi de duminică, după oficierea slujbei bisericești, la curtea boierului, în prezența lui sau a vechilului său. Se redacta un proces-verbal ce era semnat de cei ce știau carte, iar neștiutorii întăreau actul prin punerea degetului. O copie după acest document se înainta la judecătoria ținutului. Pacinicii (județul satesc) țineau ședințele pentru judecarea împricinațiilor duminică, la casa preotului la care participau locuitorii satului, în majoritate. Pricinile luate în discuție erau acelea menționate mai sus. Nu puteau să cerceteze cauzele criminale, ca tilhăriile, omorurile sau acelea privitoare la averea imobilă ca moșii, răzășii, case, dughene etc. Toate acestea se judecau la Divanul domnesc, iar cu timpul la isprăvnicie. Scopul urmărit de pacinici era împăcarea părților intrate în conflict, după care preotul întocmea „scrisoare de învoială“ sau „înscrișul împăciuirii“ semnat de toți împăciuitorii²⁵¹.

În exercitarea funcțiilor judecătorești, vornicul (vornicelul) satului avea cuvîntul greu; îndeosebi, în cazurile cînd cei împricinați nu ajungeau la împăcare. El aducea la îndeplinire hotărîrile luate de județul satesc, însă cu aprobarea stăpînirii moșiei; de unde se vede că aceste organe judiciare ale administrației comunale din acea vreme aveau un caracter feudal, fiind puse în slujba intereselor boierilor.

La 11 septembrie 1860 s-a promulgat „Regulamentul administrativ despre județele satești“ în care se prevedea că satul cu peste 50 de familii își va putea alege un județ satesc alcătuit din preotul satului, un vornic, trei pacinici (fruntaș, mijlocaș sau codaș) și un scriitor (secretar) cu ținerea scriptelor satului. Pe lîngă îndatoririle judecătorești și polițienești, județul satesc avea obligația să ducă la îndeplinire toate ordinerile venite de la organele superioare.

În 1876, județele satești au fost înlocuite prin judecătoriile comunale formate din primar, din jurați și secretarul comunal care avea și funcția de grefier. În 1911, la Tăcuta exista judecătoria rurală²⁵². Pentru anumite procese (mai complicate) locuitorii comunei Tăcuta se foloseau de Judecătoria ocolului Codăești, condusă de un judecător, un grefier și 4 scriitori.

²⁵¹ C. Gonciariu, *op. cit.*, pp. 73—74.

²⁵² Pe actele de vinzare și cumpărare ce se redactau în prezența judecătorului din Codăești pentru autenticitate se aplica sigiliul cu titulatura „Judecătoria rurală Tăcuta, Ocolul Codăești, jud. Vaslui“.

„După 1920 a luat ființă în fiecare comună așa-numitul „Sfat de împăciuire“ care mai târziu s-a numit „Comisie de împăciuire“. Aceasta avea drept scop judecarea și aplanarea unor conflicte și abateri mărunte.

De la 1 ianuarie 1969, activitatea comisiei de împăciuire încetează, iar în locul ei funcționează o Comisie de judecată constituită conform Legii nr. 59/1968, avînd în componența sa 5 membri și un secretar.

În 1970, în cadrul comisiei de judecată au fost înregistrate la Tăcuta un număr de 82 cereri pentru următoarele cazuri: 41 sesizări pentru loviri, 29 insulte, 4 pentru abuz de încredere, un litigiu de muncă, un litigiu patrimonial, două pentru tulburări în posesie, 4 pentru degradare²⁵³.

Comisia de judecată de pe lângă Comitetul executiv încearcă împăcarea părților în următoarele conflicte și infracțiuni prevăzute de Codul penal și săvîrșite de cetățeni: lovire sau acte de violență, vătămarea corporală, calomnie, furt săvîrșit între soți ori alte rude apropiate sau de către un minor în paguba tutorelui său, abuz de încredere și tulburări în posesie.

d. ATRIBUȚII ADMINISTRATIVE

Funcționarii administrativi păstrau actele rînduite de stăpînire asupra satului; supravegheau pe locuitori să se ocupe în mod conștiincios de gospodărie, să execute arăturile la timp, să facă grădini de legume, să facă garduri și șanțuri la țarină, pentru ca vitele sătenilor să nu pricinuiască stricăciuni²⁵⁴.

Pentru paza semănturilor, vornicul angaja o persoană numită „jitar“ care răspundea de stricăciunile făcute în țarină, grădină, finețe sau arii. El avea grijă ca poarta țarinei (poarta jităriei) să fie închisă. La Tăcuta „poarta jităriei“ se afla la ieșirea din sat, cam pe locul unde era cîndva atelierul de fierărie al meșterului Mineață, iar la Mircești „poarta țarinei“ cum îi spuneau razeșii, se afla pe locul unde azi e clădită școala.

În catagrafia satelor din 1845 sînt trecute nume de oameni care îndeplineau munca de jitar, ca: Ion fiul lui Manea Jitaru și Costache Jitaru la Tăcuta²⁵⁵, Grigore Ungureanu jitar la Mircești²⁵⁶, Vasile Rusu și Ion Rabeca, jitari la Dumasca²⁵⁷, Iftene Jitaru la Focșasca²⁵⁸.

— Vornicul întocmea situațiile arăturilor și semănturilor, precum și cantitatea de recoltă obținută și le înainta priveghetorului de ocol care, la rîndul lui, le centraliza și le înainta isprăvniciei;

²⁵³ Arhiva Consiliului popular Tăcuta, jud. Vaslui, dosar nr. 5/1970, pp. 45—46.

²⁵⁴ C. Gonciariu, *op. cit.*, p. 7.

²⁵⁵ Arh. Stat. Iași, *Catagrafii*, Tr. 1423, op. 1619, nr. 973, filele 57—62.

²⁵⁶ *Ibidem*, filele 62—64.

²⁵⁷ *Ibidem*, nr. 970, filele 140—143.

²⁵⁸ *Ibidem*, 973, filele 54—57.

— angaja în fiecare primăvară vâcari, ciobani și herghelii pentru pășunatul vitelor;

— supravegheea mișcarea populației, îngrijindu-se de starea sănătății locuitorilor, de numărul bolnavilor, de numărul deceselor, de izolarea celor atinși de boli molipsitoare;

— supravegheea locuitorii ca să nu pribegască;

— avea în grija sa pe morari și circiumari;

— aproviziona și supravegheea coșarele de rezervă;

— se îngrijea de întreținerea drumurilor și podețelor de pe moșia pe care se afla satul²⁵⁹.

Este demn de semnalat că în satele de răzeși ale comunei Tăcuta, în afară de acei locuitori ce apar în acte purtând numele de vornici, mazili (probabil descendenți din mici boiernași) sînt pomeniți și alții ca postelnici, curteni de cămară ori vatamani, nume ce se atribuiu aceora care o cîrmuiau și judecau. Acești vatamani, cu timpul însărcinați cu adunarea cetelor de luptători, primesc denumirea de căpitani, după rangul ostășesc ce-l dețineau (căpitani de mazili), avînd și atribuții administrative ca priveghetori de ocoale sau chiar la conducerea satelor unde aveau proprietatea. Dintre aceștia, amintim: la Mircești, în 1671 căpitanul Albu²⁶⁰, în 1717 căpitanul Goian²⁶¹, în 1831 căpitanul Toader Spuză²⁶², în 1840 căpitanul Agache; la Focșasca în 1774 căpitanul Grigoraș²⁶³. Probabil că acești căpitani asigurau paza satelor mărginașe ale ținutului, conlucrau cu vornicii, deoarece îi găsim în aceeași perioadă cu ei. Documentele atestă că mazilii aveau și ei în subordine, un număr apreciabil de oameni. Astfel, Ioniță sin Ichim, bulucbașa, din Mircești, comandant a o sută de oameni, era „așezat” cu carte domnească în 1793; la fel era și Ioniță Ifrim, mazil, tot din același sat; iar Simion, nepotul lui Gheorghe Moga de asemenea, cu carte domnească în 1776.

Satul rămîne la vechea lui alcătuire patriarhală, subordonat ocolului condus de priveghetor, al ținutului condus de ispravnic, pînă în anul 1864, cînd, prin legea de organizare a comunelor rurale, li se dă o organizare administrativă modernă.

Astfel, prin Decretul nr. 1472, publicat în Monitorul Oficial nr. 267/1864, s-a încuviințat ca toate satele cu cel puțin 100 familii, și chiar mai puțin, să formeze comune independente.

În anul 1864, din satele și cătunelē aflate pe teritoriul comunei Tăcuta s-au format trei comune (unități administrative) ca urmare a legii comunale din acel an (31. III. 1864):

1) comuna Tăcuta, alcătuită din satul Tăcuta (numită pe atunci Bumbătești) și satul Focșasca, în total cu 131 contribuabili;

2) comuna Mircești, constituită din satele Mircești răzeși, Mirceștii Bântășești și Rădiu lui Burchi (azi Rediu Codăești) cu 151 contribuabili;

²⁵⁹ C. Gonciariu, *op. cit.*, pp. 77—78.

²⁶⁰ Arh. Stat. Iași, *Documente*, pachet nr. 619/2.

²⁶¹ *Ibidem*, pachet 173/9.

²⁶² *Ibidem*, pachet 329/7.

²⁶³ Arhivele statului Iași, *Catagrafia Moldovei* din 1774.

3) comuna Protopești (azi Protopepești), constituită din cătunele Protopeștii-Ducăi, Protopești Lazarini, Protopești-Sion, Protopești-Cujbești și Rulenii (Protopeștii Mănăstirii) cu 79 contribuabili²⁶⁴ (cătunele purtau numele proprietarilor).

În conformitate cu această lege, ținuturile s-au reorganizat, luînd denumirea de județe, conduse fiind de prefecți, iar ocoalele s-au numit subprefecturi (plăși).

În locul vechiului vornicel al satului, în fruntea comunei este așezat, prin alegerea obștei, primarul comunei. De la această dată, în corespondența oficială a Prefecturii și a altor instituții din județ apare comuna investită ca personalitate juridică²⁶⁵.

Tabelele de înființare ale comunelor au fost întocmite de către prefecți și raportori statistici.

Primăria comunei Tăcuta a funcționat pînă în toamna anului 1945, în localuri închiriate, cu toate că pentru construcția unui local propriu i s-a repartizat „o zecime“, în suprafață de 2 268 mp, prin donație, fără acte, în anul 1864²⁶⁶. Pe acest teren, pe o suprafață de 42 mp a început construcția localului pentru primărie abia în anul 1937. Această clădire, care consta la început numai din două camere și o sală, a fost renovată în 1969, adăugîndu-i-se încă trei camere, totalizînd patru birouri, o cameră oficială cu sală, satisfăcîndu-se astfel nevoile de lucru ale acestei instituții.

Administrația comunei, începînd de la această dată a fost coordonată de primar, ales pentru o perioadă de doi ani, sprijinit în activitatea sa de un consiliu comunal constituit din trei membri propuși de locuitori, reprezentînd organele executive ale comunei.

Primarul reprezenta comuna ca persoană morală, fiind însărcinat cu menținerea ordinii publice, supraveghînd liniștea și securitatea comunei. Ținea socoteală de încasările și cheltuielile comunei.

De la înființare (1864) și pînă în 1950, la conducerea comunei Tăcuta s-au succedat o serie de primari, unui cu o activitate mai scurtă, alții cu o activitate îndelungată.

Primul act oficial din 1864 este semnat de Vasile Beraru, primar, care și-a îndeplinit îndatorirea pînă la finele anului 1866, după care au urmat: Ștefan Lărgeanu fost proprietar la Cujba (1867—1891), Neculai Bejenaru (1892—1894), Nastase Iacob Alexandrescu (Alexandroaie) (1895—1898), Costache Ștefănescu (fost proprietar la Cujba) (1899—1906), Ion Ștefănescu (1907—1919), Ion Crișmariu (1920), Năstase Gherasim (1921), Ion Crișmariu (1922), Ion Ștefănescu (1923—1924), Dumitru Caia (1925—1927), Constantin Z. Caia (1928—1929), Gheorghe Moraru (1930—1931), Gheorghe Ștefănescu (1932—1933), Constantin Z. Caia (1934—1937) de numele căruia se leagă construcția a două localuri de școală vechi în satele Tăcuta și Mircești.

²⁶⁴ Arh. Stat. București, Direcția generală de statistică, dosar nr. 765/1864, fila 1.

²⁶⁵ *Enciclopedia României*, vol. I, București, 1938, p. 30 (Administrația locală).

²⁶⁶ Arhiva primăriei comunei Tăcuta, jud. Vaslui, Registru inventar nr. 16, p. 313.

Pentru cheltuielile necesare comunei exista un buget propriu. Dăm mai jos bugetul administrației comunei Tăcuta pe 1929, întocmit de delegația permanentă²⁶⁷:

	Lei
— Venituri ordinare	59.066,26
— Venituri extraordinare și fonduri speciale	230.150,91
Total general al veniturilor:	289.217,17
— Cheltuieli ordinare	59.935,24
— Cheltuieli extraordinare și fd. speciale	219.162,33
Total general al cheltuielilor:	279.097,57
Excedent:	10.119,60

Tot ca slujitori ai intereselor obștești din comună au fost: Constantin Florea (1938—1944), Gheorghe Moraru (1945—1946), Constantin P. Alexandroaie (1947—1948) și Gheorghe Clapan (1949).

Satul Mircești a avut calitatea de comună administrativă în două rinduri:

De la 1864 pînă la 1906 inclusiv, perioadă în care activitatea de conducere a treburilor administrative a fost dusă de următorii primari: Petru Agăchescu (1864—1880), Ion Moga (1881), Andrei Eugen (1882), Costache Păncescu (1883—1890) și Alexandru Mantu Lărgeanu (1891—1906).

Din 1907 Mirceștii trec la comuna Tăcuta. A doua oară Mirceștii devine comună din 1926 și pînă în 1939, căzînd în administrarea ei și satul Tufeștii de Sus, fiind gospodărită de următorii primari: Gheorghe Bobu (1926—1927), Gheorghe Pruteanu (1928—1929), Vasile Patrașcu (1930), Neculai Tăbușcă (1931—1932) și Alexandru Teslaru Lărgeanu (1933—1939).

Satul Protopopești devenit comună (în baza legii din 31 martie 1864), nu s-a putut menține multă vreme ca unitate administrativă, avînd un număr mic de contribuabili, și deci, de mijloace neîndestulătoare pentru a satisface toate trebuințele unei administrații comunale.

În perioada 1864—1890 nu s-a putut urmări șirul de primari deoarece arhiva acestei comune a fost distrusă în timpul războiului din 1916—1918. Este pomenit ca cel mai vechi primar al comunei Protopopești, Gheorghe Bejenaru, iar primăria o găsim specificată pe hartă la 1887 sub denumirea de casă comunală²⁶⁸. Local propriu nu a avut. Ea a funcționat în case închiriate de la locuitori, ca de pildă în casa lui Petrache Damaschin, la văduva ce-i spunea Olărița și în Casa parohială.

Între 1926—1931, cînd din nou apare ca centru de comună, autoritatea comunală la Protopopești a fost reprezentată printr-o comisie interimară compusă din Gheorghe Petrea președinte, Petrea Corneanu și Ion Cujbă, membri.

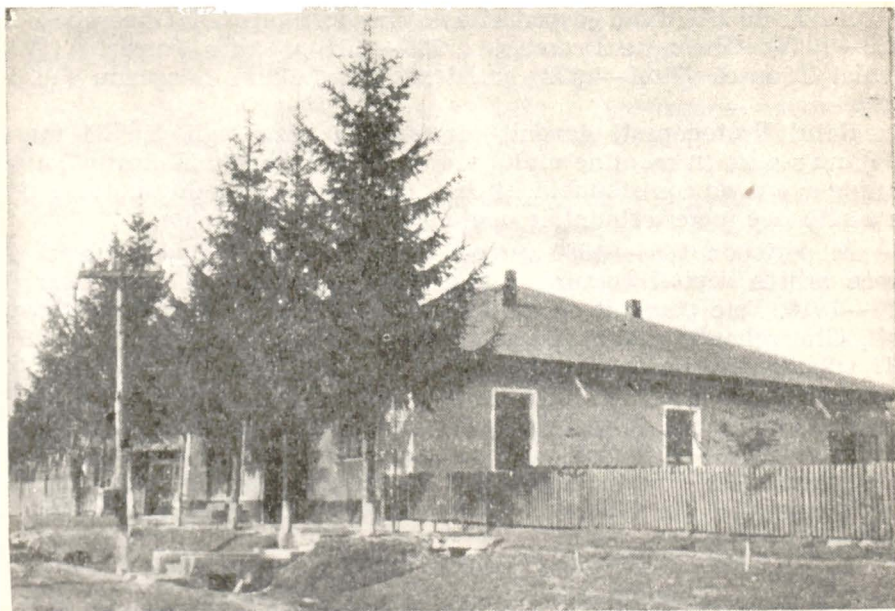
²⁶⁷ Arhiva primăriei comunei Tăcuta, dosar nr. 6/1929, p. 55.

²⁶⁸ Planul general al moșiei Protopopeștii-Ducăi, plaja Mijlociu, județul Vaslui, aflat în posesia lui Ștefan Ciudin.

Grup de localnici (Tăcuta 1898).

Comunele Tăcuta, Mircești și Protopopești constituite în cursul vremii pe teritoriul de azi al Tăcutei, fiind unități administrative prea mici și cu mijloace financiare reduse, satele-comună nu s-au putut dezvolta conform cerințelor gospodărești; de aceea, în 1939, în baza Deciziei Ministerului de Interne nr. 2896/1939 din 24 februarie, are loc arondarea

Localul Consiliului Popular, Tăcuta.

comunelor. Comuna Mircești s-a contopit cu comuna Tăcuta, formînd comuna Tăcuta, cu reședința în satul Tăcuta. Cătunele Cujba și Ruleni se contopesc cu satul Protopopești din comuna Tăcuta²⁶⁹.

După arondare, comuna Tăcuta a fost formată din șase sate (Tăcuta, Mircești, Protopopești, Focșasca, Cujba și Ruleni). Constituirea comunei prin contopirea satelor mai sus menționate a dus la realizarea unui plan mai bogat în înfăptuiri administrative și de folos obșteșc.

Satul Dumasca (comuna Dobrovăț), cu începerea anului bugetar 1884/1885 intră în administrația Domeniilor statului (Domeniile Coroanei) pînă în anul 1947, cînd are loc abolirea monarhiei. Devine comună administrativă în perioada 1926—1930 și a fost condusă de Neculai Gh. Mitru, primar și Carp Ștefanov, secretar²⁷⁰.

Ținerea la zi a cancelariei sătești înainte vreme o făceau dascălii bisericești apoi pisarii (scriitorii) tocmiți de obștea satului.

După 1831 pînă la 1 decembrie 1865, cînd intră în vigoare „Codul civil”²⁷¹ al lui Alexandru Ioan Cuza, ținerea actelor de stare civilă au făcut-o preoții satelor care aveau obligația²⁷² să înscrie în niște condice numite „mitrice” toate actele oficiate de ei (botezuri, cununii, decese). Prin noua reglementare din 1865 au fost desființate atribuțiile de stare civilă ale organelor bisericești, iar scriitorul satului care se mai chema și logofăt, a început să poarte titulatura de notar²⁷³ avînd competența de a întocmi toate actele de stare civilă în numele satului sau comunei (primăriei) a căror autenticitate era confirmată și întărită prin aplicarea sigiliului²⁷⁴.

Amintesc cu acest prilej cîțiva notari conducători administrativi ai comunelor noastre. La Tăcuta aflați în scripte: Ștefan Ionescu (1867—1870), Costache N. Stumbea (1882—1885), C. Mardare (1891—1894), Gheorghe Buraga (1899), Gheorghe Ocneanu (1900—1903), C. I. Popovici (1904—1917), Adam Balan (1918), N. Gorcea (1919—1923), A. Creangă (1925—1926), Gheorghe Petrea (1928—1948), ulterior pretor la plasa Vaslui (1948—1951).

La Mircești: Gheorghe Spiridon (1886), Vasile Zeru (1887), Petru Agăchescu (1891—1899), C. Arsene (1893), Ion Mitru (1927—1929) și Ion Pieptu (1930).

La Protopopești a ocupat această funcție Grigore Poenaru (1926—1928) și Petru Neculau (1930—1931).

Organele administrative care se ocupau de comună erau primarul, ajutorul de primar, notarul, delegații consiliului sătesc și percepătorul sau încasatorul sătesc.

²⁶⁹ Arhiva primăriei com. Tăcuta, dosar nr. 2/1939, Pretura, p. 95.

²⁷⁰ Arhivele statului jud. Vaslui, Consilieratul agricol, dosar nr. 99/1928, nepaginat. În 1965 satul Dumasca intră în cadrul teritoriului administrativ al comunei Tăcuta (împărțirea administrativă a teritoriului României), p. 163.

²⁷¹ Ion Cocoloi, *Din istoricul stării civile în țara noastră*, în rev. „Din experiența sfaturilor populare” nr. 1/ian. 1967.

²⁷² Conform Regulamentului organic.

²⁷³ C. Gonciariu, *op. cit.*, p. 83.

²⁷⁴ C. Gonciariu, *op. cit.*, p. 78.

e. CONDUCEREA ADMINISTRATIVĂ ÎN ANII PUTERII POPULARE

După o serie de transformări revoluționare petrecute în țara noastră, în luna decembrie 1950 au luat ființă sfaturile populare (consilii populare) la orașe și sate. Pentru bunul mers al treburilor gospodărești și pentru înfrumusețarea satelor comunei s-a făcut necesară o preocupare a tuturor locuitorilor. Cum însă era foarte greu ca locuitorii răspândiți în cele 7 sate să se adune ori de câte ori era nevoie ca să hotărască ce era de făcut, s-a legiferat ca, din patru în patru ani, locuitorii să-și aleagă dintre ei pe cei mai harnici și destoinici gospodari ca reprezentanți. Aceștia sînt deputații și formează împreună consiliul popular comunal. Ei se adună în „sesiuni” pentru a lua hotăriri asupra bunei gospodăririi a comunei. Din rîndul lor, deputații aleg pe cei care formează comitetul executiv al consiliului popular comunal.

Acest comitet are un președinte care este primarul comunei, un vicepreședinte și cinci membri. Comitetul executiv al consiliului popular are datoria de a aduce la îndeplinire, cu sprijinul cetățenilor, hotăririle luate în sesiuni, de către deputați.

Consiliul popular se îngrijește ca satele din comună să fie bine aprovizionate cu cele necesare locuitorilor, se ocupă de repararea șoselelor și drumurilor din comună, a podurilor, de electrificarea satelor, de bunul mers al agriculturii, al cooperativei de consum de învățămînt și cultură, de sănătate, de paza contra incendiilor etc. În activitatea sa consiliul popular este îndrumat de comitetul comunal de partid²⁷⁵.

După constituirea sfaturilor populare, funcția de președinte al Comitetului executiv al consiliului popular al comunei Tăcuta a fost îndeplinită de următorii: Constantin Zmeu (1950—1951), Anisie Nicolae (1952), Constantin Toma (1953), Soare Filofteia (1954), Chihaia Gheorghe (1954—1956), Tudose I. Ioan (1957), Gamen Ioan (1958), Tudose I. Ioan (1959—1960), Huțuțui Constantin (1961—1972), Sălăvăstru Vasile (1972—1974), Antochi Dumitru (1975 în continuare).

²⁷⁵ Vulcu Bujor, Mărculescu Constantin, *Geografia județului Vaslui*, București, 1970, pp. 73—74.

6. Populația

Din vremuri mai vechi s-a pus și la noi problema unei evidențe precise a populației țării — cea care a purtat și va purta întotdeauna, prin munca sa, toate greutatea financiară ale statului. Pentru acest scop s-au creat cataografiile locuitorilor ținuturilor — adică lucrările statistice. Din nefericire, cele mai vechi n-au mai ajuns pînă la noi, dar existența unora din ele este confirmată în unele documente care s-au păstrat.

Cît de ample vor fi fost aceste lucrări, ne putem da seama din recapitularea mării catagrafii, făcute la sfîrșitul domniei lui Petru Schiopul și datată 20 februarie 1591. Aici, ținutul Vaslui are următoarele date: 1075 istov (țărani), 177 săraci, 403 curteni (frunțași la sate), 38 vătăji (conducători de tîrguri și cetăți), 253 nemeși (răzeși), 66 popi, 11 popi de tîrg — total 2 023 oameni²⁷⁶. În acest total sînt cuprinși, desigur și oamenii satelor de care ne ocupăm în această lucrare. Dar numele lor au dispărut odată cu statistica nominală după care s-a făcut recapitularea mai sus amintită.

a. EVIDENȚA POPULAȚIEI DUPĂ CATAGRAFIILE DIN 1774, 1820, 1831, 1845 ȘI RECENSĂMINTELE DIN PERIOADA 1859—1977

Între anii 1591—1774 nu mai cunoaștem nici o catagrafie, astfel că rămîne ca cea mai veche lucrare statistică nominală, pe care o putem cunoaște, cea „Catagrafie a Moldovei din 5 iunie 1774”²⁷⁷, de care ne vom ocupa aici, în cîteva rînduri.

În Catagrafia din 1774 apar numai patru sate:

— la Mircești găsim înscriși numai 5 locuitori din care doi mazili, doi călărași și un popă;

²⁷⁶ C. Turcu, *Cele mai vechi statistici românești*, în rev. „Studii și cercetări științifice”, seria istorie VII (1956), fasc. 2, pp. 57—58.

²⁷⁷ Arhivele Statului Iași, *Catagrafia Moldovei din 1774* — microfilm, ținutul Vaslui, Ocolul de Mijloc.

— la Protopopești 4 locuitori din care 3 mazili și o babă;
— la Focșasca, moșie și sat ale logofătesei Pălădoia, 27 locuitori din care 13 birnici plus 1 din Tăcuta, 1 grădinar, 1 cojocar, 1 vânător, o slugă, un herghelie, apoi un ruptaș, 1 căpitan, 1 vornic, 1 popă și 4 țigani (din care 1 scripcar și 2 fierari);

— la Dumasca (Dumești), 7 locuitori (Darie, Pricopi, Șchiopul, Istrati, Rusu, Sirbu și Bejenariul). Numele acestea persistă și astăzi, alături de altele mai noi.

Nu avem informații sigure, asupra criteriilor care au stat la baza alcătuirii acestei catagrafii din 1774. Analizând datele înscrise în ea, se observă că nu sînt prinse toate categoriile de locuitori și nici toate satele. Se atestă doar existența satelor Mircești, Protopopești, Focșasca, amintind și de Tăcuta prin menționarea lui Ionachi Bosiu. Satele apar cu aceleași nume păstrate pînă azi, cu excepția satului Dumasca, amintit cu numele de început, Dumești. În sfîrșit, situația statistică nu pare să fie reală, deoarece unele sate apar numai cu 4—5 familii. Să fi fost țara atît de pustie? (o aluzie în acest sens face Ion Neculce în cronică sa). Să fi fost înscrîși numai anumiți oameni după starea lor economică? Cine poate ști! Un alt document în care figurează așezările Tăcutei cu locuitorii ei, este „Condica liuzilor“ (persoanelor) din 1803²⁷⁸, o catagrafie în care sînt indicate următoarele date: Dumasca (mănăstirea Dobrovăț), ținutul Vaslui, Ocolul Mijloc 26 liuzi (oameni) și 4 breslași care au fost ai stolnicei Costăndăchioaia, Focșasca și Tăcuta cu 65 clăcași ai postelnicului Ioniță Canta; Protopești (răzeși), 5 liuzi și 106 clăcași²⁷⁹, Mircești cu 124 răzeși, capi de familie cu pămînt — 10 familii fără pămînt și 458 suflete.

Populația din Moldova pînă la 1800 apare în unele sate destul de rară, datorită condițiilor grele de viață. După această dată, numărul populației începe să crească datorită migrării unor familii la noi din nordul Bucovinei și Transilvaniei. Faptul s-a datorat opresiunii imperiului austro-ungar după 1775. Exodul de populație s-a mărit și prin venirea bejenarilor hrîsovolîți de peste hotare²⁸⁰. La Protopopești au venit și s-au stabilit familiile Humoranu²⁸¹, Cozma, Bejenaru ș.a., iar la Tăcuta familiile Caia, Horghidan, Cozma ș.a.²⁸².

Cam tot în acest timp (înainte de 1775 cu trei decenii) apar pe meleagurile noastre și lipovenii care se stabilesc în unele sate și orașe din țară. Să urmărim, potrivit documentelor vremii, cum de au ajuns acești oameni să se așeze pe teritoriul unor sate din Moldova.

Lipovenii au luat drumul pribegiei în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, fiind socotiți în Rusia ca răzvrătiți, deoarece nu se supuneau bisericii pravoslavnice ruse. Aceasta, s-a întîmplat sub patriarhul Nikon, care și-a revizuit cărțile de cult, în care se strecuraseră multe

²⁷⁸ T. Codrescu, *Uricariul*, vol. VII, București, 1866, p. 368.

²⁷⁹ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XV, (Vasluiul), p. 218; Petru Poni, *Statistica răzeșilor*, București, 1921, pp. 100—134.

²⁸⁰ Radu Rosetti, *Pămîntul, sâtenii și stăpînii în Moldova*, București, 1907, tom. I, pp. 324—326.

²⁸¹ Li se mai spune bozomeni (bozomani), expresie folosită în Ardeal.

²⁸² Veniți din ținutul Neamț și nordul Moldovei.

inepții izvorite din imaginația simplistă a oamenilor, de multe ori în contradicere cu dogma oficială.

Fiind prigoșiți peste măsură, lipovenii — păstrătorii credinței vechi — au început să migreze și în Țările Române, în Dobrogea, Muntenia și Moldova²⁸³. În peregrinarea lor, ei au ajuns și în ținutul Vasluiului. La 1750 s-au stabilit în satul Dumasca²⁸⁴ pe lângă locuitorii de baștină ca emigranți și ca unitate religioasă, reușind să-și construiască la 1865 o biserică din lemn²⁸⁵.

Lipovenii au făcut parte integrantă din obștea mănăstirii Dobrovăț ca muncitori pe moșie, mai ales ca grădinari, ocupație care le dădea prilejul ca și la muncă să fie o unitate aparte. Aceasta pînă la 1864, cînd au fost improprietăți²⁸⁶. După ce căpătaseră pămînt cît au avut nevoie, li s-a acordat scutire de bir și li s-au dat ajutoare pentru a-și cumpăra vite de muncă și a-și construi gospodăria²⁸⁷.

Informații prețioase despre populația satelor noastre le aflăm și în „Catagrafia ținutului Vaslui” din mai 1820²⁸⁸, statistică în care se arată numărul locuitorilor și numele celor care stăpîneau moșia sau satul, consemnînd și funcțiile respective. Iată dezvoltarea satelor după cifrele catagrafiei:

	<i>Tăcuta</i> (<i>Bumbățești</i>)	<i>Mircești</i>	<i>Dumasca</i>	<i>Focșasca</i>	<i>TOTAL</i>
— birnici	61	—	2	—	63
— slugi boierești	14	17	14	—	45
— mazili	—	4	2	—	6
— ruptași	—	4	1	—	5
— ruptași agești	—	1	—	—	1
— rupta	—	1	—	—	1
— seimeni hătmănești	6	8	5	10	29
— seimeni agești	1	—	—	3	4
— capii de casă	—	9	—	—	9
— fustași	—	3	—	—	3
— roși agești	—	—	3	2	5
— aprozi	—	—	2	—	2
— vînători ai curții	—	—	—	2	2
— nevolnici	—	5	—	—	5
— rufeturi (scutiți)	—	3	2	—	5
— bejenari cu bir	—	11	8	7	26
— bejenari fără bir	—	6	—	—	6
— liude fără bir	—	15	5	—	20
— liude nevolnici	—	—	3	—	3
— trepte	—	2	—	2	4

²⁸³ Apostol D. Culea, *Dobrogea*, București, 1928, pp. 167—168.

²⁸⁴ Melchisedec, *Lipovenismul, adică schismaticii sau rascolnicii*, București, 1871, p. 241.

²⁸⁵ La 13 ianuarie 1972, biserica lipovenească din Dumasca a ars din temelie. Arh. Stat. Vaslui, Fondul Prefecturii, dosar vol. I, pp. 570—571.

²⁸⁷ La 1871, urmașii lor numărau 32 familii cu 142 indivizi; din care 76 de sex bărbătesc și 66 femeiesc (Melchisedec, *op. cit.*, p. 241).

²⁸⁸ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, pp. 245—246.

	Tăcuta (Bumbătești)	Mircești	Dumasca	Focșasca	TOTAL
— darabani agești	—	2	1	4	7
— portărei	1	—	—	—	1
— dascăli	—	5	—	—	5
— preoți	1	—	—	—	1
— evrei	2	1	—	—	3
— liude	—	—	52	23	75
TOTAL:	86	97	100	53	336

Satele Protopopești, Cujba și Ruleni nu apar în Catagrafia ținutului Vaslui din 1820 și nici în Catagrafia următoare din 1831, probabil că ele țineau de ținutul Iași.

Catagrafia din 1820 prezintă interes pentru istoria satelor noastre întrucât pe baza studiilor ei, ne putem da seama de formele de administrare din acea vreme. În ea apar numeroase categorii de dajnici ca: bejenari, nevolnici, mazili, ruptași, dascăli, darabani, seimani, vînători precum și nume de slujitori boierești ș.a.

La 1831 se întocmește o nouă catagrafie din care rezultă următoarele date referitoare la populația²⁸⁹:

— Mumbătești (Bumbătești) ²⁹⁰ azi Tăcuta, spătar Scarlat Sturza, cu 124 liude	
— Mircești, răzeși	108 liude
— Dumasca moldoveni și mănăstirii Dobrovăț, cu	46 liude
— Dumasca lipoveni și mănăstirii Dobrovăț cu	49 liude
— Focșasca, răzeși, stolnic I. Andrieș, cu	73 liude
Total liude:	400

Pe lista celor 7 798 de așezări ale „Hărții statistice privind Principatele Române” din 1835²⁹¹ rînduite pe județe (Muntenia) și ținuturi (Moldova), populația satelor comunei apare pe număr de gospodării:

- Tăcuta-Bumbătești, cu 130 gospodării;
- Mircești, cu 92 gospodării;
- Focșasca cu 43 gospodării.

Ceea ce trebuie remarcat este că Protopopeștii apar în această hartă împărțiți în două: o parte la ținutul Vaslui cu 20 gospodării, iar altă parte la ținutul Iași²⁹² cu 48 gospodării; de asemenea și satul Cujba este menționat tot în ținutul Iași, cu 5—20 gospodării.

De o deosebită importanță pentru cunoașterea populației ținutului Vaslui este „Catagrafia din 1845” în care vom găsi date și despre satele aflate pe moșia Tăcuta²⁹³:

²⁸⁹ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, p. 263.

²⁹⁰ După pronunțarea în limba greacă a satului Bumbătești.

²⁹¹ C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea*, București, 1957, pp. 282—283.

²⁹² C. C. Giurescu, *op. cit.*, pp. 240—241.

²⁹³ Arh. Stat. Iași, *Catagrafii*, Tr. 1423, op. 1619, nr. 973, filele 46—64.

În tabelul de mai jos prezentăm evoluția populației satelor pe categorii fiscale după cum urmează:

	Tăcuta	Mircești	Protopopești	Focșasca	Dumasca ²⁹⁴	TOTAL
— birnici	82	57	67	35	41	282
— bătrini nevolnici	7	5	6	3	6	27
— văduve	16	19	10	10	7	62
— bejenari						
hrisovoliți	2	26	—	—	10	38
— căpătiiieri	18	19	26	6	2	71
— privilegheți						
la „neamuri“	—	3	1	—	—	4
— orindari (crișmari)	—	—	1	—	—	1
— negustori	—	—	—	—	25	25
— calfe	—	—	—	—	5	5
— vătăfi de moșie	1	1	1	1	1	5
— polcovnicei	—	3	—	1	—	4
— ispravnici aprozi	—	—	—	1	—	1
— vel căpitani	—	1	—	—	—	1
— preoți	2	3	2	1	2	10
— dascăli	2	3	4	2	3	14
Total:	130	140	118	60	102	550

Față de numărul locuitorilor capi de familie pe care ni-i dau ca-ragrafiile din 1820 și 1831, la efectuarea catagrafiei din 1845, se constată o simțitoare creștere a populației (550 capi familie) cu excepția satului Focșasca. Faptul acesta se explică prin fuga unor oameni de pe moșie, din cauza asupririi moșierilor sau arendașilor.

Interesant este și aspectul legat de proveniența unor familii imi-grante din această perioadă care au venit din Transilvania și s-au așezat în vetrele satelor existente, contribuind la creșterea procesului demogra-fic, aceste familii purtând numele locuitorilor de unde au venit prin apelativul „ungureanu“. Pentru argumentarea celor relatate sînt numele lor găsite în această catagrafie (exemplu: Vasile sîn Toader Ungureanu și Andrei sîn Cozma Săoașu la Tăcuta; Zaharia sîn Florea Ungureanu și Dochița lui Brașoveanu la Mircești, Anton sîn Dumitru Ungureanu la Protopopești, Vasile sîn Loghin Ungureanu și Gafița Ungureanca la Focșasca²⁹⁵, ai căror descendenți trăiesc și astăzi în satele vecine cu Tă-cuta, la Dănești și Șurănești.

Un alt aspect ce ni-l oferă acest document statistic sînt datele pri-vind numărul birnicilor, al bejenarilor, al căpătiiierilor, meseriile ce le exercitau precum și numărul negustorilor, al preoților, al dascălilor ș.a.

Recensămîntul populației efectuat în anul 1859 este mai cuprin-zător decît statisticile anterioare — populația fiind consemnată după capi de familie, stare civilă, sex și vîrste, ocupații, naționalități și străini. La acea dată erau în Tăcuta 546 locuitori, la Mircești 620, la Focșasca 183,

²⁹⁴ *Ibidem*, 970, filele 140—143.

²⁹⁵ *Ibidem*, nr. 973, filele 46—64.

la Protopopești (împreună cu satul Cujba) 497, iar în Ruleni 35. Numărul total al locuitorilor era de 1881²⁹⁶. În decurs de 14 ani (1845—1859), populația a crescut cu 1 331 locuitori.

Urmărind ritmul lent de creștere a populației în perioada anilor 1859—1889²⁹⁷, s-au înregistrat la Tăcuta 741 locuitori, din care 10 familii de țigani și 3 familii de evrei; la Mircești 417 răzeși, la Dumasca 518 locuitori din care 130 lipoveni; la Protopopești 208 din care 11 familii de țigani, la Focșasca 170 din care 20 familii țigani, la Cujba 157, Ruleni 180, iar Pripoare 34, totalul populației fiind de 2 325 locuitori. Acest regres demografic menținut în cele trei decenii (creșterea populației mărită numai cu 444 suflete) s-a datorat anumitor condiții social-economice bine cunoscute ca: boli, lipsa de pământ a multor țărani, formele grele de muncă impuse de moșieri, seceta din 1887 ș.a.

Tot ca o consecință a acestui proces de dezvoltare înceată a populației au fost și pierderile de oameni cauzate de războiul din 1877—1878. Numărul eroilor din comună care au participat cu mult entuziasm la lupta pentru cucerirea independenței de stat a României se ridică la peste 20 ostași, iar acei care au căzut în primul asalt pentru luarea Griviței la 7 octombrie 1877 au fost: Alexandroaie Gheorghe, Ștefănescu Teodor, Grigore Dumitru și Vasile Coman din Tăcuta; Mititelu Petru din Protopopești, Hriscu Vasile, Iacob Ion, Stegaru Mihalache, Păduraru Gheorghe din Mircești, ș.a., toți aceștia făcând parte din al 13-lea regiment de dorobanți din Iași²⁹⁸.

Stratificarea socială în această perioadă arată că populația satelor era alcătuită din răzeși, clăcași, boieri, meșteșugari, lipoveni, evrei, țigani. Dar întotdeauna, populația românească de baștină a precumpănit.

La Tăcuta, țiganii sînt menționați într-un document din 6 iulie 1824, cînd Ioniță Palade în izvodul de zestre ce-l dă fiicei sale Smaranda la căsătoria cu Scarlat Sturza, nu uită să-i facă danie, pe lângă alte averi și 10 sălașe de țigani vătreași²⁹⁹. Ei au rămas pe aceste locuri încă din vremea cînd au fost aduși pe moșiile boierești ca robi.

Oamenii bătrîni din Tăcuta povesteau despre „coarnele robilor“, o unealtă de tortură, caracteristică orînduirii feudale de împilare a țărănimii ce se punea la gîtul acestor oameni atunci cînd ei dădeau semne de rea voință sau nesupunere față de stăpîn. Într-adevăr, așa-numitele coarne de robi la care ne referim, au fost găsite la conacul boieresc din Tăcuta, după primul război mondial, în podul „Chelăriei vechi“, cu ocazia demolării acestei clădiri, rămase din vremea Sturzeștilor³⁰⁰.

La Focșasca, pe lângă țăranii clăcași care munceau pe moșia boierească a lui Leon Corbu (după 1820) se aflau și cîțiva țigani lingurari aduși de acest boier. La început au venit cîteva familii care și-au construit bordeie în pămînt în afara vetrei de sat. Datorită mizeriei în care

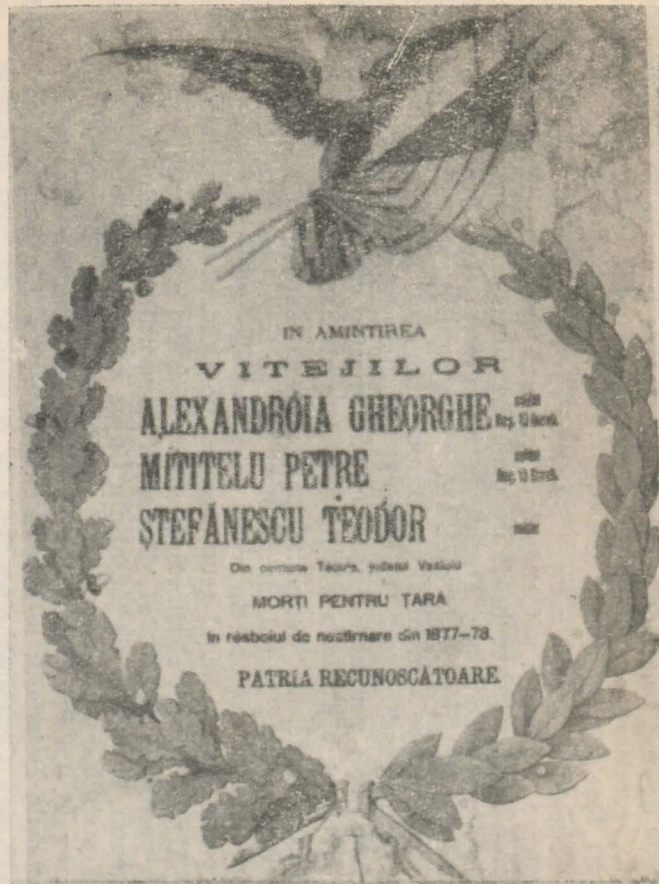
²⁹⁶ *Lucrările statistice ale Moldovei*, cap. II, „populațiunea“ pe 1859—1860, Iași, 1862, p. 166.

²⁹⁷ C. Chiriță, *Dicționarul geografic al județului Vaslui*, pp: 60, 74, 82, 118—119, 147—148, 161, 184, 185.

²⁹⁸ După tablourile găsite la școli și biserici, în care se află înscrise numele ostașilor morți în războiul din 1877—1878. Ziarul „Vremea nouă“ nr. 1304 din 6 mai 1972, *Eroismul dorobanților vasluieni*, de Lt. col. V. I. Mocanu.

²⁹⁹ Arhivele Statului Iași, *Documente*, pachet 608/77, original.

³⁰⁰ Informație de la Ioan Mancu.

trăiau, o parte din ei au murit de tifos și au fost îngropați la locul numit Podul Harpei (în capătul viei lui Mitru) lângă teiul de lângă Nisipărie. Mai tirziu, cei rămași s-au strămutat la locul numit În Fundoaie, pe o coastă de deal orientată spre est, aproape de pădurea Buzdugani³⁰¹. Cu lemnul procurat din pădure confecționau lucruri de utilitate casnică: linguri, fuse, căușe, coveți ș.a.

Specificul acestei meserii i-a făcut să fie legați mai mult de pădure. Procurarea lemnului a fost însă o problemă destul de dificilă pentru ei. Pădurea fiind supravegheată de pădurari, între ei și proprietarii de păduri s-au ivit conflicte. Forțați de împrejurări, au părăsit acest cadru natural de izolare și s-au așezat în vatra satului, unde foștii boieri i-au folosit la munca cimpului. Cu timpul, numărul lor a crescut la 35 familii. Între foștii țigani lingurari și locuitorii băstinași au avut loc încrucișări, deci s-a produs așa-numitul amestec sporadic la început, apoi mai frecvent, așa cum s-a întâmplat și în alte așezări din țară³⁰².

O considerație deosebită pentru descendenții lingurarilor este că s-au apropiat de lucrul cimpului și nu vorbesc țigănește. Cei din Protopopești s-au contopit în masă ca și cei din Focșasca, încît azi nu se mai poate deosebi micul grup eterogen de altădată din populația sătească.

Un alt aspect al ritmului lent de creștere a populației este și acela că în perioada 1867—1891, din cauza persecuțiilor fostului moșier Ștefan Lărgeanu, 18 familii de țărani din Cujba au fost nevoite să-și părăsească satul stabilindu-se la Dobrovăț (familia Calistru, Platon, Lungu, Pruteanu ș.a.). La Prisăcani, pe malul Prutului familiile Gheorghe Lupu și Constantin Bejenaru; la Poiana cu Cetate familiile Bontu, Alexa, Păduraru, Negru, Condurache ș.a.³⁰³.

Populația din satele comunei se menține la același nivel și în perioada anilor 1912—1930, în comparație cu cea precedentă (1859—1889). Dacă în anul 1912, populația satelor număra 2 640 de locuitori³⁰⁴, în anul 1930, numărul populației ajunge la 3 085 locuitori³⁰⁵, ceea ce înseamnă o creștere de 445 locuitori. Creșterea a fost continuă pînă în preajma primului război mondial din 1916—1918, care a lăsat urme adînci în demografia comunei Tăcuta. Tăcuțenii, ca și ceilalți locuitori din satele învecinate au fost prezenți în luptele de la Cașin, Oituz, Mărăști și Mărășești etc., dînd înălțătoare pilde de eroism. Sublocotenentul Mitru Vasile, în fruntea unui pluton din Regimentul 8 Vînători, trecu lanțul Carpaților, înfruntînd cu bărbăție greutățile războiului. În ziua de 23 octombrie 1916 orele 8 dimineața, în luptele ce se dădeau cu înverșunare la locul numit Fata moartă, cade răpus de un glonte trimis din liniile dușmane. Țara l-a răsplătit cu decorația „Crucea comemorativă” a marelui război cu baretele „Carpați” și cu multe alte ordine și medalii³⁰⁶.

³⁰¹ *Ibidem*.

³⁰² I. Chelcea, *Rudarii*, București, 1944, pp. 87—88.

³⁰³ Informare de la Const. Bejenaru, în vîrstă de 75 ani din Cujba.

³⁰⁴ *Dicționarul statistic al României*, vol. II, pp. 984—985, întocmit pe baza rezultatelor recensămîntului general al populației din 19. XII. 1912.

³⁰⁵ *Recensămîntul general al populației României*, vol. I, 29. XII. 1930, pp. 778—779.

³⁰⁶ Gh. Gemene, *Învățătorul Vasile Mitru*, în rev. „Învățătorimea vasluiană”, Vaslui, 1937, pp. 172—175 și Ioan Missir, *Fata moartă*, București, 1967, p. 62.

Un bilanț aproximativ al pierderilor comunei cauzate de acest război ar fi următorul: Tăcuta 23 morți pe front, Mircești 24, Focșasca 14, Protopopești 33, Dumasca 18, însumind un total de 112 ostași care și-au dat viața pentru apărarea patriei (în afară de acei ce au murit în captivitate sau răpuși de boli).

O scădere simțitoare a natalității s-a înregistrat datorită tifosului exantematic și a lipsurilor grele, care de asemenea au secerat multe vieți omenești.

În anul 1938, Tăcuta cu satele aferente număra 3 203 locuitori³⁰⁷, iar în anul 1948 (împreună cu Dumasca) 2 934 locuitori³⁰⁸. Din aceste date rezultă că în 10 ani (1938—1948), populația comunei a scăzut cu 269 locuitori. Această descreștere a fost determinată de pierderile cauzate de războiul antifascist³⁰⁹, precum și de seceta din 1946—1947, care a avut o influență negativă în evoluția demografică a comunei, silind pe mulți locuitori să plece în căutare de lucru în alte părți.

Față de cifra obținută la recensământul general al populației din 25 ianuarie 1948, în anul 1956, populația este considerabil crescută. În satele comunei au fost înregistrați un număr de 4 292 locuitori³¹⁰, creșterea fiind mărită cu 1 358 de suflete.

Numărul total al populației înscrise cu prilejul recensământului din 15 martie 1966 era de 4 601 locuitori, deci o creștere cu numai 309 locuitori³¹¹. Tendința generală este de scădere în acești zece ani, în comparație cu perioada precedentă (1948—1956).

Procentul de creștere a populației în perioada 1956—1966 se poate urmări din situația statistică de mai jos (p. 94):

Scăderea sporului natural și al numărului de născuți, cu excepția anilor 1957—1960 a fost determinată de legislația³¹² care a existat privind întreruperea sarcinilor. Odată cu aplicarea Decretului nr. 770/1966, sporul natural a crescut în 1967 cu 21,7%, iar numărul de născuți cu 132.

Ultimul recensământ (5 ianuarie 1977) a înregistrat la Tăcuta 1 062 locuitori, la Protopopești 1 047, Focșasca 701, Dumasca 653, Mircești 498, Cujba 169 și Sofieni 108, totalizind un număr de 4 238 persoane³¹³, reprezentind populația stabilă a comunei.

Comparativ cu recensământul din 15 martie 1966, cu o populație de 4 601 locuitori, perioada de 11 ani care a trecut este caracterizată cu o reducere de 363 persoane. Acest regres demografic este urmarea nemijlocită a faptului ca un număr din ce în ce mai mare de tineri de peste 16—18 ani sint cuprinși în diferite școli pentru perfecționarea pregătirii profesionale. Cea de-a doua tendință, care devine proprie mutațiilor ce au loc la noi în structura forței de muncă, este deplasarea unor

³⁰⁷ *Anuarul Eparhiei Hușilor* pe anul 1938, pp. 187, 192, 198.

³⁰⁸ Recensământul agricol și al populației din 25 ianuarie 1948.

³⁰⁹ În cursul operațiunilor militare și-au pierdut viața 114 ostași din comuna Tăcuta. În semn de înaltă prețuire pentru aportul adus de ei în lupta împotriva fascismului, tăcuțenii au ridicat, la 22 august 1959, un monument ce se află expus în fața Căminului cultural din centrul comunei.

³¹⁰ Recensământul populației din 21 februarie 1956.

³¹¹ Recensământul populației din 15 martie 1966.

³¹² Decretul nr. 463/1957.

³¹³ Recensământul populației și locuințelor din 5 ianuarie 1977.

familii din ramurile agricole în cele neagricole, în primul rînd în industrie, în construcții și transporturi.

Anii	Născuți	Mortalitate generală	Mortalitate infantilă	Spor natural al populației
1956	91	45	2	44
1957	130	28	—	102
1958	112	36	2	74
1959	120	36	1	83
1960	136	35	1	100
1961	104	23	—	81
1962	88	51	1	36
1963	107	27	6	74
1964	127	34	7	86
1965	66	25	4	37
1966	102	25	7	70
Total:	1 183	365	31	787

b. PAZA ȘI ORDINEA

Înainte de 1907, paza și ordinea în sate era asigurată de miliția civilă. Aceasta era formată din oamenii de sat condusă de un șef de garnizoană care avea sediul la centrul comunei. La sate erau șefi de cotună. Timp de zece ani cetățenii erau sub ordinele șefului de garnizoană, cu începere de la 18 ani. Ca șefi de garnizoană la Tăcuta amintim pe Năstase Gherasim și Gheorghe Stoleriu. La Focșasca, șef de cotună era Vasile Tudorache; la Mircești (comună) șefi de garnizoană Vasile Butnaru și Gheorghe Aniței.

Locuitorii satelor erau împărțiți pe căprării. Numărul căprăriilor era în raport cu populația satelor. Fiecare căprărie avea cîte zece oameni numiți străjери, dintre care unul era căprar. Aceștia erau dotați cu arme ce se păstrau la primărie, iar șeful de garnizoană purta pistol.

În acest timp, la Codăești tirg, reședință de plasă, era o secție de jandarmi călări care avea misiunea de a inspecta comunele în subordine. Această secție a funcționat după ce a fost promulgată Legea jandarmiei rurale din 1/13 septembrie 1893¹⁴.

După evenimentele din 1907 s-a instalat la reședință de comună cîte un post de jandarmi care aveau în atribuție menținerea ordinii publice, apărarea cetățenilor și a avutului lor, urmărirea hoților și criminalilor, executarea oricăror măsuri necesitînd forța, arestarea celor găsiți în flagrant delict, interogarea străinilor, supravegherea circiumarilor și hanurilor. Delincvenții erau duși la închisoarea de la mănăstirea Dobrovăț.

¹⁴ *Istoria României în date*, p. 263.

În trecut straja se făcea ziua și noaptea. Straja de zi era formată din pindari. Postul de pîndă (observație) era instalat de obicei pe locurile cele mai înalte (movile și culmi de deal) cu scopul de a se aprinde focuri de semnalizare la ivirea invadatorilor turci, tătari sau leși. Pe teritoriul comunei Tăcuta sînt menționate de bătrîni trei posturi de pîndă, unul pe Bitca la sud-vest de satul Focșasca, altul pe culmea dealului Holmul Mare, la sud de Mircești și al treilea pe movila Scitului, la nord de satul Dumasca, avînd cîmp de vedere și cu movila lui Burcel. După ce vremurile s-au liniștit, se organiza numai straja de noapte care continuă și în zilele noastre.

Crearea poliției la noi, datează mai cu temeinicie de la aplicarea Regulamentului Organic, cînd organizarea pazei satului cădea în sarcina vornicului³¹⁵. După 1864, poliția în comunele rurale a trecut în atribuțiile primarului³¹⁶, iar după instaurarea primului guvern democratic (6 martie 1945), s-a trecut la înfăptuirea a noi și însemnate reforme, printre care, în 1948, și organizarea miliției populare în locul jandarmeriei³¹⁷.

c. MIJLOACE DE TRANSPORT ȘI COMUNICAȚIE

Locuitorii nu beneficiază de acces direct la calea ferată, aceasta fiind la 15 km de centrul comunei și la 7 km de satele Focșasca și Protopoești. Tăcuta este străbătută de o rețea de drumuri comunale nepietruite, care leagă cele șase sate de centrul ei. În afara drumurilor comunale ce mijlocesc accesul între sate, prin centrul Tăcutei trece drumul județean 243 C fost nr. 24, care face legătura cu șoseaua și localitatea Scînteia. Acest drum fiind așternut cu piatră pînă la intersecția drumului ce duce la Focșasca, oferă condiții corespunzătoare pentru o circulație rapidă de la Tăcuta spre centrele urbane Vaslui și Iași.

În acest scop, ținîndu-se seama de dezvoltarea economică a comunei și de cerințele mereu crescînde ale populației, la 26 octombrie 1966 s-a pus în funcțiune un autobuz I.T.A. pentru transportul călătorilor și al bagajelor — care efectuează zilnic curse regulate între localitatea Tăcuta — Iași și retur. Din august 1970 și respectiv septembrie 1976, încă două autobuze deservesc transportul călătorilor din satele acestei comune, pe distanța Tăcuta — Vaslui și retur.

Autobuzele I.T.A., prin cursele lor regulate, au înlesnit locuitorilor legătura cu orașul, totodată asigurîndu-le un transport în comun, comod și rapid. Această rețea este dată în întreținerea consiliilor populare Tăcuta și Codăești, care au obligația de a-și aduce o contribuție substanțială la întreținerea și modernizarea drumurilor, sub îndrumarea și sprijinul Direcției de drumuri și poduri a județului Vaslui.

³¹⁵ C. Gonciariu, *op. cit.*, p. 77.

³¹⁶ „Românul”, ziar (22 dec. st. v.), 1892.

³¹⁷ Postul de miliție funcționează actualmente în local propriu, construit din piatră în anii 1971—1972 pe locul vechiului local de miliție, fostă proprietatea moșierului D. Dobrescu

Poșta și telefonul — Agenția poștală din Tăcuta a luat ființă la data de 1 iunie 1959. De atunci și pînă în prezent, în localitatea noastră se înregistrează un vădit progres în ceea ce privește primirea corespondenței de tot felul: scrisori, telegrame, mandate poștale, ziare, reviste, colete etc., ca și numărul de abonamente efectuate la radio și televiziune.

Numărul exemplarelor de ziare, reviste, difuzate în satele comunei Tăcuta în 1960 era de circa 735; în 1975, acest număr a crescut la 937, iar în anul 1978 la 1 015. De asemenea, la radio, numărul abonaților a crescut de la 245, cîți erau în 1960, la 320 în 1975 și la 458 în 1978.

Contribuie mult la aceasta și faptul că de la 1 aprilie 1970, agenția poștală beneficiază de un autovehicul cu o capacitate de transport de 500 kg. Punerea în funcțiune a acestei mașini a scurtat timpul de distribuire a trimiterilor poștale cu 4 ore.

În satele comunei noastre lucrează în prezent patru factori revenind pentru fiecare în medie, o rază de deservire de circa 20 km².

În domeniul telecomunicațiilor, la centrul de comună se află instalată o centrală telefonică (1979), ce deservește peste 65 abonați. Acest lucru a determinat îmbunătățirea deservirii convorbirilor telefonice.

d. OCROTIREA SĂNĂTĂȚII

Preocupările pentru îngrijirea sănătății oamenilor de pe aceste meleaguri, ca pretutindeni, sînt străvechi. Cele mai multe din credințele și practicile vracilor de odinioară și ale babelor de la sate, au fost moștenite de la strămoșii noștri daci, care își apărau sănătatea folosind plantele de leacuri din care pregăteau pentru bolnavi fel de fel de băuturi și oblojeli, administrate deodată cu descîntecele.

Dominată fiind de o concepție mistico-religioasă, medicina în trecut s-a practicat la poporul nostru de către empirici recrutați dintre preoții frunțași și dintre bătrînii satelor. În Moldova, în epoca feudală, existau aproape la fiecare mănăstire așa-zisele „bolnițe“, unde erau călugări pricepuți în practica de a îngriji bolnavii cu diferite plante tămăduitoare, ce le cunoșteau din experiența milenară a poporului nostru³¹⁸. Este deci lesne de înțeles că și la mănăstirea Dobrovăț a existat o astfel de bolniță, în care o parte din locuitorii satelor vecine se vor fi folosit, într-o măsură redusă, de cunoștințele medicale ale călugărilor. Bolnițele erau deci o formă de asistență socială, înainte de întemeierea spitalelor și de formarea personalului medico-sanitar, care să se îngrijească de sănătatea populației rurale.

Dimitrie Cantemir spune în „Descrierea Moldovei“ că țara noastră n-a cunoscut în trecut multe „boale“. El menționează doar apariția unor molime și frigurile³¹⁹. Prin „molime“ se înțelege, desigur, bolile epidemice ca holera și ciuma, iar prin friguri, desigur, malarie.

³¹⁸ Valeriu L. Bologa, Samuil Izsák, *Fapte și oameni din trecutul medicinei în patria noastră*, Editura științifică, București, 1962, p. 36.

³¹⁹ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, p. 36.

În anii 1770—1771 a bîntuit la noi o epidemie de ciumă de o amploare destul de mare, mai ales în ținuturile Iași și Botoșani și, probabil, atingînd și ținutul Vaslui, unde pagubele pricinuite de aceasta au produs însemnate pierderi. Un alt val de epidemie de ciumă, din 1830, a bîntuit ținuturile moldovene, pricinuind scăderea populației³²⁰.

Prima epidemie de holeră ce s-a ivit după stingerea ciumei a fost în 1831³²¹. Ea a secerat copii, tineri și bătrîni care viețuiau într-o stare de igienă deplorabilă, ducînd iarăși la scăderea populației.

Ceva mai tîrziu, pe la 1836, doctorul Costache Virnav din Iași descria bolile de care suferea populația de la sate. În condițiile de trai cu totul lipsit de igienă și de nutriție, răspîndirea mare a bolilor a fost explicabilă.

Pentru o expunere cit de sumară asupra situației sanitare din trecut, în satele comunei Tăcuta, ne vom folosi mai mult de informațiile culese pe cale orală, decît cele scrise, care lipsesc într-o mare măsură. Cînd a bîntuit holera a murit multă lume. Dintre cei bolnavi, puțini au scăpat. În satul Mircești erau patru ciocli care îngropau cîte 4—5 oameni pe zi. Pentru prevenirea bolii se dădea foc la gunoaie prin sat și toată lumea trecea prin fum. Fumigarea se practica în case și curți. Banii care erau din metal se puneau într-un captar (vas smălțuit) cu oțet și cei care îi foloseau, îi scoteau seara³²².

Despre acest val de epidemie de care vorbesc bătrînii n-au scăpat nici celelalte sate. La Tăcuta acei care mureau de holeră au fost îngropați un timp în cimitirul bisericii, apoi au fost duși în afara satului și îngropați pe locul numit Aguzi³²³. Epidemiile de ciumă și holeră izbucneau la scurte intervale (1830—1848). În timpul molimei, cei sănătoși părăseau casele și cei cuprinși de boală stăteau fără nici un ajutor, pentru că nimeni nu îndrăznea să se apropie de ei³²⁴.

Primele măsuri cu caracter de lege au fost luate odată cu apariția epidemiilor de ciumă, holeră, paludism, vărsat, lepră, sifilis etc. În baza Regulamentului Organic, la 1847 s-a pus în aplicare o lege pentru instituirea vaccinării obligatorii în Moldova³²⁵. Vaccinatorii, la început au fost recrutați din foștii brancardieri din armată, care, după absolvirea unui curs sanitar cu o durată de 2—3 luni, au putut fi folosiți în combaterea variolei³²⁶.

În țara noastră, primele legi sanitare apar după 1870. În acestea se găseau și prescripții de igienă, dar care nu puteau fi aplicate cu folos pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației de la sate, pentru că rămîneau neschimbate condițiile grele de viață ale țărănimii, autoritățile acelor timpuri neîngrijindu-se de sănătatea sătenilor³²⁷.

³²⁰ *Enciclopedia României*, vol. I, „Sănătatea publică în România“, pp. 492—493.

³²¹ Valeriu Bologa și colab., *op. cit.*, p. 88.

³²² Relatare, Neculai Anițel din Mircești, în vîrstă de 80 ani.

³²³ Relatarea Vasile Vieru din Tăcuta, în vîrstă de 78 ani.

³²⁴ George Ivașcu, *Reflector peste timp*, vol. I, București, 1964, p. 8.

³²⁵ *Enciclopedia României*, vol. I, „Sănătatea publică în România“, pp. 492—493.

³²⁶ N. N. Maței, C. Gh. Radu, *Dănești*, Vaslui, 1970, p. 132.

³²⁷ Dr. M. Barnea, Gh. Tănăsescu, *Igiena*, București, 1964, p. 14.

Prin legea sanitară din 1910 se creează „Casa sănătății publice“ cu menirea de a îngriji și supraveghea alimentarea cu apă potabilă a sate-
lor, lupta contra paludismului și a pelagrei³²⁸.

În timpul războiului din 1916—1918, holera dispăruse. În schimb se ivise tifosul exantematic. Răspîndirea acestei boli s-a datorat și oști-
lor care au cantonat prin satele noastre sau au fost în trecere, ca în
cazul satului Mircești, unde și-au pierdut viața, datorită acestei boli,
un număr de peste 40 ostași³²⁹.

Despre starea sănătății din trecut a populației din comuna Tăcuta
avem puține date. O serie de informații privind morbiditatea și mor-
talitatea, au fost desprinse din registrele de deces ale primăriei, bisericii
și din cîteva rapoarte și procese-verbale ale unor inspecții sanitare.

În 1923, un medic avea în sarcina sa 7 comune. Medicul circum-
scripției Dobrovăț avea în subordine comunele: Dobrovăț, Tăcuta, Poiana
Cîrnului, Ciortești, Solești, Miclești și Șurănești. Fiind un singur doctor
pe o singură plasă, abia putea să treacă în fiecare comună odată pe lună
în control, rezumîndu-se la dresarea unui proces-verbal³³⁰. De aceea,
numeroase vieți erau secerate de timpuriu de diverse boli contagioase, și
mai ales de tuberculoză. Mulți oameni sufereau de malarie și pelagră.
Dese erau și cazurile de mortalitate la copii. Din 80—100 copii care se
nășteau, aproape 20 mureau încă din primul an de viață din cauza infec-
țiilor, a proastei alimentații și a lipsei de îngrijire medicală.

Comuna Tăcuta avea în 1938 doar o singură moașă oficială (Maria
Filip) și un agent sanitar detașat. Înainte de anul 1938, satele comunei
Tăcuta erau cuprinse în circumscripția sanitară Șurănești (azi Emil Raco-
viță), vizitele fiind efectuate de doctorul Olga Irimia.

Cităm unele constatări de ordin medical cu ocazia vizitei organelor
sanitare în 1938 în satele comunei Tăcuta: din 114 persoane examinate,
au fost aflați 63 bolnavi:

- la Tăcuta, 18 cu tuse convulsivă și 7 cu febră tifoidă;
- la Protopopești, 4 cu scarlatină, 12 cu tuse convulsivă și 2 gu-
șați;
- la Mircești, 8 cu febră tifoidă;
- la Focșasca, 12 cu tuse convulsivă³³¹.

Caracterizînd perioada anilor 1930—1938, ușor se poate deduce
că măsurile de ocrotire a sănătății în mediul rural au avut un rol secun-
dar, iar medicul rural era lipsit de necesarul mijloacelor de combatere și
de profilaxie a bolilor infecțioase. Lipsurilor de ordin material li s-au
adăugat și acelea provocate de numărul insuficient al personalului tehnic
specializat, care să poată interveni în apărarea sănătății obștești³³².

Începînd din anul 1940, din punct de vedere sanitar, comuna Tăcuta
trece iarăși la circumscripția Dobrovăț. Satele comunei au fost inspectate

³²⁸ *Enciclopedia României*, vol. cit., p. 496.

³²⁹ Relatare Nicolae Aniței, în vîrstă de 85 ani și actele de deces aflate în
biserica veche din Mircești.

³³⁰ Dintre medicii din trecut, amintim pe doctorul Mihai Mogoș, doctorul Hol-
ban ș.a.

³³¹ Arhiva primăriei comunei Tăcuta, *Recensămîntul satelor*, 1941, dosar
nepaginat.

³³² *Enciclopedia României*, Capitolul citat, p. 496.

de o serie de medici care s-au succedat la conducerea circumscripției, printre care a fost și dr. Dumitru Babeș, care a depus o vădită activitate. În cursul anului 1944 el a efectuat un număr de 17 vizite în comună, deplasându-se prin gospodăriile cetățenilor, depistând anumite boli și, în consecință, luând măsurile necesare.

Iată constatările medicului circumscripției Dobrovăț la 12 iunie 1944, în satul Protopopești: „5 gospodării inspectate în care s-au găsit două cazuri de tifos exantematic și 4 cazuri de scarlatină; băcănia era în stare bună de curățenie; autoritățile comunale și jandarmerești nu dau tot concursul necesar pentru a stinge epidemia în satul contaminat”³³³.

Statistica arată că în perioada anilor 1938—1944 indicele de mortalitate infantilă în mediul rural era de 270%. În satele noastre au murit mulți copii înainte de a împlini o lună, din lipsa celor mai elementare reguli de curățenie, din cauza locuințelor insalubre, a aglomerării întregii familii într-o singură cameră, avînd aerul viciat, mai ales în timpul iernii; iar pînă la 6 luni au murit destui, din cauza bronhopneumoniei, a gripei și a bolilor infecțioase.

Situația igienico-sanitară a continuat să fie deosebit de grea și în anii următori, 1946—1948, ca o consecință a războiului și a secetei ce a urmat, cu întreg cortegiul lor de lipsuri și greutăți.

La 1 octombrie 1947, comuna Tăcuta a fost declarată cu epidemie de tifos exantematic și febră recurentă. Serviciul sanitar al județului Vaslui a întreprins o serie de măsuri pentru combaterea epidemiei prin trimiterea în această comună a doi medici, o moașă, trei oficanți sanitari combatanți, diurniști plătiți din bugetul Casei sănătății și o echipă pentru deparazitare. În timpul campaniei antiexantematice (15 februarie — 1 martie), a mai activat, de asemenea, un medic care a condus și coordonat această acțiune.

Din analiza datelor din acest timp rezultă următoarele constatări de ordin medical: în anul 1947 au fost bolnave de tifos exantematic 71 persoane din care 6 au murit; de asemenea, au fost bolnave de febră recurentă 13 persoane.

În anul 1948 au mai fost depistați încă 15 bolnavi de tifos exantematic din care 2 au decedat³³⁴. Epidemia a avut o extindere mai mare în satul Focșasca. Bolnavii în stare gravă au fost izolați la spitalul din Codăești. O grea problemă a fost analiza cauzelor de deces și îmbunătățirea diagnozelor.

e. ORGANIZAREA SANITARĂ ÎN ANII PUTERII POPULARE

Ca și în celelalte localități de pe cuprinsul patriei noastre, și în comuna Tăcuta s-a înregistrat în anii construcției socialiste o remarcabilă creștere a rețelei sanitare și a numărului personalului medico-sanitar.

³³³ Arhiva primăriei comunei Tăcuta, Registrul de inspecții administrative nr. 12, p. 5, pe anii 1944/1945.

³³⁴ Arhiva primăriei comunei Tăcuta, jud. Vaslui. Raport nr. 58 din 19 martie 1948, semnat ofician sanitar Andrușca Meletic.

— Un punct sanitar a luat ființă în anul 1950 deservit de un ofițier sanitar și de o moașă oficială.

— O casă de nașteri s-a înființat în 1954, cu 5 paturi, condusă de o felceră mamoș.

— Circumscripția sanitară s-a creat la 15 octombrie 1958, fiind încadrată cu următorul personal: un medic, — dr. Olteanu Ion, un ofițier sanitar, o moașă, un vizitiu. În august 1959 schema s-a completat cu o soră de ocrotire, iar în octombrie, același an, cu un medic pediatru.

Activitatea circumscripției sanitare s-a desfășurat la început într-un local cu două camere și o bucătărie. Dar, în curând, datorită dezvoltării pe care a luat-o instituția, organele administrative și cele sanitare au făcut demersurile necesare pentru mutarea ei în fostul conac boieresc. Dispensarul astfel situat a fost dotat cu întreaga aparatură necesară bunei desfășurări a activității de ocrotire a sănătății și cu un spațiu corespunzător, avînd: două camere pentru casa de nașteri din care una pentru travaliu și una pentru lehuze; două camere cabinet pentru consultații; trei camere locuință pentru medic; o cameră staționar pentru copii și o cameră-bucătărie.

Rezultate bune s-au obținut pentru îmbunătățirea stării de sănătate a populației în perioada 1960—1965, cînd circumscripția sanitară a fost condusă de dr. Gheorghiu Valeriu. În acest interval, la dispensarul medical lucra un medic, o soră infirmieră, o moașă, un ofițier sanitar, un dezinfectant, o bucătăreasă, o spălătoreasă și un vizitiu.

Asistența medico-sanitară acordată populației de către cadrele sanitare a dus la realizări deosebit de importante și semnificative. Mortalitatea infantilă a scăzut în 1962, la un sfert față de 1938.

Pentru ocrotirea mamei și copilului, precum și pentru medicamente distribuite gratuit populației din comună s-au alocat și au fost cheltuite, în 1962, fonduri însumînd 78 298 lei, iar în 1973, suma alocată din bugetul dispensarului a crescut la 100 000 lei.

Rezultatele activității noii circumscripții n-au întîrziat să se arate și sub conducerea medicului Clemansa Stănescu, al cărui personal sanitar a avut o organizare bine coordonată.

În perioada 1 ianuarie — 20 iunie 1966, au fost depistate în satele comunei Tăcuta, următoarele cazuri de boală: 47 bolnavi t.b.c., 26 bolnavi de gușă, 19 bolnavi cu pelagră, 9 bolnavi cu hepatită epidemică. De asemenea, tot în această perioadă s-au efectuat 2 094 tratamente la bolnavi, 1913 consultații și 567 vaccinări (din care 287 antipoliomielitic, 25 antituberculos, 59 antitetanic și 205 antidifteric). De asemenea, s-au făcut 2 574 vizite la domiciliu, iar copiii mici au fost consultați lunar.

Multe din realizările circumscripției sanitare Tăcuta sînt legate și de numele medicilor dr. Holicov Constantin, care a condus circumscripția sanitară între anii 1967—1970, împreună cu dr. Săcăleanu Romeo. Astfel, ei organizează în două secții cabinetul de consultații o parte pentru pediatrie, cealaltă pentru adulți. Casa de nașteri condusă de dr. Holicov Constantin a fost dotată cu mobilier, instrumente, aparatură medicală, medicamente și tot ceea ce este necesar unei instituții model, asigurînd o bună asistență medicală atât mamelor, în timpul nașterilor, cît și sănătății noilor născuți precum și o supraveghere autorizată și o îngrijire atentă a acestora. Staționarul pentru copii a fost dotat cu 6 paturi, iar

în perspectivă se preconizează să se ajungă la 10—12 paturi, cu mobilierul necesar, lenjerie etc.

Pe lângă dispensar funcționează și un punct farmaceutic de gradul II, cu plată, condus de o soră medicală și o farmacie fără plată, dispunând de medicamentele necesare vaccinării, tratamentelor de urgență etc.

Alimentația lehzurilor și copiilor este asigurată prin funcționarea unei bucătării dietetice.

Concomitent cu aceste realizări a mai fost înființat un punct sanitar în satul Protopopești, aflat la 7 km de centrul comunei.

Pentru cazuri urgente, dispensarul poate dispune la cerere de mașinile salvării spitalului Codăești, care transportă bolnavii din raza circumscripției Tăcuta.

O atenție deosebită a fost acordată activității de educație sanitară a populației, dusă în cadrul căminului cultural, a dispensarului, a școlilor și gospodăriilor individuale, folosindu-se forme variate: conferințe, școala mamei, concursuri pe teme sanitare, convorbiri cu cetățenii, cursuri cu muncitorii fitosanitari etc.

În unitățile școlare, pe lângă clarificarea problemelor de igienă și ale educației sanitare a elevilor, s-a urmărit însușirea cunoștințelor necesare apărării sănătății și consolidarea deprinderilor igienice. În această ordine de idei, personalul medico-sanitar a colaborat cu cadrele didactice³³⁵.

Eficiența educației sanitare în general, se reflectă și în indicele scăzut al mortalității infantile care, în 1970, a ajuns la un coeficient mai mic decât pe județ³³⁶.

De la 1 ianuarie 1970 și până la 31 decembrie 1970 s-au efectuat un număr de 4 000 consultații (dintre care aproximativ 2 300 la copii) și 1 847 tratamente la dispensar și ambulator, față de 780 tratamente efectuate în aceeași perioadă a anului precedent. În activitatea sanitară anti-epidemică s-a reușit să se scadă numărul bolnavilor de hepatită epidemică, înregistrându-se, în 1970, numai două cazuri, față de 38 în 1968 și 6 cazuri în anul 1969.

Continuarea acțiunii de imunizare a populației a dus la efectuarea unui număr sporit de vaccinări împotriva îmbolnăvirilor de tetanos, poliomielită și angină difterică, neînregistrându-se nici un caz cu aceste boli. În cadrul acțiunii antituberculoase, tot în anul 1970 s-au efectuat 211 testări PPD, iar în aprilie 1975, 514 testări cu IDR, depistându-se 49 copii pasibili de îmbolnăviri prin t.b.c., majorității făcându-li-se chimio-profilaxie. Tot în cadrul acțiunii antituberculoase s-au efectuat un număr de 3 728 microfotografii.

Problemele de igienă comunală au fost rezolvate prin igienizarea gospodăriilor personale și a fântinilor, prin vizite la domiciliu, prin analiza bacteriologică a apei și prin clorurarea surselor de apă. În ceea ce privește asanarea fântinilor, este lăudabilă acțiunea unor cetățeni de a-și construi fântini conform normelor sanitare în vigoare.

³³⁵ Arhiva Consiliului popular Tăcuta, dosar nr. 4/1966, nepaginat.

³³⁶ *Ibidem*, dosar nr. 5/1970, filele 91—93 (Documentație).

Căminul cultural din Tăcuta, inaugurat în 1959.

De mare importanță pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a sătenilor, sint măsurile adoptate în 1970, privind gratuitatea medicamentelor și materialelor sanitare pe timpul internării în spitale a membrilor cooperatori care participă la muncă și a cooperatorilor pensionari.

De asemenea, acordarea de ajutoare pentru incapacitate temporară de muncă, determinată de boli sau de accidente, acordarea de concediu plătit femeilor gravide, membre ale cooperativelor agricole, acordarea de ajutoare lunare pentru copii, sporirea pensiilor etc.

Măsurile de ridicare a nivelului de trai material și cultural corelate cu măsurile de ocrotire a sănătății, au avut drept urmare îmbunătățirea stării de sănătate a populației, reducerea mortalității și morbidității, creșterea duratei medii de viață.

Dispensarul medical — Tăcuta.

7. Economia comunei înainte de cooperativizare

Dărnicia naturii a făcut ca oamenii să îndrăgească aceste locuri din timpuri îndepărtate.

Păstoritul, prima îndeletnicire de bază a locuitorilor prin care satele au fost legate — nu a încetat niciodată să facă parte din viața lor. La fel, o altă preocupare străveche a oamenilor, pe lângă creșterea animalelor a fost ca și azi, agricultura. Resturile de unelte agricole găsite în pământ, ne dovedesc modul de lucrare a pământului. Existența populației fiind legată de munca agricolă și creșterea vitelor, progresul ei a depins de perfecționarea uneltelor agricole și a relațiilor de muncă.

În dezvoltarea economiei agrare la sate, un rol important l-au avut și îl au pădurile. De pădure au fost legate agricultura și păstoritul. Ea le-a dat lemnele pentru foc, împrumui, mijloace de transport, construirea de locuințe, obiecte de uz casnic, unelte agricole și o parte din materialul necesar morilor de măcinat ș.a.

Terenurile cultivate, locurile pentru pășunatul vitelor și aria vetrelor de locuire, s-au lărgit prin defrișările de păduri³³⁷.

La început, când așezările erau mici, semănăturile erau limitate în raport cu numărul locuitorilor, care era mic, iar nevoile de schimb reduse. Pe măsură ce numărul locuitorilor a crescut, cantitățile de produse agricole au sporit și ele. Agricultura, care se făcea pe văile riurilor și pe coastele de deal, unde populația era mai deasă, începe să se dezvolte treptat. Principalele resurse economice și naturale care au favorizat dezvoltarea satelor proveneau din agricultură, din creșterea animalelor, din albinărit, pescuit și pădure.

Pe aceste locuri, în trecut se cultiva meiul sau păsatul, mai mult pentru nevoile casei. Cu timpul se trece la o diversificare a culturii plantelor cu grâu, secară, orz, ovăz, porumb, legume ș.a.

a. CULTIVAREA VEGETALELOR. Treptat, cu valorificarea pământului are loc destrămarea obștei și transferarea dreptului de proprie-

³³⁷ P. Poghir, *Satul din colinele Tutovei*, București 1972, p. 47.

tate pe seama boierilor, a mănăstirilor, cu excepția satelor răzeșești (cazul Mircești), care-și mențin dreptul asupra pământului, multe secole.

Puterea economică fiind dominată de clasa feudală, aceștia își exercitau puterea și influența asupra satelor. Nevoia de produse agricole este impusă pentru acoperirea birurilor și dărilor, ceea ce a determinat o creștere a rentei feudale sub cele trei forme: în muncă (clacă), în natură (dijma), în bani; iar mai tirziu arenda.

După pacea de la Cuciuc-Kainargi — Dobrogea (1774), agricultura ca principală ramură a economiei se dezvoltă din ce în ce mai mult, ducând la sporirea producției de cereale-marfă, iar prin tratatul de la Adrianopol din 1829 se hotărăște libertatea absolută a comerțului, adîncind procesul relațiilor de schimb, atît pe piața internă, cît și pe cea externă³³⁸. Ca urmare a acestor condiții, pe piață se cereau surplusuri de produse din ce în ce mai mari.

La începutul secolului al XVI-lea, cultura grîului, după cum relatează călătorul italian A.M. Gratiani, se făcea pe suprafețe mici și nu se însămința mai înainte de 1 aprilie³³⁹ (grîu arnăut de primăvară). Această varietate a fost înlocuită cu grîu de toamnă care, a fost introdus în cultură în anul 1851, fiind apreciat ca mai bun și mai productiv decît primul³⁴⁰.

Referitor la modul de cultivare, se aplica asolamentul de doi ani (sistemul bienal), la început lăsîndu-se o tarla pîrloagă, pe care pășteau vitele. În toamnele lungi, cînd grîul creștea prea mare, pentru a nu-i da nodurile la tulpini, se lăsau oile să pască.

Seceratul grîului se făcea manual. Apoi se lega în snopi și se așeza în clăi. Cerealele transportate în gospodăriile țăranilor erau depozitate în stoguri. Treieratul se făcea cu cai. Ariile pentru treierat se înmulțesc, începînd cu secolul al XVI-lea și al XVII-lea, iar în Moldova, apare un dregător domnesc numit „clucer de arie”³⁴¹. El avea grijă să ridice grîul treierat, datorat domnului sau boierului ca dijmă. Pentru măsuratul cerealelor a fost folosită ca unitate de măsură „banița” și „dimerlia” (bănicioara)³⁴².

Secara, orzul și ovăzul ocupau suprafețe mai mici. Porumbul a avut, ca și azi, o mare valoare nutritivă și largi posibilități de industrializare. În Moldova a fost introdus în cultură, pe vremea lui Constantin Duca Vodă (1693—1695) ocupînd un loc însemnat, ca și azi, între principalele culturi agricole. Odată cu introducerea porumbului în Moldova, mămăliga intră în hrana țăranului, înlocuind pe cea din mei.

În privința extinderii suprafețelor de teren cultivabil, în satele ce aparțin comunei Tăcuta, avem puține informații, începînd abia cu secolul al XVII-lea. În actele numite „Statisticești științi”³⁴³ din 1848, se arată că pe pământul boieresc din cele șase sate aferente azi Tăcutei, se cultivau 190 fâlcii grîu, 85 fâlcii secară, 59 fâlcii orz, 46 fâlcii ovăz și 183 fâlcii porumb, în timp ce pe terenul locuitorilor erau doar 445 fâlcii arătură fără specificația culturilor.

³³⁸ C. Giurescu, Dinu Giurescu, *Istoria românilor*, Edit. Albatros, București, 1971, pp. 456, 504.

³³⁹ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *op. cit.*, p. 35.

³⁴⁰ *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864*, Edit. Acad. R.S.R., București, 1963, p. 102.

Ponderea mai mare o deținea cultura griului, urmată de cea a porumbului. Cultura griului și a porumbului ocupau 37% din suprafețele cultivate cu cereale, ceea ce reprezenta 15,9% din întreaga suprafață agricolă a satelor aferente (pe pământul boieresc).

Suprafața cea mai mare însămințată cu griu la 1849, însuma 199 fâlcii³⁴¹, creșterea producției fiind mai mare ca în anul precedent cu 9 fâlcii. După 1850, cultura cerealelor și îndeosebi a griului se extinde pe suprafețe din ce în ce mai mari, datorită măsurilor care au contribuit la înlesnirea exportului de cereale din țara noastră.

Referitor la prețul unor produse agricole este semnificativă însemnarea găsită într-un dosar din arhiva primăriei comunei din care aflăm: la 1866, septembrie 20, la Tăcuta s-au vîndut:

— merța de griu cu 55,20/40 lei;

— merța de popușoi cu 60 lei;

— stînjenu de paie cu 2 lei³⁴⁵.

Locuitorii din Dumasca, neavînd pămînt suficient, îl luau în arendă din proprietatea Domeniului Dobrovăț (exploatare în regie) pînă la 1886. Prețul arendei varia între 20—30 lei hectarul sau 31—45 lei falcia. Se semăna griu, porumb, orz și cîte puțin ovăz și secară³⁴⁶. Pentru a nu mai plăti locurile în bani, lucrările agricole, în urma contractului subscris cu Administrația acestui domeniu, se făcea în dijmă. Oamenii primeau, în 1905, pentru fiecare ha de arătură 10—14 lei, pentru un ha de coasă 15—20 lei și 10 lei hectarul de secerat³⁴⁷.

Lucrările pămîntului se făceau de către locuitorii satelor cu unelte de muncă rudimentare, confecționate din lemn, spre deosebire de moșieri, care foloseau unelte de fier produse în atelierele lor de fierărie.

Aratul, principala lucrare a pămîntului se făcea cu plugul de lemn, la care numai brăzdarul și cormana erau de fier, iar celelalte piese (grindeul, coarnele și cotiga) erau de lemn. Această unealtă s-a generalizat în Moldova în timpul orînduirii feudale, întrebuintîndu-se și în capitalism de către țărani, în preajma primului război mondial³⁴⁸.

Nevoia de cantități din ce în ce mai mari de cereale, cerute la export, a determinat pe proprietari să introducă pentru lucrările pămîntului unelte agricole perfecționate, aduse de peste hotare (pluguri, semănători, cultivatoare, trioare ș.a.). Primul plug de fier la Tăcuta a fost introdus de boierii Sturzești. Producția cerealiară la vechii proprietari creștea pentru că „băgau în plug“ 4—6 boi, în timp ce țaranul își purta plugul de lemn cu 2 boi sau 2 cai, lui rezultîndu-i o producție mai mică. Țărănimea fiind săracă, nu avea putința să-și creeze un inventar agricol mai bogat. Celelalte unelte erau tot simple; de pildă, boroana la în-

³⁴¹ V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *op. cit.*, p. 40.

³⁴² Banița = unitate de măsură cerealiară folosită în trecut, egală cu circa 34 l.

³⁴³ Arhivele Statului Iași, Tr. 1772, op. 2020, dos. 16593/1848.

³⁴⁴ *Ibidem*, dosar 15871, fila 69 și 121/1849.

³⁴⁵ Arhiva primăriei com. Tăcuta, dosar 3/1866, nepaginat.

³⁴⁶ N. Condurache, N. Marinescu, *Monografia Domeniului Dobrovăț din județul Vaslui*, București, 1906, p. 24.

³⁴⁷ *Ibidem*, p. 34.

³⁴⁸ *Terra nostra*, vol. I (revistă privind istoria agriculturii în România), 1969, p. 18.

ceput era în întregime din lemn, apoi numai scheletul din lemn și dinții din fier, iar grapa confecționată din spini. De asemenea, uneltele manuale ca greble, furci, țăpoaie, se lucrau tot din lemn.

Numărul vitelor de tracțiune și al uneltelor se afla sub nivelul unei bune lucrări a pământului și sub nivelul nevoilor de cărașie, Moldova dispunând în acea vreme de puține căi de comunicație (căi ferate sau șosele pietruite).

Dintr-o statistică din 1860, aflăm că în întreg ținutul Vaslui, locuitorii aveau 1 166 pluguri, pe cînd proprietarii de moșii aveau 1 929 pluguri și două mașini de treier³⁴⁹. În deceniile următoare, numărul utilajelor agricole din gospodăriile sătești încep să sporească, concomitent cu numărul de vite de muncă (boi și cai) ce le aveau. Pentru a evidenția acest lucru, arătăm în tabelul de mai jos situația utilajelor agricole și a mijloacelor de tracțiune în satele comunei Tăcuta la 1889³⁵⁰.

O bază materială mai însemnată care să servească la perfecționarea lucrărilor agricole n-a existat.

Ancheta agricolă efectuată la 10 februarie 1941 în comuna Tăcuta, exceptînd satul Dumasca, aparținînd atunci comunei Dobrovăț, ne oferă o situație a inventarului (utilajului) existent: pluguri 236, grape și boaroane 190, mașini de semănat păioase 2, tractoare pentru arat 1, batoze pentru treierat cereale 4, locomobile 4, vînturători 10, sape de mină 1 000, care cu boi 82, căruțe cu cai 125.

Nr. crt.	Satele	Pluguri	Care	Căruțe	Vite de lucru boi	Familii cai	Familii	Suflete
1.	Tăcuta	32	62	16	124	54	133	741
2.	Mircești	58	22	8	44	54	99	417
3.	Dumasca	60	25	32	50	104	100	518
4.	Focșasca	12	2	4	4	28	60	170
5.	Protopopești	12	24	1	48	17	41	208
6.	Ruleni	3	5	—	10	5	18	80
7.	Pripoare	1	2	—	4	7	9	34
8.	Cujba	11	6	5	12	38	37	157
TOTAL:		189	148	66	296	307	497	2 325

Înzestrarea cu mașini și unelte agricole a comunei apare oarecum tot nesatisfăcătoare la data de mai sus, deoarece, raportat la totalul suprafeței arabile a comunei Tăcuta de 2 619,80 ha, reiese că un plug revenea la 11 ha, o semănătoare la 1 309,95 ha și un tractor la 2 620 ha.

Legumicultura — Alături de culturile amintite, se înscrie și legumicultura, care se practica din vechime, evoluînd odată cu introducerea în cultură a noi plante aduse de peste hotare.

³⁴⁹ Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864, p. 68.

³⁵⁰ C. Chiriță, *Dicționarul geografic al județului Vaslui*, 1899, p.: 60, 74, 82, 118, 119, 147, 148, 161, 184, 185.

În practica grădinăritului, lipovenii din satul Dumasca s-au dovedit a fi cei mai buni, cultivând legume și zarzavaturi de bună calitate, cerute pe piața tirgului Codăești. Fiecare sat dispunea de câte o grădină de zarzavat, grădinarii cunoscând tehnica răsadurilor și a roții de udat, cu ajutorul căreia apa era îndreptată prin canale la toate culturile. Totalul suprafeței arabile ocupate de grădinile cu zarzavaturi era 8,93 ha (în 1941)³⁵¹.

Cartoful cultivat alături de porumb și fasole completa hrana populației noastre. A fost introdus în Moldova pe la 1816 sub domnia lui Scarlat Alexandru Callimah³⁵². La 1849 se înregistrează pe pământul boieresc din satele Tăcuta, Mircești-Bântăsești și Focșasca o suprafață de patru fâlcii ocupate cu cartofi³⁵³.

Plantele textile, cînepa și inul se cultivau ca și azi, pe locuri joase și pe suprafețe mici. Din firele de in și cînepă se țesea pînza, singura țesătură pentru săteni care era ieftină și trainică. Uleiul scos din semintele de cînepă era folosit în alimentație cît și la iluminat, pînă la răs-pîndirea gazului lampant (1858)³⁵⁴. Cultura cînepii la noi în Moldova o găsim pomenită într-o hotarnică a unui sat din părțile Birladului, la 1502, cu denumirea de „locuri de cînepiști”³⁵⁵.

Dintr-o statistică a vremii aflăm că tot în 1848, pe locul boieresc, s-au cultivat 16 fâlcii cu cînepă din care 4 fâlcii la Tăcuta, 10 fâlcii la Mircești, o falce la Cujba și una la Protopopești; iar semănături cu in 8 fâlcii din care 5 fâlcii la Tăcuta și 3 fâlcii la Mircești³⁵⁶. În 1849 s-au cultivat numai 2 fâlcii de cînepă și o falce de in³⁵⁷, lucru explicabil prin faptul că, aceste culturi au fost lăsate pe seama țăranilor obligați să dea dijmă. La Dumasca s-a dezvoltat frîngeritul, ceea ce a impus cultivarea cînepii pe suprafețe mai mari, de către locuitorii satului.

Pomicultura. — Cultura pomilor fructiferi s-a afirmat ca o îndelnicire tradițională a locuitorilor din satele camunei Tăcuta. Însemnătatea acestei ocupații se poate desprinde și din actele vechi în care sînt pomenite și locurile cu „pometuri”.

Specifică satelor noastre este prezența livezilor mici și răsfirate pe lingă gospodăria fiecărui satean. În afară de ciștigul ce-l aduceau, aceste livezi îndestulau casa cu fructele lor gustoase și parfumate, constituind totodată podoaba unei gospodării bine îngrijite.

În trecut au existat aproape în fiecare sat livezi de pomi ale foștilor moșieri și ale unor locuitori înstăriți care își valorificau produsele.

Un detaliu interesant asupra roadelor livezilor ni-l dezvăluie călătorul străin Pietro Baksici, care la 1640, observă că la noi livezile erau

³⁵¹ Arhivele comunei Tăcuta, dosar „Agricultura” nr. 8/1941, nepaginat.

³⁵² *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864*, p. 116.

³⁵³ Arhivele Statului Iași, Tr. 1772, op. 2020, dos. 15871, f. 169/1849.

³⁵⁴ *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864*, p. 121.

³⁵⁵ I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, pp. 251—253.

³⁵⁶ Arhivele Statului Iași, Tr. 1772, op. 2020, dos. 16593/1848.

³⁵⁷ *Ibidem*, dosar 15871, fila 169/1849.

atît de întinse, încît în multe locuri formau adevărate păduri nepăzite de nimeni și nici culese, decît foarte tîrziu toamna și iarna³⁵⁸.

Cultura pomilor a progresat în secolele trecute în ținutul deluros al Vasluiului, iar în localitatea noastră s-a extins mai mult în satul Mircești, căpătînd un caracter competitiv pentru locuitorii răzeși, în ce privește altoitul pomilor. Exemplul lor a fost urmat de cei din Dumasca, Tăcuta, Cujba și Protopopești. În afară de multele livezi menționate mai ales în Mircești, C. Chiriță în „Dicționarul geografic al județului Vaslui” din 1898, precizează că printre ocupațiile locuitorilor acestui sat mai este și „cultura viței de vie”³⁵⁹.

În ceea ce privește structura pomilor fructiferi pe specii și varietăți, pe primul loc se situa prunul comun cu fructele vinete sau brumării și cu un conținut bogat în zahăr. În satele noastre oamenii au păstrat pentru aceste fructe denumirea de „perje”, spre deosebire de prunul goldan ale cărui fructe sînt mai mari și cărnose.

Existența cazanelor de fabricat țuică în fiecare sat și a loznițelor de uscat prune este un indiciu pentru procentul ridicat al acestor pomi.

O pondere destul de însemnată în producția de fructe îl ocupau merii domnești, crețești, țigănești și dulci-sîntiliești, alături de perele vîrățice, busuioace, harbuzești ș.a.

Nucul, considerat ca unul dintre cele mai valoroase specii pomice, se întîlnea plantat de oameni pe coastele neproductive ale dealurilor, pe marginile drumurilor și prin grădini, nelipsit fiind și cireșul cu varietățile crăiești, moldovenеști, amare, roșii-zaharoase, albe ș.a., alături de soiuri de vișin, zarzăr și gutui.

Se mai păstrează și astăzi numele fostelor livezi ale căror urme ni le indică fie un nuc-doi, bătrîni, cîțiva meri sau peri rămași din fosta plantație. Astfel, la Tăcuta e Livada Babei la nord de sat, în dreapta drumului ce duce spre Coasta Lacului. Livada lui Cozma, se află în marginea de sud-est a satului; la Dumasca, există Livada lui Mihăilă (zis Catana), Livada veche și Livada Ciobotăreștilor; la Mircești livezile Moguleștilor și Roiuleștilor, iar la Protopopești, pe panta de nord-est a satului a fost Livada lui Davidelu ș.a.

După 1933 a început degradarea livezilor datorită gerurilor puternice din iernile 1928—1929, 1940—1941—1942, precum și seceta din anii 1946—1947. Toate acestea au făcut ca producția să scadă, iar livezile să rămînă cu multe goluri³⁶⁰.

Examinînd datele statistice din 1941, livezile din satele comunei Tăcuta ocupau o suprafață de 27,08 ha³⁶¹, ca în 1948, datorită calamităților arătate mai sus, să se reducă la 6 ha. Situația precară a acestor livezi, moștenite cu un grad ridicat de îmbătrînire, cu pomi uscați, plini de mușchi și licheni sau năpădiți de boli, nu putea să mai dănuie.

În cadrul transformării socialiste a agriculturii, în scopul aprovizionării populației cu cantități de fructe proaspete în tot timpul anului, precum și pentru asigurarea materiei prime necesare industriei alimen-

³⁵⁸ Avram D. Tudose, *Peregrini străini despre meleagurile noastre*, ziarul „Vremea nouă” nr. 1714, 1 septembrie 1973.

³⁵⁹ C. Chiriță, *op. cit.*, pp. 118—119.

³⁶⁰ N. Constantinescu, *Pomicultura*, București, 1957, pp. 29—30.

³⁶¹ Ancheta agricolă din 1941 și Recensămîntul agricol și al populației din 1948.

tare și pentru export, în mai puțin de un deceniu și jumătate, au fost realizate în cooperativa agricolă de producție Tăcuta, primele plantații pomicele selecționate, pe terenuri în pantă mai puțin productive, pe raza satelor Tăcuta, Mircești, Dumasca și Protopoști.

Cultura viței de vie. — Până aproape de sfârșitul secolului al XIX-lea, pe teritoriul comunei Tăcuta se cultiva vița indigenă românească, care acoperea părți din coasta de vest a dealului Mircești, Focșasca și o parte din coasta de est a dealului Dumasca, Cujba și Protopoști. După aprecierile păstrate din bătrâni, vinurile erau de o calitate superioară. De asemenea, și documentele de arhivă amintesc de o producție locală de vinuri, pe care oamenii o consumau.

„La 10 noiembrie 1826, Ioniță Palade, vornic, poruncește lui Mihailache clucer să dea ginerelui Scarlat Sturza, spătar, zece vase cu vin vechi pentru orinda Bumbăteștilor”³⁶².

Ținând seama de tradiția culturii viței de vie și de prestigiul de care s-a bucurat de-a lungul veacurilor, la sfârșitul secolului trecut, media suprafețelor cultivate cu vița indigenă era de 20 ha pentru fiecare sat³⁶³. La 1848, pe pământul boieresc se aflau 50 fâlcii vie³⁶⁴, iar la 1849, pe pământul locuitorilor se aflau 16 pogoane vie³⁶⁵.

Varietățile mai frecvente de viță pentru struguri ce se cultivau de către locuitori în acea vreme, le aflăm din răspunsurile date de învățătorul I. Demetriu din satul Mircești la chestionarul lui B. P. Hasdeu din 16 mai 1885. Acestea erau: poama albă creată, numită frincușă, sghi-hară (sghi-harcă) verde, tămioasă (busuioacă), bălaie (plavaie), coarnă albă și neagră (țița caprei) și alte soiuri inferioare ca: razachie și țir-tăra³⁶⁶.

În țara noastră, prin anul 1884, aproape toate viile au fost distruse de filoxeră. Atunci, pentru a se reface viile distruse, s-a înlocuit vița românească cu vița americană și s-a altoit cu cea autohtonă pentru struguri de bună calitate. Marii proprietari și-au reconstituit podgoriile cu vițe altoite, iar vițele provenite din „producători direcți” ca hibridul Terras, Couderc, Algerian, Siebel și Noah, a căror cultură nu reclamă atâtea cheltuieli, au rămas să fie cultivate de către țărani³⁶⁷.

Înainte de al doilea război mondial, 80% din suprafețele viticole dispersate erau ocupate de vii hibride.

Numele de locuri ocupate în trecut cu fostele vii indigene se păstrează și azi. Astfel, pe coasta de deal ce coboară dinspre Dumasca la Tăcuta, avea o vie cu cramă boierul Costache Sturza. Locul acela se numește și azi Via Sturzei, iar mai la vale, aproape de conac, în spatele bisericii, a avut o altă vie pe locul ce se cheamă Viișoara.

La Focșasca, via lui Corbu, de 5 pogoane se afla în partea de vest a satului, pe locul care azi se cheamă După vie, iar crama era pe locul

³⁶² Arhivele Statului Iași, colecția „Documente”, pachet 608/96.

³⁶³ I. Gugiuman, V. Cîrcotă, V. Baican, *Județul Vaslui*, București, 1973, p. 108.

³⁶⁴ Arhivele Statului Iași, Tr. 1772, op. 2020, dos. 16593/1848.

³⁶⁵ *Ibidem*, dos. 15871/1849, filele 169—171.

³⁶⁶ Biblioteca Academiei R.S.R., B. P. Hasdeu, *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic*, 1884, vol. X, pp. 277—284.

³⁶⁷ V. S. Brezeanu, *Viticultura*, București, 1902, pp. 28—32.

unde se află construcția unei case³⁶⁸. În partea de nond-est a satului Protopopești, pe panta de sub brigada silvică, se afla Via Davidelu, iar în apropiere Viile Moșnegeștilor³⁶⁹.

Majoritatea viilor le dețineau răzeșii din Mircești. Bătrînii își amintesc că au apucat și ei cîțiva butuci din viile decimate. Astfel, un grup de vii se găseau la poalele Anălogului codrului de jos, altele mai la vale de Moara Mantului și alt grup făcînd parte din Racla Vișoara. Dintre răzeși, cea mai mare vie o avea Sandulache Baci, în suprafață de peste 140 prăjini, lingă Huciul Mirceștilor. La 1899, pe teritoriul satului Dumasca s-au înregistrat 11 ha vie³⁷⁰.

Micii producători care aveau vii proprii erau obligați să predea în natură parte din dijma cvenită proprietarului, neavînd dreptul de a vinde vinul decît la tirg. La 1866 se vindea vadra de vin la Tăcuta cu 2 lei³⁷¹.

În 1941, suprafața ocupată de vii în comuna Tăcuta era de 44,46 ha, iar în 1948 suprafața totală a viilor a fost de 53 ha.

Odată cu începerea procesului de transformare socialistă a agriculturii și mai cu seamă după încheiere (1962) s-a trecut, în cadrul politicii agrare actuale, la coordonarea pe baze științifice a dezvoltării viticulturii.

Păstrarea avutului. În trecut, datorită nesiguranței în care se aflau satele, locuitorii își ascundeau avutul în așa-zisele „gropi pentru piine”³⁷². Acestea erau săpate în pămînt, în anumite locuri din apropierea caselor, iar după ce se ardeau bine și se căptușeau cu scinduri, se depozitau în ele produsele agricole.

Pe lingă produsele din cîmp sau din grădini, în ele se mai ascundeau unelte și alte lucruri de trebuință, după care se astupau cu lemne și pămînt, pentru a nu se bănuî că în acel loc s-ar afla ceva. Gropile au luat numele celor ce le-au stăpînit: groapa lui Baci din Mircești, descoperită acum cîțiva ani în urmă, groapa lui Andrei Chira din Protopopești ș.a.

După ce vremurile s-au mai liniștit, oamenii și-au construit coșere împletite din nuiele pentru a-și agonisi piinea, iar mai tîrziu pătule (coșere de rezervă). Pătulele au fost înființate pentru întia dată în Principatele Unite, în 1831, prin Regulamentul Organic³⁷³. Fiecare sat își avea pătului său de rezervă făcut de sătenii de pe moșie, sub supravegherea Ocîrmuirii, din materialul lemnos adus din păduri.

Locuitorii erau datori să depună în magazii de rezervă porumb, mei sau grîu, îndeosebi porumb, cîte 6 1/2 banițe ce se treceau în două catastife, din care unul rămînea în păstrarea judecătoriei satului, iar altul se înainta către Ministerul treburilor dinlăuntru. Magaziile se pe-

³⁶⁸ A locuitorului Vasile T. Luca.

³⁶⁹ Gheorghe și Alecu Moșneagu.

³⁷⁰ C. Chiriță, *op. cit.*, p. 74

³⁷¹ Arhiva primăriei com. Tăcuta, dosar nr. 3/1866, nepaginat.

³⁷² Gh. Ghibănescu, *Din traista cu vorbe*, desaga II, p. 78.

³⁷³ C. Hagi Teodorachy, *Pătulele (coșarele) de rezervă*, conferință, București, 1905, pp. 4—5.

cetluiau cu peceteile subocîrmuitorului și proprietarului, se încuiau cu lacăte, iar cheile se depuneau la judecătoria satului³⁷⁴.

În vreme de lipsă, subocîrmuitorul distribuia porumbul necesar celor lipsiți, încheind foi (un fel de procese-verbale). Pătulele de rezervă corespundeau unei necesități sociale, iar statul garanta avutul comun.

Asemenea coșere de rezervă au existat unul la Tăcuta, în partea de sud-est a satului și altul la Mircești, pe locul actualului magazin al cooperativei de consum. Coșerele de rezervă au fost desființate prin legea rurală din 1864, fără despăgubire, iar materialul lemnos al acestor acareturi s-a folosit la construirea modestelor localuri de școală din acea vreme.

b. CREȘTEREA ANIMALELOR, a fost o ocupație străveche a populației de pe aceste meleaguri. Ea a constituit, ca și azi, sursa principală pentru acoperirea nevoilor de îmbrăcăminte și hrană și un nesecat izvor aducător de venituri.

Pădurile cu poienile, pășunile și finețele de pe aceste plaiuri au asigurat bune condiții pentru creșterea vitelor (cai, oi, porci).

Primele însemnări despre comerțul cu animale apar în secolele XVI—XVIII, cînd sînt menționate vânzări de oi, cai și boi. De la finele secolului al XVI-lea, ne este cunoscut „Catastihul” din 12 mai 1591, alcătuit de Petru Șchiopul Vodă, cu ocazia unui mare export de oi trimis în Turcia. Pe țara întreagă, în vechile ei hotare, s-au strîns atunci 141 400 oi (din goștină — 65 670 oi, din casele ținutului — 29 850 oi, din cumpărăturile negustorilor 45 880 oi). Pe întreg ținutul Vaslui au fost 8 150 oi³⁷⁵. Iar din acestea, un număr au fost, desigur, și din satele comunei Tăcuta. Deosebit de oi au mai fost și un număr însemnat de vite mari pentru cerviș.

Mărturiile unor călători străini care s-au perindat de-a lungul veacurilor prin țările românești, ne vorbesc despre marea dragoste pe care moldovenii o aveau pentru animalele lor, cărora le dădeau o îngrijire deosebită. În schimb, aceste animale le aduceau foloase multiple, la muncile agricole, în îmbrăcăminte, alimentație și, prin vânzare le aduceau banii necesari pentru plata dărilor.

De la acești cronicari străini aflăm că ciolănoșii boi moldovenești cu coarne mari și copite pietroase, care făceau ușor drumul pînă la Danzig (Polonia) nu aveau egal în privința rezistenței și vitezei de deplasare³⁷⁶. Nu numai falnicii boi moldovenești erau vestiți, dar și caii aveau multă căutare în acea vreme.

În lumea islamică exista o zicală care exprima o formă de ideal: „un tînăr persan și un cal moldovean”. Poarta otomană prețuia caii mai mult decît aurul în alcătuirea tributului. Apoi, vitele mulgătoare asigurau aproape întreg necesarul de hrană în vremuri de bejenie și de refugiu, iar din lina vitelor indigene se țeseau toate vesmintele călduroase.

³⁷⁴ *Ibidem*, p. 7.

³⁷⁵ *Documente privind istoria României*, veacul XVI, A. Moldova, vol. IV, București, 1952, p. 20.

³⁷⁶ Ziarul „România liberă” nr. 8515 din 10. III. 1972.

Locul important pe care-l deținea creșterea vitelor în economia ținutului Vaslui reiese și din testamentele și foile de zestre date urmașilor de către marii proprietari. La 6 iulie 1820, Ioniță Palade mare vornic, proprietarul Bumbăteștilor (Tăcuta), dă fiicei sale Smaranda, la căsătoria cu Scarlat Sturza, spătar, 156 oi cu berbecii lor din oile țigăi și 26 vaci cu un buhai din vitele de tamazlîc și 16 boi de giug³⁷⁷, în afară de moșii cu sate, salașe de țigani robi, argintărie, straie și alte odoare.

Tabelul de mai jos, cu datele statistice din anul 1849³⁷⁸, indică evoluția creșterii animalelor în gospodăriile locuitorilor din Tăcuta. Comparativ cu efectivul de animale din proprietatea boierească deducem că, pentru populația satelor, creșterea animalelor a constituit ocupația de bază (sporul locuitorilor fiind mai mare decât al proprietarilor care tind să-și profileze gospodăria lor pe cultura cerealelor).

Tot la această dată, marea proprietate dispunea de 124 fălci îmaș și de 123 fălci finaț; iar locuitorii celor șapte sate, azi aferente comunei, aveau 377 fălci îmaș și 249 fălci finaț, ce asigurau baza furajeră.

Proprietatea	Specificare				Obs.
	boi	cai	vite cornute tamazlîc	oi	
Boieresc	262	77	224	850	
Locuitori	360	34	364	1 120	
Total:	622	111	588	1 970	

La 1899, totalitatea animalelor pe sate era următoarea³⁷⁹:

Satele	Vite cornute	Cai	Oi	Capre	Porci	Obs.
Tăcuta	337	54	1 072	1	84	
Mircești	362	54	297	1	54	
Dumasca	312	104	553	—	262	
Focșasca	115	28	149	—	31	
Protopopești	100	17	34	2	7	
Ruleni	37	5	6	—	5	
Pripoare	13	7	13	—	1	
Cujba	74	38	19	—	6	
Total:	1 350	307	2 143	4	450	

Comparînd cifrele din anul 1849 (boi, vaci, cai și oi) cu acele din anul 1899 și raportîndu-le la suprafețele ocupate de pășuni și finețe, se constată o mare disproporție. După o jumătate de secol numărul bovinelor a crescut numai cu 2,80%, al cailor cu 3,92% și al oilor cu 3,46%.

³⁷⁷ Arhivele statului Iași, *Documente*, pachet 608/77, original.

³⁷⁸ *Ibidem*, dosar 15871/1849, filele 169—171.

³⁷⁹ C. Chiriță, *op. cit.*, p. 60, 74, 82, 118—119, 147—148, 161, 184—185.

Importanța creșterii vitelor ca ramură principală a agriculturii, rezultă și din sprijinul pe care-l acorda statul, îndeosebi marilor proprietari, prin scutiri de dări, suprafețe de teren neexpropriate etc. Astfel, la exproprierea din 1922, lui Dimitrie Dobrescu, proprietar la Tăcuta, i se lasă pentru ferma de vite 210 ha pășune, iar pentru crescătoria de cai 109 ha³⁸⁰.

Pentru a se încuraja creșterea vitelor și prăsirea animalelor de rasă, s-a organizat în orașul Vaslui „Expoziția de animale” din 27—28 octombrie 1934, în scopul de a stimula preocuparea crescătorilor de animale (taurine, ovine, porcine, cabaline etc.) din unitățile agricole de stat (ferme) și cele ale crescătorilor individuali. Din exemplarele prezentate de locuitorii acestei comune, satul Mircești a primit premiul al III-lea pentru expunerea de cabaline (iepe cu mînji)³⁸¹.

Pînă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, vitele erau deosebit de apreciate; după această dată, numărul lor a început să scadă datorită extinderii terenurilor cultivate cu cereale, a reducerii locurilor de pășunat și finaț, precum și limitarea imasurilor acordate țăranilor clăcași. Dintre speciile de animale, ovinele s-au menținut cu un spor mai ridicat, prin faptul că se puteau crește mai ușor. Numele unor familii întinlinite în satele comunei (Baciu, Ciobanu, Mocanu, Zeru) capătă, evident, o explicație legată de creșterea acestor animale.

La ancheta agricolă din 10 februarie 1941, inventarul viu al comunei Tăcuta consta din: 486 cai, 191 boi, 236 vaci cu lapte, 1 taur, 2 561 oi și 185 porci. Iar în anul 1948, cu ocazia efectuării recensămîntului agricol și al populației s-au înregistrat: 132 cai, 355 boi, 371 vaci, 325 tineret bovin, 2 285 oi, 8 capre și 258 porci.

c. ALBINĂRITUL LA TĂCUTA. Tradiția albinăritului pe aceste meleaguri se leagă de cele mai îndepărtate vremuri. Este interesant de amintit că în trecut, aproape în fiecare localitate a ținutului Vaslui, orice sătean avea o mică prisacă pe lîngă casă ori în livadă și chiar în păduri, în mijlocul poienilor, de la care recolta cantități suficiente de miere și ceară, atît pentru nevoile casei, cît și pentru vînzare.

Mierea pe care o scoteau de la stupi ținea loc de zahăr și din ceara fagurilor confecționau luminări pentru iluminat, iar hoștina o foloseau „de leac”.

Vechea stemă a ținutului Vaslui — stupul cu albine — reprezenta predilecția deosebită a locuitorilor pentru apicultură. Albinăritul a cunoscut o mare dezvoltare în timpul orînduirii feudale, produsele melifere fiind foarte mult solicitate pe piețe străine.

Negustorii genovezi, dornici de cîștig, nimereau cu mărfurile lor transportate pe corăbii, atît în porturile Mării Negre și în cele dunărene, cît și pe cursul apelor din interiorul țării, aducînd postăvuri, mătăsuri, lucruri pentru găteală, untdelemn superior, orez, pentru a primi în schimb grîne, vite, lînă, piei, miere și ceară.

³⁸⁰ Arhivele Statului Vaslui, Consilieratul agricol Vaslui, dosar nr. 30/1922, pp. 1—13.

³⁸¹ Locuitorul Vasile Manea din Mircești.

Creșterea albinelor se făcea în știubeie (buduroaie) destul de primitive, lucrate din copaci scorburoși îndeosebi de tei, cireș și răchită. Primăvara, la înflorirea cireșilor se efectua la stupii primitivi „răteza-tul“; atunci se scoteau o parte din fagurii vechi, pentru ca albinele să construiască alții noi, în care să depoziteze mierea³⁶². Ei se înmulțeau repede, fiecare colonie dând 4—6 roiuri pe vară. Recoltatul mierii avea loc pe la sfârșitul lunii august prin procedeul „bătutului“ care consta în sacrificarea albinelor cu fum de pucioasă; iar în lipsa pucioasei se folosea „prahaghița“³⁶³ în același scop, putându-se apoi lua fagurii pentru a se extrage mierea și ceara prin stoarcere cu ajutorul sacului de cîneș și a teascului de lemn. Cu timpul s-a folosit „metoda prigonitului“, prin care albinele erau ocrotite. Astfel, pe la mijlocul lunii iulie, albinele din stup erau evacuate într-un știubei gol în care pînă în toamnă reușeau să-și construiască alți faguri cu miere, ce serveau drept rezervă pentru iarnă. La venirea frigului stupii erau băgați în adăposturi numite „zâmnice“ unde se așezau „clit“ unii peste alții.

În secolele XVI—XVII se dădea dijmă un stup din 50, iar cînd numărul acestora era mai mic, se dădea o para de stup³⁶⁴ și pentru fiecare calup de ceară se dădea o dare numită camînă.

Comerțul cu miere și ceară se făcea pe piața internă, fiind vîndute la diferiți negustori, de obicei turci, greci, armeni sau evrei. Credem că nu este lipsit de interes să arătăm că în 1750 un stup de albine valora 50 parale³⁶⁵; prețul mierii în 1784 era de 2 lei vadra³⁶⁶, în 1896 kilogramul de miere se vindea cu 1,20 lei³⁶⁷, iar în perioada 1861—1869, ocaua de ceară costa 20—25 lei³⁶⁸.

Cei mai mulți stupi se găseau în satele răzășești³⁶⁹. Locuitorii acestor sate au moștenit dragostea pentru stupi din moși-strămoși, care la rîndul lor au transmis-o urmașilor. Prisăcărîtul constituia în trecut o îndeletnicire de seamă și pentru marii proprietari. Denumirea de Prisaca, dată pădurii din partea de vest a satului Protopopești indică existența unei mari prisăci pe vremea boierului Ioniță Palade. Și astăzi se mai găsesc bucăți de captare ce serveau drept acoperiș pentru știubeie. Din această prisacă se recoltau multe putini cu miere și sloiuri de ceară pentru export.

La nord-est de Dobrovăț există un șir de văi străbătute de mici pîrîiașe, numite Văile Știubeilor. Toponimicul ne amintește de creșterea

³⁶² C. Istrate, *Apicultura într-o gospodărie boierească din Moldova la mijlocul secolului al XVIII-lea*, în revista „Cercetări“ agronomice în Moldova“, Iași, anul III, iunie 1970, pp. 139—144.

³⁶³ Ciupercă cu care se afumau stupii.

³⁶⁴ *Marea enciclopedie agrară*, vol. V, București, 1943, p. 275.

³⁶⁵ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. VII, p. LXX—LXXI.

³⁶⁶ *Ibidem*, pp. 139—144.

³⁶⁷ N. Nicolaescu, Gh. Stoinescu, *Călăuza stuparului*, București, 1921, pp. 5—6.

³⁶⁸ Profira C. Groholschi, *Țirgu Neamț* (monografie), 1930, p. 64.

³⁶⁹ Toader și Ion Zeru din Mircești aveau la 1883 peste 180 știubeie; preotul Mihai Agape, Alecu Baci, Petrahe Popa, preotul Mihalache, Gh. Cozloschi, Aniței N., toți din această localitate, peste 60 știubeie. La Protopopești, Gheorghe, Neculai și Ion Bejenaru. Ioniță, fiul lui Andrei Chira și Costache Cujbă, aveau peste 70 știubeie. Stuparii din Dumasca, Mihăilă, fiul lui Toma Catană, Sirghie Balan și Grosu posedau peste 50 știubeie; la Tăcuta, Petrea Alexandroaie și Vasile Ciobanu aveau în jurul a 35—40 știubeie.

albinelor practică de locuitorii satelor și de călugării de la mănăstire, vecini cu Tăcuta.

Importanța deosebită ce se dădea acestei îndeletniciri se vede și din zapisele de vânzări, din actele de dănie, de schimburi de pământ, din foi de zestre (izvoade) ori testamente. Nu se uita să se menționeze locurile pentru prisăci și stupii cu albine. Astfel, în 1883, Toader și Domnica Zeru din Mircești dădeau ca zestre fiicei lor Ilinca, 4 măci (stupi) pe lângă una vacă, doi minzați, doi godini, precum și partea ce i se cuvenea din cele 91 fălci și 56 prăjini pământ, restul rămânând fraților Vasile, Spiridon, Victoria și Gheorghe³⁹⁰.

Baza meliferă pentru creșterea albinelor era asigurată de masivele păduri de tei din împrejurimi, de salcâmii plantați pe lângă așezări și de flora finețelor și a poienelor.

În 1898, în comuna Tăcuta erau 178 colonii de albine, iar în 1948 peste 184³⁹¹. Ulterior, numărul stupilor a sporit datorită măsurilor luate, când s-au introdus și aici stupii sistematici, cu faguri în rame mobile, precum și roitul artificial, extragerea mierii cu ajutorul mașinii centrifuge etc. În anul 1965 numărul stupilor în satele comunei s-a ridicat la 203³⁹².

În anii favorabili și în condițiuni prielnice de floră, de la un stup sistematic, bine populat s-au putut recolta până la 30 kg miere; iar în medie 15 kg miere și 500 g ceară.

Iată ce spuneau bătrînii despre stupi și oi:

„Cînd se umplu fîntinele,
Scad stupii și stînele“³⁹³.

Este un adevăr de necontestat că în anii ploioși, nectarul și polenul din flori fiind „spălat“, albinele nu mai au suficientă hrană pentru a umple fagurii, stagnînd roitul.

Azi, crescătorii de albine obțin, pe lângă produsele tradiționale, miere și ceară, și alte produse: lăptișor de matcă, polen floral, propolis, produse de o recunoscută valoare alimentară și terapeutică.

d. CREȘTEREA VIERMILOR DE MĂTASE. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, creșterea viermilor de mătase era cunoscută în Moldova. Această îndeletnicire a ajuns la noi prin anul 1779 și a fost încurajată din indemnul domnițelor și al boierilor, care s-au ocupat cu ea³⁹⁴. Firul de mătase a folosit la confecționarea unor podoabe frumoase și trănice. Creșterea viermilor de mătase se făcea atît pentru satisfacerea nevoilor casnice, cît și mai tîrziu, pentru comercializarea gogoșilor de mătase. Sericultura devine astfel o îndeletnicire aducătoare de venituri. Prețurile mari oferite de negustorii străini pentru gogoșile de mătase, au încurajat în mod deosebit această cultură, care începe să fie practică atît

³⁹⁰ Izvod de zestre dat de Toader Zeru din Mircești fiicei sale Ilinca, la 1883 (găsit la locuitorul N. Baci).

³⁹¹ Recensămîntul agricol și al populației din 1948.

³⁹² Recensămîntul animalelor din 3 ianuarie 1965.

³⁹³ Auzită de la Ion Mancu din Focșasca, în vîrstă de 80 ani.

³⁹⁴ Aurelia Simionescu, *Viermele de mătase și borangicul*, pp. 5—6.

de locuitorii satelor, cît și pe moșiile proprietarilor, unde au luat ființă adevărate întreprinderi pentru creșterea viermilor de mătase, folosindu-se alături de muncitori clăcași și specialiști străini³⁹⁵.

Cunoscînd nevoia tot mai mare de mătase naturală pe piața străină și rentabilitatea ei, boierul Costin Sturza hotărîse, în primăvara lui 1862 construirea a două stabilimente pentru creșterea viermilor de mătase pe moșia sa Tăcuta, sub conducerea unui supus francez, I. Culuvrin³⁹⁶.

Magaziile (stabilimentele) pentru creșterea viermilor de mătase se aflau în preajma conacului, în partea de sud a parcului, pe locul unde actualmente se construiesc case pentru săteni.

Baza furajeră a fost asigurată prin plantarea a 20 ha de duzi în toamna anului 1845, la locul numit în acea vreme Fundul Tăcutei.

În ceea ce privește evaluarea aproximativă la care ajunsese producția, ziarul „Românul” ne informează că în anul 1863, „la această moșie s-au crescut jumătate oca³⁹⁷ sămînță de gîndaci de mătase; întreprinderea reușind pe deplin, reclama «Spre știință publică» făcută în ziarul de mai sus, cere un amator pentru gogoășele produse spre a scoate sămînța pe loc³⁹⁸».

Boierul Costin Sturza obișnuia sistemul dijei pentru frunza de dud și sămînța de viermi de mătase dată sătencelor, în schimbul cărora ele ofereau jumătate din gogoșile recoltate. Dintr-un gram de sămînță, țărăncile scoteau un kg de gogoși, care dădeau în medie 100 grame de fuior (fire borangic).

Plantația de duzi a fost defrișată în anul 1920 de către ultimul proprietar, Dimitrie Dobrescu, păstrîndu-se pînă azi doar numele locului În Aguzi, în amintirea fostei livezi.

e. IAZURI CU PEȘTE. Satele comunei și moșiile boierești fiind străbătute de piraie, pe cursul lor au fost construite iazuri pentru creșterea peștilor. Ele se închideau cu pari și împletituri de nuiele (zagaz), care se umpleau cu pămînt. Iazul astfel construit era alimentat din apa pîriului, iar cînd se pescuia, se scădea apa prin deschiderea zăgazului.

Cele mai multe iazuri se aflau pe valea pîriului Cuțigna, care nu seca niciodată. Iazurile erau destinate atît creșterii peștilor, cît și udatului grădinilor și purtatului morilor, lucru pomenit și în actele vechi (pe Cuțigna au existat heleștee, pive și mori de apă). Nu numai pe această vale, dar și pe cursul celorlalte piraie, pe porțiuni mici de teren au fost construite rimnice pentru creșterea peștilor.

În piraiele și în rimnicele construite de locuitori (parte din ele se aflau prin grădini), se creșteau pești de talie mică: obleți³⁹⁹, lini, porcușori, chișcari, plătică și raci; pe cită vreme în iazurile mari se creștea crapul sălbatic și carasul.

³⁹⁵ Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864, p. 123.

³⁹⁶ *Ibidem*, p. 123.

³⁹⁷ Oca — unitate de măsură folosită în trecut în Moldova, egală cu 1,291 kg.

³⁹⁸ „Românul”, ziar politic, comercial, literar, anul VII/1863, 4/8 iulie, p. IV.,

col. V.

³⁹⁹ Li se mai zice și „țîri”.

Iată câteva din cele ce au existat în vechime, pe teritoriul comunei:

— Iazul Sturzei, amintit în „Dicționarul geografic al județului Vaslui“, la 1889. Era format din apele pîraielor: Fundul Tăcutei (azi Aguzi), Larga și Cuțigna. Se afla situat la câteva sute de metri de parc, în partea de vest, în șesul cu același nume, unde cele trei pîraie au fost îndiguite, formînd cel mai mare iaz din partea locului în acea vreme. Se întindea pe o suprafață de 31 ha. A fost populat cu crapi, carăși și raci.

— Iazul răzeșilor din Mircești cunoscut și sub numele de Iazul vechi a fost construit în Șesul Mare, spre Gruî, pe Cuțigna. A avut moară pentru măcinat și piuă pentru învîlîtul țesăturilor din lînă (sumane).

— Iazul Cujbeștilor a fost construit pe pîriul Cuțigna înainte de 1830, în partea de est a satului Sofieni, pe moșia Protopopești, de către Gavril Cujbă, proprietarul satului cu acest nume. Ezătura, nu prea mare, se cunoaște destul de bine și astăzi.

— Iazul Dobreștilor de pe valea pîriului Larga, lîngă pădurea Larga, a fost construit de lipoveni, în anii 1930—1931.

— Rîmnicul lui Păncescu, construit în dreapta șoselei ce duce la Codăești, la o depărtare de un km de satul Tăcuta se alimenta din apa Cuțignei.

Iazurile din trecut dispuneau de o microfloră acvatică abundentă, cu un plancton bogat ce constituia o hrană îmbelșugată pentru pește. Ploile mari din anul 1876 urmate de altele, au provocat ruperea zăgazurilor iazurilor amintite. Nemaifiînd refăcute, piscicultura a stagnat un timp, pînă la construirea noilor baraje.

f. MEȘTEȘUGURILE. Din nevoia de a produce lucruri utile pentru gospodărie (îmbrăcăminte, încălțăminte, unelte de muncă și de uz casnic), localnicii au găsit destul timp pentru prelucrarea lemnului, a fierului, a lutului, a pietrei, a pieilor de animale ș.a. Datorită acestor activități s-au născut în satele comunei o serie de meșteșuguri, devenite cu timpul tradiționale. Pe măsură ce societatea a evoluat și necesitățile de bunuri meșteșugărești s-au diversificat.

Meșteșugarii satești care practicau, de altfel ca și astăzi, morăritul, timplăria (stoleria), butnăria (dogăritul), dulgheria (teslăria), rotăria, zidăria (pietrăria), fierăria, olăria, cojocăria, ciubotăria, croitoria ș.a., au jucat un rol de seamă în viața economică a satelor comunei. Din mîna pricepuților meseriași au ieșit lucruri utile, făcute cu mult meșteșug și gust artistic. Unelele de muncă folosite erau simple, iar procesul de muncă manual.

Pe măsură ce producția s-a dezvoltat, cererile de produse meșteșugărești au sporit. De aceea boierii — în trecut — căutau să aibă cît mai mulți și mai pricepuți meseriași pe moșiile lor. Cele mai multe meșteșuguri erau legate, ca și azi, de producția agricolă.

Unele nume întîlnite în satele Tăcuta, Mircești, Dumasca, Protopopești și Focșasca (Moraru, Butnaru, Rotaru, Teslaru, Stoleru, Apetroaie, Blănaru, Cojocaru, Ciubotaru, Olărașu, Zlataru etc.), sînt dovezi

că înaintașii acestor familii și chiar urmașii lor de azi, au practicat și poate mai continuă să mai practice meșteșugul de la care-și trag numele. Aproape fiecare locuitor de la sate cunoștea cite o meserie.

g. MORĂRITUL. Multă vreme, locuitorii acestor sate au măcinat cerealele la rîșnița de mină, în forma ei cea mai primitivă. Apărută la începutul erei noastre, „rîșnița“ se mai păstrează și astăzi în unele gospodării țărănești pentru facerea crupelor folosite în hrana puilor de păsări și a bulgurului.

Datorită dezvoltării economice sătești, apar moara de apă, moara de vînt și morile de foc (cu benzină și aburi). Astfel de mori au fost răspindite și în localitățile de pe teritoriul comunei Tăcuta.

Vechimea morăritului la Tăcuta se poate aprecia documentar la începutul secolului al XV-lea. Un document din 1632 menționa că logofătul Dumitru Buhuș, stăpînul moșiei și satului Protopopești avea piua și moară pe Cuțigna⁴⁰⁰.

De-a lungul văilor, pe cursurile de apă se înșirau mori pentru măcinatul grîului și al porumbului și pive pentru sumani. În Valea Gruuiului, răzeșii din Mircești au avut o moară de apă — Moara răzeșilor. Această moară se vede că a păstrat un caracter obștesc, aparținînd satului întreg sau unui grup de familii ce se înrudeau între ele. Ezătura se vede și azi. Cu ocazia lucrărilor agricole, tractoarele au scos la iveală resturi din pietrele de „uruit“ și cărămizi de la aceste mori.

La 1830, Gavril Cujbă, fostul proprietar al satului Cujba, avea moară de apă pe Cuțigna⁴⁰¹. Tot pe cursul acestei ape a mai existat moara lui Ioniță Palade, la locul numit Plumbuita, iar la Focșasca pe apa Lărgăi, a fost moara Leonteștilor⁴⁰².

Pentru a satisface nevoile de măcinat ale locuitorilor în tot timpul anului, afară de morile de apă, care, în iernile grele sau în verile secetoase nu mai funcționau, se confirmă existența, în trecut, pe teritoriul Tăcutei, a două mori de vînt ce au fost situate în locuri favorabile folosirii energiei eoliene. Prima moară de vînt la Mircești, proprietatea lui Mantu Lărgeanu, a fost pe panta dealului Anălogul Codrului de Jos mai sus de bisericuța de lemn. Se cunoaște și azi locul postamentului pe care se aflau așezate pietrele. Cu timpul această moară n-a mai rentat, fiind concurată de o altă moară de vînt, a Bobuleștilor, ce era situată pe dealul Miclea în capătul viei nobile, în dreptul lizierei de salcimi.

În anul 1848, se aflau pe raza satelor acestei comune, mai multe pietre de moară din care 5 la Tăcuta, 4 la Mircești, 2 la Protopopeștii-Cujbeștilor și 2 la Protopopeștii-Ducăi⁴⁰³. În total 13 pietre de moară, ceea ce indică o creștere a producției de cereale. E locul să arătăm că pietrele pentru rîșnițe se aduceau din ținutul Hîrlău, iar cele de moară din părțile Dorohoiului. Morile de vînt și cele de apă au dispărut, feno-

⁴⁰⁰ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. II, pp. 116—18.

⁴⁰¹ C. Chiriță, *op. cit.*, p. 60.

⁴⁰² Proprietar Leonte Ion, răzeș.

⁴⁰³ Arhivele Statului Iași, Tr. 1772, op. 2020, dosar 16583/1848.

men legat de apariția morilor mecanice cu aburi (locomobile) și ulterior a celor cu motoare cu explozie⁴⁰⁴.

În anul 1861 funcționa o moară mecanică în satul Tăcuta, cu doi lucrători, plătiți amândoi cu 500 lei anual, și care măcina 200 merțe de griu, 300 merțe secară și 800 merțe popușoi într-un an⁴⁰⁵. Până după cel de-al doilea război mondial au mai funcționat o moară cu motor în satul Protopopești (moara Poenaru) și o moară țărănească, la Tăcuta (moara Dobreștilor).

Azi, în economia comunei, industria este reprezentată printr-un important obiectiv — moara sistematică — a cărei construcție în centrul comunei s-a realizat în 1940, de către fostul proprietar Radu Dobrescu. Naționalizarea acestui obiectiv a pus problema modernizării lui. În anul 1952, au început lucrările de reconstrucție de către Întreprinderea economică de industrie locală Vaslui, prin ridicarea unui etaj și montarea lui.

În locul rudimentarelor pietre de uruit au fost aduse mașini moderne, care au fost montate de specialiști. Operațiile de modernizare s-au executat între anii 1952—1957, iar la 8 ianuarie 1958, moara Tăcuta a intrat în probe mecanice. Utilajul ei cuprinde: fluxul tehnologic modern, precurătorul, curătorul, elevatoarele ce urcă până la primul etaj, transportind griul și porumbul înmagazinat, apoi turbinele de aer, bateriile de cicloane și la mijloc, sala unde sînt montate trei valțuri pentru griu și un valț pentru porumb. Toată această instalație a fost acționată pînă în primăvara anului 1974 de către un motor Diesel tip Skoda de 240 Hp, prevăzut cu 6 cilindri și montat la subsol. În prezent, pentru economie de combustibil, instalația este acționată de un electromotor.

Moara mai dispune de un siloz de 80 tone pentru materia primă și un depozit de 18 tone pentru produse finite. Capacitatea de producție este de 25 tone în 24 ore la grîu iar la porumb 800 kg într-o oră. Unitatea este utilizată de aproximativ 42 comune de pe raza județului Vaslui și Iași. Salariații ei sînt: un responsabil (maistru-morar), trei morari de tură, trei mecanici, doi cantaragii și un om de serviciu pentru curățenia localului.

Uiumul perceput de la cetățeni aduce importante venituri statului și întreprinderii vasluiene (IEIL), acoperind cheltuielile de întreținere și salariul personalului angajat.

În afară de morari se puteau întîlni în sate și alți meșteșugari. Rotarii confecționau roate, osii, juguri, grape și sănii. Cei care cunoșteau dulgheria prelucrau lemnul de stejar, frasin, fag, carpen, ulm, arțar și jugastru, transformîndu-l în materiale lemnoase pentru construirea locuințelor, acareturilor și uneltelor (grinzi, furci, căpriori, scinduri apoi țăpoaie, greble, lopeți). Timplarii, din lemnul de brad, tei, cireș, nuc și pâr lucrau dulapuri, mese, scaune, paturi, ferestre și uși.

Satele cu dealurile împănate cu vii nu puteau fi lipsite de dogari (butnari) care confecționau din lemnul de stejar și frasin doage pentru poloboace, balerci (butoiașe), iar din lemnul de tei și brad făceau cofe, cofăele, donițe, ciubere și putini. Ei erau cei mai numeroși.

O parte din acești meseriași erau foarte pricepuți la lucratul lemnului precum și sculptatul acestuia. De pildă, troița de la Mircești, lu-

⁴⁰⁴ P. Poghirc, *op. cit.*, p. 37.

⁴⁰⁵ *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864*, p. 216.

crată din lemn de doi meșteri localnici⁴⁰⁶ pe care se află dăltuite numele eroilor din cele două războaie mondiale.

Fierăria este cel mai important meșteșug. Nu există sat să nu aibă un mic atelier de fierărie. Meșterul fierar odinioară ca și azi, avea de lucru în tot timpul anului. În trecut ei făureau fiarele plugurilor, topoare, seceri, lacăte, potcoave, lanțuri, cuie pentru case și chiar arme pentru apărare (sulițe, săgeți, baltage). Azi se ocupă mai mult cu potcovăria și cu legatul carelor și căruțelor. Pentru prelucrarea fierului foloseau, ca și azi, mangalul (cărbune) ce-l făceau cărbunarii de codru, la margini de pădure, prin arderea mocnită a lemnului în niște cuptoare de piatră sau de pământ. În iarna anului 1971, pe muchea dealului Cujba, în apropierea pădurii Dobrovăț, a fost descoperit un cuptor de piatră în care se prepara mangalul⁴⁰⁷, conținând o parte din acest material măcinat de vreme. Un alt cuptor unde se prepara cărbunele folosit în atelierele de fierărie a existat în pădurea Larga, într-un loc numit La Mângălărie, aproape de punctul Vama⁴⁰⁸, lângă poiana lui Pirlog. Pisosul de cărbune era vîndut pe piața Iașului sau a Vasluiului.

Alți meșteri erau cioplitorii în piatră și zidarii. Cei mai cunoscuți au fost în Dumasca, Tăcuta și Focșasca. Aceștia au învățat meșteșugul de la alți meșteri mai vechi, aduși de boieri. Pietrarii scoteau piatra, ca și azi, din dealurile Cujbei, Dumasca și Focșasca și o foloseau la diferite construcții: pivnițe, temelii de case, fintini ș.a.

Cea mai mare carieră de piatră a fost pe teritoriul satului Focșasca, la locul numit Pietrărie. Tot din acest loc, cu decenii în urmă, s-a extras și piatră de var, însă de proastă calitate. Varul obținut s-a folosit de către foștii proprietari ca tencuială la magazine, grajduri și la alte lucrări. Se mai păstrează și azi numele locului unde se producea acest material — La vărărie. Bisericile construite din piatră sau lemn, fostele conace boierești, temelii de case, pivnițele, nu se pot explica fără existența în sate a meșterilor zidari, lemnari și fierari.

Olăritul a fost cunoscut la Tăcuta și Dumasca cu multe secole în urmă. La Dumasca se știa de doi olari pricepuți⁴⁰⁹ și de unul la Tăcuta⁴¹⁰. Toți aveau cuptor de ars oale. Aceștia făceau oale și alte vase necesare gospodăriei țărănești (străchini, ulcioare, capace de pus pe oale — (pocrișuri) etc.

Printre alți meșteșugari se numără și frînghierii din Dumasca (lipoveni) care, în atelierele lor confecționau frînghii, sfori, chingi de șa, guri de ham, căpestre, sacose de piață, folosind ca unealtă în atelier roata de tors fuiorul și sania de răsucit, numită și scirleică. Meșteșugarii aceștia, puțini la număr⁴¹¹, făceau comerț cu produsele lor într-o formă mai restrînsă și periodic.

Cojocăritul, meșteșug specific satelor noastre a fost practicat din vechime, ca și azi, de către bărbații care cunoșteau destul de bine secre-

⁴⁰⁶ Constantin Gh. Huțuțui și Constantin I. Huțuțui din Mircești.

⁴⁰⁷ Cuptorul a fost descoperit de locuitorul Const. Bejenaru, în 1971, cu ocazia scoaterii pietrei pentru o temelie de casă.

⁴⁰⁸ Locul unde se percepea taxă pentru lemnele scoase din pădure.

⁴⁰⁹ Grigore Platon zis Zaharia și Vasile Rusu zis Chișleag.

⁴¹⁰ Adam Mineață.

⁴¹¹ Gheorghe Lombadă, Zaharia Lombadă și Ștefanov Amfim.

tul dubitului și curățatului pieilor. Ei confecționau din piei de miel, oaie și capră, căciuli, pieptare, cojocele, cojoace, chimire, sarici, meșini ș.a. În Tăcuta erau cițiva locuitori neîntrecuți în această meserie⁴¹².

O altă categorie de meșteșugari, cunoscuți mai tirziu în satele comunei, au fost ciubotarii sau cizmarii. Ei lucrau ciubote îndeosebi pentru locuitorii mai înstăriți, ciuboțele, ghetе și papuci. Înainte de introducerea acestui meșteșug la sate, opinca era principala și adesea unica încălțăminte a țăranului moldovean⁴¹³.

Croitorii îi aflăm la sate după introducerea portului străin. În vechile statistici numărul acestor meseriași este destul de mic, dovadă că localnicii își confecționau singuri îmbrăcămintea.

În timpul lunilor de iarnă, în orele de răgaz, sătenii știau cum să-și pună în valoare munca, executînd în casă sau în micile lor ateliere, în afară de meșteșugurile amintite și alte îndeletniciri: împletituri din nuiеle (coșuri și lese pentru porumb), împletituri din paie (pălării), din papură (rogojini), mături din sorg ș.a.

La fel, sătencile își valorificau timpul de repaus al iernii la prepararea săpunului, torsului lînii, cînepii, inului, din care scoteau țesături trainice pentru îmbrăcămintе, așternut și alte trebuințe din gospodărie. Torsul și țesutul reprezintă și astăzi una din cele mai răspîndite îndeletniciri casnice. Sînt puține casele în care, în timp de iarnă să nu se audă bătaia ritmică a vătaelor și suveicilor de la stative.

Încheiem aceste rînduri despre meșteșugari și meșteșuguri cu următorul „tabel statistic“, alcătuit în anul 1845, de către aparatul fiscal din acel timp (categorii de meseriași)

Nr. crt.	Meserii	S a t e l e					Total
		Tăcuta	Mircești	Protopopești	Focșasca	Dumasca	
1.	Țimplari (stoleri)	1	1	1	2	1	6
2.	Dogari (butnari)	—	3	1	—	—	4
3.	Rotari	4	1	—	1	—	6
4.	Fierari	2	1	—	1	—	4
5.	Pietrari (zidari)	1	—	1	—	1	3
6.	Cojocari (blănari)	1	2	1	1	1	6
7.	Croitori	—	1	—	—	—	1
8.	Ciobotari (cizmari)	—	2	—	—	—	2
9.	Olari	1	1	1	—	1	4
10.	Prisecari	1	2	1	—	1	5
11.	Cîrciumari	1	1	2	1	1	6
12.	Cîhodari	—	—	1	—	—	1
13.	Neguțători de mărunțișuri (coropcari)	—	—	—	—	25	25
14.	Calfe	—	—	—	—	5	5

⁴¹² Frații Zaharia și Mihai Tudose.

⁴¹³ *Dezvoltarea economiei Moldovei, 1848—1864*, p. 200.

Activitatea meșteșugărească a evoluat în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea⁴¹⁴. Produsele meșteșugărești se vindeau îndeosebi pe piața târgului Codăești și la iarmarocul anual (1—8 septembrie) de la Vaslui. Săteanul care exercita un meșteșug, își desfășura singur marfa, adică era și negustor.

h. Comerțul și negustorii. Atragerea satelor comunei Tăcuta în circuitul schimbului de mărfuri s-a datorat așezării sale în apropierea vechiului drum moldovenesc ce lega Galații — în plină ascensiune economică în prima jumătate a secolului al XIX-lea — cu Birladul, Vasluiul și Iași.

Cel mai important drum care făcea legătura între Iași și Vaslui trecea prin Scinteia (14 km distanță pînă la Tăcuta). Pe el circulau călărașii, curierii, alaiurile domnești⁴¹⁵ și, fără îndoială, și transportul de mărfuri.

La sate, desfacerea articolelor industriale care nu se produceau acolo, se făcea prin mijlocirea unui număr de mici negustori care vindeau, prin sate, diferite articole: ată, ace, nasturi, mărgel, pînzeturi, găteli, sticlărie, achiziționînd de la țărani și de la micii proprietari produse agricole. Aceștia erau negustorii ambulanți cărora li se spunea și „coropcari”⁴¹⁶ și care făceau legătura dintre oraș și sat.

Dreptul de a exercita acest comerț, considerat ca cea mai veche formă de aprovizionare întimplătoare, era îngăduit de anumite opreliști trecute în „hrisov”. Nu era îngăduit, de pildă, celui care făcea astfel de comerț să-și desfacă mărfurile pînă ce nu plătea taxa prevăzută în „patentă” sau pînă nu obținea invoirea de la proprietar pentru vînzare, mai ales a băuturilor. Prezintă interes deosebit — fiscal și social — să arătăm existența în satul Dumasca, a unui număr de 25 negustori și 5 calfe paten-tari, de starea a treia, aprobați de vistierie în anul 1839⁴¹⁷, iar în 1845, Larion, fiul lui Clim din Dumasca, neguțător de starea a treia, a fost găsit negoțitorînd în apropiatul tîrg Codăești⁴¹⁸.

O formă mai avansată în evoluția comerțului, după tratatul de la Adrianopol (1829) o prezintă târgurile organizate de boierii dornici de căpătuială.

Astfel, la 28 aprilie 1856, vornicul Gheorghe Sturza cere Departamentului de Finanțe să-i aprobe a înființa „pe moșia sa, Tăcuta, sau Bum-bătești” din ținutul Vaslui, un tirgușor cu zile de tîrg, joia, și 12 iarmaroace pe an⁴¹⁹. Ceea ce i se și aprobă la 30 iunie 1856, prin hrisovul nr. 780⁴²⁰. Tirgușorul înființat pe această moșie purta numele de „Sturzeni” și s-a menținut și sub Elena Sturza⁴²¹. În această perioadă se constată o sporire a numărului de tîrguri și tirgușoare particulare, ceea ce indica o

⁴¹⁴ În perioada 1910—1954 în comuna Tăcuta aflăm următorii meseriași: 4 fierari, 8 croitori, 8 lemnari, 2 cizmari și 3 cojocari.

⁴¹⁵ Dan Bădărău, Ion Caproșu, *Iași vechilor zidiri*, Iași, 1974, p. 297.

⁴¹⁶ *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p. 288.

⁴¹⁷ Arhivele Statului Iași, *Catagrafii*, Tr. 1423, op. 1619, nr. 970, filele 160—164.

⁴¹⁸ *Ibidem*.

⁴¹⁹ Arhivele Statului, Iași. Tr. 1768, Opis I, dos. 2262, f. 2, și vol. Arh. Stat. „Orașe și tîrguri”, Moldova, II, București, 1960, p. 482, nr. 213.

⁴²⁰ Arhivele Statului, Iași, *Documente*, pachetul nr. 218.

⁴²¹ *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p. 310.

ГРИГОРИЕ АЛЕКС. ГИКА ВВ.

DOMN HEREI MOADOBEI.

ПАТЕНТЪ

[illegible]

Директорія, єпископ Філімонський і окремі депутати директорії
 приїжджують до Києва, і в цей час дають акти. Підписують акти
 директорії єпископ Філімонський, і окремі депутати директорії.

See a Picay

TABLE 11. — 8

creștere a pieții interne. Veniturile aduse proprietarilor proveneau din perceperea bezmănului și a acelor beneficii care rezultau din monopolul vânzării anumitor produse⁴²².

Pe aceeași linie se înscrie și activitatea hanului și a celor două velnițe de la Tăcuta, în scopul sporirii de venituri, a boierilor Pălădești, Sturzești și ulterior Dobrești.

Era un han de tipul celor de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. O clădire veche din paiantă, construită rudimentar de meșteri locali, în formă dreptunghiulară, prevăzută cu o încăpere mare la mijloc și încă cinci camere mici (trei în stînga și două în dreapta), iar dedesubt pivnița mare, de piatră, construită de meșteri iscusiți. Clădirea a ars în mai multe rânduri, numai pivnița și-a păstrat înfățișarea neschimbată. Potrivit mărturiilor unor bătrîni, pivnița de sub han și încă două pivnițe de la conac ar fi fost lucrate cu robi. Aprovizionarea hanului cu băuturi se făcea de la velnițe și din cramele viilor boierești din Tăcuta și Focșasca. Acest han (sau rațeș) exista în vremea vornicului Ioniță Palade⁴²³, știre desprinsă din rîndurile unui act din 1831⁴²⁴.

Velnițele pentru fabricarea rachiului s-au răspîndit în Moldova după 1850, datorită emigranților evrei veniți din Polonia (Galiția) și Ucraina. Producerea de spirt a fost o pacoste pentru țărănime, dar nu trebuie uitat că ele transformau produsele agricole (porumb, grîu, orz, fructe) stricate din cauza ploilor și a proastei conservări⁴²⁵, contribuind la dezvoltarea comerțului și a creșterii exportului odată cu pătrunderea economiei bănești la sate. Aproape fiecare sat și moșie își avea velnița ei⁴²⁶. La Tăcuta, cea mai veche velniță pe care au apucat-o bătrîni a fost în Aguzi, în stînga drumului ce duce la Dobrovăț. Alta a fost în sat, lîngă moara țărănească, pe locul remizei, unde se păstrau mașinile agricole. În afară de velnițe funcționau și cazanele (căldările) pentru fabricat rachiul și țuica. La Tăcuta, în 1848, s-a înregistrat existența unei velnițe și 5 căldări pentru rachi⁴²⁷. Fostele cazane de la velnițe au fost tăiate în două și din ele, ultimii proprietari și-au făcut adăpători pentru vite.

Este interesant de reținut că locul din apropierea fostului han Sturzesc, unde azi se află moara sistematică, oamenii l-au numit La dejugătoare⁴²⁸. Era deci locul unde se opreau cărăușii sau trecătorii cu căruțele trase de cai sau carele cu boi. În timp ce animalele pășteau sau se odihneau, oamenii se ospătau la han.

De la negoțul „în tirguri“ s-a ajuns la negoțul de prăvălie care a devenit continuu și stabil. Mărfurile erau expuse pe rafturi, pe tejghele și negustorul vindea cele necesare oamenilor⁴²⁹. Ponderea cea mai mare

⁴²² *Ibidem*, p. 312.

⁴²³ Hliza Pancului începea din piatra Bumbăteștilor ce se afla în dreptul rațeșului vornicului Ioniță Palade (mai tîrziu hanul Sturzei) alături cu drumul din deal. Capătul Hlizei Pancului îl hotăra apa Cuțignei iar spre răsărit Bursucii. Menționăm că tirgușorul „Sturzeni“ de la Tăcuta a fost înființat lîngă han și în apropierea unui obiectiv de producție — velnițele.

⁴²⁴ Arhivele Statului Iași, *Documente*, pachet 329/7.

⁴²⁵ *Cercetări agronomice în Moldova*, Iași, 1973, pp. 113—114; D. M. Teodoru, *Aspecte privind agricultura Moldovei*.

⁴²⁶ *Dezvoltarea economiei Moldovei*, p. 217.

⁴²⁷ Arhivele Statului Iași, Tr. 1762, op. 2020, dos. 16583/1848.

⁴²⁸ Informare de la Nec. Baciș și Vasile Moraru, în vîrstă de 80 ani.

⁴²⁹ *Marea enciclopedie agricolă*, vol. IV, București, 1943, p. 149.

o aveau circiumile. La 1899 comerțul la Tăcuta era făcut de trei evrei, la Mircești de un român și trei evrei⁴³⁰. Tăcuta în 1902 avea o velniță și 4 circiumi conduse de 4 persoane⁴³¹.

În perioada anilor 1930—1938, un număr de 14 negustori cu firme individuale⁴³² își desfășurau activitatea comercială în satele comunei Tăcuta la 4 circiumi, 4 prăvălii mixte și 6 băcănii. După 1938, o parte din acești comercianți (șase la număr) și-au radiat firmele din lipsă de capital și raționalizarea unor articole. În locul lor au apărut alți negustori care și-au deschis băcănii cu tot felul de mărunțișuri.

Activitatea particular-capitalistă a acestor comercianți s-a desfășurat în localitățile comunei până în 1949, când în locul circiumilor, al prăvăliilor și dughenelor au iuat naștere magazine cooperatiste de stat.

⁴³⁰ Const. Chiriță, *op. cit.*, pp: 74; 118—119; 184—185.

⁴³¹ *Marele dicționar geografic al României*, vol. V, p. 554.

⁴³² Arhivele Statului Vaslui, Fond Camera de comerț și industrie, dos. 8, p. 4, filele 15—16, firme individuale.

8. Activitatea cooperatistă

a. **Banca populară.** Organizarea unor forme de cooperare în trecut ca și astăzi, reprezintă pe plan economic un drum deschis, menit să înfrunte orice mijloc de exploatare capitalistă.

Țăranii, după împrăștierea din 1864, scăpând de robia pământului, au căzut în robia banului. Nevoia de bani i-a silit pe țărani să-și dea munca pe parale puține și pe mai mulți ani, înglobându-se mereu în datorii⁴³³

Cel care a luptat pentru desființarea acestei robii a țăranimii a fost Ion Ionescu de la Brad. El a depus în Camera deputaților un proiect de lege pentru înființarea băncilor satești⁴³⁴ prin intermediul cărora țăranii puteau scăpa de sărăcie, cumpărând vite, unelte de muncă, semințe și pământ, cu bani împrumutați de la bancă.

În afară de el, oameni luminați ca Spiru Haret (1851—1912) văzînd că țăranul trăiește în mizerie și sărăcie au inițiat, cu ajutorul învățătorilor și al altor intelectuali progresiști de la sate, o mișcare de ridicare a țăranimii în cadrul căreia o asociație denumită mai tirziu „cooperativă” avea să ajute la înființarea băncilor populare, a obștiilor și cooperativelor satești, toate contribuind la îndreptarea stării materiale a sătenilor. În acest fel s-au constituit la sate băncile populare sau cooperativele de credit la începutul secolului al XX-lea.

Creșterea numărului băncilor populare și a capitalului social de care dispuneau, exprimau tendința țăranilor de a se smulge din ghearele capitalului uzurier. În plus țăranii vedeau în bănci instrumente prin care ar fi putut să contracareze consecințele agravării condițiilor de învoieli agricole, înlăturînd într-o oarecare măsură pe cămătarii satelor. Astfel li s-au înlesnit împrumuturi cu o dobîndă mai scăzută de 10—12%⁴³⁵.

Locuitorii comunei Tăcuta și cei din comunele vecine, la îndemnul învățătorului Ioan Donose, înființează la 1 iulie 1901 cooperativa de credit numită Banca populară „Movila lui Burcel”⁴³⁶. Scopul acestei bănci a fost de a primi orice economii și depuneri de bani și a le face productive, în folosul sătenilor, creînd astfel posibilități de a face împrumuturi pentru satisfacerea diferitelor nevoi ale locuitorilor.

⁴³³ Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română de la Bradu*, Roman, 1886, pp. 52—53.

⁴³⁴ *Ibidem*, p. 53.

⁴³⁵ „Probleme economice” nr. 2, februarie 1967, p. 78.

Banca făcea operațiuni de încasări și plăți de cotizații, împrumuturi și ajutoare pentru comunele: Tăcuta, Dobrovăț, Poiana Cîrnului (azi Poiana jud. Iași) și Mircești. Și-a început activitatea la data înființării cu 56 membri și cu un capital social de 909,50 lei.

La 1 iulie 1904 situația băncii era următoarea:

Capital social subscris	lei 14.535,00
Capital social vărsat	lei 31.416,18
Procente	lei 1.168,88
Fond de rezervă	lei 227,98
TOTAL	lei 32.813,04
Depuneri spre fructificare:	lei 19.026,27
TOTAL GENERAL	lei 51.839,31

Numărul și structura membrilor asociați:

— plugari	69
— comercianți	3
— meseriași	2
— funcționari	8
— proprietari	2
— preoți	2
— învățători	7
Total:	93

Banca împrumuta pe societari cu 12% și pe nesocietari cu 18%. La depunerile spre fructificare banca plătea o dobândă de 10%. Din diferența între dobânzile încasate pentru acordarea împrumuturilor și dobânzile plătite pentru depunerile pentru fructificare, urma să se acorde depunătorilor dividende, să se creeze un fond de rezervă acoperind și cheltuielile ocazionate de activitatea băncii.

Sumele împrumutate s-au întrebuințat la cumpărarea nutrețului și porumbului, la cumpărarea de imobile, vite, semințe, precum și la ridicarea construcțiilor.

Banca era condusă de un consiliu de administrație. Primul consiliu de administrație a avut următoarea componență⁴³⁷: președinte Constantin Ștefănescu, proprietar și primar; vicepreședinte Teodor Mitoșeriu, administrator de moșie; casier-secretar-contabil Ioan Donose, învățător; membri: Vasile Gr. Ofileanu, Gheorghe I. Dima și N. Bejenariu, plugari; cen-zori: preotul Dimitrie Rogojină, M. Țonescu administrator de moșie, Ion Mocanu plugar; supleanți: Vasile D. Radu, Ion Ilie și Ion Guzu, plugari.

În anii următori numărul membrilor a crescut simțitor: de la 56 în 1901, la 93 în 1904 și de la 139 în 1906, la 147 în 1938. De asemenea, capitalul social vărsat a crescut și el de la 909,50 lei în 1901, la 31.416,18 lei

⁴³⁶ Înființată în comuna Dobrovăț (Iași) din inițiativa învățătorilor aflați în cercul cultural învățătoresc, ea se mută în iunie 1904 cu sediul la Tăcuta.

⁴³⁷ *Anuarul băncilor populare din România*, pe 1904, p. 1481.

în 1904 și la 56.603 lei în 1938⁴³⁸. Paralel cu creșterea capitalului social cresc și depunerile spre fructificare, asigurând surse suplimentare pentru acordarea împrumuturilor.

b. *Cooperativa de consum*. Prefacerile înfăptuite de poporul nostru după istoricul act de la 23 August 1944 au determinat un mare avânt și în mișcarea cooperatistă, creîndu-se condiții corespunzătoare pentru înfăptuirea importantului ei rol social-economic.

La Conferința Națională din 16—21 octombrie 1945, în raportul politic prezentat se arăta necesitatea organizării de cooperative sătești care să servească la desfacerea produselor agricole și aprovizionarea populației rurale, eliminînd pe speculanții intermediari. Din conținutul raportului desprindem: „Cooperativele acestea pot aduce mari economii țărănimii la cumpărarea produselor orășanești și cîștiguri mari la vînzarea produselor agricole“.

Pentru aceasta conducerea de partid și de stat a luat o serie de măsuri cu privire la îmbunătățirea activității de aprovizionare și desfacere de mărfuri din mediul rural.

Referindu-ne la forma evolutivă a sectorului comercial constatăm că în trecut existau în aproape fiecare sat cîte o prăvălioară (dugheană) cu mărfuri diverse. Această mică rețea de desfacere speculativă din mediul rural, înființată de comercianți mici sau mijlocii urmărea mărirea capitalului investit și mai puțin satisfacerea cerințelor consumatorilor. Nu existau prețuri unice, stabilite de organele de stat, ci se luau prețuri după bunul plac al negustorului și în funcție de necesitatea celui care trebuia să-și procure produsul. Comerțul bazat pe proprietatea privată urmărea cîștiguri tot mai mari.

În tendința de a pune stavilă acestui comerț speculativ, care ducea la îmbogățirea unora în dauna altora, s-au creat cooperative în unele localități rurale din județul Vaslui. Astfel, în satul Mircești din comuna Tăcuta, din inițiativa învățătorului Ioan Ursan a luat ființă la 1 ianuarie 1925 o cooperativă de aprovizionare și desfacere cu numele „Dacia Felix“⁴³⁹ care și-a început activitatea cu 60 membri, administrată de un consiliu de conducere. Din scripte aflăm că în 1948 numărul membrilor cooperatori la Mircești era de 552, cu un capital social de 266.000 lei⁴⁴⁰.

Cooperativa a funcționat pînă în anul 1949, cînd un grup de oameni de nădejde au transferat cooperativa „Dacia Felix“ din Mircești la Tăcuta, devenind coopertivă de centru cu sucursale în fiecare sat. Aceasta ca urmare a reorganizării întregului sistem al cooperativelor de consum și a tuturor felurilor de cooperative la sate, conform Plenarei CC al P.C.R. din 3—5 martie 1949.

În 1950 cooperativele sătești încep să încheie cu țăranii, întîia oară, contracte pentru cultivarea de legume și zarzavaturi, acordînd avansuri

⁴³⁸ *Anuarul Cooperăției române*, din ianuarie, 1939, p. 222.

⁴³⁹ Actul constitutiv și statutul cooperativei s-au autentificat la Judecătoria Codăești (Vaslui) la 2 iulie 1924 sub nr. 339 reg. soc. cooperatiste nr. 2 (Monit. oficial nr. 277/1924).

⁴⁴⁰ Camera de comerț și industrie Vaslui, dos. 4/1978, fila 12.

Moara sistematică Tăcuta, dată în folosință în 1958.

în bani și asigurând semințele necesare. Tot atunci se organizează și primele stîni pe lingă cooperativele sătești⁴⁴¹.

Începutul a fost modest. Locuitorii satelor din comuna Tăcuta au înțeles activitatea cooperativei ca pe un ajutor în viața lor, ca un mijloc de prosperitate. De aceea a și sporit mereu numărul membrilor cooperatori (de la 552 ciți erau în 1948, la 3 074 membri în 1973). În ceea ce privește activitatea cooperativei de consum din Tăcuta, cîteva aspecte des-

Magazinul universal din Tăcuta, construit în 1959.

⁴⁴¹ „Gazeta cooperației” nr. 34 (1250) din 12.VIII.1973.

pre începutul ei le credem necesare. În anul 1949 cooperativa a avut un consiliu lărgit, format din 12 membri⁴⁴², spre deosebire de consiliul de conducere din 1931 alcătuit numai din trei membri — un președinte, un casier și un vânzător. Mutată la centrul de comună, cooperativa de consum neavînd local propriu a funcționat la început în casa locuitorului Costache Gh. Popovici, iar peste un an în hanul fostului proprietar Dimitrie Dobrescu.

În iarna anului 1950, din cauza sistemului defectuos de încălzire, localul a ars pînă în temelie. Mărfurile existente au fost salvate de locuitori în întregime. De aici înainte s-a pus problema construirii noilor magazine tip, în raport cu numărul populației. Construcția lor, prin contribuție voluntară și fonduri din partea statului, a început în anul 1962 cînd, pe locul vechiului han distrus de incendiu, s-a ridicat un nou local destinat pentru textile, alimentară, metalo-chimice și bufet. De asemenea, pentru a crea condiții bune de desfacere și servire a cumpărătorilor din satele componente, au fost construite și date în folosință pînă în toamna anului 1965 cîte un magazin pentru sucursalele: Mircești, Dumasca, Protopopești și Focșasca, înzestrate cu un confort modern pentru expunerea mărfurilor în scopul unei serviri civilizate.

Această acțiune constructivă a fost dusă de fostul președinte al cooperativei de consum Tăcuta, Popa Neculai, care în cei 24 de ani de muncă cooperatistă a dat dovadă de autoritate profesională, corectitudine și spirit gospodăresc.

Treptat, an de an, rețeaua comercială a fost extinsă. S-au înființat prin satele comunei 6 magazine și 6 bufete. Aceasta a însemnat un real progres în comparație cu ceea ce era înainte de al doilea război mondial, cînd în toată comuna funcționa o singură cooperativă („Dacia Felix“), cu un volum redus de mărfuri.

În aceste magazine mărfurile expuse în vitrine și rafturi sînt numeroase: confecții (lenjerie, încălțăminte, tricotaje, pălării), galanterie, parfumerie, jucării, cărți, rechizite de birou și școlare, aparate de radio și televizoare, mobilă, articole electrice și metalo-chimice. Bufetele prezintă consumatorilor un variat sortiment de aperitive și băuturi.

La buna desfășurare a activității comerciale din comuna Tăcuta, un rol important îl au cei 13 gestionari salariați ai cooperativei de consum, realizînd în condiții satisfăcătoare sarcinile stabilite prin plan. Cele 6 magazine de servire ale cooperativei de consum și cinci unități de alimentație publică desfac mărfuri în valoare de peste 5 milioane lei anual, asigurînd populației mărfurile alimentare și industriale necesare⁴⁴³.

Comparînd activitatea economico-financiară a cooperativei de consum din Tăcuta, de la 1962, cînd valoarea totală a mărfurilor vîndute la sate prin comerțul socialist a fost de 3.053.301 lei, cu aceea din 1972, cifrele sînt edificatoare: sarcinile de plan la desfacerea mărfurilor de 5.680.000 au fost realizate cu un total de 6.008.200 lei, deci într-o proporție de

⁴⁴² Moraru V. Constantin președinte, Anisii Nicolae casier, Birleanu Ioan, primul vânzător la această unitate, care au asigurat întîile fonduri și garanții de la membrii cooperatori; apoi Florea Aristița, Aglaia N. Cozma, Cojocaru Vasile, Popa Nicolae membri; Drugescu Gheorghe vânzător la sucursala din Protopopești Tache Rusu vânzător la Focșasca, Grigorescu Gheorghe, Rotaru Mihai și Tudorache Elena, membri.

⁴⁴³ Județul Vaslui, *File de monografie*, Iași, 1973, p. 351.

106%. Din acest total, revine unităților cu amănuntul planul de 3.907.000 lei, îndeplinit cu 4.385.349 lei, deci cu 112%.

La unitățile de alimentație publică (satele), planul valoric al mărfurilor a fost de 1.773.000 lei din care s-a realizat 1.622.851 lei, adică 92%⁴⁴⁴. Față de anul precedent (1971), volumul mărfurilor desfăcute prin rețeaua magazinelor satești din comună, a fost cu 768.200 lei mai mult în 1972 ceea ce indică o creștere a veniturilor bănești ale membrilor cooperatori, fapt explicat prin mărirea puterii lor de cumpărare.

În afară de această activitate comercială, de desfacere a mărfurilor, cooperativa de consum se ocupă și cu achiziționarea de produse agricole satești, care tind la completarea fondului centralizat al statului, la aprovizionarea centrelor mai populate cu produse agro-alimentare, la dezvoltarea industriei, furnizându-i materii prime. Astfel, cooperativa de consum Tăcuta, cumpără din prisosul produselor agricole, direct de la producători cereale, legume, fructe, miere de albine, ceară lapte, ouă, păsări precum și materii prime pentru industrie (metale vechi feroase și neferoase), plata făcându-se pe loc. Pentru depozitarea acestor produse s-a construit în cursul anului 1959 o magazie cu o capacitate de 20.000 kilograme.

Rețeaua comercială cooperatistă din comună și-a orientat activitatea pentru punerea în valoare într-o mare măsură a resurselor naturale, în trecut insuficient valorificate: plante medicinale, fructe de pădure, pene de păsări și alte asemenea produse care, paralel cu satisfacerea unor necesități ale economiei și exportului, constituie o sursă suplimentară de venituri pentru populație⁴⁴⁵.

Printre preocupările de seamă ale conducerii cooperativei se află și acelea privind dezvoltarea și diversificarea prestațiilor de servicii, sector important al vieții economice la sate, contribuind în mare măsură la satisfacerea cerințelor cetățenilor comunei. Cooperativa dispune de un număr de 7 secții prestatoare de servicii cu un număr de 7 lucrători. Din acestea sînt 5 secții industriale și 2 neindustriale și anume: o secție de tâmplărie în Tăcuta și una în satul Dumasca; o secție de croitorie bărbați în centrul comunei; o secție de cizmărie în satul Focșasca, una de cojocărie în satul Cujba; cele neindustriale sînt: o secție de zidărie-tîmplărie în satul Protopenști și o secție de frizerie la Tăcuta.

Alături de veniturile realizate de cooperativa de consum Tăcuta, creșterea fondului social vărsat de 230.535 lei prezintă o însemnătate deosebită, deoarece este un mijloc de formare a fondurilor proprii și deci contribuie la întărirea economico-financiară a unității.

c. Cooperativa agricolă de producție. După înfăptuirea reformei agrare din 1945 și lichidarea rămășițelor feudale din agricultură, viața țăranilor s-a mai îmbunătățit, dar încă nu-și puteau făuri o viață fericită și îmbelșugată datorită urmărilor nefaste ale războiului care a contribuit la ruinarea bunurilor lor. Sărăcia anilor grei de secetă din 1945—1946, cînd producția globală a fost diminuată, iar pămîntul fărîmițat în parcele mici, lucrate cu vechile unelte rudimentare de muncă, toate au constituit

⁴⁴⁴ Idem.

⁴⁴⁵ *Ibidem*, nr. 34 (1250) din 21.VIII.1973.

un obstacol în calea acțiunii de modernizare a agriculturii și de ridicare a sătenilor din lipsuri și sărăcie.

Organizațiile de partid din comuna Tăcuta au desfășurat în rîndurile țărănimii o susținută muncă de lămurire a principiilor cooperării socialiste în producție, privitoare la aplicarea unei agrotehnici noi în lucrările pămîntului.

Folosirea tractoarelor și a noilor mașini agricole cerea ca ogoarele să fie cît mai mari și deci ca loturile mici și împrăștiate să fie comasate.

La baza întregii munci desfășurate de organele și organizațiile de partid și de stat pentru transformarea satelor comunei prin crearea unei agriculturi socialiste (neparcelate ci unite) a stat programul P.C.R. elaborat de Plenara C.C. din 3—5 martie 1949 la care țărani săraci și mijlocași s-au hotărît de a trece treptat la noua formă de cooperare. Ca urmare, în anul 1953, un număr de 17 familii din satul Mircești, cu o suprafață de 64 hectare teren, s-au unit într-o cooperativă agricolă de producție, marcînd începutul unei noi forme de lucru a pămîntului. Paralel cu dezvoltarea acestei gospodării (C.A.P.), în celelalte sate componente ale comunei au luat ființă „îtovărășiri agricole”⁴⁴⁶ care permiteau țăranilor păstrarea pămîntului în proprietate privată. Ei experimentau totodată sistemul de cooperare la muncile agricole, cu mașini și unelte agricole închiriate de la S.M.A., pentru care țăranii n-ar fi avut posibilități de cumpărare⁴⁴⁷. În acest fel ei s-au obișnuit cu munca în comun, deschizînd drumul înființării de noi cooperative de producție.

A urmat constituirea cooperativei agricole de producție din Tăcuta, la 1 mai 1956, cu 15 familii de țărani muncitori care și-au unit într-o singură tarla 42 ha de pămînt. Aceștia, la prima adunare și-au ales un consiliu de conducere care să coordoneze munca pentru dezvoltarea și consolidarea unității agricole.

Văzînd rodul muncii familiilor unite din Mircești și Tăcuta și ceilalți țărani din satele comunei au pășit pe drumul cooperativei agricole de producție, astfel:

332 familii în C.A.P. Tăcuta cu o suprafață de	887,86 ha;
288 familii în C.A.P. Dumasca cu o suprafață de	815,31 ha;
324 familii în C.A.P. Protopopești cu o suprafață de	807,76 ha;
392 familii în C.A.P. Mircești cu o suprafață de	1 106,46 ha;

incluse fiind la aceasta și familiile din satul Focșasca.

Necesitatea consolidării organizatorice și economice ca și mărirea forței de muncă au impus unirea celor patru gospodării mici (C.A.P.) în februarie 1962 într-o singură cooperativă agricolă de producție, pentru a fi mai bine gospodărită, cu sediul la centrul comunei, însumînd suprafața de 3 617,39 ha teren și cu un număr total de 1 336 familii⁴⁴⁸.

Cooperativa agricolă de producție astfel constituită în 1962, dispunea de un fond de bază de 2 400 595 lei și de o suprafață totală de 4 534 ha reprezentînd principalele categorii de folosință a fondului funciar, specificate mai jos:

⁴⁴⁶ Forme simple de cooperare.

⁴⁴⁷ Îtovărășirea agricolă Tăcuta constituită în anul 1954 cu 76 membri.

⁴⁴⁸ Arhiva C.A.P. Tăcuta, dosar nr. 8 cu dări de seamă pe anul 1962—1963.

Modul de folosință a teritoriului	Total ha.	Propriet. obștească ha.	În folosință temporară fără islaz și pășuni, ha.	Loturi personale ha.	Islaz și pășune pt. animale personale ha.	TOTAL în folosință obșt. ha.
Arabil total	2 498	2 498	—	378	—	2 885
Pășuni naturale	598	78	520	—	200	798
Finețe naturale	121	121	—	—	—	121
Vii	127	127	—	50	—	177
Livezi, pomi	117	117	—	6	—	123
Total teren agricol	3 461	2 941	520	443	200	4 104
Păduri	69	69	—	—	—	69
Terenuri ocupate de ape curgătoare, lacuri, bălți, stufăriș	22	22	—	—	—	22
Drumuri	91	91	—	—	—	91
Curți, clădiri	17	17	—	92	—	109
Neproductiv	139	139	—	—	—	139
SUPRAFAȚA TOTALĂ	3799	3 279	520	535	200	4 534

În decursul anilor suprafața de teren a cooperativelor agricole a crescut prin trecerea în patrimoniul ei a unor rezerve de stat, prin comasări și lucrări de recuperare a unor terenuri neproductive.

Prezentind evoluția gospodăriei de-a lungul anilor, era justificat ca la începutul ei să aibă o slabă bază materială. Cu toate greutățile începutului și ale lipsei de experiență, conducerea cooperativei agricole a izbutit datorită muncii de organizare să-și dezvolte și să-și întărească unitatea.

Din fonduri proprii și din credite acordate de stat, folosind și mina de lucru a meseriașilor din comună, cooperativa agricolă de producție a început construcțiile agrozootehnice, conform planului de măsuri stabilit de consiliul de conducere, realizând și dînd în folosință în perioada anilor 1960—1972 un număr important de grajduri animale, maternități, îngrășătorii pentru porcine, saivane pentru oi, magazii și păture pentru cereale brigăzilor cooperatiste din satele Tăcuta, Mircești, Dumasca și Protopopești.

Pentru realizarea producției, potrivit nevoilor economiei și în funcție de condițiile de climă și sol, accentul s-a pus pe dezvoltarea celor trei sectoare: cultura cerealelor, sectorul pomiviticol-legumicol și sectorul zootehnic. În acest scop, cooperativa agricolă a fost dotată an de an cu un bogat parc de mașini și unelte agricole în comparație cu inventarul redus de lucru din primul an de la constituire (112 pluguri cu tracțiune animală, 75 grape, 12 prășitoare, 2 batoze).

Agricultura comunei Tăcuta azi e servită de o bază tehnică modernă și eficientă, alcătuită din 18 tractoare, 7 combine, 6 batoze, 6 cotoare mecanice, 2 mașini de stropit și prăfuit precum și o serie de agregate ajutătoare constând din 19 pluguri P.P. (30), 17 semănătoare, 42 grape (cu colți ficși, reglabile, cu discuri și stelate, 6 sape rotative, 7 cultivatoare, 2 prese de balotat ș.a.), greul muncii manuale fiind transferat pe seama acestui complex de mijloace mecanizate. În curs de mai bine de două decenii, dotarea tehnică a cooperativei agricole a permis realizarea unui grad din ce în ce mai mare de mecanizare, sporind totodată producțiile vegetale și animaliere.

Pentru continua dezvoltare a cooperativei, au fost organizate o serie de întreprinderi anexe: ateliere de fierărie la fiecare brigadă pentru executarea inventarului agricol mărunț și repararea atelajelor, ateliere de tâmplărie, o moară cu ciocănele, cazane pentru țiucă etc.

Forța de muncă în cooperativa agricolă a fost organizată pe brigăzi, iar acestea împărțite pe echipe. În 1970 numărul cooperabililor apti de muncă era de 1980. Din aceștia au lucrat permanent 1587, din care 1187 constituiți în 5 brigăzi de câmp, 260 membri în 3 brigăzi zootehnice și 140 membri în brigada pomi-viticolă. În afară de aceștia, 14 oameni au lucrat în ateliere și au depus activități anexe. Raportind suprafața de cultură la numărul cooperabililor; au revenit 3,20 ha teren pe cap de familie la acest sector, 3 ha la brigada horticolă și 15 capete vite la cea zootehnică.

În cadrul cooperativei funcționează 2 ingineri agronomi, un doctor veterinar, 2 tehnicieni. Personalul de conducere și administrativ cuprinde: 1 președinte, 1 contabil șef, 2 contabili ajutori, 1 casier, 5 magazineri și 2 oameni de serviciu.

Pentru a realiza o muncă de îndrumare metodică cu țăranii cooperabili, atât în ceea ce privește lucrarea pământului cât și creșterea animalelor, în perioada anilor 1958—1968 s-a făcut școlarizarea lor în cadrul cursurilor agrozootehnice cu durata de 3 ani, pe timpul iernii, folosind material didactic și cărți editate de Ministerul Agriculturii. Cursurile au fost ținute de ingineri și cadre didactice.

Primul inginer care a fost chemat să sprijine viața socială și să rezolve problemele agrare noi, ivite pe actualele coordonate ale comunei a fost inginerul Ion Pavel. El a lucrat în perioada anilor 1962—1966.

Ca formă de retribuție în C.A.P. Tăcuta s-a aplicat acordul global în raport cu condițiile economice și sociale specifice. Retribuirea muncii în acord global a exercitat o influență favorabilă asupra indicatorilor economici și a avut un efect stimulatoriu asupra cooperabililor, îmbunătățindu-se participarea la muncă.

Cultura cerealelor reprezintă cel mai important sector pentru dezvoltarea celorlalte ramuri de producție și în primul rînd a șeptelului. De asemenea a contribuit și la întărirea economică și organizatorică a unității. În cadrul culturii cerealiere, grîul și porumbul ocupă o mare parte din suprafața arabilă a comunei; iar producția medie a crescut în raport cu cantitatea de precipitații căzute, cu cantitatea de îngrășăminte încorporate și cu calitatea muncii.

Alte culturi cu pondere importantă au fost ovăzul, orzul, floarea soarelui precum și o serie de plante tehnice: sfecla de zahăr, inul, cînepa, tutunul ș.a.

Iată dinamica producției medii, în kg/ha, la principalele culturi, pe anii 1965—1970:

Cultura	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Griu de toamnă	1 680	1 363	1 521	1 691	1 200	1 768
Porumb	2 099	2 197	2 336	2 411	2 340	2 563
Orz	2 244	2 027	1 716	2 010	1 800	2 160
Floarea soarelui	670	1 226	1 239	1 135	1 057	1 327
Sfeclă zahăr	13 300	18 863	13 223	18 564	23 000	15 380
În pentru ulei	611	568	489	520	611	460
Cînepă fuior	3 920	4 179	5 831	4 986	4 953	3 000
Tutun	476	484	314	417	292	319
Cartofi	13 183	16 174	13 082	17 300	10 726	12 475
Mazăre	1 285	943	1 200	978	1 050	840

Din acest tabel rezultă un ritm de creștere a producției la hectar, îndeosebi la griu și porumb, iar în ultimii ani și la floarea soarelui. De asemenea, la sfecla de zahăr, cartofi, cînepă etc.

Pentru sporirea producției vegetale s-au introdus în cultură semințe din soiuri cu productivitate mare, rezistente la îngheț și la secetă, la scuturare și cădere. De pildă la griu, s-au introdus în anul 1960 soiurile Skorospelka și Bezostaia, cu o mare putere de înfrățire timpurie și rezistente la bolile criptogamice. La porumb s-au introdus în cultură în anul 1955, hibrizi dubli dintre cei mai corespunzători condițiilor locale, ca H.D.310.

Un alt mijloc important pentru creșterea producției la hectar este folosirea îngrășămintelor naturale și chimice, ce se aplică pe terenurile cu fertilitate scăzută. An de an cantitățile de îngrășămintă ce se încorporează în sol sînt din ce în ce mai mari. În anul 1970 de pildă s-au transportat și încorporat pe terenurile cooperativei agricole de producție 1 230 tone de gunoi de grajd și 130 tone îngrășămintă chimice.

Dintre lucrările hidroameliorative realizate în perioada anilor 1975—1976, integrate în sistemul de irigații, menționăm stația de pompare avînd ca punct de priză barajul Tăcuta. Din suprafața totală proiectată de 600 ha, ea irigă prin aspersiune la C.A.P. Tăcuta 360 ha, iar la I.A.S. 240 ha, necesare creșterii producției de cereale și culturilor prășitoare.

Sectorul viticol, pomi-legumicol se dezvoltă an de an datorită unei bune organizări a muncii. O serie de terenuri neproductive situate pe creste de deal sterpe, năpădite de spini, ca și altele erodate, brăzdate de ripi și viroage care nu puteau fi valorificate cu alte culturi, au fost terasate și plantate cu viță altoită. O parte din viile cooperativei au fost plantate pe locul altor podgorii vechi, hibride (Mircești), iar altele pe locuri defrișate (Tăcuta și Dumasca), în marea majoritate după 1960. La înființarea sectorului viticol cooperativa dispunea numai de 1,75 ha, ca în 1971 suprafața plantată cu vii să ajungă la 125 ha, iar în 1974 la 153 ha, introducîndu-se în cultură soiuri productive: Muscat Ottonel, Chasselas d'ore, Aligotte ș.a.

Cea mai ridicată producție medie de struguri la hectar a fost în 1967 de 5 521 kg, iar în 1973 a fost de 3 680 kg, pe întreaga suprafață.

Paralel cu dezvoltarea sectorului viticol sporesc și terenurile ocupate de livezi în suprafață de 111 ha.

În privința varietăților de pomi ce se întâlnesc în livada cooperativei agricole, pe primul loc se află acelea cu valoare economică ridicată: meri (Pătul, Ionathan, Parmen auriu, Vagner); peri (Curré, Beure Diel, Claps favorit); pruni (Tuleu gras, Anna spath) și caise. Repartizarea pe sate a viilor și livezilor plantate este următoarea:

Satele (brigăzi)	Vii ha.	În perspec- tivă	Livezi ha.	În perspec- tivă
Tăcuta	82	—	30	6
Mircești	17	17	17	—
Dumasca	54	—	32	—
Protopopești	—	—	32	—
TOTAL:	153	17	111	6

Cantitatea de fructe proaspete realizate anual se ridică la 47 500 kg necesare consumului populației și pentru prelucrare în unitățile industriei alimentare.

Suprafața ocupată de culturile cu legume și zarzavaturi ale celor patru grădini se ridică la 11 ha. Producția de legume și zarzavaturi cea mai ridicată a fost realizată în anul 1968 ajungându-se 13 210 kg, față de 1973 când producția a fost de 147 328 kg.

Un alt sector aducător de venituri care continuă să se dezvolte este sectorul zootehnic, care în 1962 dispunea de următorul efectiv de animale: 217 bovine, 547 ovine, 115 porcine, 2 500 păsări și 50 stupi, aducând un venit de 492 680 lei. Veniturile sînt în creștere datorită sporirii neîncetate a numărului de animale și a productivității lor. În perioada anilor 1965—1970 s-au înregistrat creșteri simțitoare la taurine, porcine etc.

Dinamica efectivelor de animale:

Specia	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Taurine total	741	789	838	890	906	952
Ovine total	2 175	2 581	2 675	2 945	2 730	2 872
Porcine total	497	582	504	523	608	750
Păsări	1 000	1 210	1 242	2 240	2 526	1 558
Stupi	58	50	30	30	50	50

Numărul taurinelor în 1973 se ridică la 1 018 capete, din care 361 vaci, 56 juninci, 453 tineret și 148 boi de muncă.

Creșterea numărului de animale s-a realizat la început din cum-părări, apoi din prăsilă proprie urmărindu-se îmbunătățirea raselor pen-tru obținerea unor producții de carne, lapte, lână, piei, mai ridicate. Concomitent cu această creștere s-au luat măsuri corespunzătoare de întărire a bazei furajere. Pe lângă cele 595 ha pășune și 121 ha fineață, unitatea mai dispune acum de 350 ha plante furajere cultivate în care intră 125 ha lucernă, 121 ha sparceță și 104 ha conveer verde, obținin-du-se culturi duble.

Odată cu dezvoltarea sectorului zootehnic s-au făcut câteva insta-lații speciale pentru alimentarea cu apă și energie electrică și s-a rea-lizat construcția a două grajduri moderne în perioada anilor 1973—1975, cu capacitatea de 108 capete vite fiecare, cu alee de furajare centrală, instalații moderne de adăpare automată, bazin de colectare a dejecțiilor, luminozitate perfectă etc. Construcția e evaluată la 1 400 000 lei, din care 800 000 lei contribuția C.A.P.

Sporirea producției a contribuit la întărirea economico-organiza-torică a cooperativei agricole și a făcut posibilă, pe baza contractelor în-cheiate, livrarea produselor pentru fondul central al statului cît și li-vrarea de materii prime unor fabrici din cadrul industriei ușoare.

Dinamica livrărilor la fondul statului:

Produsul	U/M	1965	1970
Carne de porc și vită	tone	78	84
Lapte de vacă	hl.	2 386	3 920
O u â	buc.	41 225	63 000

Mai adăugăm că pe teritoriul comunei Tăcuta s-a organizat o sec-ție I.A.S. care dispune de 210 ha, teren arabil (176 ha în lanul Focșasca și 34 ha pe Miclea Mircești), iar pășune 94 ha (73 ha pe teritoriul Tăcuta și 21 ha pe teritoriul Focșasca).

În cei 17 ani de existență ai cooperativei agricole Tăcuta, fondu-rile bănești au crescut de la 4 437 771 lei cît a fost în 1965, la 8 034 300 lei în 1970. Datorită acestui spor a fost posibilă dezvoltarea mijloacelor de bază prin procurarea de mașini unelte agricole, inventar gospodăresc și mijloace de transport (3 autocamioane și un turism).

Realizările de pînă acum au condus, în mod inevitabil și la impor-tante schimbări în modul de viață al sătenilor și în raporturile lor so-ciale.

d. ASPECTE ALE VIETII MATERIALE TRADIȚIONALE; CONDIȚII NOI DE VIAȚA, Locuința — Casele și interioarele țărănești au oglin-dit întotdeauna gustul și dragostea de frumos a sătenilor, preocuparea acestora de a îmbina în căminele lor utilul cu frumosul. Condițiile mate-riale și sociale în care locuitorii satelor au trăit și trăiesc se reflectă în diferitele tipuri de locuințe: unele vechi rămase de pe urma bătrînilor, altele construite cu câteva decenii în urmă și noile locuințe ce se ridică astăzi.

Umile erau casele celor săraci; case simple din birne sau vâlâtuci, avînd o cameră scundă de locuit cu o tindă la intrare, pereții cu două sau trei geamuri mici, luminată noaptea de opaiț. În interior, soba cu vatră și hoarnă, masa și patul. Sub lavița din tindă cîteva lucruri gospodărești. La exterior, prispa îngustă. Acoperișul casei, din paie ori din stuf. Casa țărănească a cunoscut de-a lungul secolelor îmbunătățiri în ceea ce privește amenajarea spațiului de locuit, a încăperilor pentru depozitarea proviziilor, a clădirilor anexe ș.a.

Tipul obișnuit de casă era compusă din două odăi și o tindă — un fel de încăpere mai mică, care în majoritatea cazurilor ținea loc de bucătărie. În tindă se afla cuptorul pentru preparatul hranei, construit din vâlâtuci și cărămidă, fiind prevăzut cu o vatră pe care ceaunul cu pirostriile erau nelipsite. Alături de cuptor se așeza dulapul de vase, la perete, sau blidarul din stejar sau brad, lucrat de stăpînul casei sau meșterii locali. În interior, lavița de lemn, fixată pe patru picioare bătute în pămîntul podelei de lut se completa cu masa joasă rotundă cu trei picioare și scăunelele de care membrii familiei se foloseau cînd stăteau la masă.

Din tindă se putea intra în cele două camere dispuse în stînga și în dreapta. Într-una din camere stă familia și în alta, se păstra odaia curată pentru primirea musafirilor (camera de oaspeți). Încăperile erau peste tot văruițe și împodobite cu fel de fel de țesături din lînă, cînepă, bumbac și borangic făcute de mina gospodinei în casă, cu ajutorul furcii și stativelor.

Pentru decorarea camerelor se foloseau lăicerele policrome care se întrebuițau la acoperitul laițelor și a paturilor și lăicerele de perete cu dungi transversale apoi covoarele și macaturile⁴⁴⁹.

Covoarele păstrează motivele geometrice în zig-zag și motivele florale iar macaturile țesute în patru ițe din lînă și bumbac sînt mai simple, cu flori și romburi.

Ca mobilier de interior găsim în odaie două paturi din lemn, avînd capetele lucrate în tablii, cu creștături precum și o masă și cîteva scaune cu spătar. Pe unul din paturi în odaia de musafiri se afla zestrea fetelor, constînd din preșuri, lăicere, covoare alese, una sau două plăpumi cu fețele din pichire și cîteva perne, toate așezate pe o ladă numită „sipet“.

Demn de amintit este faptul că deasupra zestrei, în toate casele se găsea o icoană de lemn marcată de un ștergar prins în formă de fluture⁴⁵⁰. Între geamuri era așezată oglinda, deasupra căreia se afla o alesătură de pinză avînd ca motive decorative flori stilizate.

Plafonul fiecărei camere se sprijinea pe cîte trei sau patru grinzi așezate pe o altă grindă de-a curmezișul, numită coardă, lungă cît perețele pe care se așezau diverse obiecte, cărți, acte, cutii, trusa de bărbierit și culmea pe care se așezau hainele.

De remarcat este și faptul că la unul din capetele acestei coarde se afla un loc ascuns pentru păstrat banii. La încălzitul camerelor se foloseau sobe cu vatră.

⁴⁴⁹ Violeta Teodoru, „Elemente de arhitectură populară moldovenească în secolele XVIII—XX“, ziarul „Vremea Nouă“ nr. 1287 din 15.V.1972.

⁴⁵⁰ *Ibidem*.

Casele vechi aveau acoperiș din paie, stuf sau șindrilă, dispuse în patru sau două ape, sprijinit pe niște stilpi numiți deregi cu detalii decorative simple ce se mai văd și azi la unele locuințe din Tăcuta, Mircești și Protopopești. Deregi se sprijineau în talpa prispei.

Prispa ținea de la un capăt la altul al casei, susținând pereții și apărându-i de umezeală. În vremurile trecute, când satele se aflau la adăpostul codrilor, prispa se făcea dintr-un singur trunchi de stejar cioplit în patru muchii, iar mai încoace din piatră umplută cu pământ. La un capăt al prispei se afla un știubei mare (buduroi), în care se păstrau făina, cerealele. În față, pe o porțiune nu prea mare, prispa se lărgea formînd cerdacul, care pe lîngă trăinicia ce o dădea pereților, făcea parte intimă din viața țaranului. Pe prispă, în nopțile călduroase de vară țaranul se odihnea. În sărbători, pe așternutul prispei stătea la sfat cu prietenii ori rudele. Acolo își urzea gîndurile și-și alunga necazurile. La petrecere, acolo cîntau lăutarii, iar bătrînii tot de acolo priveau hora din ogradă. În seara Anului Nou, acolo urau copiii care veneau cu plugușorul.

Pereții vechilor case erau la început din birne, prinse în clește, după care au urmat alte moduri de construcție: din furci cu nuiiele, sau păruite cu vâlătuci, iar ulterior din chirpici, ceamur, ori cărămidă. Ușa de la tindă avea țîțîni din fier și zăvor pentru încuiat. Ferestrele, cîte două sau trei pentru fiecare cameră, erau la început fixe și zăbrelite, de dimensiuni mai mici, apoi mobile și mai mari, cu perdele și flori. Gospodinele obișnuiau să tragă, pe lîngă prispă, uși și pervazul ferestrelor, cîte un briușor albastru, cafeniu sau roșu.

În ansamblu, locuința țărănească cuprinde în afară de cele arătate și cîteva construcții anexe: un șopron pentru adăpostit unelte gospodărești, un grajd pentru vite, o poiată pentru păsări, coteț pentru porci, hulubăria pentru porumbei, coșerul pentru porumb și pivnița etc.

Tot pe lîngă casă se aflau plantați și cîteva pomi iar printre ei răspîndiți cîteva stupi cu albine. Lîngă fîntîna din apropierea casei, țaranul se îngrijea să-și pună cîteva răsaduri de legume.

Preocuparea pentru frumos consta și în aceea că în fața fiecărei case erau nelipsite florile: vizdoagele, ochioșelele, gălbinelele, dimitrițele, garoafele, busuiocul, mînta creată, calapărul, nalbele ș.a. Azi, pe lîngă locuințe, în locul florilor bătrînești întîlnim gladiole, crini, narcise, lalele etc.

Împrejmuirea gospodăriei în trecut se făcea cu gard de nuiiele împletite, garduri vii de cîtină, iar azi, în majoritatea cazurilor din zaluzele de tei, plop, brad sau din plasă de sîrmă.

Cele două tipuri de case descrise mai sus sînt specifice păturii țărănimii sărace și mijlocașe din trecut⁴⁵¹.

Aceasta era situația gospodăriilor țărănești cu trei, patru decenii în urmă. Cu alte cuvinte, o moștenire mai mult decît precară în ceea ce privește modul de construcție al caselor: insalubre, lipsite de lumină, spațiu și confort. Noile locuințe se înfățișează înnobilate de semnele unei transformări noi în viața așezărilor noastre rurale. Casele de azi încep a se deosebi de cele vechi prin noua varietate arhitectonică.

⁴⁵¹ *Ibidem*.

Locuința lui Vasile Picioroaga din Mircești, secolul al XIX-lea (1813).

Construcțiile de case încep a se face în formă de „L” prin adăugarea unei încăperi sau două și hol, schimbând aspectul vechi al locuinței tradiționale cu 1—2 încăperi și tindă. Ca material de construcție se folosește piatra cioplită și brută pentru temelie, asigurând o bază dreaptă pentru toată clădirea, chirpici, cărămidă și lemn pentru ziditul pereților, tablă sau țiglă pentru acoperiș. Ferestrele sînt mari, duble, în trei canate. Pereții la exterior, pentru a fi apărați de intemperiiile vremii, se tencuiesc cu ciment aplicat peste o împletitură de sîrmă fixată pe cuie — aceasta la casele construite din chirpici.

Locuința actuală a lui Alexandru Butnaru din Mircești.

În interior, cele trei-patru camere sînt „dușumite“ cu scîndură. Încălzirea, făcută cîndva cu sobe de perete, prevăzute cu plite pentru economie de lemne, se face azi cu sobe de teracotă, avînd coșurile ieșite în afară. În locuințe au pătruns și pătrund într-un ritm rapid nu numai mobilă modernă și elegantă, ci și o seamă de bunuri culturale ca: radioul și televizorul, biblioteci personale precum și diferite aparate de uz casnic: aragaze, reșouri, mașini de spălat rufe, de cusut. Lada de zestre este înlocuită cu șifonierul și cutia recamierului. Toate acestea au dus nu numai la creșterea apreciabilă a confortului și nivelului de trai, ci și la schimbări în estetica locuințelor și interioarelor caselor din mediul rural.

Cu trecerea anilor casele devin din ce în ce tot mai arătoase, mai cochete, cu mai multe detalii decorative ce se văd și în creștăturile stil-pilor și în broderia streășinilor și în florile săpate în piatra de temelie sau în culorile cu care sînt zugrăviți pereții interiori.

Creșterea bunăstării materiale este reflectată de numărul de locuințe construite din mijloace proprii ale locuitorilor. În perioada 1952—1972 au fost construite pe teritoriul comunei circa 664 case noi iar 60% din cele vechi au fost renovate. Aproape 49% din populația comunei s-a mutat în case noi, semn al unei trainice așezări de civilizație și în mediul rural.

Satele	Total case	Din care:		
		nou construite	renovate	vechi
Tăcuta	337	152	82	103
Mircești	174	93	20	61
Protopopești	270	148	26	96
Dumasca	311	145	85	81
Focșasca	180	78	54	48
Cujba	46	30	10	6
Sofieni	31	18	7	6
TOTAL :	1 349	664	284	401

Alimentația reprezintă elementul vital care întreține și prelungește viața, mărind puterea de muncă a oamenilor.

Hrana locuitorilor în trecut era viciată de consumul excesiv de porumb, alcool și consumul redus de alimente animale. Au fost vremuri cînd mijloacele de trai erau atît de reduse încît nu mai permiteau omului să se întrebe ce mîncă mîne, ci cu multă îngrijorare se întreba cît îi mai rămîne de mîncare⁴⁵². Fundul de mămăligă, strachina de lemn și scăfiță de pisat usturoiul atestau traiul sărăcăcios și condițiile precare în care se zbătea țaranul.

Astăzi, regimul alimentar este variabil constînd din: lapte, carne, legume, fructe, făină de griu și porumb. Predomină regimul vegetarian:

⁴⁵² Maria Gh. Dobrescu, *Curs de gospodărie*, București, 1935, p. 63.

cartofi, fasole, varză. Alimentația locuitorilor, în marea majoritate a cazurilor, apare ca suficientă în ceea ce privește nivelul cantităților mijlocii de alimente principale consumate. O revenire la alimentația predominantă cu lapte ar însemna un aport de o valoare biologică remarcabilă.

În ultimul timp, datorită creșterii nivelului cultural al populației (cămine culturale, școli, procesul transformării socialiste a agriculturii), populația satelor a căpătat preferința pentru o alimentație mai substanțială, în gospodăriile proprii nefiind lipsite alimentele de primă necesitate ca: ulei, zahăr, făină, produse zaharoase etc.). Se constată o îmbunătățire a consumului de pâine și o reducere a consumului de mămligă. În acest scop a fost înființată la centrul de comună o brutărie (27 noiembrie 1975) la care lucrează doi brutari scoțind zilnic 2—3 cuptoare de pâine pentru cele cinci sate, înlocuindu-se consumul de făină de porumb prin făina de grâu.

Alimentarea cu apă potabilă. O rețea extinsă de canalizare nu există în localitate, deși sînt posibilități de aducțiune a apei prin vechea conductă de apă din Aguzi ce alimenta în trecut velnîța, moara țărănească și adăpătorile pentru vite ale foștilor moșieri. Ea ar putea alimenta întreg satul Tăcuta. În lipsa canalizării cu apă, oamenii folosesc apa pe care o scot din fîntîni cu ajutorul cîrligului, a roții cu găleată, a cumpenii cu ciutură, a cișmelelor. În ultimul timp oamenii au început să-și construiască fîntîni cu tuburi folosind găleata cu supapă, destul de igienică.

Din datele culese pe teren, situația fîntînilor și cișmelelor pe sate se prezintă astfel:

— Tăcuta	— 79 fîntîni zidite, 22 fîntîni cu tuburi, 4 cișmele;
— Mircești	— 40 fîntîni zidite, 1 fîntîni cu tuburi, 1 cișmele;
— Dumasca	— 103 fîntîni zidite, 1 fîntîni cu tuburi, 3 cișmele;
— Focșasca	— 105 fîntîni zidite, — fîntîni cu tuburi, 3 cișmele;
— Protopopești	— 19 fîntîni zidite, — fîntîni cu tuburi, 1 cișmele;
— Cujba	— 9 fîntîni zidite, — fîntîni cu tuburi, 2 cișmele;
— Sofieni	— 10 fîntîni zidite, — fîntîni cu tuburi, — cișmele;

T O T A L : 365 fîntîni zidite, 24 fîntîni cu tuburi, 14 cișmele;

Alimentarea cu apă potabilă a gospodăriilor în unele sate se face din aceeași sursă.

În satul Mircești peste 18 familii folosesc apa din fîntina fostei proprietărese Suzana Săvuc, situată la poalele Anălogului Codrului de Sus, adîncă de 17 m. Fîntîna este foarte veche și cu un debit de apă constant în timp de secetă.

Ca urmare a propunerilor făcute de cetățenii satului Tăcuta, în vara anului 1972 organele locale au studiat posibilitățile existente pentru alimentarea cu apă a centrului civic din sursele locale, trecîndu-se la organizarea și efectuarea lucrărilor necesare de aducțiune a apei.

A fost construită o conductă de aproximativ 300 m de la o ramură (canal) a bazinului de alimentare, amplasată la est de Viișoara și folosită de I.A.S.-ul și dispensarul Tăcuta, instalîndu-se două cișmele în centrul comunei.

În anii precedenți (1970—1971) s-a efectuat analiza chimică a apelor din izvorul Cișmeaua Viișoara și fântina cu tuburi a familiei S.C., pentru sursa sat Tăcuta. Dăm mai jos, în copie, buletinul de analiză a apei recoltate din Cișmeaua Viișoara — Tăcuta la 15.III.1971⁴⁵³.

1. Determinări fizice:

Parametrul cercetat	STAS 1342-61	Rezultatul determinării	Obs.
Temperatura 0°C			
Turbiditate mg/l	Max. 5	0°Si	
Culoare P-CO	Max. 15	0,0° P+—CO	
CO ₂ mg/e	10—9	absent	
Nitriți mg/e	18—8	absent	
Oxigen solvit mg/e		10,20	

2. Determinări chimice:

pH	7—8	7—8
Cloruri mg/l	Max. 200	20,0
Alcalinitate CO HCl		7,5
Duritate totală O CaO	Max. 20	26,90
Duritate temporară O CaO	Max. 3	21,00
Duritate permanentă O CaO	Max. 12	5,90
Clor rezidual mg/l	0,05—0,5	absent
Substanțe organice mg/l		6,32
Fier mg/l	Max. 0,3	absent
Fluor mg/l		1,05

Apa este limpede, fără miros, incoloră, cu gust agreabil și bine aerată, condiție care o face digestibilă; fierbe bine legumele și dizolvă săpunul când este folosită la spălat.

Îmbrăcămintea — Dacă județul nostru se poate mindri că a păstrat ascunse în pământul său comorile trecutului, nu se poate lăuda că a păstrat și portul național străvechi, moștenit de la străbuni. Străiele țărănești, caracterul lor străvechi îl putem aprecia numai după fotografiile rămase de la bătrînii îmbrăcați în acest port.

În satele aparținătoare comunei Tăcuta, odinioară bărbații au purtat cămăși din pinză de fuior, apoi de bumbac, cu mîneci largi, cusute cu flori, ȳari lungi de lînă, bondiță din piele de miel iar iarna cojoace cu mîneci, suman ori cojoc lung. Mijlocul îl aveau încins cu briu roșu sau negru de lînă și cu o curea lată cu nasturi numită chimir, cu 2—3 buzunare în care în mod obișnuit, în unul ținea tutunul, amnarul, cremenea și iasca (scă-

⁴⁵³ Întrepr. comunală A.C.B. Iași — Laboratorul de chimie Șorogari.

părătorile), iar în altul punga cu bani și cuțitul cu stricnele de luat singe vitelor bolnave. În picioare, opinci din piele de porc, îngruze în casă și prinse în jurul gleznei cu sfoară ori curea.

Oamenii purtau păr lung cu chică, pe care-l retezau mai rar pe frunte, iar la spate îl lăsau lung, pe cap purtau căciulă. Cei din satele răzești purtau iarna ciubote cu tureatca (carimbul) pînă la genunchi — vara papuci (iminii) și pe cap pălării de pîslă, iar mai încoace pălării de paie.

Femeile purtau cămașa de cînepă cu piepții de in sau bumbac cusute cu flori, polcuțe, fuste de hasa ori lînă. Umblau întotdeauna cu capul acoperit cu batiste, șaluri ori barize (fiind socotit nepermis ca un bărbat să le vadă părul); fetele, dimpotrivă mergeau descoperite. Ca podoabe purtau la gît șiraguri de hurmuz⁴⁵⁴ și mărgelile colorate. În picioare aveau opinci ca bărbații. Femeile mai vîrstnice, în special cele din satele de răzeși, purtau fuste de lînă și cațaveici îmblănite cu piele de miel, iar gulerul și partea din față unde se prindea în nasturi, îmblănite cu piele de vulpe; în picioare purtau cioboțele.

În trecut sătencele făceau hainele în casă. Bărbatul, copii și femeia purtau un lucru trainic și frumos.

Către sfîrșitul veacului al XIX-lea costumele naționale dispăreau de pe meleagurile noastre. Puține din frumoasele costume se mai păstrează prin unele lăzi țărănești și sînt scoase cu ocazia obiceiurilor de Anul Nou sau la sărbători pe scena căminului cultural.

Din vechiul port strămoșesc se mai poartă azi doar sumanul, bondița, cojocul și mai rar opinca. Sătenii au lepădat cămașa albă, țărănească, cusută cu flori și au îmbrăcat surtucul și pantalonii negri de croială nemțească. Din magazine se cumpără paltoane, raglane, mesade, ghețe, pantofi, sandale, încălțăminte de cauciuc, înlocuind treptat opinca tradițională, rudimentară. Femeile poartă azi rochii și haine de stofă, mătase, stambă, procurate din magazine. Atît îmbrăcămîntea cît și încălțămîntea nu se mai deosebesc cu nimic de cea a orașenilor.

În majoritatea caselor au dispărut pirostria și vetrele vechi, lavițele și masa joasă, rotundă, cu trei picioare. Oamenii, chiar și cei mai puțin înstăriți nu mai dorm pe paie, rogojini sau țeale. În locul paturilor de scîndură, improvizate, a lavițelor, ei folosesc mobilă nouă, saltele, plăpumi, perne, cearceafuri.

Viața locuitorilor s-a îmbunătățit, iar media de vîrstă a crescut. Ei au prins gustul curățeniei prin faptul că în multe locuințe se văd lavoare cu lighean, săpun, pastă de dinți, periută și prosop, ceea ce denotă un pas făcut spre civilizație. În ceea ce privește igiena corporală există preocupări pentru construirea unei băi comunale. În satul Dumasca se folosesc „feredeel”, un fel de băi cu aburi de dimensiuni reduse, construite mai ales pe lîngă locunțele lipovenești.

Noile condiții de viață ale populației își găsesc expresia și în electrificarea localității. Astfel, prin sprijinul direct al statului și contribuția voluntară bănească s-a realizat electrificarea satelor, obiectiv important în ceea ce privește echiparea edilitară a comunei.

⁴⁵⁴ Mărgelile de sticlă ce imită mărgăritarul.

În august 1969, echipele de electricieni din cadrul Lotului nr. 2 al I.E.I.L. Vaslui au început lucrările de construcție a liniei de joasă tensiune în satele Tăcuta, Mircești, Dumasca, Protopopești, Focșasca, Cujba și Sofieni, când s-au plantat stâlpii pe arterele principale ale satelor. Primele becuri de pe rețeaua principală a satului Tăcuta s-au aprins la 25 decembrie, în același an (1969), după care a urmat extinderea rețelei.

Introducerea curentului electric a însemnat o cotitură în istoria comunei și a satelor ei, întrucât a dat posibilitatea folosirii de către populație a unei întregi game de obiecte tehnice deja amintite.

Pe zi ce trece au loc transformări înnoitoare datorită noilor relații sociale, a ridicării pe o treaptă mai înaltă a învățămîntului, a ocrotirii sănătății, a servirii populației cu articole și mărfuri de larg consum. Electrificarea, culturalizarea și sistematizarea sînt factorii care contribuie din plin la ridicarea nivelului cultural, de viață și muncă al satelor.

9. Instituții de cultură

a. ȘCOALA. O formă de învățămînt în satele acestei comune a existat, desigur, din vremuri mai îndepărtate.

Dintre știutorii de carte mai vechi, menționăm pe răzeșii din Mircești care aveau cultura timpului lor. O parte din locuitorii acestui sat învățaseră să scrie și să citească, iar unii, în afară de preoți și dascăli, semnav ori redactau diverse acte — jalbe, scrisori, zapise adevărind vinzările și cumpărările de pămînt⁴⁵⁵.

Dintr-un vechi pomelnic aflăm de existența unui vechi știutor de carte numit „Gligorce“ (Gligore) din Mircești, care în martie 1623 figurează într-un zapis de la Ștefan vodă Tomșa dat lui Petre Cehan, cu ocazia unor cumpărături de pămînt de la răzeșii din Ferești⁴⁵⁶.

Vrednici de menționat sînt și acei preoți, diaconi, dascăli și alții care făceau „serviciul public“ de adevărire a zapiselor și altor acte prin propriile lor semnături. De pildă, la 6 aprilie 1624 s-a redactat un zapis în casa lui Loghin din Mircești, fiind de față și popa Matei, cu răzeșii Păntea și Zberea ș.a. adevărind cum Constantin, feciorul Măgdălinei și Boțea al Pribei au vîndut lui Todică și feciorului său Mirăuță, a treia parte din trupul moșiei Dutcești din Șurănești⁴⁵⁷.

În anul 1664, Iftimie din Mircești participă la adevărirea unor zapise punînd pecetea satului și probabil și semnătura⁴⁵⁸. Același lucru îl făcea și preotul Vasile din același sat, la 1698⁴⁵⁹.

La 15 iunie 1708, Arteni Bantăș, diacon, Vasile Ardari, Lupu Flondor și Goian, toți din Mircești, luau parte la hotărnicirea a patru „bătrîni“ din Șurănești (hotarnică scrisă de Axinte Uricariul) întărind hotarnica prin iscăliturile lor⁴⁶⁰.

Patru decenii mai tîrziu, la 20 august 1750, Mihalachie Zaharia din Mircești, scrie un zapis de vînzare prin care Neculai nepotul Samsonesei și soră-sa Gherghina au vîndut Ilincăi Jitniceroaie 88 pămînturi în Șurănești⁴⁶¹.

⁴⁵⁵ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, vol. XVI (Fereștii-Vaslui), Iași, 1926, p. XXXIX.

⁴⁵⁶ *Ibidem*, pp. 42—43.

⁴⁵⁷ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, vol. VIII (Racoviștii), Iași, 1914, pp. 94—95.

⁴⁵⁸ *Ibidem*, p. 106.

⁴⁵⁹ Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938, p. 187.

⁴⁶⁰ Gh. Ghibănescu, *op. cit.*, vol. VIII, pp. 187—189.

⁴⁶¹ *Ibidem*, pp. 194—195.

Exemplele se pot înmulți. Dacă le-am dat și pe acestea, am făcut-o spre a menționa câteva nume de oameni știutori de carte din secolele trecute.

După apariția Regulamentului Organic, care prevedea înființarea de școli în mediul rural, preoții Mantu, Anastasie și Iordache, care au trăit la Mircești în perioada 1832—1846⁴⁶² s-au străduit să învețe pe copiii satului (fii de preoți, de dascăli și pe unii din rîndul țărănimii), bucoavna, ceaslovul, psaltirea, cum și puține socoteli aritmetice și scrierea. Buchile se scriau cu cărbune apoi cu pană de gîscă și cu cerneală făcută din coajă de nucă sau din arin, nelipsită fiind și lada de nisip.

De pe urma acestei învățături de carte mai mult cu conținut religios, au ieșit scriitori de cancelarie (dieci), candidați la preoție și dascăli de strană. De pildă, la 1845, Adam, fiul preotului Iordache din Mircești, dascăl candidat spre a se face diacon, la Socola⁴⁶³; de asemenea și Cozma, fiul preotului Grigore tot din acest sat, ovolnit (respins) de candidat la dascălie, la Protopopeștii lui Cujbă, s-a așezat la rînduiala cuvenită lui, ca fiu de preot⁴⁶⁴.

În viața spirituală a satelor comunei Tăcuta — ca peste tot — înainte de întemeierea oficială a școlilor, rolul social-cultural, etic, artistic al mănăstirilor și bisericilor este bine cunoscut. Mănăstirile au fost adevărate „focare de cultură” cum li s-a și spus în trecut, iar de la un timp ele au rămas simple „monumente istorice” — de arhitectură și arte plastice (în special pictură). E tocmai ce știe toată lumea despre ele în zilele noastre. Multe din aceste opere de arhitectură și de artă au devenit, în ultimul timp, însemnate obiective turistice și artistice, chiar de interes universal⁴⁶⁵.

Satele comunei Tăcuta, ca și alte sate din împrejurimi au fost secole de-a rîndul, în sfera de influență culturală a străvechii mănăstiri din codrul de la izvoarele pîriului Dobrovăț. Recent s-a descoperit că aici a fost un străvechi centru religios și cultural dinainte încă de întemeierea statului moldovean. Monumentala biserică de azi, zidită de Ștefan cel Mare între anii 1503—1504, a înlocuit două lăcașuri mai vechi⁴⁶⁶.

Satele din împrejurimi erau strîns legate din punct de vedere religios de acest centru mănăstiresc, iar mai tîrziu, cînd ele își vor fi zidit biserici, tot de aici își recrutau preoții, diaconii, dascălii și uneori chiar cărțile necesare slujbei religioase, dar care mai serveau și copiilor sateilor să învețe pe ele scrisul, cititul, socotitul și alte cunoștințe de folos⁴⁶⁷.

Ceea ce urmărim să arătăm aici e vechimea preocupărilor culturale și pentru învățatură de carte în rîndurile țărănimii din satele comunei Tăcuta.

⁴⁶² Anuarul Eparhiei Hușilor pe anul 1938, p. 187.

⁴⁶³ Arhivele Statului Iași, *Catagrafii*, Tr. 1423, op. 1619, nr. 973/1845, filele 62—64.

⁴⁶⁴ *Ibidem*.

⁴⁶⁵ Albumul UNESCO „Roumanie, eglises peintes de Moldavie”, New York, 1962.

⁴⁶⁶ Alex. I. Gonța, „Două mănăstiri moldovenești din secolul al XV-lea, de pe valea Dobrovățului, dispărute”, (în revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XXXVI, 1960, nr. 1—2, pp. 121—126).

⁴⁶⁷ După relatarea prof. Constantin Turcu din Iași.

Raicu Ionescu Rion
(1872—1895).

după îndemnul și ajutorul boierului Costache Sturza și alta la Mircești⁴⁷².

Cel mai vechi document care vorbește despre începuturile învățămîntului public la Tăcuta este un catalog din anul școlar 1867—1868 din care aflăm că erau înscriși pe atunci 31 elevi de vîrstă școlară (28 băieți și 3 fete), printre care figurează și elevi din cele două sate componente ale comunei Tăcuta: Protopopești și Focșasca. Primul învățător (suplinitor) la această școală a fost Dumitru Anastasiu.

Localul de școală era construit din vălătuci, acoperit cu tablă neagră și prevăzut cu trei camere: o sală de clasă, o cancelarie și o bucătărie. Școala se afla situată pe locul unde astăzi se găsește clădirea Consiliului popular al comunei Tăcuta.

Mobilierul consta din 5 bănci lungi de 3 metri, o tablă, un scaun și o masă, iar ca material didactic existau numai două hărți (Europa și Dacia) și un glob pămîntesc. Dăm mai jos, din șirul personalului didactic, de la înființarea școlii pînă în prezent pe directorii: Dumitru Anastasiu (1867—1868), preot Ilarion Barbu (1868—1871), Costachi Paladi (1871—1874), I. Costăchescu (1874—1877), Vasile Lărgeanu (1877—1895), Ion Popa (1895—1896), Ion Văleanu (1896—1897), Teodor Pădurariu (1897—1899), P. Alexandrescu (1899—trei luni), Simion Tescariu (1899—1900), Ioan Donosă (1900—1923), Constantin Roiu (1923—1948), Ștefan Ciudin (1948—1952), Elena Ibrian (1952—patru luni), Ioan Ciubotaru (1952—

⁴⁶⁸ Arhiva școlii Tăcuta, dos. 1/1876 și dos. 38/1905, nepaginate.

⁴⁶⁹ Informații de la Agape V. Platon din Dumasca (88 ani).

⁴⁷⁰ La acest preot au învățat a scrie, citi și socoti locuitorii din Dumasca, Ion Vizitiu, St. Marin ș.a.

⁴⁷¹ Arhivele Statului Iași, *Catagrafii*, Tr. 1423, op. 1619, nr. 973, filele 50—54.

⁴⁷² Localul construit de săteni cu materialul dat de proprietarul Costache Sturza.

1960), Cleopatra Pomer (1960—1961), Ioan Ciubotaru (1961—1966), Ștefan C. Ciudin (1966—1969), Aneta Gherasim fostă Tudose (1969—1971), Ioan Bobu (1971—1973), Gheorghe Guțescu (1973 și în continuare)⁴⁷³.

Între 1 iulie 1875 și 4 iunie 1876 Mihai Eminescu a ocupat postul de revizor școlar al județelor Iași și Vaslui. Cercetarea acestei activități ne oferă posibilitatea unei cunoașteri mai adâncite a învățămîntului de acum un secol. Rapoartele și procesele-verbale de inspecție ale revizorului Mihai Eminescu, constituie pagini valoroase ale istoriei școlii românești de acum o sută de ani.

Dăm mai jos un scurt raport al lui Mihai Eminescu, adresat Ministerului Instrucțiunii, prin care cere publicarea unui concurs pentru școala din Tăcuta, după plecarea lui I. Costăchescu, învățător între anii 1874—1877.

Iași, 20 februarie 1876

Domnule Ministru,

Domnul I. Costăchescu, fost învățător în cătunul Tăcuta (com. Șorănești), plasa Mijloc, jud. Vaslui, permutindu-se în aceeași calitate la școala din cătunul Cărpăceștii (jud. Tutova), subsemnatul vă roagă să binevoiți a dispune publicarea la concurs a școalei din comuna Tăcuta⁴⁷⁴.

Revizor școlar,

M. EMINESCU

Ținînd seama de această cerere, Ministerul a publicat la 15 aprilie 1876, concursul pentru școala din Tăcuta⁴⁷⁵.

După un sfert de veac de la înființarea școlii din Tăcuta, în anul 1891, populația școlară de aici număra 70 elevi; în 1904, numărul lor după recensămînt era de 188, iar în 1905 — aproape la 4 decenii — numărul înscrișilor devenise de 205⁴⁷⁶, la care funcționa tot numai un singur învățător. Elevii erau împărțiți în două serii (divizii), una dimineață cu trei clase, cealaltă după amiază cu două clase; la această școală veneau și elevii din satele Mircești, Protopopești și Focșasca (numai băieții). Copiii veneau îmbrăcați prost, cu haine rupte, desculți și, ca să poată frecventa școala, se rînduiau cu frații lor la opinci, căciuli și haine. În procesele verbale de inspecție nu rareori găsim consemnate greutățile prin care treceau școlile.

Școala din Mircești a fost înființată în 1867 prin stăruința preotului Mihai Agape care a devenit și primul ei învățător⁴⁷⁷. Înainte cu cinci ani de la deschidere, acest preot a îndemnat stăruitor pe săteni să-și construiască un local de școală, corespunzător nevoilor de învățămînt.

⁴⁷³ Arhiva școlii generale Tăcuta, dosare, cataloage și matricole din perioada 1867—1973.

⁴⁷⁴ Mircea M. Ștefan, *Mihai Eminescu revizor școlar*, București, 1956, p. 227.

⁴⁷⁵ *Ibidem*.

⁴⁷⁶ Arhiva școlii generale Tăcuta, dos. nr. 24, nepaginat, recensămîntul din 1904—1905.

⁴⁷⁷ Arhiva școlii Mircești, Copie, „Descrierea satului Mircești“, populația școlară, însoțită de o schiță la 1899, de înv. Vasile Dabija.

(1900—1901), Gh. Balașiu (1901—1902), Aneta Apostoliu (1902—1903), Maria Chiriac (1903—1906), Constantin Cercel (1906—1908), Vasile Petcu (1908—1911), Maria Chitic (1911—1912), preot Petru Peptu (1912—1913), Safta S. Dimitriu (1913—1914), E. Vasiliu (1914—1915), Maria Chitic (1915—1919), Ioan Ursan (1919—1944), Dumitru Aniței (1944—1947), Gheorghe Popa (1947—1972), Emil I. Tăbușcă (1972—1973), Elena I. Tăbușcă (1973—1975), Jenica Gohoreanu (1975—1976), Neculai Iftene (1976 și în continuare).

Din datele cu totul incomplete care s-au păstrat în arhiva școlii Mircești, aflăm că, la înființare cursurile au început cu 22 de elevi; în anul școlar 1890—1891 frecventau școala 29 băieți și 10 fete din Mircești, iar din satul Rediu — care în acea vreme forma împreună cu Mircești o comună — urmau 10 băieți și 7 fete. În anul școlar 1904—1905, frecventau școala în clasa I-a 17 elevi, în clasa a II-a 13 elevi și în clasa a III-a 13 elevi⁴⁸⁰. Copiii din clasa a IV-a veneau la școala din Tăcuta.

Școala Dumasca a fost construită de Administrația Domeniului de Stat în 1887, din cărămidă și piatră, cu toate dependențele necesare⁴⁸¹.

Cursurile școlare s-au deschis abia la 1 septembrie 1890. Nu este lipsit de interes să arătăm că încă de la înființare, școala din Dumasca a fost încadrată cu învățători calificați: Constantin Brudariu, primul dascăl absolut cu 4 clase ale școlii normale „Vasile Lupu” din Iași, a funcționat de la 1 septembrie 1890 până la 1 ianuarie 1896. Acestuia i-a urmat Constantin Stupcanu (1896—1899), Neculai Mardare (1899—1905), absolvenți cu 5 clase ai sus-menționatei școli. Apoi Gheorghe Miron (1905—1929)⁴⁸², Vasile Lupu (1929—1932), Eduard Miron (1932—1939), Virginia Ed. Miron (1939—1942), Eleonora Cuzincu (1942—1945), Neculai Știrbu (1945—1954), Stere Cucu (1954—1958), Veronica Balan (1958, în continuare).

O parte din acești dascăli au devenit — datorită pregătirii lor te-meinice și pasiunii lor arzătoare — adevărate personalități în lumea didactică (Constantin Brudariu).

Dăm aici numărul elevilor din Dumasca, înscriși în clasele I—IV înainte și după înființarea recensământului, în anul 1895:

1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902
42	48	58	65	43	96	65	89	91	86	91	82	75

Până la 1890 copiii din Dumasca mergeau să învețe carte la școala din Dobrovăț. De la această dată și până la 1924, cînd s-a înființat postul al doilea de învățător, cursurile celor patru clase au fost predate de un

⁴⁸⁰ Arhiva școlii Mircești, dos. nr. 24, 41, nepaginate și matricolele din anii școlari 1891—1905.

⁴⁸¹ N. Condurache, N. Marinescu, *Monografia Domeniului Dobrovăț din județul Vaslui*, București, 1906, pp. 45—46.

⁴⁸² Arhiva școlii Dumasca, dos. nr. 15/1905, p. 43 (Istoricul școlii din cătunul Dumasca).

Procs. Verbalis

nu. 882. loca ^NAlmici 1na

subsumuntur: *Conocarpus bonariensis* & *Conocarpus* *don* *Blanco*
 & *Hydrocotyle* *gustavii* *Passiflora* *caerulea* & *unio* *caerulea* *maritima*
Crataegus *argentea* *Crataegus* *argentea* *Crataegus* *argentea*
Crataegus *argentea* *Crataegus* *argentea* *Crataegus* *argentea*

17. Infima caperebat etiam secta Anacardio Cuscutae ex-
tremo frequentata in motu regulari de 88. topis. & in regu-
laritate facta frequentata de 7. topis & lateri 48. topis.

II°. Estudant se face a D^{na} clasa.

Art. 1. Stat. cenzorialul Comunității este și este, secretarul sau
indiferentul de specialitate, legi, instrucțiuni și reguli, pa-
de, care se va afla în instrucțiunile din comunitate. Comu-
nității pe personalul este înțeleasă, legi la stă, cenzorialul pe
discursuri și cenzorii lui, cu deosebi din cenzorii, cu
legi pe promisiuni, care pe de altă parte, pe aici po-
runt adevărat, avândându-i și cenzorialul Comunității
Art. 2. din lege, instrucțiunile lui, cenzorii cenzorii, cu
mănu de dorita din partea Stat. cenzorialul și cenzorii lui
instrucțiunile lui, pe care, cu cenzorialul sa.

Alto. Poroborani e Pelicani per venduti della duna
e molto in quantità e in una parte si trovano le
viti in semenza e in parte di altri.

După ce a fost în posesia a douăzeci și douăzeci și douăzeci și două
 de ani a fost în posesia a douăzeci și douăzeci și douăzeci și două
 de ani a fost în posesia a douăzeci și douăzeci și douăzeci și două
 de ani a fost în posesia a douăzeci și douăzeci și douăzeci și două

Pinus L.

singur învățător. În 1906 s-a înființat la această școală un post de maiștră, retribuită cu 15 lei lunar, pentru a preda lucrul de mină și diverse țesături la cele 26 eleve din clasa a IV-a⁴⁸³.

În anul școlar 1919—1920, biblioteca școlii avea 560 volume, necesare pentru săteni și elevi⁴⁸⁴.

Școala din Protopopești a luat ființă la 1 octombrie 1908, în condiții destul de grele, nefiind dotată cu local propriu. Astfel, încă de la începutul cursurilor școala a funcționat prin case închiriate și necorespunzătoare⁴⁸⁵.

În „Planul general al moșiei Protopopeștii-Ducăi” întocmit de inginerul hotarnic Neculce la 1896 era notată și școala. Oficialitățile timpului nu s-au preocupat însă de realizarea ei; de asemenea, nu ne este cunoscut nici numele vreunui dascăl sau vreun document care să ateste funcționarea ei la acea dată. Puțini copii din acest sat, înainte de înființarea școlii, frecventau cursurile la școala din Tăcuta; restul îngroșau rândurile analfabeților.

Localul de școală s-a construit între anii 1926—1928 cu fondurile realizate din vânzarea arborilor de pe terenul cu care a fost improprietărită aceasta, precum și din sume rambursabile de 10 000 lei, sume alocate de județ și 25 000 lei ajutor din partea Casei Școalelor⁴⁸⁶. Pe lângă aceste sume s-a mai adăugat și timplăria dată de Prefectura județului Vaslui. Construcția a fost prevăzută cu două săli de clasă, o cancelarie și două camere mai mici pentru director.

Din datele existente și din amintirile bătrînilor, redăm în continuare personalul didactic de la conducerea acestei școli: Neculai Duca (1908—1912)⁴⁸⁷, Vasile Luca (1912—1913), preot Petru Peptu (1913—1918), preot Pantelimon Dobriceanu (1918—1919)⁴⁸⁸, D. Pulpan (1919—1921), Ion Apostol (1921—1922), Gheorghe Lica (1922—1923), Vasile Varzaru (1923—1924), Vasile Rotaru (1924—1925), Constantin V. Popa (1925—1928), Ortansa Grandore (1928—1930), Ștefan Popa (1930—1948), Ion Ciubotaru (1948—1952), Petruța Toropoc (1952—1953), Ștefan Andrieș (1953—1957), Gh. H. Ciobotaru (1957—1960), Valeria Țiplic (1960—1969), Constantin Crăescu (1969—1971), Elena Ofileanu (1971—1974), Elena Tăutu (1974—1975), Dan Arcuș (1975—1976), Ionel Ochea (1976—1979), Vasile Ofileanu (1979 și în continuare).

În anul școlar 1912—1913 se aflau înscriși la această școală în clasele I—V, 30 de elevi, iar după un deceniu, cînd s-a înființat al doilea post de învățător, erau înscriși 78 de elevi. Deși populația școlară se afla în creștere, frecvența era abia de 30—35%. În anul școlar 1928—1929, elevii în număr de 103, la aceleași clase, învățau în local nou.

⁴⁸³ Arhiva școlii Dumasca, dos. nr. 16/1906, p. 52.

⁴⁸⁴ *Ibidem*, dos. nr. 30/1920, nepăgînat.

⁴⁸⁵ Școala a funcționat la început în casele lui Nică Poenaru, Petrache Damaschin și în casa parohială.

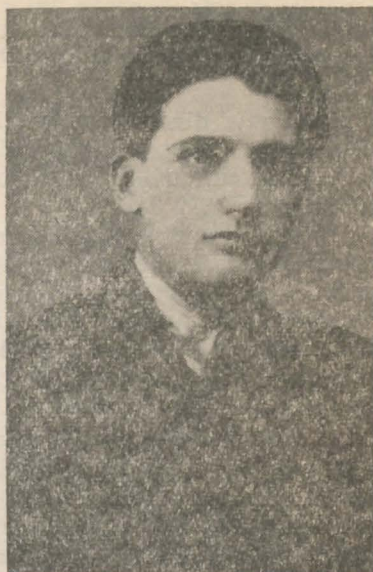
⁴⁸⁶ Informații de la Gheorghe Petrea, fost notar al comunei.

⁴⁸⁷ Arhiva școlii din primii 4 ani de la înființare s-a pierdut în timpul războiului.

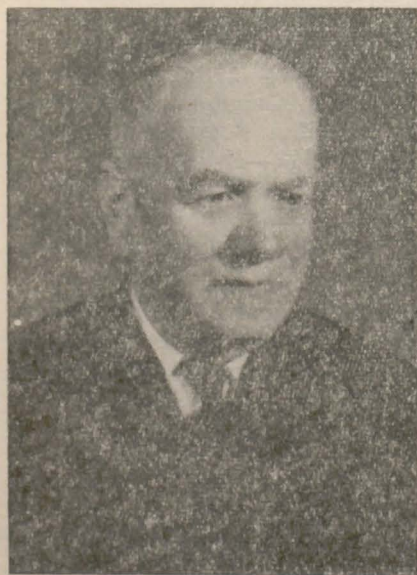
⁴⁸⁸ Acești preoți au funcționat în locul învățătorilor mobilizați.

Eduard Miron.
(1908—1939)

Constantin V. Popa.
(n. 1907)

Ioan V. Ursan.
(n. 1896)

Dumitru Aniței.
(n. 1905)

Școala Focșasca a luat ființă în anul 1919, după terminarea primului război mondial. Faptul este consemnat în procesul verbal de inspecție făcută învățătorului Vasile I. Cocuz, de la această școală, la 24 septembrie 1924⁴⁸⁹. Nefiind dotată cu local propriu, cursurile s-au ținut într-un conac boieresc, cumpărat mai târziu de învățătorul Constantin Penișoară din acest sat, învățând astfel copiii în propria locuință.

Din scriptele existente la școală, conducerea ei a fost asigurată de următoarele cadre: Lucreția Dimitriu (1919—1923)⁴⁹⁰, Aurelia Gorcea (1923—1924), Vasile I. Cocuz (1924—1926), Gheorghe Tăbușcă (1926—1932), Constantin Penișoară (1932—1965), Simion Codreanu (1965—1966), Grigore Horga (1966—1970), Gheorghe Ciocirlan (1970—1973), Victorica Revei (1973—1975), Ioan Mihăescu (1975— în continuare)⁴⁹¹.

La această școală, în 1924 se aflau înscriși în clasele I—IV-a 39 de elevi din care frecventau cursurile numai 24 elevi. Situația se menține și în deceniile următoare.

Pe măsură ce populația școlară din satele comunei a crescut, a sporit și numărul posturilor: la Tăcuta ia ființă în 1920 postul al doilea, iar în 1941 postul al treilea; la Mircești, postul al doilea în 1935, iar în 1938 postul al treilea; la Focșasca și Dumasca, postul al treilea în 1946. În anii următori, la majoritatea școlilor s-au creat 4 posturi.

Creșterea populației școlare după primul război mondial a ridicat problema spațiilor de școlarizare. În acest scop, în anul școlar 1922—1923 s-au constituit în această comună „Comitete de construcții școlare” prin stăruința cărora s-au ridicat, în perioada 1925—1945, încă două localuri de școală la Tăcuta și Mircești, în afară de acela din satul Protopopești despre care am amintit. Localul școlii Tăcuta, prevăzut cu două săli de clasă, cancelarie și alte două camere mai mici, în spate, a fost dat în folosință la 15 septembrie 1936, iar cel de la Mircești, tot cu două săli de clasă, o cancelarie, trei camere mici și o magazie, la 1 septembrie 1945.

Materialele și fondurile pentru aceste construcții au fost: lemnăria dată gratuit din pădurile statului și donații în bani din partea locuitorilor; Comitetul central de construcții școlare a repartizat 50 000 lei pentru școala din Mircești și 10 000 lei pentru cea din Tăcuta, căreia Prefectura județului Vaslui i-a mai acordat 30 000 lei, precum și ușile și ferestrele confecționate după un model tip în valoare de 54 950 lei pentru școala din Mircești și de 17 120 lei pentru școala din Tăcuta⁴⁹².

Întreținerea școlilor se făcea din sumele încasate de la Comitetul școlar și din veniturile realizate de pe loturile școlare.

Prin „Legea învățământului primar” din 1924, s-a prevăzut prelungirea învățământului primar cu un învățământ supra-primar, de trei clase, la cele existente — clasele V—VII, zise complementare și orientate către o pregătire practică.

⁴⁸⁹ De către revizorul școlar D. Dascălu.

⁴⁹⁰ După informația dată de către învățătorul Constantin Penișoară.

⁴⁹¹ Arhiva școlii Focșasca, datele extrase din matricole, cataloage și condici de inspecție.

⁴⁹² Gh. Rișcanu, *Un an de activitate*, Situația județului Vaslui de la 15.XI.1933—01.I.1934, pp. 67—68.

Din datele statistice de mai jos se observă că frecvența elevilor în anul școlar 1924—1943 la clasele I—VII rămânea tot slabă, deși numărul lor se afla în creștere:

— școala Tăcuta	elevi înscriși în clasele I—VII 186, frecv. 51;
— școala Mircești	elevi înscriși în clasele I—VII 91, frecv. 80;
— școala Protopopești	elevi înscriși în clasele I—VII 143, frecv. 90;
— școala Focșasca	elevi înscriși în clasele I—VII 77, frecv. 47;
— școala Dumasca	elevi înscriși în clasele I—VII 80, frecv. 66;
TOTAL:	elevi înscriși în clasele I—VII 577 frecv. 334.

În concluzie, frecvența a fost de 50%, iar un număr de 243 de elevi rămânând neșcolarizați (42%). Cauzele sînt cunoscute.

Legea instrucțiunii publice din 1864 n-a asigurat școlii primare baza materială necesară. Localul, mobilierul și lemnele de încălzit constituiau o sarcină a comunelor.

Situația cea mai grea, spre deosebire de mediul urban, a avut-o tot timpul școala rurală. Fără localuri de școli sau cu ele prost întreținute, cu învățători rău plătiți, cu o frecvență școlară mică, datorită sărăciei în care se afla majoritatea țărănimii⁴⁹³, școala nu și-a putut realiza pe deplin rolul, mulți copii rămînînd în afara ei.

Școala în anii puterii populare.

Reforma învățămîntului din 3 august 1948, înfăptuită din inițiativa și sub conducerea partidului, a dus la reorganizarea școlii pe baze democratice și realist-științifice, marcînd hotarul dintre școala veche și școala nouă. La Tăcuta, în 1948, ca urmare a acestei reforme, ia ființă învățămîntul elementar de 7 ani, menit să școlarizeze pe toți copiii satului, să lichideze analfabetismul și să dea școlii un conținut realist, legat de viață și de nevoile oamenilor, pregătind cetățeni luminați. La acest ciclu, din cei 186 elevi înscriși pe școală, 28 elevi erau ai clasei a V-a cu 5 cadre didactice.

Din arhiva școlii se constată că, înainte de această reformă se aflau în întreaga comună peste 300 neștiutori de carte. Cadrele didactice de la școlile de pe raza comunei au fost antrenate în munca de lichidare a analfabetismului⁴⁹⁴, organizîndu-se cursuri de alfabetizare în școli sau chiar la domiciliu, pe grupe de case⁴⁹⁵.

Paralel cu această acțiune s-au înființat noi posturi de învățători în unele sate. S-au luat măsuri pentru construirea unor noi localuri — acolo unde lipseau — și mărirea spațiului de școlarizare prin noi săli de clasă la localurile vechi, în vederea generalizării învățămîntului de 7 ani la cele trei școli (Tăcuta, Protopopești și Focșasca).

În toamna anului 1948 a luat ființă școala din satul Cujba, în urma memoriului întocmit de săteni, în vara aceluiași an, adresat Ministerului Învățămîntului.

⁴⁹³ Revista „Lupta de clasă” nr. 1 din ianuarie 1965, p. 116.

⁴⁹⁴ Conform Ordinului circular nr. 284.610/1947 al Ministerului Educației Naționale, Direcția Culturalizării.

⁴⁹⁵ Cursurile s-au numit „Școala de carte” începînd cu 1.XII.1947.

Noul local al școlii din Protopopești, inaugurat la 12 ianuarie 1964.

Școala generală din Focșasca (local construit în 1962).

Noul post de învățător, înființat în acest sat, a determinat pe săteni să-și construiască local de școală, pentru copiii lor, care erau pînă atunci nevoiți să bată zilnic drumul în satul vecin (Protopopești), de unde primeau lumina cărții. Localul a fost construit în perioada 1951—1954⁴⁹⁶. Merită a fi pomenite și cadrele didactice care au desfășurat activitate în acest sătuc: Ioan Andronache (1948—1950), Petru Artene (1950—1952), Ioan Luță (1952—1953), Petru Artene (1953—1954), Ioana Lefter (1954—1959), Gheorghe Ostan (1959—1962), Maria Topală (1962—1963), Ilie Marinescu (1963—1966), Constantin I. Ariton (1966—1968), Paula Alexandrescu (1968—1969), Olga Burghel (1969—1971), Vera Stroescu (1971—1972), Jenică Coțac (1972—1973), Margareta Purcel (1973—1975), Maria Pavel (1975—1976), Doina Popescu (1976—1977), Velica Duca (1977—1979).

Pentru a veni în ajutorul copiilor săraci și silitori, ori proveniți din mediul TBC, la Tăcuta a intrat în funcțiune la 1 octombrie 1952 un internat cu cantină pentru 40 de elevi bursieri. Inițiativa a avut un rol pozitiv pentru că a asigurat unui număr de elevi veniți din satele vecine — Mircești, Protopopești, Dumasca, Cujba și Focșasca, posibilitatea de a frecventa la Tăcuta clasele V—VII. Internatul a asigurat condiții corespunzătoare de întreținere și învățatură în anii școlari 1952—1953 și 1953—1954. Personalul administrativ și de îngrijire era format din: un pedagog, un magazioner, un îngrijitor și un bucătar.

În vara anului 1952, ieșea pe porțile școlii din Tăcuta întia promoție de 23 absolvenți ai clasei a VII-a care s-au îndreptat spre școlile medii.

Ca rezultat al extinderii învățămîntului de 7 ani și, în cazul nostru, prin transformarea școlilor de 4 ani de la Protopopești și Focșasca în școli de 7 ani, tot mai mulți copii din aceste sate s-au bucurat și se bucură de binefacerile învățaturii.

Anii ce au urmat au consemnat, după cum se știe, pe linia învățămîntului, alte importante realizări.

În toamna anului 1956 se înființează școala cu un singur post de învățător în satul Sofieni, la care au funcționat: Maria C. Penișoară (1956—1958), Lucreția Cojan Cristea (1958—1960), Sofica Ștefănescu (1960—1961), Constantin Mocănașu (1961—1962).

După 6 ani de funcționare, postul de învățător s-a desființat datorită numărului necorespunzător de elevi⁴⁹⁷ și a lipsei de local propriu, de aici înainte, copiii fiind obligați să învețe la școala din Protopopești.

Începînd cu anul școlar 1961—1962, o măsură importantă pentru dezvoltarea învățămîntului a fost trecerea treptată la învățămîntul general și obligatoriu de 8 ani, acordîndu-se totodată și manuale școlare gratuite, pentru elevii claselor I—VIII⁴⁹⁸.

Unitățile școlare au continuat să se dezvolte în raport cu noile condiții sociale create. Astfel, la începutul lunii septembrie 1962, în satul Focșasca, a fost dată în folosință construcția unui nou local de școală

⁴⁹⁶ Din inițiativa lui Ghe. Ursu și V. Mineață din satul Cujba.

⁴⁹⁷ Erau abia 11 elevi.

⁴⁹⁸ Valoarea manualelor școlare distribuite gratuit elevilor de la școlile din comună a fost la începutul anului școlar 1964—1965 de 32.604 lei.

cu 4 săli de clasă și o cancelarie, fapt care a prilejuit funcționarea clasei a V-a și mărirea numărului de cadre didactice.

Pînă a se ajunge aici, cei 81 de elevi din acest sat frecventau cursurile învățînd într-o singură sală de clasă, improprie pentru numărul lor.

Concomitent s-au luat măsuri pentru construirea încă unui local de școală, din cărămidă și piatră, în satul Protopopești, necesar școlarizării celor 190 de elevi înscriși la începutul anului școlar 1961—1962. Localul nou construit, prevăzut cu 6 săli de clasă, un laborator, o cancelarie, un birou pentru director, o cameră pentru pionieri, una pentru material didactic și o magazie, a fost dat în folosință la 13 ianuarie 1964.

Valoarea acestor construcții destinate învățămîntului de cultură generală, a fost de 350 000 lei, din care: 95 000 lei pentru școala din Focșasca și 225 000 lei pentru cea din Protopopești, confirmînd încă o dată grija partidului și statului nostru socialist pentru dezvoltarea continuă a bazei materiale a învățămîntului la sate.

Realizările nu se vor opri aici. Dacă în anul 1938, de pildă, numărul elevilor înscriși în comună era de 445, în anul școlar 1967—1968 — deci după trei decenii — numărul celor înscriși a crescut la 1 011 elevi. Creșterea a fost de 566 elevi, cu un procent de 56%. Deci mai mult decît dublu. În anul menționat, din 1 011 elevi înscriși, au promovat 924 elevi, iar 81 (clasele a VIII-a) au absolvit școala (8 clase).

Odată cu creșterea numărului de elevi a sporit și numărul cadrelor didactice. Astfel, numărul învățătorilor a ajuns de la 8, cîți erau în 1938, la 22 în 1968; iar numărul profesorilor s-a ridicat la 23.

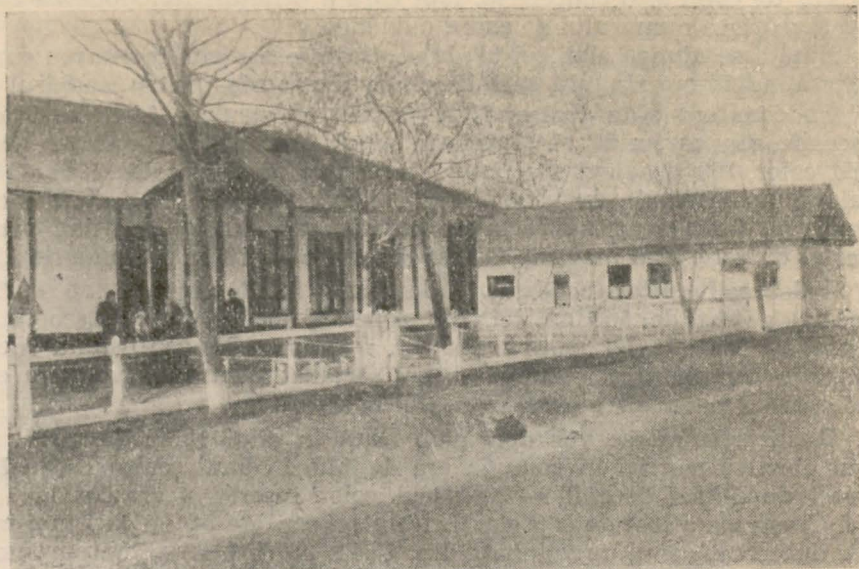
Prin generalizarea învățămîntului de 8 ani, populația școlară fiind în creștere, s-a simțit nevoia construirii unui alt local de școală mai spațios, la centrul de comună unde, în afară de elevii din Tăcuta frecventează cursurile claselor V—VIII elevii din satele Mircești și Dumasca. Construcția a început în toamna anului 1969, fiind dată în folosință la începutul lunii septembrie 1971, dispunînd de 8 săli de clasă, un laborator prevăzut cu trei camere, o cancelarie, un cabinet de director, un cabinet științe sociale, o cameră bibliotecă, una pentru pionieri și două boxe pentru materiale de întreținere.

Valoarea clădirii a fost de 626 000 lei, din care 186 000 lei de la stat prin credite rambursabile, iar restul sumei (440 000) din contribuția voluntară a cetățenilor.⁴⁹⁹

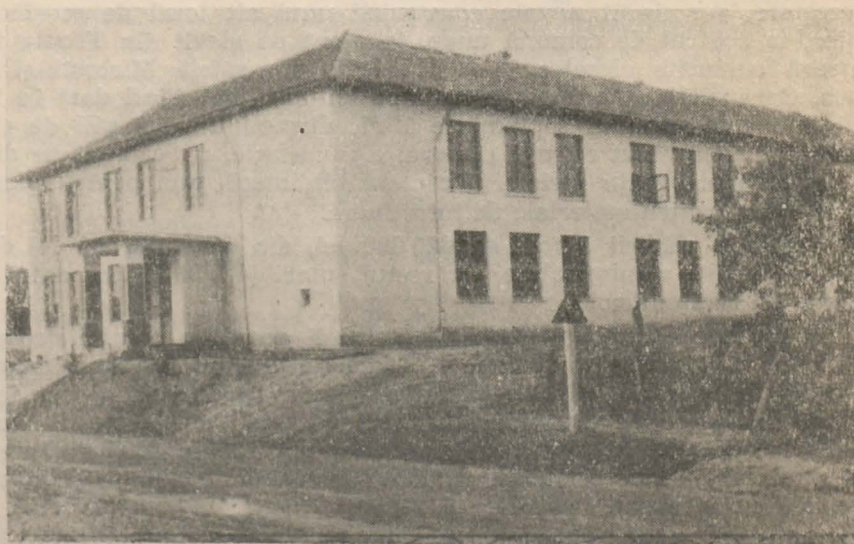
O problemă căreia partidul și statul îi acordă o atenție deosebită este aceea a legării mai strînse a învățămîntului cu practica. Începînd cu anul școlar 1970—1971, activitatea tehnico-productivă a fost introdusă ca disciplină de învățămînt, alături de celelalte obiecte de studiu. În acest scop s-au pus la dispoziția elevilor din Tăcuta două ateliere din care unul profilat pe croitorie, dotat cu mașini de cusut (6) și altul de tâmplărie, cu necesarul de scule.

Pentru formarea deprinderilor practice în cadrul micro-C.A.P. li s-au rezervat școlilor următoarele suprafețe de teren arabil: Tăcuta și Protopopești cîte 2,50 ha, iar Focșasca 2 ha. Din vinzarea produselor

⁴⁹⁹ Arhiva Consiliului Popular Tăcuta, dos. „Construcții școlare“, 1962—1971, nepaginată.

Localul vechii școlii generale din Tăcuta, actualmente localul grădiniței

Localul noii școli din Tăcuta, inaugurat la 15 septembrie 1971.

realizate pe aceste două terenuri, școlile organizează excursii în țară și achiziționează material didactic necesar pentru ridicarea calității lecțiilor.

Învățământul preșcolar a început să se dezvolte după reforma din 1948 în cele 5 grădinițe (Tăcuta, Mircești, Dumasca, Protopopești și Focșasca) față de anii dinaintea celui de-al doilea război mondial, când în comuna Tăcuta nu era decât o singură grădiniță la Dumasca, condusă de Ecaterina Alecsandrescu, începînd din anul 1924.

Din numărul de educatoare de la unitățile preșcolare din comună, amintim pe cele cu activitate mai îndelungată: Ciudin Maria, Filimon Lizica, Corduneanu Tinca, Vilciu Lenuta, Cristea Iulia la grădinița de copii, Tăcuta, înființată în 1951 și condusă la început de Bodescu Eugenia. La grădinița Mircești, înființată în 1944 amintim pe Aniței A. Ana, Popa Rodica, Baciș Aurelia. La Dumasca pe Trișcu Lucretia, Cucu Venera, Alexandroaie Mariana, Popa Valentina; la Protopopești pe Colimici Elena, Rusu Mariana; la Focșasca pe Rusu V. Carolina și Ibrian Elena.

Sub îndrumarea educatoarelor, copiii de vîrstă preșcolară se bucură de îngrijire și educație în vederea pregătirii lor pentru învățămîntul general, grădinița satisfăcînd totodată și unele cerințe sociale, ca sprijinirea mamelor aflate în producție sau angajate la muncă.

În ultimii ani numărul copiilor cuprinși în cele 5 grădinițe a crescut de la 145 cîți erau în 1965, la 180 în 1975 și 225 în 1979.

Unitățile sînt dotate cu mobilier și material didactic pentru buna desfășurare a activităților educative.

Organizația de pionieri. În ziua de 14 mai 1950 a luat ființă la școala generală Tăcuta cea mai tînră organizație de masă — Organizația de pionieri — chemată să contribuie la stimularea dragostei pentru învățatură, la pregătirea pentru muncă productivă și realizarea educației ideologice și politice în școală.

Constituirea primului detașament cu un număr de 26 de elevi din clasele a II-a—V-a a prilejuit și apariția primei gazete festive la care purtătorii cravatelor roșii au publicat materiale ce oglindeau activitatea lor. În contextul acțiunilor mai importante ale acestei organizații menționăm: o expoziție de cusături naționale specifice locului (în 1952). Din punct de vedere al tehnicii aplicative profesorul Cristea Mihai, a înființat în 1970 „Cercul de radio” cu 32 de pionieri, iar în 1973 „Cercul foto” cu 12 pionieri. Tot în 1973 a fost organizată prima expediție pionierească „Cutezători⁵⁰⁰” condusă de profesorul Petrișor Ștefan, avînd un caracter de drumeție și inițiere în vederea unor expediții similare.

Pionierii școlii au participat la diferite concursuri și festivaluri de muzică populară și ușoară la nivel de comună și județ, obținînd diferite distincții și mențiuni, iar alții au fost trimiși pentru concursuri artistice în tabere internaționale. Menționăm pe Mariana A. Blănar, participantă la tabăra internațională Pionierrepublic „Wilhelm Pieck” din R.D.G. în perioada 13 iulie—18 august 1965.

⁵⁰⁰ Pe traseul Vaslui—Brașov—Făgăraș—Breaza—Simbăta de Sus—Podu-Olt—Călimănești—Rînnicu-Vilcea—Pitești—Tîrgoviște—Ploiești—Vaslui.

URKUNDE

Mariana Blănaru
Rumänien
Tăcuta Vaslui

*Als Anerkennung
für hervorragende Leistungen
beim internationalen
Fest „Junger Künstler“*

Pionierrepublik „Wilhelm Pieck“ am Werbestandort

Direktor

Diploma pionierei Mariana Blănaru din Tăcuta, obținută în cadrul taberei internaționale de pionieri, „Wilhelm Pieck“ din R.D.G., 1965.

În ultimul timp, crearea organizației „Șoimii patriei“ a copiilor preșcolari în vîrstă de 4—7 ani, reflectă grija cu care partidul urmărește creșterea, educarea și formarea tinerei generații pentru muncă și viață.

Din expunerea de mai sus rezultă că pînă în anul 1948 școala s-a dezvoltat — comparativ cu perioada următoare — în condițiile realităților social-economice și politice din acea vreme, învățămîntul fiind permanent confruntat cu o serie de greutăți și de lipsuri. Aceste greutăți au fost totuși depășite datorită unor dascăli devotați școlii și înzestrați cu multă pasiune pentru ridicarea culturală a țărănimii.

Oameni de seamă originari sau legați de comuna Tăcuta. Ca din aproape toate satele țării noastre, și din satele comunei Tăcuta s-au ridicat în cursul timpului, oameni de seamă care s-au făcut cunoscuți și s-au impus prin activitatea lor desfășurată în timpul vieții, contribuind la dezvoltarea culturii și științei românești.

În paginile următoare ne propunem să fixăm cîteva portrete ale unor personalități din trecut și din zilele noastre. Ele fac cinste țării și în primul rînd satelor lor natale.

De pe băncile școlii din Tăcuta s-a ridicat *Raicu Ionescu Rion*, publicist socialist militant și critic literar. S-a născut la 1872 în satul Bălăbănești din fostul județ Tutova, în familia unor țărani săraci. Clasele primare le-a frecventat în comuna Tăcuta, județul Vaslui⁵⁰¹.

Între 1879—1885 elevul Raicu Ionescu se face remarcant de învățătorul Vasile Lărgeanu. Bătrînul Neculai Alexandrescu, de 74 ani, ține minte de la bunicii lui că în Tăcuta era unul Vasile Ionescu, care avea un băiat „deștept“, elev al lui „Lărgeanu-dascălul“, ce-nvăța în „școala ceia cu două odăi și 30 de scaune“.

Octogenarul Ioan D. Lupu nu uită o întîmplare din copilărie: era vară, în vacanță, cînd boierii au organizat un bal deasupra pădurii Cio-mag, lîngă Șurănești (azi Emil Racoviță). La bal venise și Raicu, fiul lui Vasile și Joitei Ionescu. El era îmbrăcat în costum național⁵⁰². Întrebat de un boier din ce viță se trage, Raicu a zis: „Tata din coadă de ciine, slugoi, iar mama și cu mine măturoi pe la ciocoi“. În 1882 elevul Raicu Ionescu a intrat la liceul „Codreanu“ din Birlad, iar în toamna anului 1889 se afla înscris la facultatea de litere și filosofie a Universității din Iași, pe care o termină în 1893.

Raicu Ionescu a luptat cu pasiune pentru pătrunderea ideilor marxiste în România. Publicațiile sale de critică literară și scrieri social-politice, din care se desprind cele mai înaintate idei și idealuri ale timpului său, au apărut în ziarul „Munca“, „Critica socială“, „Evenimentul literar“ și „Lumea nouă“.

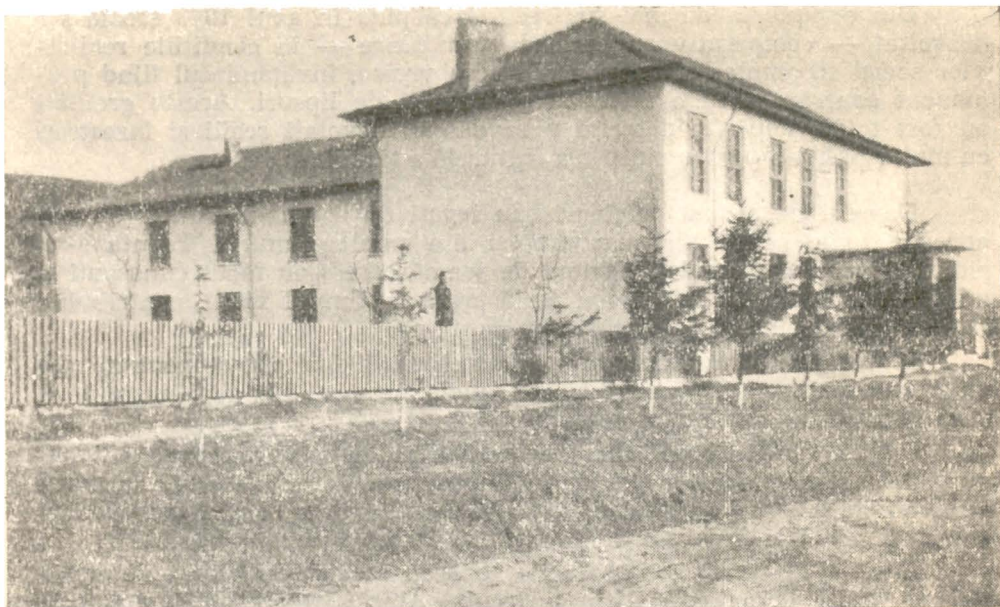
Un articol al său din „Critica socială“, intitulat „Religia, familia, proprietatea“ apărut în traducere în revista franceză „L'ère nouvelle“, s-a bucurat de aprecierea lui Engels care-l califică drept „admirabil“⁵⁰³.

Odată cu articolele date, Raicu Ionescu adoptă pseudonimul publicistic Rion. El a avut o existență zbuciumată. A încetat din viață în

⁵⁰¹ Raicu Ionescu Rion — „Arta revoluționară“, (*Scrieri de critică literară și social-politică*) cu un studiu introductiv de Victor Vișinescu, București, 1972, pp XLVIII—XLIX și 331.

⁵⁰² „România literară“ nr. 36 din 31 august 1972 („Raicu Ionescu-Rion“, articol semnat de Victor Vișinescu, pp. 16—17.

⁵⁰³ Raicu Ionescu-Rion, *op. cit.*, p. XV.

Scoală nouă.

1895, la Tîrgoviște, unde, în calitate de profesor la gimnaziul „Enăchiță Văcărescu“, predă limbile: română, greacă și latină⁵⁰⁴.

[Constantin Bobulescu.] Iată un preot și un profesor totodată, care a desfășurat o bogată activitate de cercetare în domeniul larg al istoriei culturii românești. El se trage din răzeșii din satul Mircești de la Vaslui. S-a născut la 8 mai 1882, în satul Vlădiceni de lângă Iași, unde tatăl său, Ion Bobulescu, era preot și învățător. Bunicul său, numit tot Ion Bobulescu, a fost preot înfi în satul Tăcuta, apoi la biserica din Dealul lui Păun de lângă Iași. Un strămoș al său, Andrei Bobu, fusese dascăl, nu se știe în ce localitate⁵⁰⁵.

Constantin Bobulescu și-a făcut studiile elementare, secundare și universitare la Iași, la Roman și București. Licența în teologie și-a luat-o în 1907, după care a revenit la Iași, fiind hirotonisit diacon la mitropolie (1908), iar preot în același loc (1912). În 1913 a fost în războiul din Bulgaria cu regimentul 7 Roșiori din Iași. Reintors acasă, a fost numit „spiritual“ la seminarul Veniamin, funcție în care a rămas 8 ani, fiind și profesor.

În timpul refugiului din 1917—1918 a avut strînse legături cu mulți oameni de seamă adunați la Iași din Muntenia și Transilvania.

A fost foarte apreciat de oamenii de cultură, între care V. Bogrea, Gh. T. Kirileanu, N. Iorga și alții. Acesta din urmă, fiind prim-ministru,

⁵⁰⁴ „Lupta de clasă“ nr. 1 din 1 ianuarie 1965, pp. 58—69.

⁵⁰⁵ Folosim pentru schițarea acestui medalion articolul semnat de prof. Constantin Turcu „Preotul Constantin Bobulescu“ din revista „Mitropolia Moldovei și Sucevei“ nr. 1—2, 1969, pp. 70—79.

l-a propus spre a fi numit episcop de Huși. Paralel cu lunga sa carieră de preot și profesor, Constantin Bobulescu a dus și o muncă tenace de studiu pentru progresul culturii și al istoriei românești.

Timp de mai multe zeci de ani, Constantin Bobulescu, care cunoștea limba greacă și slavonă și era un excelent paleograf, a cercetat mănăstirile și bisericile din cea mai mare parte a Moldovei, adunând de peste tot, însemnări și inscripții de pe cărțile vechi, de pe pomelnice, de pe obiectele de cult, de pe pietrele funerare și de pe pisanii, însemnări care i-au servit la redactarea a peste 80 de studii publicate în revistele de specialitate⁵⁰⁶.

Fiecare pagină pe care a tipărit-o a însemnat o descoperire, o clarificare, o contribuție științifică deplin valabilă asupra subiectului studiat de el. A fost un model de activitate științifică.

O boală nemiloasă și multe lipsuri au pus capăt vieții și activității lui în seara zilei de 1 decembrie 1958. E înmormântat la cimitirul Ghencea din București.

Un slujitor devotat școlii și satului a fost *Ioan Donosă*, născut la 14 februarie 1879 în satul Dobrovăț—Moldoveni, județul Iași.

În 1898 a terminat școala normală „Vasile Lupu” din Iași, fiind numit învățător în satul Trestiana, comuna Pocreaca, județul Iași, unde a stat 2 ani. În toamna anului 1900 s-a transferat la Tăcuta, unde a funcționat 23 de ani. Încă din primii ani de învățămînt el s-a preocupat de soarta școlii rurale din Tăcuta, luptînd împotriva stării de înapoiere a sătenilor.

În afară de aceasta, și-a adus contribuția și la mișcarea cooperatistă, înființînd la 1 iulie 1901 Banca populară „Movila lui Burcel”⁵⁰⁷, iar în 1907 obștea de arendare „Buna vestire”, animat de dorința de a sprijini ridicarea țăranilor din starea economică în care se aflau. S-a stins din viață la 20 august 1938.

Constantin Gh. Brudariu s-a născut în comuna Osoi, județul Iași, la 9 iulie 1866. Rămas orfan de mic, îndemnat de mama sa către învățătură, neavînd mijloace materiale a plecat la Iași, angajîndu-se om de serviciu la Școala nr. 2 din Tătărași, unde directorul Titu Mărdărăscu l-a înscris să frecventeze și școala pe care a absolvit-o în anul 1884. Era deci, în vîrstă de 18 ani. Sfătuit de același director, s-a prezentat la concursul pentru bursă la Școala normală din Iași. Reușind, s-a înscris la cursuri și a absolvit această școală după 4 ani, adică în 1888. În anul 1889 a fost numit învățător la școala din Dobrovăț (14 aprilie 1889 — 1 octombrie 1890), apoi, mutat în continuare la Școala din satul Dumasca (jud. Vaslui), unde a rămas pînă la 1 ianuarie 1896.

La Dumasca, el a fost însărcinat de către revizorul școlar al județului Vaslui să ia legătură cu populația lipovenească spre a o determina să-și trimită copiii la școală. Reușind deplin, el a fost felicitat de foru-

⁵⁰⁶ Notăm din acestea cîteva titluri de lucrări publicate: 1) „Pomenirea lui Alexandru cel Bun la 500 de ani de la moartea lui”; 2) „Originea numelui și a orașului Iași”; 3) „Istoricul primei școli de agricultură”, „Lăutarii noștri”; „Vieți de zugrăvi”; etc.

⁵⁰⁷ Împreună cu învățătorul Matei Ion.

Ioan Donosă.
(1879—1938)

Vasile M. Mitru.
(1887—1916)

Constantin Gh. Roiu.
(n. 1899)

Constantin Gh. Brudariu.
(1866—1945)

rile superioare și Ministerul i-a acordat medalia „Meritul cultural” clasa I-a.

Tot în timpul vieții sale și-a îmbogățit mereu cunoștințele profesionale și cultura generală. Spre a se putea informa asupra dezvoltării științelor pedagogice și sociale în lume, el a învățat limbile: germană, franceză și mai târziu cea engleză. Încă din timpul când urma școala normală, el audia conferințele cercului socialist din Iași și se interesa de soarta și viitorul țărăniimii⁵⁰⁸.

Se înțelege însă că „școala” a stat mereu pe primul plan al preocupărilor sale, atât în activitatea didactică — unde a fost un model — cât și în cea publicistică, unde a fost de o rară hărnicie.

Încă de pe când funcționa la Dumasca, el a alcătuit un amplu memoriu, tratind despre „Convertirea țăranului la școală” (1895) pentru care a primit de la Revizoratul școlar binemeritate laude și încurajări. Acest memoriu a fost tipărit sub același titlu în 1898 la tipografia „Dacia” din Iași (45 pag.). C. Brudariu pledează aci pentru o strînsă colaborare între școală și totalitatea sătenilor, care trebuie să vadă în aceasta (pe atunci destul de nouă instituție), un izvor nesecat de îndrumări practice și spirituale.

Acestui studiu i-au urmat altele pe aceeași temă „Ce este și ce trebuie să fie școala țăranului”, conferință publică ținută în aula Universității în 1901 și tipărită în același an la tipografia ziarului „Evenimentul”. Autorul face o aspră critică a programei școlilor rurale, care nu corespundea cerințelor vieții satești.

„Cartea țăranului român” a fost scrisă în colaborare cu cărturarul Gh. I. Kirileanu și editată de Casa școalelor în anul 1901; lucrarea a fost un îndreptar de mare folos pentru dirijarea întregii activități economice satești. „Învățămîntul poporului”, studiu social, 1909; „Societățile cooperative”, 1901; „Politica satelor”, 1911; „Dreptate și umanitate”, 1913; „Partidele politice”, 1918; „Progresul popoarelor”, 1924; „Ideologia țăranismului”, 1933, constituie cîteva titluri din activitatea publicistică a acestui cărturar.

Constantin Brudariu a participat și la cîteva anchete sociale organizate de presă. În 1926, revista „Umanitarismul” a inițiat o discuție publică — un ciclu de conferințe — avind tema: „Pacea și cultura ome-

Vieru Constantin.
(n. 1916)

⁵⁰⁸ Vasile Uglea, Constantin Brudariu, în volumul *Omagiu pe letopiseșul școlii contemporane*, p. 101—106, Iași, 1973, editat de Casa corpului didactic și Inspectoratul școlar Iași.

nirii". Au răspuns un număr de intelectuali, printre care și C. Brudariu. Conferința lui a fost publicată în 1926 la București, în volumul colectiv cu același titlu. De asemenea, în 1929, această revistă a organizat un nou ciclu de prelegeri cu tema „Căile păcii”. Au participat personalități progresiste ale culturii românești, printre care și C. Brudariu, care a stăruit pentru „umanizarea” omului și pentru respectul față de om⁵⁰⁹. În sfârșit, C. Brudariu a mai participat la o discuție publică organizată de ziarul „Curentul” cu privire la „Calificarea tineretului după aptitudini și plasarea lui în cooperarea socială”. Ca să nu apară numai ca teoretician, ca mulți alții, Constantin Brudariu a trecut la acțiuni practice.

După ce militase pentru ridicarea social-culturală și economică a țăranimii, în timp ce conducea școala din Pd. Iloaiei, el a urcat pe baricade și, în 1907, a vorbit inflăcărat în fața a 200 țărani adunați în jurul său. A scăpat totuși de arestare, cu oameni cu tot, numai datorită prefectului de Iași de atunci, Constantin Stere, care-l cunoștea bine și-l aprecia⁵¹⁰.

În 1918, C. Brudariu a fost singurul învățător din județul Iași care a semnat „manifestul pentru crearea unei grupări politice noi, *partidul muncitor* (subl. ns.) al muncitorilor și țăranilor”.

El a lăsat drept moștenire un număr însemnat de manuscrise, pe care le arătam aici prin titlurile lor, întrucât unele din ele ar trebui cunoscute, dat fiind că autorul lor a fost un vechi progresist și un om de cultură pentru timpul său. Iată-le: „Afirmarea poporului român prin familie și școală”; „Utilitatea ideologiei țăranismului”; „Apariția societății moderne”; „Fermentul crizelor moderne”; „Lupta pentru trai în sociologia omenirii”; „Relativismul sociologic și țăranismul”; „Socializarea omului”; „Sociologia cooperativelor. Civilizația și progresul ei”; „Ridicarea satelor”; „Guvernarea oligarhiei (1864—1919)”; „Păcatele capitalismului”; „O societate legendară”; „Evoluția traiului social”; „Lupta de clasă”; „Conversații sociale”.

C. Brudariu a murit la 20 iunie 1945, în vîrstă de 79 ani și a fost înmormîntat la Timișoara, în cimitirul ortodox „Cetate”⁵¹¹.

În continuare, consemnăm numele altor intelectuali ridicați de pe băncile școlilor din satele comunei:

Tăcuta. Avocați: Zaharia Constantin, Popovici C. Ioan; medici veterinari: Serban Nicolae; ingineri agronomi: Ștefănescu C. Constantin; profesori: Ciudin St. Corneliu, Ciobotaru I. Elena (căsătorită Coroamă), Vieru Veronel Corneliu, Tudose C. Ortansa, Ștefănescu Gh. Maria, Giza I. Constantin; ziaști: Mineață Aurel; ofițeri: Dimitriu Ioan, Dimitriu Victor, Vieru N. Gheorghe, Poienaru C. Dumitru, Roșu C. Dumitru, Caia C. Constantin. Tot printre fiii de seamă ai Tăcutei îl menționăm și pe Vieru Constantin, fost director economic al casei de Creație a scriitorilor de la Palatul Brâncovenesc „Mogoșoaia”, în perioada 1956—1970.

⁵⁰⁹ Revista „Umanitarismul” nr. 7/1929.

⁵¹⁰ Victor Condurache, „Cadrele didactice din Moldova și răscoala țăranilor din 1907” (în volumul colectiv *Învățătorii și răscoala din 1907*), București, 1958, p. 112—141; 123—124.

⁵¹¹ Datele despre C. Brudariu ne-au fost furnizate de fiul său, avocat Adrian C. Brudariu din Buziaș și prof. Constantin Turcu din Iași.

Doi dintre fiii comunei: Gheorghe Petrea, notar (n. 1901); Aurel Mîneală, ziarist (n. 1929).

Mircești: avocați — Pieptu P. Dumitru; medici umani — Pieptu A. Petru, Aniței D. Bogdan; medici veterinari Alexandru D. Aurora (căsătorită Avramescu); ingineri — Soldan D. Gheorghe, Alexandru D. Viorica, Stumbea Vasile, Stamate Gh. Emil; profesori — Pieptu E. Petru licențiat teologie, filozofie și drept, fost profesor la Liceul național din Iași, Săvuc Gh. Dumitru, Pruteanu C. Constantin, Huțuțui V. Dumitru, Huțuțui V. Ana (căsătorită Popa), Tăbușcă I. N., Tăbușcă I. Dumitru, Stamate Gh. Aurel, Aniței D. Viorica (căsătorită Catargiu), Moga Nicolae autor de manuale școlare; pictori — Aniței Gh. Eugen, Aniței Gh. Aurel; economiști — Cozma Finica (căsătorită Condurache).

Ofițeri — Aniței N. Mircea, Năstase P. Gelu, Păduraru V. Gheorghe, Păduraru V. Mihai.

Protopopești. Ingineri agronomi — Cracană I. Alexandru; profesori — Cracană I. Petru, Nistor V. Ioan prof. cercetător științific, Ofileanu N. Valeria (căsătorită Tiplic), Ofileanu N. Vasile, Homoranu V. Virginia (Cătărău), Cracană A. Ioana; economiști — Petrea Gh. Sonia (Colda) absolventă a Academiei de înalte studii comerciale, economistă principală la Ministerul Comerțului Exterior; ofițeri — Poienaru Constantin, Cujbă C. Ioan, Cujbă C. Petru, Ofileanu N. Constantin, Pruteanu Gh. Vasile.

Dumasca. Profesori — Ciobotaru Sterian Petru, Cuzincu Gh. Gheorghe, Știrbu Georgeta, Balan A. Vasile, Cristea Mihai; ofițeri — Gamen Vasile, Samson P. Dumitru, Vizitiu Gr. Alexandru, Ștefanov Vasile.

b. CĂMINUL CULTURAL. O acțiune de culturalizare în satele noastre s-a dus și în trecut. Aceasta a fost însă sporadică și pornită din inițiativa unor intelectuali spre a încuraja talentele din sat și înclinațiile unor tineri pentru muzică și teatru. Pe măsură ce fiecare sat își avea școala lui, activitatea culturală apărea mai concludentă datorită învățătorilor care organizau cercuri culturale cu public, serbări, coruri și conferințe.

După reforma învățămîntului din 1948 și transformarea socialistă a agriculturii, numărul intelectualilor din comună (învățători, profesori, medici, ingineri, tehnicieni) fiind sporit, activitățile culturale sînt mai bine organizate, desfășurîndu-se în cadrul căminului cultural, instituție creată pentru satisfacerea cerințelor culturale ale sătenilor.

Căminul cultural din comuna Tăcuta a fost înființat la 8 iunie 1947⁵¹². El a devenit centru de informare cultural-științifică a vieții satești, unde locuitorii comunei își pot petrece cu folos timpul liber. Construcția localului începută la 4 iunie 1956 prin contribuția bănească a locuitorilor, a fost terminată și dată în folosință la 23 august 1958⁵¹³, dispunînd de o sală de spectacole cu 350 locuri, bibliotecă, sală de repetiții, birou, hol pentru expoziții și o cabină pentru proiecții film.

În dotarea căminului se află numeroase obiecte și mijloace de culturalizare: televizor, aparat de radio, pickup, aparat de proiecție film, acordeoane, șah, costume naționale și mobilier (scaune, mese, dulapuri etc.).

Din primul an de la înființare s-a organizat o formație de cor de 20 persoane, o echipă de dansuri populare din 12 persoane și o formație de teatru din 8 persoane.

Prin exemplul unor cadre didactice pasionate pentru problemele de cultură, au luat ființă cămine culturale și în satele Mircești, Protopopești, Dumasca și Focșasca, iar la Cujba o casă de citit, toate menite să răspundă cerințelor de ridicare culturală a sătenilor.

Prima piesă de teatru prezentată în vara anului 1947 pe scena căminului cultural din Tăcuta a fost „Păcală argat” de Petre Dulfu. De atunci trimestrial, în fiecare an, repertoriul a fost îmbunătățit și diversificat⁵¹⁴.

O formație artistică de dansuri din Protopopești constituită în 1956⁵¹⁵ alcătuită din opt perechi s-a remarcat la diferite concursuri, dînd dovadă de multă pricepere și talent.

Jocul popular e îndrăgit în aceeași măsură și în satul Focșasca, unde activează o altă formație de dansuri, care, în decursul celor 28 ani de la înființare⁵¹⁶ a fost pe deplin apreciată de iubitorii coregrafiei

⁵¹² Conform deciziei Așezămîntelor culturale nr. 12 260/1947, cu 20 membri fondatori.

⁵¹³ Valoarea totală a construcției a fost de 170.631 lei.

⁵¹⁴ La „Festivalul de teatru folcloric” din anul 1967 s-a remarcat formația de „Jieni” din satul Dumasca, condusă de locuitorul Dumitru Scutaru.

⁵¹⁵ Instructorul formației fiind profesorul Constantin Crăescu.

⁵¹⁶ A luat ființă din inițiativa învățătoarei Maria C. Penișoară.

Echipa de fotbal a Asociației sportive „Recolta” din Tăcuta (1960).

populare. Printre jocurile specifice locului amintim: „Frunza nucului”, „Florica”, „Ciobănașul”, „Șirba popilor” și „Bătuta”.

Arta cîntecului din fluier, legată de tradițiile păstorești a putut să-și verifice măiestria în fața publicului prin „echipa de fluierași” din

Fluierașii din Protopopești.

Protopopești, care numără 10 bărbați între 16—54 ani. Ea este instruită de Petrea Virgil. Această formație a fost clasată pe locul I la Festivalul „Joc și cîntec vasluian“ în 1973.

Muzicanții satelor comunei — Țăranii îndrăgesc muzica și o înțeleg, luînd-o drept „tovarășul lor de viață“ cel mai apropiat. Lăutarii, exponenții cei mai vechi ai muzicii, au înveselit și înveselesc la nunți și botezuri, la obiceiurile de anul nou, la chefuri și petreceri, pe toți sătenii.

În urmă cu o jumătate de secol, Tăcuta avea fanfara ei, formată din 8 muzicanți. Pe lângă această fanfară, tot la Tăcuta mai existau, pînă după cel de-al doilea război mondial, doi scripcari și doi cobzari.

La Focșasca orchestra avea trei scripcari, doi cobzari și un trombonist. În același timp, la Protopopești aflăm cinci instrumentiști talentați, dintre care trei scripcari și doi cobzari.

Cîntecele vechi și baladele au fost trecute în păstrare din tată în fiu, ca ceva scump.

La Mircești, Neculai I. Blănaru cel bătrîn a întemeiat cu feciorii și ginerii săi o orchestră care cîntă la cununii și la toate sindrofiile organizate în satele dimprejurul Tăcutei, melodii de prin partea locului. O nepoată a lui Neculai Blănaru, absolventă a școlii de muzică din Cluj (Marieta C. Blănaru) a fost trimisă la München în Germania, unde și-a cultivat talentul⁵¹⁷.

Instrumentiștii din Mircești cu cei din Focșasca au format taraful căminului cultural din localitate, participînd la manifestările culturale ale comunei ori de cîte ori este nevoie.

Pe linia ridicării continue a nivelului cultural al sătenilor, un aport prețios îi revine cinematografului sătesc. În viața comunei pătrund săptămînal filme românești și străine, de scurt metraj și filme documentare cu jurnale de actualități. Interesul pe care-l manifestă sătenii pentru această artă este edificator. În anul 1970 numărul spectatorilor de film a fost de 9 400, iar în perioada primei etape a „Festivalului filmului la sate“, s-au înregistrat 9 820 spectatori; o creștere de 4,2% în această perioadă.

Majoritatea cadrelor didactice, învățători și profesori, vîrstnici și tineri își dedică o bună parte din timpul lor liber activității culturale, instruind și dirijînd formații corale și de dans și regizînd piese de teatru ori alcătuiind texte de brigadă artistică de agitație.

În imediata apropiere a căminului cultural este terenul de sport, unde tineretul desfășoară antrenamente și întreceri sportive.

Un factor important în dezvoltarea mișcării sportive la sate l-a constituit înființarea Asociației sportive „Recolta“. În cadrul acestei asociații a fost creată la centrul comunei, în 1960, o echipă sportivă de fotbal. Inițiați și antrenați, tinerii fotbaliști tăcuțeni s-au afirmat, învingînd rînd pe rînd echipele similare din comunele vecine.

Cît privește sportul de iarnă, în 1956 grupul de schiori din Tăcuta s-a clasat pe primul loc la concursul Bîrnova-Iași.

⁵¹⁷ Împreună cu două fete și trei băieți din țară (1972—1973).

Grupul vocal din Protopenști.

c. BIBLIOTECA. În acțiunea de culturalizare a maselor participă și biblioteca comunală care, prin grija organelor de partid și de stat a fost înființată în centrul comunei în anul 1952. Ea pune la dispoziția publicului cartea social-politică, de literatură beletristică și de specialitate, răspinzind în masa populației înțelepciunea cuprinsă în paginile tipărite. La început ea a funcționat într-o casă cu chirie până în anul 1958, cînd s-a mutat în incinta căminului cultural, avînd un bibliotecar salariat. Biblioteca publică din Tăcuta, de la cele cîteva sute de volume cu care și-a început activitatea în urmă cu mai bine de două decenii, numără astăzi peste 15 000 volume. Un fond de cărți destul de însemnat! Sînt înscrîși 903 cititori, din care 135 permanenți. Cărțile de la bibliotecă pătrund zilnic în casele locuitorilor din comună, care le citesc cu pasiune și interes.

Îndrumarea lecturii, organizarea acțiunilor de propagandă a cărții (montaje literare, șezători literare, prezentări de cărți etc.), iată o serie de metode folosite de bibliotecari în munca lor pentru popularizarea bibliotecii și a cărților ei.

Noua viață culturală a comunei pornește de la școală, de la căminul cultural și bibliotecă, se răsfrînge în conștiința oamenilor, schimbînd atît fizionomia satului cît și a oamenilor săi, care participă cu în-suflețire la întregul proces înnoitor din țara noastră, la traducerea în viață a politicii partidului de făurire a noii societăți socialiste multilaterale dezvoltate.

10. Creații folclorice

Satul a fost întotdeauna creatorul și păstrătorul culturii noastre populare. Folclorul cuprinde o bogăție nesfârșită de creații artistice, dezvăluind trecutul cu necazurile și bucuriile lui, oglindite în doină, baladă și basm, în cîntecul bătrînesc și-n proverb, în obiceiuri străvechi ajunse pînă-n zilele noastre din generație în generație în datini și-n port, în joc, în strigături, în sculpturile de pe stilpii porților sau de pe furcile de tors etc.⁵¹⁸. Creatorii populari, bărbați și femei au îmbogățit patrimoniul nostru popular de-a lungul vremurilor și l-au păstrat cu vrednicie.

În folclorul nostru — variat ca gen și manifestare — se îmbină armonios elementul tradiției cu cel al inovației, căpătînd o nouă potențare a caracterului ceremonial. E adevărat că folclorul s-a înnoit grație unor manifestări actuale, datorate transformărilor social-politice, dar multe din creațiile populare continuă să-și păstreze formele arhaice de ritual, marcînd momentele esențiale ale vieții omului (nașterea, căsătoria, moartea). Pe lîngă obiceiurile legate de viața de familie, vom aminti pe cele legate de zilele mai importante ale anului calendaristic, care marchează trecerea de la un anotimp la altul (datini și obiceiuri de Anul Nou) precum și alte evenimente care au generat texte folclorice.

Despre obiceiurile Anului Nou — colindatul și uratul — venite din negura veacurilor pînă la noi, putem constata că în structura lor se vădesc urmele unui fond arhaic, o adevărată punte care leagă prezentul de trecut.

Specific Anului Nou este „Plugușorul“, străvechi ritual agrar, ce se menține în satele noastre doar ca urare și spectatcol, transfigurînd artistic întregul proces al muncii cîmpului începînd cu aratul și semănatul:

*„Și curînd s-a apucat
Cîmpul neted de-a arat,
În lungiș și curmeziș.
Ziua toată a lucrat
Brazdă neagră-a răsturnat,*

⁵¹⁸ „Apă vie“, articol de Ion Dodu Bălan, în „România liberă“ nr. 10537 din 12 septembrie 1978.

*Și prin brazde-a semănat
Grii mărunți și grii de vară,
Deie Domnul să răsară!
Să răsară pînă-n sară“.*

Ritmul seceratului și al treieratului este prezentat astfel:

*„Și-a strîns fine și vecine
Și toți finii și vecinii
Și vreo trei babe bătrîne,
Care știu rîndul la pîine.
Ei cu stînga apucau,
Și cu dreapta secerau
Și prin lan înaintau
De părea că înotau.
Apoi aria făceau
Și din grajd mai aduceau
Zece iepe, tot sirepe
Și de par că le legau
Și pe toate le mîneau
Împrejurul parului,
De-asupra fațarului.
Iepele mereu fugeau
Funia se tot strîngea,
De par iute ajungea
Și griul se treiera“.*

Urmează apoi încărcatul griului în harabale, transportul la moară, măcinatul și-n final împletitul colacilor, lucrare prezentată în mod hiperbolic:

*„Și a făcut un colac
Nici mai mare, nici mai mic
Dintr-o murtă și-un mertic
Măsurat pe roata morii,
Și-mpletit de Gheorghe-a Florii“.*

Conținutul unei urături este însoțit și de aluzii comice, ironii etc., spre a stîrni buna dispoziție a gazdelor.

În mod obișnuit, cu plugușorul merg în seara Anului Nou grupuri de urători (copii și tineri), din care unul urează la fereastra casei gospodarului sunînd din clopoțel, altul trage „buhaiul“, iar al treilea completează acompaniamentul din fluier.

Alte manifestări desfășurate tot în seara Anului Nou, demne de amintit sînt „Jocurile cu măști“ avînd personaje animaliere: capra, ursul și calul, jocuri ce reflectă mentalitatea și etica rurală în forme elementare de teatru popular, creînd o atmosferă de veselie și bună dispoziție.

„Jocul caprei“ se face după cîntecul fluierului sau al muzicanților. Melodia jocului este rituală și se integrează unei piese de teatru popular comic, în care se satirizează caractere și deprinderi.

Iată un fragment din acest joc:

*„Ta, ța, ța căpriță, ța,
Că te-oi vinde și-oi lua . . .
Cine dă trei mii pe ea?
Bună-i capra ș-a fâta,
Numai lapte dac-o da;
Ta, ța, ța, căprița mea,
Că-i cu lapte ș-a fâta;
Nu mănîncă, numai joacă,
Dă lapte cite-o găleată,
Patru iezi la o fătare,
Cine-o ia, că-i de vînzare?“*

Urmează tirgul dintre cioban și negustor:

*„Ta, ța, ța, căpriță, ța,
Bună-i vara jîntița
Și iarna cărnița ta.
Tu, căpriță cu hurmuz,
Ia ridică capu-n sus;
Tu, căpriță cu petele
Pune capul la podele;
Căpriță din Dorohoi,
Fă-nainte și-napoi
Tu, căpriță, și tu, ța,
Fă la stînga și dreapta,
După cum ți-oi comanda“.*⁵¹⁰

„Ursul“ este un fel de joc cu simboluri comice, în care se ridiculizează întîmplări din viața de toate zilele. La urs se strigă următoarele versuri:

*„Joacă bine, măi Martine,
Că-ți dau pîine și măsline.
Și iar verde foi de fag
Ia fă țupa peste prag
Și te-aruncă pe ciomag.
N-ai să joci cum ți-oi cînta,
Cu ciomagu eu ți-oi da,
Joacă bine-n bătătură,
Că-ți dau pîine și untură.
Foicică de harbuz,
Auzi toba ori n-auzi?
Hai mura, mura
C-a-nceput tăvălitura
Ha, ha, ha și diha, na,
Dacă nu joci pe călcîie*

⁵¹⁰ Culeasă de la Vizitiu Gheorghe, 62 de ani din satul Dumasca, com. Tăcuta.

*O să iei vreo trei ciatlăe;
Saltă și ni-i arăta
Cum se cerne făina
Și s-alege tărița.
Fă frumos la gospodari
La anul și la mulți ani!*⁵²⁰

„Jocul Calului“, din punct de vedere al semnificației este asociat de aproape cu jocul Caprei. Acest obicei persistă în satele Tăcuta și Mircești.

Din repertoriul teatrului de haiduci se disting „Jienii“, scenată care începe de obicei cu o urare, după care urmează recitarea diferitelor episoade din viața Jianului și dialogul dintre Anul Nou și Anul Vechi. Obiceiul de a umbla cu „Jienii“ este întâlnit mai cu seamă în satele Dumasca și Protopopești.

Sărbătoarea Anului Nou continuă a doua zi dimineața cu „Semănatul“. Copii, tineri și bătrâni, purtând cite o traistă la spate, iar în buzunare boabe de grâu, secară sau alte semințe, merg din casă în casă și aruncă semințele (simbolizând semănatul pe ogor), urînd gospodarilor sănătate și an îmbelșugat:

*„Bună dimineața An Nou cu pace
Și cu sănătate,
Să trăiți ani fericiți!
Ca merii, ca perii,
În mijlocul primăverii,
Și ca pomii să-nfloriți,
Și ca ei să-mbătrâniți,
Și ca toamna cea bogată
Fie casa-ndestulată.
La anul și la mulți ani!“*

Sau altă variantă al cărei text seamănă cu „Sorcova“:

*Să trăiți, să-mbătrâniți
Ca un măr, ca un păr,
Ca un fir de trandafir.
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata.
Tare ca fierul, iute ca oțelul.
Peste vară sănătos,
Peste iarnă bucuros.
Să vă meargă bine-n toate,
La mulți ani cu sănătate!“*

Referitor la obiceiurile legate de viața omului — *nașterea* — include credințe și obiceiuri străvechi, anumite norme sociale și individuale care se mai păstrează și azi în lumea satelor noastre.

⁵²⁰ Culeasă de la Scutaru Dumitru, 60 ani, din satul Dumasca, comuna Tăcuta.

Cînd se apropie ziua nașterii, moașa este aceea care asistă la desfășurarea acestui eveniment mult așteptat de familie, avînd în grijă respectarea cu strictețe a unor reguli de profilaxie ce privesc atît pe mamă cît și pe noul născut.

După naștere moașa scaldă copilul cu apă curată din fîntînă, iar în scăldătoare, potrivit obiceiului moștenit, se pun boabe de grîu, porumb, busuioc, miere, flori, cîteva fire din părul animalelor bani etc. Credința este că toate acestea vor aduce fericire și sănătate noului venit pe lume. Apa de la scăldătoare cu părul și unghiile copilului tăiate de nași se îngroapă la rădăcina unui pom.

În ziua botezului, cînd copilul este cufundat în apă, nașii țin în mină cîte o luminare aprinsă, care închipuie calea luminată și dreaptă pe care o va avea în cursul vieții.

A doua seară, după botez, are loc masa de cumetrie, la care participă cumetrii, neamurile, vecinii, prietenii, veselindu-se cu jocuri, cîntece și chiuituri, iar cînd petrecerea a sfîrșit se fac daruri în bani urîndu-i-se copilului:

*„Să trăiască și să crească,
Să fie harnic foc,
Și să aibă mult noroc!”⁵²¹*

Toate aceste obiceiuri sînt subordonate unui scop bine definit: viața să prospere, iar copilul să fie voinic și sănătos.

Căsătoria, act esențial și unic, marchează un moment decisiv pentru noua pereche ce se integrează în viața socială. Legată de acest act, nunta reprezintă cea mai importantă manifestare folclorică în cadrul căreia muzica, dansul și poezia se îmbină într-o armonie deplină, iar momentele solemne și tragice se topesc în cele de petrecere, joc și voie bună.

Pregătirea nunții constă în trimiterea unui staroste din partea familiei flăcăului (pețitul), după care ar urma logodna (un fel de tocmeală). Căzînd de acord și unii și alții, se caută nașii, vorniceii, (recunoscuți după batista legată peste umăr și după faptul că vor chema oamenii la nuntă) și vreo 3—4 fete numite druște care vor ajuta la cusutul batistelor, vor împodobi pe miri și-i vor însoți pe tot parcursul nunții.

În cazul cînd nunta are loc la mire și mireasa este din același sat, zestrea se ia duminică la pînz, urmată de cununie, unde simbolul desăvîrșirii actului de căsătorie îl constituie gestul punerii pe deget a inelului. Cînd mireasa este din alt sat, zestrea se ia simbătă seara. Mirele împreună cu 5—6 vornicei din care unul e conocar (cel care spune orația de nuntă), urmați de convoiul de căruțe vor porni spre satul miresei.

Ajungînd aproape de casa ei, nașii, rudele, prietenii mirelui și muzicanții se opresc, iar vorniceii călări, aflîndu-se la poartă, lasă pe unul din ei care e conocar să bată și să zică:

— „Bucuroși, bucuroși de noi?” Vorniceii miresei fiind în așteptare la poartă cu o cofă cu apă pe care se află un colac mare, împletit, le răspund:

⁵²¹ Relatare de la Anica Pușcașu, 73 ani, din satul Tăcuta.

— „Poftiți, potfitti!“ Călăreții înconjoară cofa și colacul, iar conocarul rostește orația: Bună seara, cinstiți socri mici!“

Socrul cel mic răspunde:

— „Mulțumim, cinstiți vornici voinici! Dar ce umblați, ce căutați?“
Conocarul răspunde:

— „Ce umblăm, ce căutăm
La nimeni sama nu dăm;
Dar fiindcă ne-ntrebați
Și ne luați cu binișorul
O să vă spunem adevărul.

.

Șase pahare cu vin,
Șase marame de in
Cusute cu fluturi și-arnici,
Cum e obiceiul pe-aici.
Poate să fie și de bumbac,
La toți să le fie pe plac,
Sau cufire de mătăasă
Cusute la dumneavoastră în casă
De cinstita mireasă“.

După rostirea orației, în tonul muzicii, în chiote și cîntece, apare mirele cu întreg convoiul în curtea viitoarei soții, iar unul din vorniceii urmărește să fure colacul după ce apa din cofă este aruncată înaintea lor. Mirele cu nașii, rudele apropiate sînt primiți de mireasă în casă pentru a servi masa și băutura.

Atunci unul din vorniceii îi prezintă miresei podoabele de nuntă din partea mirelui (rochia albă, beteala, voalul, cununa, cerceii și pantofii) zicîndu-i:

„Poftim, coană mireasă,
Plocon de la mire dăruit:
O rochie albă de mătăasă,
Să te plimbi cu ea prin casă.
Pantofi din piele de lac,
Să-ți fie oricînd pe plac.
Poftim de le primește
Și cu dragoste mulțamește“.

Mireasa întinde mîna să le primească, dar vornicelul îi retrage mîna spunîndu-i:

„Nu te sili la luat,
Cum te-ai grăbit la măritat!
Pentru că mama și tata ți-au spus:
Nu te mărita, mai stai față!

*Iară tu te-ai miniat,
Cu capul de vatră te-ai dat
Și-ai spus de-ndată
Că de azi nu mai ești fată“.*

Vornicelul îi dă totuși ploconul miresei, după care îi întinde și mirelui daruri rostind:

*„Poftim și primește plocoane, ploconite,
De la coana mireasă dăruite.
O cămașă de bumbac
Cu trei noduri după cap,
Izmene de fuior
Răscroite pe-un picior.“*

Mirele vrea să le ia, dar vornicelul îi retrage mîna zicînd: ‘

*„Nu te sili la luat,
Cum te-ai grăbit la însurat.
Părinții ți-au spus:
Mai stai nu te însura!
Iar tu te-ai lovit cu capul de știubei
Și-ai zis: de azi nu mai sînt holtei“.*

După ce și mirele a primit plocoanele, are loc înhobotarea miresei de către nașă și druște cu cunoscutul cîntec de rămas bun, intonat de lăutari:

*„Ia-ți mireasă ziua bună
De la soare, de la lună,
De la maica ta cea bună;
De la frați, de la surori
De la grădina cu flori;
De la strat cu busuioc
De la flăcăii din joc“.*

Terminată inhobotarea, părinții prezintă pe mirească viitorului soț spunnîdu-i:

*„Na-ți-o grasă și frumoasă,
Cum îi păstra-o,
Așa îi avea-o“.*

Mireasa pune flori mirelui, nașilor și rudelor.

În timp ce zestrea e scoasă din casă și trecută din mîină în mîină (jucată), pînă la așezatul ei în carul tras de boi, neveste tinere rostesc strigături:

*„Hu, iu, iu și bine-mi pare
Că v-am prădat ziua mare,
Fără puști, fără pistoale,
Numai cu mîinile goale“.*

Dacă mireasa e cam sărăcuță i se strigă:

*„Hu, iu, iu pe dealul gol
Că mireasa n-are țol;
Și i-a face mirele
Cînd o tunde cîinele
Pe acel mai dupuros
Și i-a face-un țol frumos“.*

La ieșirea alaiului din curte, druștele și nevestele cîntă miresei cîntece de jale:

*„Plîngi mireasă și suspină,
Că mergi în casă străină.
Te va bate fără milă,
Te-a muștra fără pricină.
Pe mire cînd l-ai crede mai voios,
Va pleca pe luncă-n jos,
Va tăia o salbă moale
Si-ți va așterene-o pe spinare.
Ai o soacră ca o toacă,
Intră-n casă ca o coasă,
Iese-afară ca o pară“.*

În satul Focșasca și Protopopești se mai menține vechiul obicei ca o samă de tineri foști pretendenți ai miresei, cînd ea pleacă din sat, „să ceară vulpe“ (despăgubire) de la mire, constînd în bani sau băutură. În caz contrar se poate ajunge la bătaie.

Cînd convoiul de nuntași se apropie de casa mirelui înainte de a intra în ogradă (curte), unul din vorniceii răstoarnă cofăelul cu apă în care se află și cițiva bani de metal, gestul vrînd să însemne belșugul în bucate și bani. În casă socrii cei mari își primesc nora cu dulceața și apă, iar unii din flăcăi sau gospodari aflați la joc strigă:

*„Bucură-te soacră mare,
Ți-a venit pieptănătoare.
De te-i la, de nu te-i la,
Nora ta te-o pieptăna.
Cu pieptenele de os
Să te tirîie pe jos.
Cum îi borșu di-năcrit,
Așa-i socru' di-ndrăcit;
Cum îi zama di-năcrită,
Așa-i soacra di-ndrăcită“.*

Petrecerea continuă, tinerii încing hore, sirbe și bătute pînă ce înnoptează. Atunci lutarii cîntă marșul, semn că flăcăii și fetele trebuie să

pelece acasă. După plecarea lor are loc masa cea mare, la care iau parte: mirii, nunii cei mari, socrii, rudele, prietenii.

Înainte de a servi din bucate, conăcarul dezleagă masa rostind:

*„Bună vreme, bună vreme, cinstiți meseni!
Luați și vă ospățați!
La această masă gătită
Cu mâncare-mpodobită!“*

În timpul mesei lăutarii interpretează cîntece de pahar, romanțe și alte melodii adecvate acestui ceremonial.

Una din bucătărese aduce o găină friptă pe care o dă nunului să o împartă mesenilor rostind:

*„Săracă găină sură
Aseară erai pe șură
Și astăzi la mine-n gură!“*

După ce mesenii au servit bucatele urmează darurile de nuntă. Nunii primesc din partea miresei prosoape mari de în sau borangic, odată cu închinatul paharelor de către conocar prin următoarele versuri:

*„Bună seara, bună seara nuni mari,
Vă închină finii dumneavoastră
Acele două pahare cu vin
Și două prosoape de în.
Vinu-i de Odobești
Cînd îl bei te-nveselești.
Și alte două pahare de Cotnari
Să bagi mîna-n buzunar,
Să scoți bani de cei mai mari
Pentru fini și lăutari.
Poftim de primiți
Și să nu ne bănuți!“*

Urmează apoi închinatul paharelor pentru ceilalți nuntași, fiecare solicitînd lăutarilor cîte o melodie după preferință. Cu această ocazie, pe lîngă bani se mai fac și alte daruri, stupi, miei, porci etc. pentru înjghebarea noului cămin⁵²².

Moartea, ultimul drum al vieții, în care clipele de nemărginită durere provocate de despărțirea pe vecie a unui tată, mamă sau copil, se topesc în lacrimi și bocete. Familia își bocește mortul prin exprimarea unor versuri improvizate, astfel:

*„Scoală, tată, te trezește!
Și cu noi ceva grăiește.
Tată, cum te-ai îndurat
Și copiii ți-ai lăsat.*

⁵²² Relatare de la Magdalena Blănaru, 63 ani, comuna Tăcuta.

*Scoală, școală,
leși afară,
leși tătuță pînă-n prag,
S-auzi vitele cum rag;
Ți-ai lăsat casa frumoasă
Pentru-o groapă-ntunecoasă.*"

Timp de trei zile, cît mortul se ține în casă, se face priveghiul, în timpul căruia se povestesc diverse fapte din viața celui dispărut și se joscă unele jocuri menite a înviora atmosfera familiei îndoliate.

În cazul cînd moare o fată mare se mai obișnuiește ca la înmormintare să fie îmbrăcată în rochie de mireasă (Mircești)⁵²³.

La sate persistă un adevărat cult al morților, ce se manifestă printr-un respect deosebit față de cel dispărut. În anumite zile ale anului numite „môșii de iarnă“, „de primăvară“ și „de vară“, pentru cei morți se dă de mîncare și băutură, împreună cu vasele în care se pun: străchini, farfuri, câni, oale, linguri ș.a.

Dăm mai jos cîteva cîntece de jale și dor, strigături cu caracter satiric specifice comunei Tăcuta:

Cintec de jale

*„Foaie verde mărăcine,
Aoleu, frate peline!
Amară-i frunza pe tine!
Ca și inimioara-n mine,
Amar ți hlujanul tău,
Ca și suflețelul meu.
De-amărit ce sînt, măi frate
Nici focu-n vatră nu-mi arde!
Eu mă plec ca să-l aprind,
Lacrimile curg și-l sting!
Scot batista să le șterg
Ele fac pîrău și merg!
Fac pîrău prin stîn la mine,
Aoleo, frate peline!
De amar și de pelin,
Sufletul îmi este plin⁵²⁴.*

Cintec de dor și de dragoste

*Foaie verde și-un dudău,
Pe drumu' care merg eu,
Nu-i fintînă, nici pîrău;
Nu-i o crișmă să mai beu,
Nici o mîndră să mai ieu,
Să-mi potoale dorul meu;
Dorul de la inimioară
Nu mi-l potolește-o țară⁵²⁵.*

⁵²³ Culeasă de la Const. N. Stoleru, 79 ani, din satul Focșasca, Tăcuta.

⁵²⁴ Auzită de la Gheorghe Atoderișoiaie, 79 ani (1979), din comuna Tăcuta.

⁵²⁵ Auzită de la Neculai Alexandrescu, 83 ani, 1979, din Tăcuta.

Frunză verde foi de fag

*Frunză verde foi de fag
Mi-ai căzut, mîndro, cu drag
Și eu cînt tot lăcrămînd,
La mîndruța mea oftînd.
Nici o floare nu-i pe cîmp
Să mă audă cum cînt.
Floricea de cireș
Mîndro-n calea mea să ieși,
Dorul să mi-l potolești;
Mîndră, că departe ești⁵²⁶.*

Strigături

*Hora, polca pot juca,
Cu vatala nu pot da.
Hora, polca jot juca,
Casa n-o pot mătura!*

•

*Vai, săracul omul prost,
Bun odor la cas-o fost;
El cum vine seara bat,
Nu ia sama ce-i în pat!*

•

*Pe drumul care mi-i drag
Treabă n-am și cale-mi fac,
Dar pe cel ce mi-i urît,
Treabă am și nu mă duc.*

•

*Mîndro cu gurița ta
Ai întrecut melița.
De-ai vorbi încetișor,
Ți-ai găsi și bădișor⁵²⁷*

⁵²⁶ Cîntat de Grigore Poenaru, 57 ani (1954), cules de prof. Vasile Rogojină.

⁵²⁷ Auzite de la Ion Gh. Ciobanu, din comuna Tăcuta.

11. Perspective de dezvoltare

Comuna Tăcuta asemenea tuturor localităților din țară va cunoaște noi prefaceri în viitor.

Concomitent cu acțiunea de sistematizare a vetrelor de sate propuse pentru dezvoltare, se va desfășura și procesul amplasării unor obiective economice, al dotării localității cu servicii de utilitate publică. Pe lângă cele două blocuri ridicate în centrul comunei și a centralei telefonice, în perspectiva anilor ce vin se prevăd următoarele obiective mai importante:

- construirea unui magazin universal, corespunzător cerințelor de azi, în centrul comunei;
- ridicarea unor blocuri de locuințe în zona centrului civic cu spații comerciale la parter;
- un local pentru prestări de servicii;
- două localuri pentru grădinițele de copii în satele Mircești și Protopopești;
- o creșă pentru 80 copii;
- o baie populară cu 24 dușuri;
- un dispensar veterinar;
- canalizare cu aducțiune de apă;
- punct sanitar și farmaceutic în satele Mircești și Protopopești;
- o zonă de agrement cu un teren de sport în partea de est a centrului de comună, pe o suprafață de 1,5 ha ce va cuprinde teren de fotbal, handbal, volei, tenis etc.;
- pietruirea drumului comunal Tăcuta-Protopopești și plantarea de arbori ornametali cu sprijinul populației;
- plantarea ripelor și a ravenelor cu salcimi și plop;
- strămutarea în vatra satului a locuințelor răzlețe aflate în afara perimetrului satelor;
- amenajarea vechiului parc;

Prefață	7
Cuvînt către cititori	9
1. Cadrul natural	11
a. Așezarea geografică	11
b. Conformația terenului (relieful)	11
c. Solurile teritoriului Tăcuta	14
d. Rețeaua hidrografică	15
e. Factorii climatici (meteorologici)	17
f. Flora	19
g. Fauna	20
2. Pagini din istoria Tăcutei	22
a. Cele mai vechi urme de existență omenească pe teritoriul comunei Tăcuta	22
b. Primele mențiuni documentare despre Tăcuta și satele învecinate	29
— Tăcuta	29
— Mircești	33
— Dumasca	36
— Focșasca	38
— Protopopești	41
— Ruleni	44
— Cujba	46
— Sofieni	47
3. Satele comunei în vechea orînduială agrară	49
(privire retrospectivă)	49
a. Obștea țărănească și destrămarea ei	49
b. Acapararea pămînturilor de către moșieri	52
4. Aplicarea reformei agrare în perioada 1864—1945	62
a. Împroprietărirea clăcașilor din 1864	62
b. Împroprietărirea însurățeilor, 1878	64
c. Tăcuta, 1907	66
d. Constituirea pășunilor (izlazurilor) și fînețelor pe teritoriul comunei Tăcuta după 1907	67
e. Împroprietărirea țăranilor din 1921	69
f. Împroprietărirea țăranilor din 1945	71

5. Organizarea administrativă a comunei	73
a. Conducerea administrativă în trecut	73
b. Atribuții fiscale	74
c. Atribuții judecătorești și polițienești	76
d. Atribuții administrative	78
e. Conducerea administrativă în anii puterii populare	84
6. Populația	85
a. Evidența populației după catagrafiile din 1774, 1820, 1831, 1845 și recensămintele din perioada 1859—1977	85
b. Paza și ordinea	94
c. Mijloace de transport și comunicație	95
d. Ocrotirea sănătății	96
e. Organizarea sanitară în anii puterii populare	99
7. Economia comunei înainte de cooperativizare	103
a. Cultivarea vegetalelor	103
b. Creșterea animalelor	111
c. Albinăritul la Tăcuta	113
d. Creșterea viermilor de mătase	115
e. Iazuri cu pește	117
f. Meșteșugurile	118
g. Morăritul	119
h. Comerțul și negustorii	123
8. Activitatea cooperatistă	127
a. Banca populară	127
b. Cooperativa de consum	129
c. Cooperativa agricolă de producție	132
d. Aspecte ale vieții materiale tradiționale; condiții noi de viață	138
9. Instituții de cultură	147
a. Școala	147
b. Căminul cultural	172
c. Biblioteca	175
10. Creații folclorice	176
11. Perspective de dezvoltare	187

Redactor: Pasionaria Stolcescu-Ivanov
Tehnoredactor: V. E. Ungureanu

Bun de tipar: 14.08.1980. Apărut: 1980.

Coli de tipar: 12.

Lucrare apărută în regia autorului.

Tiparul executat sub comanda nr. 328,
la Întreprinderea Poligrafică „Crișana”,
Oradea, str. Moscovei nr. 5.
Republica Socialistă România

S.C. ALBERTVAL S.N.C.
"ANTICARIAT SOPHIA"
www.anticariat sophia.ro
Str. Cuza Vodă nr. 15 Iași

584/10h

LEI 24

„O frescă minunată a unei vechi zone din Moldova în care viața pulsează într-o absolută continuitate. Spre deosebire de alte monografii, autorul a reușit ca din contopirea izvoarelor arheologice cu acelea scrise să dăltuiască o interesantă imagine istorică. Este darul pe care Ștefan C. Ciudin îl aduce ca omagiu meleagurilor pe care le-a slujit o viață...”

CONSTANTIN TH. BOTEZ

„Aici, în codrii de nepătruns ai Dobrovățului, satele puteau fi milenare. Ele au dăinuit în liniștea patriarhală și naturală a pământului primitiv și poate de aceea unul din sate are chiar numele Tăcuta. Adică locul liniștit, netulburat de nimeni și de nimic —Tăcuta.”

CONSTANTIN TURCU

EDITURA LITERA